Partileşme Süreci-2 Polemikler: Devrimci Proletarya'ya Yanıt ● H. FIRAT

H. FIRAT

Partileşme Süreci-2

Polemikler: Devrimci Proletarya'ya Yanıt

EKSEN YAYINCILIK

H. FIRAT

Partileşme Süreci-2

Polemikler: Devrimci Proletarya'ya Yanıt

EKSEN

YAYINCILIK

EKSEN Basım Yayın Ltd. Şti
Laleli Caddesi, No: 52/5
Aksaray/İstanbul
Tel: (212) 638 28 83
Fax: (212) 517 39 49

Partileşme Süreci-2
Polemikler: Devrimci Proletarya'ya Yanıt ● H. FIRAT
Baskı: Kayhan Matbaacılık ● Ocak 1998 ● Birinci Baskı

ISBN-975-7271-16-0

H. FIRAT

Partileşme Süreci-2

Polemikler: Devrimci Proletarya'ya Yanıt

İÇİNDEKİLER

7 Sunuş

9 Popülizm ve Sosyalizm

27 TİKB'nin Kötü Sınavı

57 **Devrimci Proletarya'ya Yanıt**

59 **I. BÖLÜM**

Sınıf Hareketi Değerlendirmeleri

97 **II. BÖLÜM**

Demokrasi Mücadelesi Sorunları

139 **III. BÖLÜM**

Partileşme Sürecinin Sorunları-1

173 **IV. BÖLÜM**

Partileşme Sürecinin Sorunları-2

205 **V. BÖLÜM**

Partileşme Sürecinin Sorunları-3

245 **VI. BÖLÜM**

Taktik Müdahalenin Sorunları

275 **Parti, Sosyalizm ve Sınıf Hareketi**

277 Herşey Parti İçin!

282 Parti, Sosyalizm ve Sınıf Hareketi

289 Sol Hareket, Sosyalizm ve Sınıf Hareketi

SUNUŞ

Elinizdeki kitabın asıl kapsamı yaklaşık iki yıl önce (ilk bölüm 15 Kasım '95 tarihi taşımaktadır) gerçekleşen zorunlu bir yanıttan oluşmaktadır. *Kızıl Bayrak*'ta dizi yazı olarak yayınlanan bu yanıtın tam metni şimdi okura kitap olarak sunulmaktadır. Kitabın girişine ve sonuna *Ekim*'de başyazı olarak yayınlanan ve *Yanıt*'ın ele aldığı sorunlarla doğrudan bağlantılı başka bazı yazılar da konulmuştur. Okur bunları tartışmanın giriş ve sonuç bölümleri olarak da değerlendirebilir.

Yanıt'ta ele alınan konular kuşkusuz yalnızca partileşme sürecinin sorunlarından oluşmuyor. Fakat tartışmanın ağırlıklı kapsamını bu sorunlar oluşturduğu için kitap Partileşme Süreci serisi içinde yayınlanıyor.

Kitap incelendiğinde, yanıt kapsamına giren sorunlar dışında kalan temel programatik ve taktik sorunlar üzerine

ayrı bir eleştiriden sık sık sözedildiği görülecektir. Bu kapsamda bir eleştiri o gün için gerekli görülmüştü. Buna uygun bir planlama ve hazırlık içine de girilmişti. Fakat bu eleştiri çeşitli nedenlerle o dönem yapılamadı. Gelinen yerde ise kendi içinde bu tür bir çaba artık anlamlı ve gerekli olmaktan çıkmıştır. Komünist hareket partinin kuruluş kongresini toplama aşamasındadır ve program sorunları üzerine daha genel, doğal olarak da çok daha verimli ve yararlı bir çabanın içerisindedir. Bu çaba şu veya bu grubun özel eleştirisini en azından bugün için ayrı bir ihtiyaç olmaktan büyük ölçüde çıkarmıştır.

Yayıncılar tarafından gerçekleştirilen tashih ve öteki teknik kusurların giderilmesi dışında yazarı tarafından orijinal metin üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Yalnızca orijinal yayın sırasında kaleme alınan, fakat o zaman kullanılmayan bir ara bölüm burada ilgili metne eklenmiştir. (Elinizdeki kitabın 217-223. sayfaları). Orijinal metinde yeralan ekler kitaba da olduğu gibi konulmuştur. Zira zamanında okurun ek olarak yayınlanan bu metinlerden doğrudan yararlanabilme olanağı gözetilerek davranılmıştır. Bu durumda ek metinlerin burada kullanılmaması bazı boşluklar yaratacaktı ki, bundan kaçınılmıştır.

Partileşme sürecinin sorunlarını ele alış, bir siyasal akımın ideolojik-sınıfsal kavrayışının, dolayısıyla da gerçek siyasal kimliğinin dolaysız bir göstergesi sayılmalıdır. Kitapta tartışılan sorunlar, fazla yer tutmayan özel durumlar dışında, Türkiye devrimci hareketinin tümünü bu açıdan dolaysız olarak ilgilendirmektedir. Okur bunu burada giriş ve sonuç bölümü niyetine yayınlanan metinler üzerinden de kolaylıkla görebilir.

2 Ocak '98

Popülizm ve sosyalizm

Popülizm ve sosyalizm

I

Marksist teorinin özünü, modern burjuva toplumunun yıkıcısı ve yeni sosyalist toplumun kurucusu olarak, proletaryanın tarihsel rolünün açığa çıkarılması ve açıklanması oluşturmaktadır. Dünya tarihi içinde kapitalist üretim ilişkilerinin (dolayısıyla modern sınıf ilişkilerinin) az gelişmişlik aşamasının bir ürünü olan ütopik sosyalizmden, sanayi devrimi sonrasının bir ürünü olan bilimsel sosyalizme geçişi işaretleyen temel fikir de budur. Bir başka ifadeyle, Marx'ın, modern burjuva toplumuna egemen sınıf ilişkilerinin bilimsel tahlili yoluyla, proletaryanın bu toplumdaki özel konumu ve tarihsel rolüne ilişkin olarak ulaştığı bu sonuç sayesindedir ki, sosyalizm bir ütopya olmaktan çıkmış, sınıf özü ve eksenine dayalı bir bilim haline gelmiştir. Zira bu sayededir ki, insanlık tarihinin bu modern aşamasında, Lenin'in deyimiyle, "tarihsel hareketin materyalist temeli" açığa çıkarılmış; böylece

sosyalizm, kendi taşıyıcısı olma yeteneğine sahip biricik sınıf olan modern proletarya şahsında, gerçek maddi-toplumsal tabanına oturtulmuştur. Aynı yerde Lenin, "bizdeki popülizme benzeyen" diye tanımladığı 19. yüzyılın ütopik küçük-burjuva sosyalist akımlarının ortak özelliğinin, "tarihsel hareketin materyalist temelini anlamamak, kapitalist toplumdaki sınıflardan her birinin rolünü ve önemini" yerli yerine oturtamamak olduğunu söylemektedir.

Çok şükür ki bizdeki popülizmde durum bu kadar vahim değildir. Ütopyacı sosyalizme bir geri dönüş ifadesi sayılması gereken "ideolojik önderlik" tezi bir yana bırakıldıktan sonra, bu '70'lerin ortası oluyor, hemen tüm devrimci akımlar genel teorik şemalarında proletaryanın tarihsel rolünü yerli yerine oturtma başarısı gösterdiler. Başka türlü de olamazdı; zira tümü de bilimsel sosyalizm tabanı üzerinde durduklarını söylüyorlardı ve buna ilişkin teorik bilgileri şemayı başka türlü kurmalarını olanaksız kılıyordu. Programı olanların programlarında, olmayanları ise devrim stratejilerinde, proletarya hep baş yeri tutuyordu. O devrimin "biricik öncüsü"ydü ve demokratik devrimden kesintisiz olarak sosyalizme geçişin "biricik güvencesi"ydi. Türkiye'nin kapitalist gelişmişlik düzeyi konusunda nesnel gerçeğe daha yakın duran akımlar, devrimin bu biricik öncüsünü, aynı zamanda devrimin temel toplumsal güçlerinden biri, doğal olarak en önemlisi sayıyorlardı. Dahası var. Proletaryanın teori planındaki bu onurlandırılışı, hiç de yalnızca programlarla ve devrim stratejisine ilişkin şemalarla sınırlı kalmıyordu. Bir de işin örgüt ve dolayısıyla tüzük boyutu vardı. Olduğu kadarıyla tüm tüzüklerde, tüzüğün olmadığı durumlarda ise örgüt sorununa ya da parti inşa süreçlerine ilişkin genel görüşlerde, proletarya yine aynı kuvvetle onurlandırılıyordu. Hatta daha da fazlasıyla. Zira ne de olsa devrim kuşkusuz proletarya önderliğinde fakat ancak müttefiklerle birlikte bir sonuca bağlanabilirdi. Dolayısıyla genel karakteri itibarıyla bir "halk" devrimiydi. Oysa örgüt ya da parti, ancak proletaryaya özgü, demek oluyor ki "proleter" sınıf karakterli bir oluşum olabilirdi.

Özetle, istisnaları olsa da, genelde teorik cephede durum,

hiç değilse konumuzu oluşturan sorun çerçevesinde, oldukça iyi görünüyordu. Proletarya gerek devrim gerekse örgüt stratejisinde hakettiği yeri fazlasıyla bulmuştu.

Gelgelelim gerçek dünyada işlerin başka türlü seyrettiğini de biliyoruz. Teori dünyasında baş köşeye oturtulan işçi sınıfı, gerçek dünyada ve en iyi durumda, halk sınıf ve tabakalarından herhangi biri olarak kalıyordu. Ne siyasal çalışma ve mücadelenin ve ne de örgütsel gelişmenin ana ekseniydi. Buna ilişkin stratejik belirlemelerin, siyasal ve örgütsel taktikler ve yönelimler planında herhangi bir değeri ya da somut anlamı yoktu. Daha da ötesi, buna uygun taktik ve pratik yönelimler "sapma" bile sayılabiliyordu. Teori planında devrimin öncüsü ve temel dayanağı olarak alınan ve sosyalizmin biricik güvencesi sayılan bir sınıf, pratik planda her türden politik reformizmin ürediği bir alan olarak algılanabiliyordu. (Bunun tam da, teoride işçi sınıfına baş köşeyi verenlerin pratikte onu revizyonistlere, reformistlere ve sendika bürokratlarına bırakmalarından kaynaklanan bir durum olduğu görülmüyordu bile.)

Uzatmıyoruz; zira bu, yıllardır tartışılan ve artık çok iyi bilinen bir öyküdür. Bu öykünün akibeti de iyi biliniyor. Teoride ona baş köşeyi ayırıp da pratikte işçi sınıfını unutanlar ya da çok çok herhangi bir sınıf gibi ele alanlar, sonuçta genel halk hareketinin iktidar perspektifinden ve öncü kimlikten yoksun birer küçük-burjuva demokratik kolu olmaktan öteye gidemediler. Doğal olarak, ortaya çıkardıkları örgüt ya da partiler de küçük-burjuva ruhuna, yapısına, tabanına ve elbette çizgisine sahip örgüt ve partiler olabildiler ancak. Böyle yapıların karşı-devrim sonrası akibeti ise, görülmemiş kolaylıkta ve şiddette bir küçük-burjuva parçalanma ve dağılma ile karakterize olan bir tasfiye süreci oldu.

Engels, Lenin'in "sınıf-dışı sosyalizmin ve sınıf-dışı siyasetin" bir ifadesi olarak tanımladığı ütopik küçük-burjuva sosyalizmi hakkında, şunları yazmıştı: "Kapitalist üretimin olgunluktan uzaklığına, sınıfların durumunun olgunluktan uzaklığına. teorilerin olgunluktan uzaklığı yanıt verdi." (*Anti-Dühring*)

Elbette burada sorun genel insanlık tarihi yönünden konu-

yor ve sanayi devrimini önceleyen bir tarihsel aşama ile onun sonraki onyıllara etkisi sözkonusu ediliyor. Ama yine de, bu materyalist bakışın, '70'ler Türkiye'sinin küçük-burjuva sosyalizmini anlamak bakımından belli bir işlevi var. Fakat yalnızca son tahlilde ve bunu da; "sınıfların durumunun olgunluktan uzaklığı"ndan çok, sınıf hareketinin politik olgunluktan uzaklığı ve o gün için bu açıdan daha ileri durumda olan küçük-burjuva hareketin gölgesinde kalması maddi olgusu çerçevesinde anlamak ve ele almak kaydıyla.

Kaldı ki, hiç değilse proletaryanın tarihsel rolü ile devrim ve örgüt stratejisi içindeki genel yeri açısından ele alındığında, bizde devrimci akımlar, daha '70'lerin ortasından itibaren, dünya tarihi içinde olgunlaşmış bir teoriye sahiptiler. Teorinin buna ilişkin temelleri Marx tarafından konulmakla ve Lenin tarafından geliştirilmekle kalmamış, üstelik Ekim Devrimi'yle (20. yüzyılın bu en ileri tarihsel pratiği içinde) en ileri düzeyde kanıtlanmıştı da. Modern toplumdaki özel yeri nedeniyledir ki, marksistler, Rusya gibi son derece geri bir ülkede, bir köylü ve küçük-burjuvalar ülkesinde, devrim ve parti stratejilerinin bir gereği olarak proletaryayı pratik çabalarının merkezine koymuşlar, bu sayedendir ki, devrimi zafere ulaştırmayı ve onu sosyalizmle taçlandırmayı başarabilmişlerdir.

Genel teori ve tarih cephesinde durum bu olduğuna göre ve '70'lerin devrimci hareketi de bu teorik ve tarihsel mirasın ışığında işçi sınıfını devrim ve örgüt stratejilerinin baş köşesine oturttuğuna göre, nasıl olmuştu da tümüyle farklı bir pratiğin girdabında bulmuştu kendisini? Teori ile pratik arasındaki bu derin uçurum nasıl oluşmuştu?

Bu sorunun yanıtı organik bütünlüğü içinde çok çeşitli yönler içermektedir. Biz şimdilik bir yönünün altını çiziyoruz: Hep vurguladığımız gibi, kendiliğindencilik geleneksel hareketimizin en temel karakteristiklerinden biridir. Soyut planda yapılmış açık stratejik belirlemelere rağmen taktik planda, gündelik çalışma ve yönelimde bunlar anlamını kolayca yitirebiliyorsa, yerini dönemsel cereyanların yarattığı girdaba kapılmaya bırakabiliyorsa, burada

tam bir kendiliğindencilik vardır. Taktik yönelimlerini ve çabalarını stratejik önceliklerin ışığında, onların gerekleri doğrultusunda saptayamamak, bunun yerine olayların akıntısına kapılmak, kendiliğindenciliğin en tipik görünümlerinden biridir. Bu, teori ile pratik arasındaki bağı koparark, oportünizmin bu kopuklukta ifadesini bulan en berbat bir türüne de kapıyı aralar.

Geleneksel hareket yalnızca '80 öncesi geçmişiyle değil, bu geçmişi aşamadığı içindir ki, yeni dönem pratiği ile de bunun en açık örneklerini sergilemektedir. Bir başka kendiliğindenci sürükleniş olan '87 sonrasının "sınıf yönelimi" modasından son bir yıldır "semt yönelimi" modasına dön geri eden geleneksel hareketin bu durumunu, burada tartıştığımız konu çerçevesinde, bir sonraki sayıda ele alacağız.

II

12 Eylül yenilgisi temelde küçük-burjuva devrimciliğinin yenilgisiydi. Kolay yenilginin, bu yenilginin görülmemiş ölçüde bir parçalanma ve dağılmaya, devrimden ve örgütten kaçışa dönüşmesinin gerisinde, bu toplumsal-siyasal kimlik vardı.

Sorun yalnızca bu kimliğin taşıyıcısı olan başlıca siyasal akımların akibeti ile sınırlı değildir. Fakat bununla kopmaz bir bütünlük oluşturan küçük-burjuva katmanlardan oluşan sosyal tabanla da ilgilidir. Komünistlerin eleştirilerinde sayısız kez yinelendiği gibi, bu kimlik bu toplumsal tabanda yeşermiş, onun politik yansımasından başka bir şey olmamıştır. Yükseliş döneminde yaşam ortamı ve güç kaynağı olmuş küçük-burjuva katmanlar, toplumsal özellikleri bakımından karşı-devrim dönemine dayanıksızlıkları ölçüsünde, 12 Eylül sonrasında görülmemiş hızda bir parçalanma ve dağılmanın da etkeni oldular.

Yeniden toparlanma dönemine girildiğinde, bu olgu, devrimci hareketin önemli bir kesimi için yüzeysel bir biçimde de olsa, irdelenip ideolojik sonuçlarına götürülmese de, iyi-kötü hissedilen bir pratik ders durumundaydı. Yenilginin bu yüzeysel dersi ile küçük-burjuva kesimlerdeki yılgınlık ve durgunluk olgusu, aynı

dönemde işçi sınıfı hareketindeki gelişmeyle de birleşince, dikkatler nihayet, o güne dek yalnızca teorik şemaların gözdesi olarak kalmış işçi sınıfına pratik olarak da yöneldi. Elbette istisnalar da vardı. Ama sol hareketin büyük bir bölümü, yeniden toparlanma çabalarını, sınıfa yönelik bir çalışma içinde gerçekleştirme yolunu tuttu. Sınıfa bu pratik ilgi, sürece paralel bir biçimde, etkilerini ideolojik formülasyonlarda, politik vurgularda, parti inşa süreçlerinin tanımında vb. göstermeye başladı. Fakat bu gelişme, geçmiş küçük-burjuva ideolojik ve örgütsel kimliğin açık bir sorgulanmasına, onunla hesaplaşmaya dönüşmediği ölçüde, gerçek bir ilerlemeye de yolaçmadı. Yaşanan gelişmenin esası eski kimlik temelinde yeni bir toplumsal alana yöneliş olarak kaldı.

Bir başka toplumsal ortamda şekillenmiş eski ideolojik-politik ve kültürel kimlik ile bu yeni toplumsal alanın uyuşmazlığının yarattığı problemleri bir yana bırakalım. Bu yeni yönelişin önemli konjonktürel güçlükleri de vardı. Bir kere bu bir ilk toparlanma dönemiydi. Güçler, olanaklar, örgütsel hazırlık, gelişen sınıf hareketine geçtik ciddi bir ilk müdahaleden, onunla fiziki bir ilk temasa bile yetmiyordu. Öte yandan, sınıf öncülerine güven verme ve sınıf içinde güçlenme hiç de kolay bir iş değildi. İşçi sınıfı bu açıdan ne öğrencilere, ne de '80 öncesinin küçük-burjuva katmanlarına benziyordu. Bu, hızlı ve kolay güç toplamaya fazlasıyla alışmış, bunu bir kültür haline getirmiş geleneksel akımlar için, onların sabrını ve soluğunu zorlayan bir başka temel önemde güçlüktü.

Tüm bu etkenlerin (güçlüklerin) yarattığı birleşik etki, "sınıf yönelimi" coşkusunu çok geçmeden kırmaya başladı. Buna bir de sınıf hareketinin yaşadığı tempolu yükselişin '91 başında kırılması ve sonraki yıllarda aşılamayan bir tıkanıklığa girmesi de eklenince, yeni dönemin "sınıf yönelimi" modası iyice tavsamaya başladı. Gözler başka arayışlara yöneldiyse de, alternatif bir toplumsal hareketliliğin yokluğu koşullarında sınıfa ilgi herşeye rağmen sürdü. (Yaşadığı canlılığa ve yarattığı ilgiye rağmen, kamu çalışanları bu açıdan alternatif bir alan değildi). Kaldı ki, gerek bazıları aylar boyu gündeme oturan yerel direnişlerle ve gerekse

de zaman zaman yaptığı toplu çıkışlarla, işçi sınıfı, her şeye rağmen bu ilgiyi hala da en çok hakeden sınıftı. Dolayısıyla işçiler, bir çok geleneksel grup için ağırlıklı bir ilgi ve çalışma alanı olmayı iyi-kötü sürdürdüler.

***

1995 başında toplanan EKİM 3. Genel Konferansı, bu olgudan hareketle, mevcut durum ve bunun ortaya çıkardığı yeni ayrım çizgisi üzerine aşağıdaki tespiti yaptı:

"Kuşkusuz bugün, daha doğrusu son 7 yıldan beridir, işçi sınıfı içindeki çalışmaya özel bir ağırlık vermek, devrimci saflarda önemli bir pratik ayrım çizgisi olmaktan çıkmıştır artık. Zira sınıf çalışması, gelinen yerde, küçük-burjuva devrimci demokratik kimlikle özdeşleşmiş bir iki istisna dışında, komünist olmak iddiasındaki tüm sol grupların ortak pratiğidir. Bugün "sınıf yönelimi" bir ayrım çizgisi olmak bir yana, sözü edilen istisnalar dışında hemen tüm grupları kesen ortak bir payda durumundadır. 12 Eylül yenilgisi, küçük-burjuva yığınları saran politik pasiflik ve nihayet '80'lerin ikinci yarısında işçi sınıfı hareketindeki belirgin öne çıkış, popülist ideolojiye bu alanda büyük bir darbe vurdu ve bu sorunu kavrayışta olmasa da pratikte kendiliğinden çözdü.

"Bugünün ayrım çizgisi, sınıfa hangi ideolojik çizgi ve perspektiflerle gidileceği, sınıf hareketine hangi temel ve taktik politikalarla müdahale edileceği sorununda odaklaşmaktadır. Dolayısıyla, sol harekette işçi sınıfına yöneliş şeklindeki genel eğilim, bugün ideolojik ayrım çizgilerine apayrı bir önem kazandırmıştır." (*Siyasal ve Örgütsel Değerlendirmeler*, Eksen Yayıncılık, s.20-21)

Ne var ki, EKİM 3. Genel Konferansının kendisini önceleyen dönemin gerçekliğini doğru bir biçimde özetleyen bu değerlendirmesi, bugün bazı yönleriyle geçerliliğini yitirmiş bulunmaktadır. Zira tam da aynı dönemde patlak veren Gazi Direnişi'nin devrimci hareket üzerindeki etkisi, yukarıdaki değerlendirmenin bazı yönlerini eskitmiştir. Bu değerlendirmede, "sınıf yönelimi" küçük-burjuva demokratik kimlikle özdeşleşmiş bir iki

istisna hariç, "hemen tüm grupları kesen ortak bir payda durumundadır" deniliyor. Oysa Gazi Direnişi, zaten köksüz ve iğreti olan "sınıf yönelimi" modasını, bir dizi başka grup için de belirgin bir biçimde sona erdirdi. Onun yerini son bir yıldır sürekli kuvvet kazanan "semt yönelimi" modası aldı.

Bugün bir tek EKİM hariç, solun devrimci kanadında yeralan irili-ufaklı hemen tüm gruplar, yeniden geçmişte kendilerini yeşerten ve besleyen sosyal ortama yönelmiş bulunuyorlar. Öğrenci hareketindeki son gelişmelerin artıracağı heveslerle, eski sosyal yaşam alanının bir başka halkasına daha ulaşılmış olacaktır. Geriye geçmişten farklı olarak taşranın kent ve kasabaları kalıyor. Olaylar bugünkü gelişme yönünü sürdürürse, büyük kentlerdeki hareketliliğin etkileri çok geçmeden buralara yansıyacaktır. Devrimci örgütler için geçmişin o verimli sosyal gelişme ortamı da, farklı alan ve katmanlarıyla, böylece tamamlanmış olacaktır.

Ya işçi sınıfı? Ya devrimin öncü ve temel kuvveti sayılan toplumun bu en önemli toplumsal gücü? Ya marksist-leninist teoriye göre parti örgütlenmesinin ekseni olması gereken bu biricik toplumsal sınıf? O, bir kez daha, revizyonistlere ve reformistlere mi bırakılıyor? Son bir yılın ikinci yarısını belirgin biçimde kaplayan işçi hareketliliğine geleneksel devrimci grupların ilgisizliği bunun böyle olduğunu ve olacağını şimdiden göstermektedir. Bugün sınıf üzerine politika yapmak pratikte reformist akımlara terkedilmiş durumda. Geçmişte TİP, TSİP ve TKP'ye bırakılan alan, bu revizyonist partilerin yarattığı boşluğu bugün doldurmaya çalışan İP ve EP türü reformist akımlara bırakılıyor.

Bugünün geçmişten tek önemli farkı, geleneksel hareketin sağlam bir ideolojik eleştirisini yapmış ve popülizm deneyiminden temel önemde dersler çıkarmış bir komünist hareketin varlığıdır. Son bir yıl göstermiştir ki, Türkiye devrimci hareketinin yeni dönemdeki en büyük kazanımı olan bu hareket, EKİM, devrimci cephede cereyana göğüs gerebilme ve sınıf eksenli bir gelişme çizgisinde ısrar edebilme yeteneğine sahip tek devrimci örgüttür.

***

Komünistlerin yaptığı tespitlerden bir kısmım eskiten gelişmeler, buna rağmen, ne ilke ne de pratik bakımından, onlar için bir sürpriz oluşturmadılar. İlke bakımından sürpriz değildirler; zira biz geleneksel hareketteki sınıf yönelimi modasının köksüzlüğüne en başından itibaren işaret ettik. Zaman içinde bunu sürekli olarak vurguladık. Bunun, küçük-burjuva katmanlara durgunluk hakimken, sınıf hareketinin canlı bir gelişme yaşamasının yarattığı bir yeni kendiliğindenci sürükleniş olduğunu hep söyledik. Geleneksel hareketin temel bir karakteristiği olan kendiliğindenciliğin kendini şimdi de sınıf hareketi seline kapılarak gösterdiğine hep işaret ettik. Dahası, sınıf hareketindeki ilk ciddi kırılmanın ('91 sonrası) somut etkilerinin (modanın hız kesmesi ve yeni arayışlar) tahlili temelinde bunu daha somut bir biçimde ortaya koyduk. (Bkz. *Solda Tasfiyeciliğin Yeni Dönemi*)

Geçmişleriyle açıkça hesaplaşamayanlar onu aşamazlar. Yeni cereyanların basıncı altında yüzeyde yaşanan tüm sözde değişimlere rağmen, derinlerde geçmişin anıları, önyargıları, alışkanlıkları kaçınılmaz olarak yaşamayı sürdürür. Bu nedenle de, koşullardaki değişmelerin ('80 öncesine benzer koşulların çok küçük ölçekte dahi olsa bir yeniden belirmesinin) ardından, geçmişin önyargılarına, anlayış ve pratiklerine yeniden dönmek çok fazla güçlük taşımaz.

Bizim soruna bakışımız buydu. Dolayısıyla semtlerdeki bir ilk hareketlenmenin dikkatleri sınıftan hızla ayırması, bizim için ilke bakımından herhangi bir sürpriz oluşturmamaktadır.

Bu gelişme bizim için pratik bakımdan da bir sürpriz oluşturmadı. Bizzat EKİM 3. Genel Konferansı, Gazi direnişinin sarsıcı etkisini doğru değerlendirerek, böyle bir gelişmeye önden işaret etti: "Gazi Direnişi ile başlayan gelişmeler, büyük kentlerin yoksul tabakalarının hareketlendiği bir döneme girdiğimizi kesinleştirdi ve ilk belirtiler, geleneksel devrimci grupların bu hareketlilik içinde az ya da çok güç kazanma olanağı bulacağını gösteriyor" (*Siyasal ve Örgütsel Değerlendirmeler*, s.55) Aynı değerlendirmede, bunun ortaya çıkardığı yeni sorunlara ve görevlere de yeterli açıklıkta işaret edildi.

Komünistler geleneksel hareketteki bu yeni eğilimi adım adım izlediler ve yolaçtığı gelişmeleri olumlu ve olumsuz yönleriyle yine erken bir tarihte ortaya koydular. *Ekim*, Gazi Direnişinden iki ay sonra kaleme aldığı "*Gelişen Kitle Hareketinin İmkanları ve Sorunları*" (sayı:122, 1 Haziran 1995) başlıklı başyazısında, pratik veriler ışığında artık kesinleşen bu yeni durumu değerlendirdi. Üç temel tespit yaptı ve bunlardan sonuçlar çıkardı.

Bu tespitlerden ilki, semtlerdeki huzursuzlukların ve gelişen mücadelelerin kuvvetli bir toplumsal mantığı olduğu ve geleneksel devrimci grupların "buradaki devrimci toplumsal dinamiklerden beslenerek" devrimci siyasal mücadelede kendi rollerini oynayacakları üzerineydi. Bu zaaf olmak bir yana, genel devrimci siyasal mücadele için çok önemli bir kazanım da olacaktı. Dolayısıyla komünistler, bu gelişmeyi politik bakımdan tümüyle olumlayarak destekleyeceklerdi.

İkinci tespit, semt pratiğine bu dönüşün, beraberinde, "geçmişin anılarına ve ideolojik önyargıları"na bir dönüşü de kaçınılmaz olarak getireceği, bunun ise halkçı-demokratizme yeniden kuvvet kazandıracağı gerçeği üzerineydi. Bu ise; komünistlerin önüne, bu ideolojik cereyana göğüs germe, halkçı-demokratik ön yargıların "sosyalizm adına" yeniden meşrulaştırılmasına karşı etkili bir ideolojik mücadele yürütme görevi koymaktaydı.

Üçüncü tespit ise, bu yeni gelişme karşısında komünistler için çok daha ayrı ve acil bir önem kazanan politik-pratik görevlere ilişkin oldu. Yeni gelişmeleri de gözeterek; komünistler, "ezilenlerin öncüsü ve devrimci siyasal mücadelenin gerçek sürükleyicisi olma yeteneğine sahip biricik sınıfın, işçi sınıfının, kendi devrimci enerjisini ortaya koymasını kolaylaştıracak bir çalışmayı şimdi çok daha enerjik ve inatçı bir biçimde sürdürmek" zorundaydılar.

III

Ekim'in *5 Ağustos Dersleri* başlıklı başyazısının son bölümünde şu değerlendirme yer almaktaydı:

"Son olarak, 5 Ağustos'un ışığında geleneksel devrimci grup-

ların durumu var. Denebilir ki, yalnızca Türk-İş eylem takvimi değil, fakat son zamanların yerel işçi direnişleri de, bu grupların gitgide sınıftan uzaklaştıklarına tanıklık etmektedir. Semt olaylarında hareketlenen ve belirli kitle eylemlerine güç yığmak için özel bir çaba gösteren bu gruplar, işçi eylemlerinden dikkat çekecek ölçüde uzak durabilmektedirler. Semt yoksullarına doğal yakınlık ile sınıf hareketinden bu doğal uzaklaşma, sınıf hareketine müdahaledeki bu doğal yeteneksizlik ve isteksizlik, son bir yılın kitle hareketliliği sürecinde izlenegelen bu eğilim, geleneksel hareketin ideolojik-kültürel dokusu ve toplumsal kimliği hakkında son derece öğretici pratik açıklıklar sunmaktadır." (Sayı:128, 1 Eylül 1995)

Bu olguyu özel bir tarzda vurgulamanın gerisinde, aynı zamanda, semt yönelimi modasına ilişkin olarak ileri sürülen, kitle hareketliliğine devrimci müdahaleden geri durmamak biçimindeki gerekçenin tutarsızlığına işaret etmek kaygısı da vardır. Sorun gerçekten kitle mücadelelerine devrimci müdahaleyse eğer, bu aynı tutum neden işçi sınıfının Ağustos-Ekim dönemini kapsayan büyük eylem dalgası karşısında gösterilmemiştir? Neden uzun süreli yerel direnişlere gerekli devrimci müdahaleler için az-çok ciddi bir çaba harcanmamıştır? İleri sürülen gerekçenin tutarsızlığını görmek için bu soruların sorulması bile yeterlidir.

Fakat dahası var. Bu tür bir kıyaslama yalnızca eşit ilgiyi hak eden çalışma alanları sözkonusu olması durumunda bir anlam taşır. Oysa burada kıyaslanan işçi sınıfı ile semt katmanlarıdır. Bu durumda eşit bir ilgiden sözedebilmek ise, marksist kavrayış yitirilmedikçe mümkün değildir. Zira sözkonusu olan; toplumun temel sınıf ilişkileri içerisinde tuttukları yer ve kuşkusuz bu nesnel temel üzerinde, devrimci siyasal mücadelede oynayabilecekleri roller kıyaslanmaz ölçüde farklı olan toplumsal kategorilerdir. İlkinde sözkonusu olan, toplumun iki temel sınıfından birini oluşturan ve siyasal mücadelede ezilenler cephesine öncülük etme yeteneğine sahip bulunan biricik toplumsal sınıftır. Oysa ikincisinde, doğru bir rotaya ve istikrarlı bir mücadele çizgisine ancak bu sınıfın devrimci siyasal önderliği koşullarında kavuşabilecek

olan heterojen ve şekilsiz toplumsal katmanlardır.

Bu farkı ayırdedememenin temelinde yatan ve geleneksel hareketin temel karakteristiklerinden ikisini oluşturan popülizm ve kendiliğindencilik, birbirlerine yakından bağlıdırlar ve birbirlerini sürekli beslemektedirler.

Popülizm, kapitalist toplumdaki ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakalardan her birinin önemini ve rolünü, soyut teorik şemalarda olmasa bile gerçek siyasal yaşamda yerli yerine oturtamamada ifadesini bulur. Daha açık bir ifadeyle bu, işçi sınıfının modern burjuva toplumdaki kendine özgü konumu ve bu çerçevede şekillenen benzersiz devrimci rolü konusunda açık bir kavrayıştan yoksunluk anlamına gelir. Sosyal ve kültürel bakımdan alabildiğine heterojen ve karmaşık bir kitle oluşturan semt katmanlarına aşırı ilgi ile işçi sınıfı hareketine belirgin ilgisizlik, bu tür bir kavrayışsızlığın güncel pratik bir yansımasından başka bir şey değildir.

Kendiliğindencilik ise, en genel planda, olayların ardından sürüklenmeyi anlatır. Fakat geleneksel akımlar tarafından bu, genellikle önde giden kitlelerin arkasında kalmak olarak, en dar biçimiyle ve tekyanlı olarak anlaşılır. Böyle anlaşılınca da, örneğin semtlerde hareketlenen yoksul kitlelerin önüne düşmeyi başaranlar, bunu başarmış olmakla siyasal mücadelede öncü bir rol oynadıklarına ciddi ciddi inanırlar. Gerçekte ise kendiliğindenci bir sürükleniş içinde olduklarının farkında bile olmazlar.

Oysa kendiliğindenciliğin en ayırdedici özelliği, tam da teorik perspektiflerin ürünü olan stratejik doğrultuyu ve öncelikleri dönemsel olayların ve gelişmelerin basıncı altında yitirmek, gündelik gelişmelerin girdabına kapılmak, içinde boğulmaktır. Eğer zaten ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakalar içinde işçi sınıfının tuttuğu çok özel yer konusunda sağlam, derinlemesine özümsenmiş bir kavrayışınız yoksa, sınıf çalışmasındaki pratik güçlükler ile semt çalışmasının kolaylıkları birarada sizi hızla ve kolayca bir başka pratik gelişme rotasına sokar. Böylece stratejik doğrultunun ve önceliklerin pratikte hiçbir değeri kalmaz. Bunlar kağıt üstünde soyut doğrular olmaktan öteye bir anlam taşımaz olurlar.

***

Gazi Direnişi ve onu izleyen gelişmeler, büyük kent varoşlarında yaşayan yoksul katmanlardaki hoşnutsuzluğu ve mücadele enerjisini somut olarak gösterdi. Daha çok Kürt ve Alevi semtler için geçerli olsa da, bu olgunun ve gelişmenin devrimci siyasal mücadele için taşıdığı önem herhangi bir tartışma gerektirmez. Gazi Direnişinin sarsıcı etkisinin yanısıra, son iki yılın 1 Mayıs gösterilerinin kitleselliği ile bu gösterilere egemen devrimci hava, bu potansiyelin güncel rolüne ve önemine ayrıca ışık tutmaktadır.

Peki bu potansiyelin ve onun ürünü gelişmelerin öne çıkardığı en önemli, en öncelikli görevler nelerdir? Bu soruya somut olarak verilmiş bulunan pratik yanıtlar, popülizm ile sosyalizm arasındaki ilkesel ve taktik ayrımlara bir kez daha önemli açıklıklar sağlamıştır. Popülizmi bir kimlik haline getirenler, yeni hareketlilik alanını aynı zamanda verimli bir gelişme alanı olarak da görerek, hızla bu zeminde mevzilenme yoluna gitmişlerdir. Oysa sosyalizmin temsilcileri olarak komünistler, yalnızca temel teorik gerçeklerden hareketle değil, aynı zamanda Türkiye'nin '80 öncesi tüm devrimci siyasal deneyimini de gözeterek, stratejik önceliklerinin pratik gereklerinde ısrar etmişlerdir.

Stratejik önceliklerin pratik gerekleri her zaman için marksist taktiğin temel hareket noktalarından biridir. Devrimci siyasal mücadelede öncü rolü oynama yeteneğine sahip biricik sınıf işçi sınıfıysa eğer; modern sınıf ilişkilerinin egemen olduğu toplumumuzda iktidar hedefine dayalı bir mücadele ancak bu sınıf ekseninde verilebilecekse; ve nihayet, yalnızca kent yoksullarının değil, genel olarak toplumun tüm ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakalarının mücadele birikimi ancak bu sınıf ekseninde tutarlı bir rotaya sokulabilecek ve iktidar hedefine yöneltilebilecekse, bu durumda, kent yoksullarındaki bir hareketlenmenin yapacağı en uyarıcı etki, dikkatleri devrimci sınıf önderliğinin yaratılmasında daha çok yoğunlaştırmak, sınıf hareketinin politik ve örgütsel gelişmesine yönelik görevlere daha etkin ve daha enerjik bir biçimde sarılmaktır. Bu koşullarda sınıf hareketinin devrimci

gelişme ihtiyacı, kendinden öte, gelişmekte olan kitle hareketinin temel bir ihtiyacı durumundadır. Toplumsal mücadelede sınıf öncülüğü kavramının gerçekten bir anlamı, bir pratik değeri varsa eğer, sorun başka türlü kavranamaz ve konulamaz.

Elbette sınıf öncülüğü olmadan da çeşitli toplumsal katmanların mücadeleleri gelişme seyrini sürdürecektir. Fakat böyle bir mücadeleden istikrarlı bir seyir ve iktidar hedefine yönelik kalıcı sonuçlar beklemek her türlü dayanaktan yoksundur. Modern sınıf ilişkilerinin egemen olduğu bir toplumda, ezilenler cephesinde iktidar olma gücüne ve yeteneğine sahip bulunan, dolayısıyla da bu doğrultudaki bir mücadelenin toplumsal dayanağı olabilecek olan biricik toplumsal güç işçi sınıfıdır. Kapitalist bir ülkede işçi sınıfını eksen almayan herhangi bir iktidar mücadelesi iddiası her türlü ciddiyetten yoksun boş bir safsatadır.

Nisan '96

Gerçekler inatçıdır!

TİKB'nin kötü sınavı

Gerçekler inatçıdır!

"Elinizdeki 106. sayısıyla, *Ekim*, 1987 Ekim'inde başlayan illegal yayın yaşamının 7 yılını geride bırakarak 8. yılına başlamış oluyor. Bunun ideolojik ve örgütsel anlamı *Ekim*'in 100. sayısına ilişkin başyazıda ele alınmış bulunduğu için burada bir yineleme gereksizdir. Şu kadarını ekleyelim ki, *Ekim* kendi türünde bugün Türkiye'de artık tek yayın organıdır. Bir başka örneği yoktur. Bu, hala varlığını sürdüren başka bazı illegal yayın organlarını görmezlikten geldiğimiz anlamına gelmiyor. Fakat bunlar giderek can çekişiyor. Çoktandır ikinci sınıf yayın konumuna düşürülmüş bulunan ve adeta bir "yük" gibi ele alınan bu bir kaç örnek, yayın periyodu seyreltilerek ve düzensizleştirilerek, yayın kalitesi kaygısı ise tümden bir yana bırakılarak, gitgide tasfiye ediliyorlar. Bu konuda geçmişten gelen ve örgütsel perspektiflere bağlanan "ilkesel" angajmanlar olmasaydı, bu tasfiye belki çoktan tamamlanmış bile olurdu. Dikkate değer olan nokta, bu tasfiyede polis

baskısının göğüslenemeyen güçlükleri belli bir rol oynasa bile, bunun hiç de asıl neden olmadığıdır. Asıl neden, ideolojik ve örgütsel tasfiyeciliğin yayın alanında da kaçınılmaz sonuçlarını ortaya koymasıdır."

Bu değerlendirme *Ekim*'in bir yıl önceki 1 Ekim 1994 tarihli sayısında yeraldı. TİKB merkez yayın organı *Orak-Çekiç*'in bunu izleyen 86. sayısı ise ancak Mart 1995'de yayınlanabildi. Bu sayıda yeralan "*Orak-Çekiç'in Önemi ve Sorumluluklarımız*" başlıklı başyazı, yukarıdaki değerlendirmeden duyulan rahatsızlığı en kaba bir biçimde dışa vuruyor. Üç sayfalık bu başyazının neredeyse yarısı EKİM'e hakaretlere ayrılmış. Kaleme alanların dünkü düzeylerinde bugün ortaya çıkan değişim konusunda bizim için hayli aydınlatıcı olan bu bölümü ekte olduğu gibi yayınlıyoruz. Eleştiri adı altında yapısal zayıflıklarını açığa vuranlara karşı alınacak en iyi tavrın bu olduğuna inanıyoruz.

"Düzeylerindeki değişim" diyoruz; zira düne kadar bizim için TİKB, ideolojik tartışma ve çatışmalarda, eleştirinin ideolojik özündeki sertliği belli bir üslup düzeyiyle birleştirmeyi başarabilen nadir siyasal hareketlerden biriydi. Onlar bu konuda öylesine hassas görünüyorlardı ki, örneğin daha bir kaç yıl öncesinde ve bir vesileyle, kullandığı belli ifadelerden dolayı *Seçenek* dergisine şu son derece sert tepkiyi gösterebiliyorlardı: "(*Seçenek*) Öncelikle, sağ oportünist görüşlerine yönelttiğimiz eleştiriler karşısında 'boş laf', 'uyanık pozları takınmak', 'bir hayli cesur' vb. gibi ayaktakımına özgü bir jargon kullanmak seviyesizliğine düşmüştür." (*Kesintisiz Devrim ve Oportünizm*, s.84)

Okur *Seçenek*'in TİKB'ye karşı kullandığı ifadeleri TİKB'nin EKİM'e karşı kullandığı ifadelerle karşılaştırmalıdır. *Seçenek*'in hayli masum kalan deyimleri "ayaktakımına özgü" bir "seviyesizlik" örneği ise eğer, TİKB'nin EKİM'e karşı kullandığı dil neyin örneğidir acaba? Bu sorunun yanıtını açıkta bırakıyoruz.

TİKB bu üslubu genellikle EKİM'e karşı kullanıyor ve bu davranışı çok yeni de sayılmaz. Görünüşe göre burada bir çelişki var. Ekteki yazıda bizi çok küçümsüyor görünenler, hatta hatta "bir hiç" yerine koyanlar, nedense sayfalarında (çoğu kez de baş-

yazılarında) açık ya da örtülü bir biçimde sık sık bize yer vermeden edemiyorlar. Ve bizimle tartıştıkları her durumda, özgüven ve sükunetlerini, dillerine hakim olamayacak ölçüde hep kaybediyorlar.

Bu görünürdeki çelişki, sakın EKİM'in nesnel varlığının TİKB'nin ideolojik ve örgütsel yetersizliklerine tutulmuş bir ayna olması gibi bir rahatsız edici gerçeklikten kaynaklanıyor olmasın!

Açık olgular ve oportünist sancılar

Spekülasyon temelsiz, dayanaktan yoksun, kanıtlanamayan iddia demektir. Oysa *Ekim*'in giriş bölümüne aktardığımız değerlendirmesi, çıplak gözle görülebilen apaçık bir tabloya dayandırılmıştır. Bu tabloyu, geçmişte illegal yayın alanında belli bir iddia ve pratik sahibi olan üç siyasal hareketin yukarıdaki satırların kaleme alındığı tarihteki durumu üzerinden örnekleyeceğiz.

TDKP'den başlıyoruz. 1987'de girdiği yeniden toparlanma sürecini illegal bir yayın organı eksenine oturtmak konusunda "ilkesel" düzeyde açık bir iddia taşıyan bu hareket, *Devrimin Sesi*'nin yayın periyodunu 15 güne indirerek bu iddiasına ayrı bir ciddiyet kazandırmış göründü. 1990 Mayıs'ına ait temel bir belgede, bunu "ilkesel" bir sorun olarak ele aldığını döne döne vurgulayarak şunları söyledi: "Partimizin örgütlenme çizgisinin temelini oluşturan 'illegal basın çevresinde örgütlenme' politikası, ... partimizin tüm diğer 'devrimci' gruplardan niteliksel ayrılığının ve marksist-leninist örgütsel temelinin bir göstergesidir."

Bu aynı iddiayı 1992 tarihli *TDKP Röportaj*'nda aynı kibirli hava ile tekrarlayan bu yeni dönem liberalleri, gerçekte tam da bu sözleri ettikleri sırada, legalizme boylu boyunca uzanmış durumdaydılar. "Merkez Yayın Organı" altbaşlığı taşıyan ve legalist açılımlara paralel olarak gitgide bir "yük" olarak görülmeye başlanan *Devrimin Sesi*, sayfa sayısı düşürülerek ve yayın periyodu fiilen aylık hale getirilerek hızla geri plana itildi. 1994 Eylül'ünde, yani *Ekim*'in yukarıdaki değerlendirmeyi yaptığı günlerde, yayın periyodu artık resmen de aylık hale getirildi. Ne var ki, büyük bir samimiyetsizlikle, bunun geçici olduğu, kısa zamanda yeniden

eski periyoda dönüleceği de iddia edildi (*Devrimin Sesi*, sayı:180, Eylül '94).

Gerçekte ise bu, *Devrimin Sesi*'nin fiili tasfiyesinde yeni bir adımdı. Oysa aynı dönemde legal haftalık dergi aksamadan çıkıyordu ve günlüğe geçiş hazırlıkları yapılıyordu. Bugünkü durum ise ortadadır. TDKP neredeyse tamamen legale çıkmak üzeredir. Ve tam da böyle bir sırada, *Devrimin Sesi*'nin son sayısında (sayı:192, Eylül 1995) yeni bir müjde verilmektedir. Buna göre, "yeni işlev"inden dolayı *Devrimin Sesi* artık daha az sayfayla (son sayısı 12 sayfa) yayınlanacak, dağıtımı da "daha dar ve sınırlı olacaktır". Bu yeni durumda, "dergiyi çeşitli olanaklarla çoğaltmak" ve dağıtmak işinin artık büyük ölçüde "okurlar"a ait bir görev olduğu da münasip bir dille eklenmektedir.

Sonuç? Sonuç, işlev değişikliği adı altında "MYO"nun fiili tasfiyesidir. Bu iş henüz resmen de yapılmıyorsa, bu tam da, geçmişin o hala etkisi süren "ilkesel" angajmanlarından dolayıdır. Fakat bu liberal bayların bu tür "ilke"lerin yükünden kurtulmada son yıllarda sergiledikleri maharetler düşünüldüğünde, çok geçmeden (muhtemelen legal partinin hemen ertesinde) bu işin resmen de sonuçlandırılacağından kuşku duyulmamalıdır.

Bu sonuç, tam da bir yıl önce *Ekim*'de söylendiği gibi, "ideolojik ve örgütsel tasfiyeciliğin yayın alanında da kaçınılmaz sonuçlarını ortaya koymasıdır".

Bir başka örnek, bugünkü MLKP'nin dünkü öncellerinden olan TKP-ML Hareketi'nin aynı alanda izlediği tutumdur. TDKP'den farklı olarak bu hareket, yeni dönemde kendini illegal yayın faaliyeti alanında "ilkesel" vurgularla bağlamadı. TDKP kendi tutumunu bir bakıma kendi geçmiş ('80 öncesi) olumsuz deneyimine dayandırıyordu. Oysa TKP-ML Hareketi'nin yeni dönemdeki en belirgin davranışı, '80 öncesinin TDKP-Halkın Kurtuluşu deneyimini yeni koşullarda tekrarlamak hevesinden başka bir şey değildi. Liberal bir çürüme sürecindeki TDKP'yi "komünist" görecek kadar çarpık bir sağ oportünist bakışaçısına sahip olan bu hareket, işe daha başından legal bir yayın organıyla başladı. Bununla birlikte ağır aksak da olsa illegal yayın organını

(*İleri*) çıkarmayı sürdürdü. Aylık görünen fakat fiilen 2-3 ayda bir düzensiz olarak çıkan *İleri* dergisinin periyodu, 1993 Şubat'ında resmen de iki aylık hale getirildi. Bu gerekçelendirilirken de, adet olduğu üzere, "Türkiye gibi faşist ve gerici diktatörlüğün hüküm sürdüğü bir ülkede her koşul altında illegal yayın organını sürdürmek" gerektiği bir kez daha vurgulandı. Ardından ise, bu alandaki tutum değişikliğinin her zamanki ortak oportünist mazereti haline gelmiş bulunan "işlev değişikliği" gerekçesi ileri sürüldü. "Hareket" "her ikisi de aşağı-yukarı aynı içerikte ve aynı işleve sahip iki yayın organı lüksüne sahip" değildi. "Hareketimizin yayın organları çalışmasına ayırabildiği gücü olabildiğince ekonomik bir biçimde kullanması" gerekiyordu. Bu nedenle de, "Hareket MK, belli bir süredir devam eden yayın politikası tartışmaları ışığında İLERİ'nin bundan böyle **öncelikle** örgütsel sorunlara ağırlık veren bir organa dönüştürülmesi"ne karar vermişti. (*İleri*, sayı: 102-103, Şubat '93)

Bu *İleri*'nin bir siyasal organ olarak tasfiyesi demekti. Her yeni adım ve değişikliğin "bazı zorlukları, tedirginlikleri, hatta yanlış anlamaları" getirebileceğinin farkında olduğunu da belirten başyazı, konuyu şu ferahlatıcı cümleyle bağlıyordu: "Ama hareketimiz bu tür sorunları aşabilecek marksist-leninist olgunluğa fazlasıyla sahiptir".

Bunca karışık ve sıkıntılı söz yerine birazcık daha yürekli olunsaydı, haftalık bir legal gazeteye hazırlandığımız ve faaliyetimizi bu eksene oturttuğumuz bir sırada, illegal bir yayının "yük"ünü artık daha fazla çekemeyiz de denebilirdi.

Bugünkü MLKP'de durumun farklı olmadığını, birleşmenin getirdiği biricik değişikliğin yeni bir isimden ibaret olduğunu eklemek bile gereksizdir.

Son örneğimiz, şimdiki muhatabımız olan TİKB'nin kendisidir. Anlamsız tartışmalara ve çok kolay eğilim duyulduğunu gördüğümüz demagojiye mahal vermemek için şunu peşinen belirtelim ki, biz TİKB'yi hiçbir biçimde öteki iki siyasal hareketle, TDKP bir yana, MLKP ile bile aynı platformda ele almıyoruz. TİKB bu ülkede tasfiyeciliğe karşı uzun yıllardır ideolojik ve örgütsel

planda direnç göstermiş bir harekettir ve bugün hala, bu alanda EKİM'in yanısıra anılabilecek tek harekettir. Biz TİKB'nin bu konumuna her zaman değer verdik ve kendi cephemizden tasfiyeciliğe karşı onunla fiili bir dayanışma içinde olduk. Ne var ki, EKİM'in her zaman vurguladığı gibi, geleneksel platformdan ileriye çıkamayanların, halen bulundukları yerden daha geriye düşmeyeceklerinin de hiçbir güvencesi yoktur. Bunun son örneği bizzat TİKB'nin kendisidir. Onun son zamanlardaki evrimi bu yönde hoş olmayan işaretleri çoğaltmaktadır.

TİKB'nin pratiğinde hoş olmayan gelişmelerin en dikkat çekici olanı, şimdi tartışmakta olduğumuz illegal yayın ve onunla bağlantılı örgütlenme ve çalışma tarzı sorunlarıdır. TİKB'nin geçmişte son derece önemli gördüğü bu alanda bir süredir bu denli kolay bir biçimde hatalı bir pratiğe yönelmesini biz başından itibaren kaygıyla izledik. Durumu yeni bir çalışma alanına (açık alana) geçişteki geçici bir zorlanma saydık, telafi edilmesini umduk. Fakat bugün aradan dört yıl geçmiştir. Durum değişmek bir yana, gitgide daha da kötüleşmektedir. Ve en kötüsü, TİKB bir yandan durumdan rahatsız görünür, tedbir alma görevini önüne koyarken, öte yandan EKİM'e yönelttiği hırçın saldırılar içinde ileri sürdüğü argümanlarla, durumu adeta meşrulaştırma yoluna gitmektedir.

Yeni dönemde TİKB'de illegal yayın sorununu ele alış ve uygulama nasıl seyretmiştir, önce kısaca bunu görelim. İki sayılık bir ara yayın sayılmazsa (1987 yazı), dört yılı aşkın bir aradan sonra, *Orak-Çekiç* 1989 Temmuz'unda yeniden yayınlanmaya başladı. Bu sayıda (sayı: 63) yeralan, *"Yeniden Yayın Yaşamına Başlarken Orak-Çekiç'in Dünü, Bugünkü Görevleri"* başlıklı uzun başyazı, TİKB'nin illegal yayın yaşamındaki geçmiş olumlu deneyimini özetliyor, yeni dönemde bunu sürdürme kararlılığı vurgulanıyordu.

Yazının hemen girişinde Türkiye sol hareketinin 1989'daki durumu hakkında şunlar söyleniyordu: "Sanki 12 Eylül rejiminin saldırıları sonucu kısa sürede çökertilen örgütsel yapılar ile, 1974 sonrasında legal dergiler etrafında örgütlenme arasında bir bağ

yokmuş gibi, aynı süreç yeniden taklit edilmeye çalışılıyor." (*Tasfiyeciliğin Son On Yılı*, s.8)

Geçmişin tekrarlanan legalist pratiğinin bu teşhisi ve eleştirisi tüm yazı boyunca sürüyor. Yazının bir yerinde *OÇ* deneyiminin "en önemli derslerinden biri" şöyle özetleniyor:

"Özellikle şunu belirtelim ki, bizim *OÇ* deneyimimizden çıkardığımız en önemli derslerden biri; Türkiye gibi en iyi zamanlarında bile demokratik özgürlüklerin son derece kısıtlı olduğu, bunların her an sıkıyönetim ilanları ve adeta periyodikleşmiş ordu darbeleriyle askıya alınabildiği bir ülkede illegal bir örgütün inşasında böyle bir gazeteye her zaman gereksinim vardır. İster silahlı devrim yükselsin, ister karşı-devrim yükselsin illegal gazeteden vazgeçilmemelidir. Kuşkusuz legal gazeteler en geniş yığınlara ulaşmada daha büyük avantajlara sahiptirler ve bu yüzden yasal olanaklar koşullara uygun olarak kullanılmalıdır. Fakat, bu ülkemizin koşullarını ve sınıf mücadelesinin sertleşeceği ileriki günleri unutmak ve karşısına konmak pahasına olmamalıdır." (s.13-14)

Biz, yalnızca olumlu bir pratik deneyimin derslerini içerdiği için değil, fakat bizim için çok daha önemli olarak, legal yayın eksenli tasfiyeciliğe karşı kesin bir tutumun örneği olmasından dolayı da, bu uzun değerlendirmeye ***Ekim***'in tam beş sayfasını ayırmakta tereddüt etmedik. (Bkz. sayı: 25, s.30-34)

TİKB legal yayın eksenli tasfiyeciliğe karşı eleştirilerini değişik vesilelerle yineledi. 1991 ilkbaharında toplanan TİKB II. Konferansı, *Konferans Raporu*'nun IV. Bölümünde (*Yasal Olanaklardan Devrimci Bir Tarzda Yararlanmayı Öğrenmek Zorundayız*); geçmiş deneyimler ışığında, bir kez daha legalizmi ve bunun yayın alanına yansımasını dikkate değer vurgularla eleştirdi.

Gelgelelim TİKB'nin tutum ve pratiğinde dikkat çekici değişim de bu konferansın hemen ardından yaşandı. Elbette yanlış olan legal alanda bir dizi açılımın gündeme getirilmesi değildi. Fakat bunun, tam da, illegal yayını hızla geri plana iterek ve gide gide onu işlevsizleştirerek yapılmasıydı. TİKB, hırçınca tepkiler içinde ucuz demagojiye sapmak yerine, sükunetle dönüp

geriye bakarsa eğer, legal yayının çıkışıyla birlikte illegal yayının bir yana itildiğini bütün açıklığı ile görecektir.

TİKB, tüm deneyimine ve açık belirlemelerine rağmen, legal yayın alanına geçtiği andan itibaren, hiç değilse pratikte, legali illegalin yerine ikame etmiş, bu konuda gelenekselleşmiş zaafı olduğu gibi tekrarlamıştır.

Olgulara bakalım. TİKB II. Konferansı, *Orak-Çekiç*'in Temmuz 1991 tarihli 78. sayısında açıklandı. O güne kadar *OÇ*, zaman zaman aylık olsa bile, daha çok iki aylık periyodlar halinde çıkıyordu. Bunu izleyen 79. sayı Eylül '91'de, onu izleyen 80. sayı ise Aralık 91'de çıktı. Legal yayın tam bu sırada, Kasım '91'de devreye girdi. Bu andan itibaren 81. sayı Mayıs '92'de, yani 5 ay sonra, 82. sayı Şubat '93'te, yani tam 9 ay sonra çıkabildi. 83. sayı 6 ay sonra (Ağustos '93), 84. sayı 5 ay sonra (Ocak '94), 85. sayı 5 ay sonra (Haziran '94) ve EKİM'e küfreden 86. sayı ise tam 10 ay sonra (Mart '95) yayınlanabildi.

Bu tablo net bir biçimde gösteriyor ki, legal yayının çıkışı illegal yayını fiilen tasfiye etmiştir. Yaşanan hiç de kısa süreli bir aksama ya da "düzensizlik" değildir. Polis rejimi koşullarında illegal bir yayın organının zaman zaman aksamalar ve kesintiler yaşaması son derece doğaldır. Fakat yukarıdaki tablo tamı tamına dört yıla aittir. 1991 Eylül'ü ile 1995 Eylül'ü arasında *OÇ* toplam 9 sayı çıkmıştır. Yani ortalama 6 ayda bir! TİKB, kendi deyimiyle, "akıllarına esince illegal yayın çıkaran" örgütlerden biri durumuna düşürmüştür kendini.

Ne pahasına? Legal yayınları düzenli çıkarmak pahasına! Evet, tablonun öte yüzünde, tam da bu aynı dört yıl içinde, ilkin 15 günlük düzenli periyodlarla politik yayın ve sonra 10 günlük düzenli periyodlarla "işçi gazetesi" vardır. Tablonun bu iki yüzünün birarada sunduğu manzara son derece rahatsız edicidir.

Oysa TİKB II. Konferansı, legal açılımlardan sözederken, "yasadışı bir temelde örgütlenme ve gizli çalışmayı her durum ve koşulda esas alma"yı temel bir ayrım çizgisi olarak tanımlıyor ve ekliyordu: "**Yasalcılık**'ı ilke olarak benimsediğini zaten saklamayan tümüyle çürümüş revizyonistlerin dışında kalan 'ya-

salcılar'a soracak olursanız eğer, bu temel ilkeden kendilerinin de sapmadığını iddia ederler. Ama herşeyin ölçüsü olan pratiğe baktığınız zaman, bunların bütün veya esas ağırlığı yasal alanlara verdiklerini görürsünüz."

Buna örnekler verilirken de, aynen şunlar söyleniyordu: "Yeraltı ile yerüstü arasındaki sınırlar belirsizdir ve birbirlerinden yalıtılmış olması gereken bu iki kesim çeşitli biçimlerde fiilen içiçe geçmiş durumdadır. Hem içerik hem de biçim olarak belli bir düzey tutturabilmiş ve düzenli bir yeraltı basınına sahip değilken, yasal dergi ve yayın tutkunudurlar." (*TİKB II. Konferansı Belgeleri*, s.122)

TİKB, dört yıl önce söylenen bu sözlerin ışığında dönüp kendi dört yıllık pratiğine bakmalı, ortadaki tabloyu yüreklilikle değerlendirmelidir. Oportünizmin en ayırdedici özelliği, söz ve eylem arasındaki tutarsızlıktır. Bu arkadaşlar komünistlere uluorta "oportünizm" yaftası asacaklarına, dört yıl önceki sözleri ile dört yıllık pratikleri arasındaki başdöndürücü uçuruma şöyle bir bakarlarsa, bu yaftayı yanlış adrese iliştirmeye çalıştıklarını görmekte çok fazla zorlanmayacaklardır.

"Ciddi zaaf"lar ciddi tahliller gerektirir

Tartışmakta olduğumuz 86. sayıda yapmaya çalıştıkları da aslında bir bakıma budur. Fakat bizzat EKİM'in devrimci uyarıları ve basıncı altında yapmak zorunda kaldıkları bu işi, tutup EKİM'e yönelik karalama ve hakaretlerle birleştirmeyi marifet sayıyorlar. Herhalde böylece tam dört yıldır içine düştükleri kaba ve tehlikeli bir zaafı bir ölçüde gözlerden gizleyebileceklerini, bir parça mazur gösterebileceklerini umuyorlar. Bu öylesine bir gericiliktir ki. EKİM'in devrimci tutumunu ve pratiğini karalayayım derken, gerçekte bir dizi tasfiyeci argümanı da utangaçca savunmak durumuna düşürüyorlar kendilerini. Şaşırmamak gerekir buna; devrimci bir tutum ve çabanın karşısına çıkanların kaçınılmaz olarak düşecekleri bir durumdur bu. Bugüne kadar cepheden EKİM'in karşısına çıkan herkesin ortak akibeti de bu olmuştur.

İllegal yayın alanında içine düştükleri vahim duruma yıllarca seyirci kalanlar, EKİM'in devrimci bir sorumluluk ve sükunetle yapılmış uyarılarının ardından gelen ilk sayılarında nihayet, "*Orak-Çekiç'in Önemi ve Sorumluluklarımız*" başlıklı bir başyazı kaleme almak zorunda kalıyorlar. Olgular apaçık olduğu için de içine düştükleri durumu reddedemiyorlar: "OÇ uzunca bir süredir düzensiz ve seyrek çıkıyor. Haklı bazı nedenleri de olsa, yeraltı örgütlenmesini esas ve temel alan komünist bir örgüt için bu ciddi bir zaaftır."

Devrimci ciddiyet, "ciddi bir zaaf"tan sözedildiği her durumda, dönüp bunun nedenlerini ve ortaya çıktığı koşulları tahlil edip ortaya koymayı gerektirir. Bu arkadaşlar ise devrimcilere yakışan bu biricik tutum yerine, oportünizmin bu gibi durumlardaki tipik davranış biçimlerine sığınıyorlar. Bin dereden su getirerek bu kadar kaba bir zaafı mazur göstermeye çalışıyorlar. Bunun bir yolu EKİM'in bu alandaki olumlu tutum ve pratiğini karalamak ise, bir öteki yolu da, yaşanan zaafı "teorik, siyasal ve örgütsel" alanda yaşanan gelişme "atılımı"nın adeta bir "yan ürünü", kaçınılması biraz güç bir bedeli gibi göstermeye çalışmaktır. "Ciddi bir zaaf"tan sözedip de ardından böyle davrananların, bu aynı zaafı hala da sürdürmelerine biz bu nedenle fazlaca şaşırmıyoruz. Gerçek nedeniyle birlikte kavranamayan bir zaafın aşılması mümkün değildir.

Bu arkadaşlar zannediyorlar ki, "bu ciddi bir zaaftır", bu alanda "çığır açmış bir örgüte yakışmaz", "bağışlanabilecek bir durum değildir bu", yasadışı yayın "önemlidir", "vazgeçilmezdir", "OÇ'yi yeniden düzenli bir periyoda oturtmak" gereklidir vb. vb. sözler etmek, bir zaafın anlaşılması ve aşılması için yeterlidir. Hiç de yeterli olmadığını aradan geçen zamanın göstermiş olmasını bir yana bırakalım. Bu tutum, açık olgular karşısında bir gerçeği teslim etme ile, bir zaafı oluştuğu koşullar içinde kavrama, nedenlerini tahlil etme ve aşmayı birbirine karıştırmak demektir. TİKB içine düştüğü ve yıllarca rahatsız olmadan sürdürdüğü zaafın gerçek nedenlerini hala da anlayabilmiş değildir. Bu nedenledir ki, iç ve dış basınç karşısında, hiç değilse bugünden sonra belli

bir düzen içinde illegal yayını yeniden sürdürmeye kalksa bile, bu çok da anlamlı olmayacaktır. Komünistlere karşı uluorta tekrarlayıp durdukları o "biçimci ve mekanik yaklaşım"ın iyi bir örneği, asıl tam da bu durumda çıkacaktır karşımıza.

***

Ekim'in sayfaları daha fazlasına olanak vermediği için TİKB'nin içine düştüğü "çok ciddi zaaf"ın gerçek nedenlerine burada ancak kısaca değinebiliriz.

İllegal yayın alanında "çığır açmış" olmakla övünen bu arkadaşlar, öyle anlaşılıyor ki, böyle bir yayının gerçek işlevi konusunda hala da yeterli bir açıklığa sahip değildirler. Ya da moda eğilim olan "yasal yayın tutkunluğu", onların bu alandaki geçmiş kavrayışlarında bugün çok ciddi gedikler açmış, önemli boşluklar yaratmıştır.

Bunu daha yakından görelim. Yasal yayının devreye girmesinin "OÇ'in niteliğinde de belli bir farklılaşmayı getirdi"ğini söyleyen sözkonusu başyazı şöyle devam ediyor: "Propaganda yazılarına (da) yer vermeyi sürdürmekle birlikte, OÇ artık ağırlıklı olarak, örgütlenme ve çalışma tarzına ilişkin sorunların ele alındığı, çeşitli bölge ve alan çalışmalarına ilişkin deneylerin aktarıldığı, daha çok kadro ve taraftarlarımıza yönelik merkezi örgütsel bir organ halini aldı." Yazının "OÇ'yi yeniden düzenli bir periyoda oturtmak kararı"nı açıklayan paragrafı, bu aynı fikri yeniden tekrarlıyor.

Kolayca görülebileceği gibi bu, TKP-ML Hareketi'nin daha önce sözü edilen gerekçesinin bir benzeridir. Buna göre, legal politik bir yayının çıktığı koşullarda, illegal bir politik yayın gereksiz ve "lükstür".

Bu, illegal bir yayın ihtiyacının gerçek nedeni ve işlevini anlayamamaktır. İllegal bir politik yayın organı, tüm öteki nedenler yanında, temelde ve en başta illegal örgüt/parti gerçeği ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. İllegal bir politik yayın organı, illegal olan bir örgütün/partinin sadece kendi "kadroları ve taraftarları" önünde değil, fakat çok daha önemli olarak, kamuoyu ve kitleler önünde dosdoğru konuşabilmesi için vazgeçilmez bir dolaysız

kürsüdür. Hiçbir legal yayın organı bu işlevi yerine getiremez. Ya da sözkonusu illegal örgüt/parti, kendi ciddiyetini zedelemek istemediği sürece, bunu legal yayınların kısıtlı ve dolaylı boğuk diline bırakamaz.

Yaşadışı bir örgütün/partinin Merkez Yayın Organı, yalnızca "bütün politik ve örgütsel faaliyetin yolgöstericisi, yönlendiricisi, bu çerçevede biçimlenen merkezi önderliğin kürsüsü" değil; fakat aynı zamanda, örgütün/partinin "temel ve taktik konulardaki görüş ve politikalarının, hedef ve görevlerinin **dolaysız** ve **bağlayıcı** taşıyıcısı"dır da. Sınıf, yığınlar ve kamuoyu önünde, örgütün/partinin "sesi ve kürsüsüdür". (Bkz. *Ekim*, sayı: 49, Ekim '91)*

İllegal bir örgütün/partinin bu işlevi yerine getirebilecek bir merkez yayın organı da ancak illegal olabilir. Ama siz eğer bunun legal bir politik gazete ya da popüler bir "işçi gazetesi" üzerinden de pekala yapılabileceğine inanmışsanız, elbetteki böyle yayınların devreye girdiği andan itibaren illegal alanı boşlamaya başlarsınız. Bu gerçekten size artık "ekonomik" olmayan bir uygulama, bir "lüks" gibi görünmeye başlar. Hele bir de illegal bir yayının sayısız zorluğu ve aman vermeyen bir faşist polis rejiminin sürekli baskısı sözkonusuysa, kolaya eğilim duymanızı besleyen böyle bir nesnel basınç da varsa, "lüks" olmaktan öteye aynı zamanda riski ağır bir "yük" olarak da görünmeye başlar. Bu durumda, "örgütsel işlev"le sınırlandırılmış bir illegal yayın organı da ancak, bazı örgütsel sorunların, belgelerin ve raporların biriktiği zaman dilimlerinin ardından yayınlanabilecektir. Bu bazen 5 ayda bir, bazen 6 ayda bir, hatta hatta bazen de 10 ayda bir olabilir!

Dahası var. Örgüt ya da parti adına illegal bir yayın kürsüsünden kamuoyuna ve yığınlara dosdoğru seslenmekten vaz-

---

* Komünistlerin bu bakışaçısındaki net konumları ve buna uygun bir uygulamadaki hassasiyetleri konusunda bir fikir edinmek isteyenler, *Ekim*'in zaman zaman örgütsel ağırlıklı bir yayın organı görünümü kazanmasına ilişkin olarak 3. Genel Konferansımızda yapılmış değerlendirmelere ve tutanaklarda yeralan eleştirilere bakabilirler.

geçtiğiniz bir noktada, bu beraberinde bildiri, pul ve afiş gibi illegal araçlardan da önemli ölçüde "feragat" etmeyi getirir. Bu işi de yine çok büyük ölçüde legal politik yayın ya da "işçi gazetesi" adına yapmak yoluna gidersiniz. İllegal pul, bildiri vb. araçları ise, çok çok örgütün kuruluş yıldönümlerinde ya da örgüt şehitlerini anma vesileleriyle kullanmak kalır geriye. Böyle bir açık niyetle yola çıkmamış olsanız bile, sonuçta bir de bakarsınız ki, faaliyetin esas ağırlığı kendiliğinden "legal yayın eksenine" kaymıştır. Elbette bu beraberinde kaçınılmaz başka bazı sonuçları da getirecektir. Getirdikleri yalnızca pratik sonuçlar da olmayacaktır. Gide gide buna uygun bir eğilimi de seslendirmeye, açık ya da utangaç bir biçimde içine girdiğiniz bu yeni durumu savunmaya da başlarsınız.

Bu bizi TİKB'nin düştüğü zaafın ikinci temel nedenine getiriyor. Komünistlere yönelik bir saldırı hezeyanı içinde aynen şunlar söylenebiliyor: "O çok böbürlendikleri yasadışı yayınlarının ele aldığı konular ve içerik açısından yasal yayınlardan herhangi bir farkı yoktur. Bu durumda neden yeraltındadırlar, yayınların neresi yasadışıdır, anlamak zordur."

Bu sözler, bu sözlerin gerisindeki mantık, olduğu gibi Perinçekler'e aittir. Ufku burjuva legalitesini aşmayanlar, TİKB de içinde yeraltını temel alan tüm devrimci örgütlere saldırırlarken, sık sık sorunu böyle koyabilmektedirler. Yazık ki TİKB, EKİM'in devrimci konumunu karalama çabası içinde, temel bir politik-örgütsel sorunu, bununla bağlantılı bir çalışma tarzı ve buna uygun araçlar sorununu, dar ve biçimsel bir "yasal"lık ölçüsüne vurabilmiştir. İdeolojik bakışaçısını yitirerek bir hukukçu kafası ile konuşabilmiştir. Fakat tam da bu yolla, kendi zaafının bir başka temel nedenini de açığa vurmuştur.

"Yayınlarının neresi yasa dışıdır?"! TİKB'nin bu sorusu, "legal yayın tutkunluğu"nun kendine uygun tasfiyeci düşünüş biçimleri yaratmasından başka bir şey değildir. Böyle düşünebilenler, tekrarlıyoruz, yarın illegal yayın faaliyetini yeniden düzene koysalar bile, bunu asıl olarak dünkü "ilkesel" angajmanlarından, bu çerçevede kendilerine yöneltilen iç ve dış basınçtan dolayı yapmış

olacaklardır. Böyleleri, karşı-devrim yasal alanı kaba zor yoluyla tümüyle kapatmak gücü bulamadığı sürece, yeniden yayınlanacak bir illegal yayını sürekli kılmak iradesi de gösteremeyeceklerdir. "Modern yeraltı matbaası"nın başına gelecek muhtemel bir yeni kazanın ardından, yeniden 6-9 aylık periyodlara döneceklerdir.

"Yayınlarının neresi yasadışıdır?" Bu soru öylesine budalacadır ki, biz onu neresinden yanıtlayacağımızı bile kestiremiyoruz. Bir sözü bir örgüt ya da parti adına dosdoğru söylemek, bir çağrıyı doğrudan bir parti adına yapmak, bir tutumu dosdoğru bir ihtilalci örgüt adına savunmak ile, tüm bunları legal bir politik yayın ya da popüler bir "işçi gazetesi" adına ve onun boğuk diliyle yapmak gerçekten aynı şey midir? Aynı şey olduğuna ve aynı sonuçları yaratacağına inananlar, popülist "hareket" geleneğinin yasal "dergicilik" kulvarına girdiklerini de böylece itiraf etmiş olurlar.

Anlaşıldığı kadarıyla bu arkadaşlar *Ekim*'de işlenen konular ve yazılan yazıların pekala legal yayınlarda da ele alınabileceğini bize anlatmaya çalışıyorlar. Biz bu konuda onlara tümüyle katılıyoruz. Dahası biz legal basında bugün ele alınamayacak herhangi bir konu olduğunu da sanmıyoruz. Fakat ardından bir soru da biz soruyoruz. Siz legal basında, "işçi gazetesi"nde herhangi bir söze "TİKB olarak biz", ya da "örgütümüz TİKB" diye başlayabiliyor musunuz? İşçiler, emekçiler, devrimciler önünde bir hareket, bir örgüt adına dosdoğru konuşabiliyor musunuz? Böyle konuşabilmek çok mu önemli dediğiniz bir noktada, bu, size bir şeyler anlatmaya kalkmak için artık biraz geç olduğunu gösterir yalnızca.

İllegal bir örgüt ya da parti sesini, tutumunu, çağrısını kamuoyuna ve kitlelere sürekli ve dosdoğru duyurabilecek bir özgür kürsüye sahip olmak yerine, hep "dergimize posta yoluyla gelen" türünden gülünçlüklere sığınıyor ve bununla yetiniyorsa, böyle bir "illegal" devrimci örgüte/partiye ancak acımayla bakılabilir.

Söylediğimiz her söz "yasadışı" olduğu halde, biz onun bugünün Türkiye'sinde "yasal" alandan da söylenebileceğini çok kimseden iyi biliyoruz. Hemen akla gelebileceği gibi, biz bundan hiç de yalnızca yasal yayınların dolaylı dilini kastetmiyoruz.

Tersine, illegal bir örgüt adına söylediklerimizin büyük bir bölümünü, bugün legal olarak yayınlamayı da başarmış bir örgüt olarak konuşuyoruz.

Yeni dönemde bu ülkede yasadışı bir örgüt adına ve yasadışı bir yayın organında yayınlanmış yazıları yasal alanda ilk kitaplaştıranlar bizler olduk. (Bu konuda çok kimseye de örnek olduk!) Aynı şekilde örgüt konferanslarımızın belgeleri bir yana, tartışma tutanakları bile "yasal" olarak yayınlanabildi. İç yazışmalarımız "yasal" olarak kitaplaştırıldı. Eğer hala "yasal" olarak yayınlamadığımız bir kısım "yasadışı" yazı ve belgelerimiz varsa, bu ya bizim buna henüz vakit bulamamamızdan ya da bunların yeni bir baskısını anlamlı bulmamamızdan dolayıdır. Yoksa mevcut "yasal" engeller buna olanak vermediğinden değil. Devrimci bir kararlılık gösterildiği sürece, bugünün Türkiye'sinde "yasal" olarak yayınlanamayacak hiçbir söz, "legal" yayınlarda savunulamayacak hiçbir pratik yoktur. Buna TİKB'nin ciddi ciddi illegal siyasal faaliyet kapsamında saydığı "sayısız yasadışı militan gösteri, bombalama, cezalandırma, kamulaştırma vb. eylemler" de dahildir. Bunun kanıtını görebilmek için dünkü Devrimci Sol ile bugünkü DHKP-C'nin legal yayınlarına bakmak yeterlidir.

Peki bu durumda TİKB dönüp bize bir daha şu ancak Perinçekler'in ağzına yakışabilen soruyu sorabilecek midir, doğrusu merak ediyoruz: "Bu durumda neden yeraltındadırlar, yayınların neresi yasadışıdır, anlamak zordur". Siz eğer bunu anlamakta gerçekten zorlanmaya başladıysanız, bu durumda, "ne teoride ne de pratikte yasalcı oportünist bir kayma" içinde değiliz derken o kadar da rahat olmayınız. Devrimciler "yasalcı oportünist kayma"ları bile bile yaşamazlar, genellikle önce pratikte adım adım yaşarlar, sonra da yaşadıklarını rasyonalize etmeye başlarlar. Öylesine ki, ancak oportünist yasalcıların, Perinçekler'in ağzına yakışabilecek soruları ciddi ciddi devrimcilere sormak şaşkınlığı (gafleti!) gösterirler: "Bu durumda neden yeraltındadırlar?"!

Sonuç olarak, söyleneceklerin "yasal" olarak da söylenebilmesi olanağı ve gecikmiş pratiği, TİKB'nin illegal yayınını tasfiye etmesinin bir başka temel nedeni olabilmiştir.

Fakat elbette sorun hiç de illegal bir örgüt adına özgür bir kürsüye sahip olmaktan ibaret değildir. Sorun, aynı zamanda, ihtilalci bir örgüt ve çalışma tarzı anlayışına ve pratiğine uygun düşen araçlara sahip olabilmek, kitlelerle ilişkileri bu tür araçlar üzerinden de geliştirebilmek, kadroları bu tür bir faaliyet içinde şekillendirebilmektir de.

Ne iyi ki bunu bize, kaleme aldığı yazıdaki tek anlamlı bölümde, bizzat *Orak-Çekiç*'in kendisi de söylemektedir: "Yasadışı yayın faaliyeti, yasa-dışı bir devrimci örgütlenmenin temel araçlarından biridir. Yalnızca sınırlanmamış bir propaganda ve ajitasyon özgürlüğüne sahip olmak açısından değil; kadro ve taraftarların, devrimci yeraltı mücadelesinin ruhuyla ve polise karşı mücadele sanatında eğitimi, onun militan alışkanlık ve refleksleriyle donanımı açısından da yaşamsal bir öneme sahiptir. Bu işlevlerinden ötürü her dönemde vazgeçilmez bir silahtır. Türkiye gibi yasal olanakların zaten iğreti ve kısıtlı olduğu bir ülkede, bu silahın etkili bir tarzda kullanımı ilkesel bir tutumdur. Üstelik günümüz koşullarında, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin öncü unsurlarında dahi yeraltına, onun araç ve sembollerine karşı fobi ölçüsünde bir korku ve çekingenliğin varolduğu gözönüne getirilecek olursa, yasadışı bir yayın, kitlelerin devrimci eğitimi açısından da özel bir anlam ve önem kazanmış demektir."

Demek ki sorun hiç de yazı metinlerinin "yasal" olarak yayınlanıp yayınlanamayacakları meselesi değilmiş. Bir paragraf üstte bazı şeyleri anlamakta güçlük çekenlerin bir kaç paragraf altta bu doğruları bu denli yalın ifade etmelerini de, doğrusu biz anlamakta güçlük çekiyoruz. Eklektizmin de kaba bir "oportünizm" türü olduğunu yoksa bilmiyorlar mı bu arkadaşlar? "Anlamak zordur" diye karşılayacağımız başka güçlükler de var burada. Sorunu bu kadar açık ortaya koyanların, dört yıl gibi uzun bir süre boyunca, siyasal faaliyetlerini yasal yayın eksenli olarak sürdürmeleri nasıl mümkün olabilmiştir, bizim için bunu da "anlamak zordur".

Anlama zorluklarımız bununla da bitmiyor. Eğer illegal bir yayın yukarıda söylenen nedenlerle gerekliyse, "daha çok kadro ve taraftarlara" yönelik olacak "merkezi bir örgütsel organ"la bu

ne ölçüde başarılabilecektir, bizim için bunu da "anlamak zordur". Devamla, madem illegal bir yayın organının kendine özgü işlevi konusunda bu denli açıksınız, TİKB sözkonusu olduğunda ancak illegal yayın organını boşlamak sınırları içinde anlaşılabilecek bir eleştiriyi sükunetle karşılamak ve ondan öğrenmek varken, neden saptırıp kötünün kötüsü bir polemiğe konu etmekten anlamsız yararlar umuyorsunuz? Bildiğiniz doğruları gözeten bir pratik yerine yanlışın ifadesi bir pratiği bu kadar uzun süre yaşayabilmiş olmanın gerçek nedenleri üzerine düşünmek varken, neden küfürlü bir "oportünizm" yaftasını başkalarına asarak işin içinden sıyrılmaya çalışıyorsunuz? Başkaları hiç değilse bildikleri doğrularda iyi kötü ısrar etmişlerdir. Siz "oportünizm" denilen şeyin aynı zamanda bilinen açık doğrulara rağmen, apaçık kaba yanlışları (üstelik yıllarca!) uygulamak demek olduğunu gerçekten bilmiyor musunuz?

Kuşkusuz burada asıl sorun, tam da, bilinen doğruların gerçekte ne denli sindirilip içselleştirildiği ile ilgilidir. "Ne teoride ne de pratikte yasalcı oportünist bir kayma" içinde olmadıkları konusunda bizi temin edenler, bunu şöyle gerekçelendiriyorlar: "Örgütümüzün bütün omurgası hala yeraltındadır. Yasal alandaki faaliyetler de dahil her şey, her bakımdan yeraltına tabidir."

Bu sözlerdeki samimiyetten biz herhangi bir kuşku duymuyoruz. TİKB'nin bizzat uzun yılların pratiği içinde edinilmiş bir illegalite kültürüne ve alışkanlığına sahip olduğuna da içtenlikle inanıyoruz.

Fakat bu sorunu yine de çözmüyor. Sorun niyetlerle ilgili değildir. Sorun belli bir örgüt anlayışı ve çalışma tarzını gerçekleştirebilecek araç ve mekanizmalara sahip olmakla ilgilidir. Bunlar elbette yayın araçlarına indirgenemez. Fakat düzenli illegal bir politik yayının burada çok temel bir araç olduğundan da kuşku duyulamaz. Süreli politik yayınlar her zaman bir faaliyette eksen rolü oynarlar. Çok şey onların basımı, dağıtımı, kullanımı, kitlelere ulaştırılması ekseninde şekillenir. Bir örgütün ilişki biçimleri, çalışma tarzı, illegalite kültürü, yarattığı ve yaratacağı kadro tipi, bu temel sorundan ayrı ele alınamaz. TİKB, '80 sonrasının koşullarına uyum sağlayamayarak hızla çöken örgütlerin, '80 ön-

cesinde legal yayın ekseninde şekillendiğini, bu kolay çöküşte bunun temel bir rol oynadığını yıllarca tekrarlayıp durmadı mı? Bizzat *Orak-Çekiç*, tam da tartıştığımız bu aynı yazının girişinde; "Örgütümüzün, 12 Eylül gibi azgın beyaz terör dalgasını göğüsleyebilmesinde, *OÇ*'nin yayın ve dağıtımının kadro ve taraftarlarımıza aşıladığı militan devrimci yeraltı ruhu, yasadışı mücadele konusunda kazandırdığı deneyim ve ustalığın belirleyici bir payı oldu", demiyor mu?

Peki bütün bu paha biçilmez geçmiş deneyimlerin ışığında ele alındığında, dört yıldır önce legal politik gazete ve sonra da popüler "işçi gazetesi" eksenine kaydırılan bir siyasal faaliyet ne anlama gelir acaba? "İşçi gazetesi" ilk sayılarının birinde yalnızca bir hafta içinde 70'e yakın "okur"unun militan gazete satışları esnasında polis tarafından gözaltına alındığını (dolayısıyla "işçi gazetesi okuru" olarak fişlendiğini!) yazıyordu. Kadro ve taraftar ilişkilerinin alabildiğine dar olduğu, henüz kitlelerle çevrelenemediği bir dönemde, bu tür bir pratik ve bu gibi sonuçlar ne anlama geliyor acaba?

'80 öncesinin legal yayın eksenli olumsuz pratikleri hakkında yıllarca olur-olmaz konuşan, bundan kendisi için cömertçe payeler çıkaran TİKB bu soruların yanıtları üzerinde şu son yıllarda hiç düşünmüş müdür acaba? Dahası var. 1974-1980 dönemi Türkiye'de boydan boya bir devrimci yükseliş dönemiydi. Örgütler binler, onbinler, yüzbinlerce kişilik kitle desteklerine sahiptiler ve onlar tarafından çevrelenmişlerdi. Hem yasal boşluklar bugünle kıyaslanamaz ölçüde fazlaydı ve hem de devrimci kitle hareketi fiilen nispeten geniş bir kullanılabilir özgürlükler alanı yaratmıştı. Devlet mekanizması büyük zaafiyetler içindeydi. Polis iç bölünmeler yaşıyordu, siyasal polis etkin biçimde çalışamıyordu. Devlet kitle hareketine ve devrimci harekete bugünkü türden bir keyfi ve sınırsız terör uygulayamıyordu. Devrimci kitle hareketinin elverişli ortamında, her türlü yapısal zaafa rağmen, devrimci hareketin büyük bir bölümüne devrimci fikirler ve değerler egemendi. Örneğin bugünün yaygın tasfiyeci ortamında güçlü bir destek bulabilen "legal parti"yi o gün ancak en kaba revizyonistler

savunabiliyorlardı, ki tekrar ediyoruz, o günkü özgürlükler bugünle kıyaslanamaz ölçüde daha geniş olduğu halde.

Oysa bugün, içinde bulunduğumuz yeni dönemde durum nedir? Her şeyden önce, işçi sınıfı ve emekçilerdeki yaygın hareketliliğe rağmen ne devrimci bir yükseliş, ne devrimci bir kitle hareketi sözkonusudur. Devrimci örgütler çok büyük ölçüde kitlelerden kopuktur ve yüzlerle, en güçlüsü için zar-zor binlerle ifade edilebilecek bir kitle desteği sözkonusudur. '80 öncesinde hareket halindeki kitlelerin önünde devrimciler vardı, bugün arada çok ciddi bir mesafe var. Devrimciler eylem içindeki kitlelere kenardan ulaşmaya çalışıyorlar ve pek de başarılı olamıyorlar.

Fakat en önemlisi, zaafiyet içindeki faşist devlet aygıtı görülmemiş ölçüde tahkim edildi, toplumsal harekete karşı iç birliği pekiştirildi ve Kürdistan'daki kirli savaş sayesinde bir özel savaş aygıtı haline getirildi. Siyasal polis etkin bir biçimde çalışmakta, devrimci örgütlere her fırsatta darbe vurulmaya çalışılmaktadır.

Ve nihayet, dünün devrimci hareketi, bugün çok büyük ölçüde çürüyüp reformculaştı ve sağladığı etki ile devrimci fikirlerde ve moral değerlerde önemli tahribatlar yarattı. Ortalığa dolu dizgin bir tasfiyecilik egemen ve bunun en can alıcı alanı da legal yayın eksenli çalışma ve örgütlenmedir.

1974-80 dönemi ile bugünkü koşulların özet çizgileri bir arada ele alındığında ve kıyaslandığında, ortaya çıkan sonuçlar nelerdir? 1974-80 döneminde legal yayın eksenli faaliyet kaba bir legalizmin ifadesi ve sonraki kolay tasfiyenin temel bir nedeniyse eğer, bugünün son derece elverişsiz ortamında aynı pratiğin üstelik daha cılız bir biçimi neyin ifadesidir ve ne sonuçlara yolaçacaktır. TİKB bu sorular üzerinde hiç düşünüyor mu acaba?

Çıkışıyla birlikte *OÇ*'yi fiilen tasfiye olmak zorunda bırakan legal politik yayının birinci yılında, aynen şunlar söyleniyordu: "Örgütsel gelişmemiz ve özellikle kitleselleşme açısından büyük önem taşıyan yasal yayın silahını önümüzdeki dönem daha etkin kullana(cağız)". "Leninist bir yayın organının, bir propaganda ve ajitasyon aracı olduğu ölçüde bir örgütlenme aracı olduğu da bilinir." Aynı yazının sonunda, tüm örgüte, "gruplar halinde sık

sık elden satış" çağrısı da yapılmaktadır. (Bkz. *Yasal Yayın Organı ile İlişkilerimiz Üzerine, Orak-Çekiç*, sayı:82, Şubat '92)

Legal yayın araçları sorunu böyle ele alınıyor, böyle "biliniyor"sa eğer, 1974-80 dönemi, günümüzle hiçbir biçimde kıyaslanamaz kolaylıkların bulunduğu ve devrimci yükseliş içindeki kitle hareketinin devrimci örgütleri sarmaladığı bir dönem hakkında bilinenlerin, legal alan "açılım"ları öncesine kadar hep tekrarlanan eleştirilerin ne anlamı kalıyor? Bu bakış *Tasfiyeciliğin Son On Yılı*'nın giriş makalesinin ya da örneğin *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nin konuya ilişkin IV. bölümünde söylenenlerin tekzibi değilse nedir? Düşünün ki, aynı sayıda, fiilen 6 aylık periyodlara geçen illegal yayın hakkında, ondaki aksamalar ya da onun legal yayına paralel fakat kendi işlevine uygun bir tarzda kullanımı hakkında, tek bir kelime söylenmiyor!

Oysa daha bir-iki yıl öncesinde, bu aynı arkadaşlar, "*Devrim Karşı-devrim Çatışması ve Tasfiyeci Dalgalanmalar*" gibi anlamlı bir başlık altında, aynen şunları söyleyebiliyorlardı: "Legal kanalların biraz açılmaya başlamasıyla bir çok örgüt hemen tüm varlığıyla buna yönelmiştir. Legal dergiler, örgütlenmelerin yine en temel öğesi olarak görülmektedir." (*Orak-Çekiç*, sayı: 70, Mayıs '90, başyazı)

Bu basit doğrular neden bu kadar kolay unutuluyor? Yıllarca kendini yeraltıyla sınırlayanlar bir parça açığa çıkınca, neden bu kez tersinden bir savruluşa bu kadar kolay düşebiliyorlar?

Legal yayın eksenli faaliyet ve örgütlenme fikri, daha sonra daha cüretli biçimde işlenmeye başlandı *OÇ* sayfalarında. "*İşçi Gazetesi*" hazırlığını ele alan Ağustos 1993 tarihli yazının (*OÇ*, sayı: 83) IV. bölümü buna ayrıldı. "4-10 kişilik gruplar" halinde ve "İşçi Gazetesi Dostları" adı altında hareket edecek örgütlenme modelleri önerildi. Bunu izleyen 89. sayıda (Ocak 1994) "*Yeni Bölgelere Açılmak*" başlığı altında, bu açılımın önemli ölçüde "legal kitle yayın organlarının sağladığı, genişlemekte olan potansiyel ilişki ağı" üzerinden başarılacağı açık açık yazıldı. Nihayet *OÇ*'nin son sayısında ise, sevinç ve gururla şunlar ilan edildi: "Sınıfa yönelimimiz genel bir vurgu olmaktan çoktan

çıkmıştır. İşçi gazetesi gibi, kurultay gibi güçlü kanallara sahibiz". (Sayı: 87, Eylül '95)

Bunları yalnızca örnekler olarak verdiğimizi hatırlatmaya gerek yok herhalde. TİKB neredeyse dört yıldır bu tür fikirler işliyor ve buna uygun bir pratik çalışma yürütüyor. Geriye ne kalıyor? Yanıtını ekteki hakaret metninden okuyabilirsiniz: "... sayısız yasadışı militan gösteri, bombalama, cezalandırma, kamulaştırma vb. eylemler"!

TİKB'nin yasadışı "siyasal faaliyet" ve mücadele adı altında, ciddi ciddi bir kısmı teknik düzeyde yan ve özel işler olan bu tür etkinlikleri sıralaması, olsa olsa, onun da siyasal mücadele ve faaliyete geleneksel küçük-burjuva "sol" örgütlerin kafa yapısıyla baktığını gösterir. Ve doğrusu, kendisinin geleneksel küçük-burjuva devrimci hareketin dışında ayrı bir yere sahip bulunduğu iddiası karşısında, gerçekte durumun ne olduğunu değerlendirebilmek için, bu tür açıklamalar dikkate değer bir kanıt oluşturur.

Geriye bir de, "sık sık yenilen" operasyonlar ve "açığa çıkarılan iki modern yeraltı matbaası" kalıyor ki, söylemek zorundayız, bu kadarı artık bir çocuklaşmayı anlatır! Bu arkadaşlar operasyon yiyen ve "modern matbaaları" açığa çıkarılan tek hareketin herhalde yalnızca kendileri olduğunu sanıyorlar. Bu bir yana, aynı akibeti "son yıllarda" çok sayıda örgütün yanısıra, örneğin liberal bir çürüme içindeki TDKP de yaşadığına göre, soruyoruz, bu TDKP payına bir şey mi anlatıyor?

Buna illa bir yanıt isteniyorsa, o ancak şu olabilir: Bu akibetin yaşanmasında, bir dizi başka faktörün yanında, legal yayın eksenli faaliyetin de çok temel bir rolü vardır. TİKB'nin, aynı sayıda sözü edilen "merkezi düzeyde ağır bir darbe yediği Haziran operasyonu"na bir de bu gözle bakması, yine aynı yazı içinde anlattığı "Çukurovalı eşkiyanın hikayesi" üzerinde bir de bu açıdan döne döne düşünmesi gerekmez mi?*

---

* Bu çocukça tartışmaya şunu da eklemeden geçemeyiz. *Ekim*'in yayını boyunca biri açığa, ikisi boşa çıkarılan üç "modern matbaa" da biz kaybettik. Ama 130 sayılık yayınımız hiç aksamadı.

Özetle, tüm siyasal faaliyetin yasal yayın ekseninde ele alındığı, onun karakterine uygun düşen ilişki biçimleri ve mekanizmalara bağlandığı, bunun kaçınılmaz olarak kendine uygun bir çalışma tarzı ve kadro tipi yarattığı bir durumda, "yasal alandaki faaliyetler de dahil her şey, her bakımdan yeraltına tabidir" iddiası, her türlü dayanaktan yoksundur. Bu olsa olsa, politik yönlendirme ve karar mekanizmaları bakımından bir anlam taşır ki, bunun ise tartıştığımız sorunla hiçbir alakası yoktur. Bu gözle baktığınızda, '80 öncesi dönemin örgütlerinde hiçbir kusur bulma olanağı bulamazsın. Ki yineliyoruz, o dönem, o dönemin **lehine** olmak anlamında, yaşadığımız dönemle hiçbir bakımdan kıyaslanamaz.

Geriye son bir nokta kalıyor. Şu sözler "ciddi zaaf"ın kavrandığının değil, tersine üstünün örtülmeye çalışıldığının bir göstergesinden başka bir şey değildir: "Zaten yasal alana çıkışımız, yeraltı örgütlenmemizin güçlendirilmesi ve sağlamlaştırılmasından sonra, kontrollü ve kademeli bir şekilde gündeme gelmiş ve yine onun güçlendirilmesine hizmet edecek bir anlayış ve tarzda sürdürülmektedir. Yasal olanakların kullanımındaki militanlık da bunun göstergelerinden biridir."

İddia edilenin aksine, son belirtilen nokta hiçbir şey gös-

Afişlerimiz ve pullarımız her zaman sokakları süslemeye devam etti. Merkezi ve mahalli bildirilerimiz hiç kesilmedi. Çocukça spekülasyonlarla bunu "yurtdışı"na borçlu olduğumuzu sananlar, belli bir doğru yolda ısrar kararlılığının harekete geçirdiği devrimci yaratıcı enerjiye yabancı olduklarını ya da bunu bugün artık yitirdiklerini sergilemiş olurlar yalnızca. İlk matbaamızın bir operasyon sonucu boşa çıkmasından 9-10 gün sonra ikinci "modem matbaa"mız çalışır vaziyetteydi! TİKB'nin bugünkü aklı bunu alabiliyor mu? Önemli olan matbaa kaptırmak değil, en hızlı bir biçimde yenisini kurmak iradesini gösterebilmek ya da yedeğini önceden hazırlamaktır ki, bu yalnızca örgütsel beceriyle değil, fakat çok daha önemli olarak, ideolojik ve örgütsel perspektiflerle ilgilidir.

tcrmemektedir. Zira TİKB geçmişten gelen güçlü militan gelenekleri olan bir harekettir ve onun bunu yasal çalışma alanında da halihazırda sürdürüyor olması, bu açıdan şaşırtıcı olmadığı gibi, illegalite-legalite ilişkisinin bugün için doğru kurulduğuna da herhangi bir kanıt oluşturmaz.

Bu ilişkinin doğru kurulduğunun, yasal açılımların illegalitede zaafiyet yaratmak bir yana, tersine onu güçlendirdiğinin en iyi kanıtı, legal yayın açılımına paralel olarak, illegal yayın ve onun eksenindeki faaliyetin sürdürülebilmesi olabilirdi. En kritik sınav buydu ve TİKB bu sınavı geçememiştir. Bu, TİKB'nin geçmiş illegal yayın faaliyetindeki başarısının anlamını da gölgelemiştir. Bu faaliyetin gerisindeki kavrayışı tartışmalı hale getirmiştir.

TİKB geçmişte kendini yalnızca illegal yayına bağlıyor ve buna aşırı bir vurgu yapıyordu. Bunun sağlam ve bütünsel bir kavrayışa oturduğunu bu durumda ve bu aşamada pratik olarak sınamak henüz olanaklı değildi. Oysa legal yayına adımını atar atmaz illegal yayını bir yana bırakması, bu kavrayış ve iradeden yoksunluğunu somut olarak göstermiştir. Tek yanlı bu sağ savruluş, kendini önceleyen uygulamanın da "sol" sekter bir tek yanlılığın ifadesi olduğunu ortaya koymuştur. Zira dünkü illegalite fetişizmi, bugün kaba bir "legal yayın tutkunluğu" halini alabilmiştir. Dört yıl sürdürülebilen ve halen de sürdürülen bir "ciddi zaafı", bir başka türlü kavramanın olanağı yoktur. Merkezi düzeyde yenilen darbeye rağmen legal "işçi gazetesi" tek sayı aksamamıştır. Oysa aynı irade, aynı kararlılık, hiç de illegal yayın için gösterilmemiştir. Bu iki farklı tutum tümüyle sorunun ele alınışıyla, soruna dair kavrayışla ilgilidir.

TİKB'nin geçmiş pratiği ve birikiminin yayın alanındaki zaafiyete rağmen ona önemli avantajlar sağladığı bir gerçektir. Ama bunun hiç de sınırsız bir "rezerv" olmadığı da bir başka gerçektir. TİKB canlı bir organizmaysa eğer, zaman içinde değişime uğrayabileceğinden kuşku duymamalıdır. Aynı şekilde, seçilen tarzın, kullanılan araçların, uygulanan yöntemlerin bu değişime kendi yönünü ve renklerini vereceğinden de kuşku duyulmamalıdır.

Yine ne iyi ki, TİKB kötü yazısının biricik anlamlı sözlerini

(ilk paragrafını yukarıya aktarmıştık), her şeye rağmen bunun bir parça farkında olduğunu gösterir biçimde bağlıyor:

"Bizim özgülümüzde bu önemi (illegal bir yayının önemini-*Ekim*) artıran iki etken daha vardır: Birincisi, yasal olanakları yoğun bir tarzda kullanmaya yönelmenin bağrında taşıdığı yasalcı düşünce ve ruh halinin güçlenmesi tehlikesi; ikincisi ise; yasadışı örgütlenme ve faaliyet konusunda yeterince deneyim sahibi olmayan genç kadro ve kadro adaylarımızın sayısındaki artıştır."

Bu sözlerin devamında ciddi "tehlike" uyarıları yapılıyor ve "iki kat dikkatli ve titiz olma" gereği vurgulanıyor. Ne var ki, tüm bunların sindirilmiş bir kavrayışın ifadesi olduğunun biricik göstergesi, sözü edilen "ciddi zaaf"ın bir an önce geride bırakılması olacaktır ancak. Biz de o zaman, "*Ekim* kendi türünde bugün Türkiye'de artık tek yayın organıdır" gibi bir "böbürlenme"nin* yükünden kurtulmuş olmanın sevincini ve mutluluğunu yaşayacağız. Komünistlerin gerçek içtenliği ile bunu istiyoruz ve bunu bekliyoruz.

Ekim: Bir tutarlılık örneği

Komünistler siyasal mücadele sahnesine, yeni bir illegal örgütlenmeyi şekillendirme hedefi ile illegal yayın organını bu doğrultuda etkili bir silah olarak kullanma gereği arasındaki sıkı ilişki konusunda açık bir tutumla çıktılar. *Ekim*'in 1. sayısının (Ekim 1987) başyazısının son bölümü, bu açık tercihi gerekçelendirir. İşin pratik cephesinden bakıldığında, bu bizim için büyük zorluklarla dolu bir yoldu. Ortada örgüt, kadro, taraftar, altyapı, isim vb. hazır hiçbir şeyimiz yoktu. Bu durumda böyle bir

---

* Siyasal mücadele sahnesine çıktığından beri EKİM geçmişin küçük-burjuva kültürüne ve olumsuz değerlerine her alanda tutum almıştır. "Böbürlenme" bizim ruhumuza aykırıdır. *Orak-Çekiç* "böbürlenme"ye en tazesinden örnekler mi görmek istiyor, dönüp aynı sayısının *Tarih Önünde Sorumluyuz* başlıklı kapak yazısına bakmalıdır. Biz bu türden böbürlenmelere okurken bile katlanamıyoruz, değil ki bunları bizzat yaşamak!

tercih, kendimizi daha doğru dürüst duyuramadan yok olup gitmek gibi bir riski göze almak anlamına da geliyordu.

Fakat bizimki pratik değil, devrimci hareketin geçmiş deneyiminin somut irdelenmesine de dayanan ideolojik-politik bir tercihti. Biz, ihtilalci bir örgütlenmenin temellerini oturtmak, kadrolarını yaratmak, çalışma tarzını tutturmak, devrimcilerin ve kitlelerin karşısına dosdoğru bir örgüt adına çıkmak, onun adına dosdoğru konuşmak istiyorduk ve illegal bir yayın kürsüsü tüm bunlar için zorunlu bir araçtı.

Ekim, bu alandaki perspektifini sık sık yineledi ve bunu tasfiyeci legalizme karşı bir mücadele ile birleştirdi. Örneğin 6. sayısında (Mart 1988) "*Legalizm Cereyanı ve İllegalite*" başlıklı yazısında, sol hareketin legal yayın eksenli yeniden toparlanma pratiğini, '70'li yılların deneyimi ışığında irdeleyip eleştirdi. (*Devrimci Harekette Reformist Eğilim*, Eksen Yayıncılık, s.16-24)

14. sayısında (Kasım 1988) aynı tercihi değişik açılardan irdelerken de şunlar söylendi:

"Dışarıdan bakan ve bizi yeterince tanımayan birine, eski, adı ve kimliği ile yerleşmiş grupların ve sözde partilerin bile legal yayınlarla başlarlarken ya da dikkati ve ağırlığı buna kaydırırlarken, EKİM gibi yeni bir hareketin illegal yayınla başlaması ve uzun süre bununla yetinmesi şaşırtıcı ve cüretkar görünebilir. Bizim seçimimiz bir bakıma gerçekten cüretkardır. Güç ve etkinlikte daha yavaş ve daha sınırlı bir gelişmeyi göze almanın ifadesidir. Burada bir 'feragat' ve 'fedakarlık' var elbet; fakat herhalde sebebsiz ve boşuna değildir. Seçimimiz budalalığın ya da şovalyece bir tutumun değil, fakat belli bir değerlendirme ve kavrayışın ürünü, sonucu ve gereğidir."

(...)

"Bizim ideolojik şekillenmemizde Türkiye devrimci hareketinin son 30 yıllık deneyimini çeşitli yönleriyle değerlendirmek özel bir rol oynamıştır. Biz, 'legale hücum'un, legal yayın eksenli sözde illegal örgüt pratiğinin sonuçları konusunda yeterince açığız..."

"Bugünün Türkiye'sinde illegal yayının, tüm gerçekleri ve

devrimci çıkış yolunu, yığınlar önünde her türlü yasal kaygı ve sınırlamadan uzak, dosdoğru ve bütün açıklığıyla ortaya koymadaki üstünlüğü tartışılamaz. Bu yönüyle illegal yayın bütünüyle özgür bir propaganda-ajitasyon platformudur. Fakat özellikle yenilgi sonrasının olumsuz sonuçlarıyla, devrimci hareketin örgütsüzlüğü ve dağınıklığı ile karakterize olan bugünün Türkiye'sinde, illegal yayın, esas olarak, toparlanma ve örgütlenme faaliyetinin biçimi ve karakteri açısından üstünlük taşır. Sorun illegal bir örgütlenme ve faaliyet temeli yaratabilmekte ve legal araç, biçim ve yöntemleri buna tabi kılabilmektedir. Sürekli güçlendirilen bir illegal siyasal organ ve onun beslediği çok çeşitli diğer illegal yayınlar dışında, bunun başkaca bir aracı yoktur. İllegal, ihtilalci, polisin saldırılarına dayanıklı, her zaman ve her koşul altında yaşayan ve mücadelesini sürdüren bir örgüt yaratmak isteyenin, illegal yayın faaliyetini eksen alması zorunludur. Bunda mesafe katettiği ölçüde, yayın da dahil legal olanakları sağlıklı bir biçimde, üstelik çok daha etkili ve yararlı bir tarzda kullanabilir."

Tercihimizin dayandığı perspektif bu denli netti de, sorun bununla bitmiyordu. Gerek genel koşullar gerekse kendi öznel koşullarımız büyük güçlüklerle doluydu. Buna sola egemen tasfiyeci atmosferin ağırlığı da binince, tüm bunlar birarada, içimizdeki zayıf unsurların bu net perspektifi ve pratiği hayata geçirme iradesini felce uğratıyor, legalist eğilimleri besliyor, bir an önce legal bir yayın organını illegalin yerine geçirme isteğini bizzat bizim kendi saflarımızda ortaya çıkarıyordu. Üstelik de bir kısım "yöneticiler" düzeyinde! Dolayısıyla, EKİM'in illegal yayın organı eksenine dayalı perspektif ve pratiği, zorlu ve inatçı bir iç mücadele de gerektirmiştir. Bu süreçlerin bilgisini ve değerlendirmelerini merak edenler, bu konuda EKİM Olağanüstü Konferansı'nın cömertçe özel ayrıntılara kadar inen tutanaklarına bakabilirler. (*Devrimci Politika ve Örgütlenme Sorunları*, Eksen Yayıncılık)

1991-93 yılları solda yeni bir tasfiyeci dalga dönemiydi. Bu dalga EKİM'in saflarında da yankılandı ve ona iki değerli yılı kaybettirdi. Bu olmasaydı eğer, MYO olarak *Ekim*'in sağlam bir biçimde oturtulması ve dolayısıyla legal bir politik yayının da

devreye sokulması, bizim için nispeten gecikmiş bir adım olmaktan çıkacaktı.

Tasfiyeciliğin tasfiyesinin hemen ardından, *Ekim*'in yayın periyodu 15 güne indirildi ve baskı dağıtım ağının oturtulması için daha profesyonelce tedbirler alınmaya başlandı. Perspektif ve uygulamanın örgüt bütününde yerleştiğine kanaat getirildiği andan itibaren de legal yayın gündeme alındı. Bu bizim için yalnızca temel önemde yeni bir adım değil, fakat aynı zamanda yeni bir zorlu sınavdı da. Sınavı yeni alanda değil, fakat yeni alana çıktığımız bir sırada, tam da **eski alanda** verecektik.

Ekim, 6 yayın yılını geride bırakırken kaleme aldığı değerlendirmede, bu kritik sınavı şöyle tanımladı:

"Şimdi yeni bir sınavla karşı karşıyayız. *Ekim* şimdi yeni bir sınava hazırlanıyor. Türkiye devrimci hareketinin şimdiye kadarki pratiğinde değişmeyen bir kural var. Her legal siyasal yayın girişimi, varsa eğer illegal olanının tasfiye edilmesiyle sonuçlanmıştır. En iyi durumda, illegal olan işlevini yitirmiş, göstermelik hale gelmiş, yasak savmak kabilinden çıkarılmıştır. Komünistler bugün artık 'illegal bir siyasal yayın organının **hiçbir biçimde zayıflatmaksızın** ya da **ikinci plana düşürmeksizin** legal bir yayının nasıl çıkartılabileceğini' (*MK İç Yazışmaları*, Ağustos '93) göstermek sorumluluğu ile yüzyüzedirler. Bir Merkez Yayın Organı olarak *Ekim*, zayıflamak bir yana, gerek içerik gerekse de biçim olarak daha kaliteli bir yayın çizgisine oturmak, yeri doldurulamaz olan işlevini güçlenerek sürdürmek sorumluluğuyla yüzyüzedir.

"İdeolojik-politik perspektiflerine tutarlılıkla bağlı kaldıkları sürece, önlerine çıkacak güçlükler ve omuzlarına binecek yeni yükler ne olursa olsun, komünistler bu sınavdan da başarıyla çıkacaklardır. Bundan kuşku duyulmamalıdır."

Legal yayına geçişimizden bu yana yaklaşık bir buçuk yıl geçti. Hiç değilse bu süre içinde, EKİM Türkiye'de geleneksel davranış tarzını kırmış, başarılamayanı başarmış, sözünü ettiği sınavdan yüz akıyla çıkmıştır.

TİKB bundan sevinç duyacağına, devrimci olmanın gücü ve

rahatlığıyla bu başarılı deneyimden öğreneceğine, kalkıp onu karalamak yoluna gidebiliyor. Bu rastlantı mıdır? Hiç sanmıyoruz! Bunun gerisinde apaçık bir sınıf kültürü durmaktadır.

Herşeye rağmen, bunun iyice sindirilmiş, bir kalıcı kimliğe dönüştürülmüş olmamasını biz yine de umut etmek istiyoruz.

Ekim '95

Orijinal yayında yeralan ek metin:

TİKB'nin düzeyi bu mudur?

Bu yapılan eleştiri midir?

"(...) OÇ uzunca bir süredir düzensiz ve seyrek çıkıyor. Haklı bazı nedenleri de olsa, yeraltı örgütlenmesini esas ve temel alan komünist bir örgüt için bu ciddi bir zaaftır. Sürekli, düzenli ve nitelikli bir devrimci yeraltı basınının örgütlenmesi konusunda Türkiye devrimci hareketi içinde bir anlamda çığır açmış bir örgüte yakışmayan, üstelik örgütsel gelişimimiz açısından her dönemde oynadığı rol ve önem ortadayken bağışlanabilecek bir durum değildir bu.

Devrimci bir yeraltı örgütlenmesine sahip olup olmamayı, düzenli olarak çıkan yasadışı bir yayına sahip olup olmamaya indirgeyen biçimci bazı oportünistlerin iddia veya imalarının aksine, OÇ'nin yayınındaki düzensizlik ve seyrelme, yasalcılık felcine tutulmamızdan ileri gelmiyor. Teorik, siyasal ve örgütsel bakımlardan yaptığımız atılımın bir parçası olarak yasal olanaklardan yararlanma konusunda, bu arada yasal yayın alanında peşpeşe attığımız adımların, yeraltı yayınlarımızın aksamasında kuşkusuz belli bir payı olmuştur. Fakat bu ne teoride ne de pratikte yasalcı oportünist bir kaymanın sonucu ve ifadesidir. Örgütümüzün bütün omurgası hala yeraltındadır. Yasal alandaki faaliyetler de dahil her şey, her bakımdan yeraltına tabidir. Onun sıkı denetimi ve yönlendirmesi altında yürütülmektedir. Zaten yasal alana çıkışımız, yeraltı örgüt-

lenmemizin güçlendirilmesi ve sağlamlaştırılmasından sonra, kontrollü ve kademeli bir şekilde gündeme gelmiş ve yine onun güçlendirilmesine hizmet edecek bir anlayış ve tarzda sürdürülmektedir. Yasal olanakların kullanımındaki militanlık da bunun göstergelerinden biridir.

Türkçe'de bir söz vardır: "Elin ağızı torba değildir ki büzesin" denir. Adı üzerinde oportünizm, küçücük bir fırsat ve bahane bulduğunda -gerçi bulamasa da yaratır- dedikodu da yapacaktır, spekülasyonlara da başvuracaktır. Asıl olarak yurtdışında mevzilenmeye dayalı bir yeraltı ve mücadele (!) anlayışına sahip olduğu halde "devrimci yeraltının tek temsilcisi" pozlarında böbürlenecektir, vb, vb. Bilmesine olanak olmayanları görmesini elbette bekleyemezsiniz. Ama gözünün önünde olup bitenlerin anlamını olsun kavramasını da beklememelisiniz. Son yıllarda değişik illerde yeraltı örgütlenmemize yönelik olarak girişilen polis operasyonları; sayısız yasadışı militan gösteri, bombalama, cezalandırma, kamulaştırma, vb. eylemleri; yeraltında açılan "parti okulları"; bizim hesabımıza elbetteki birer "başarısızlık" ama öte yandan kavganın içindeki her devrimci örgütün başına gelebilecek türden "başarısızlık" örneği olarak değişik tarihlerde açığa çıkarılan iki modern yeraltı matbaası gibi olguların üzerinde düşünmez o. Çünkü hem bunların çoğunun yabancısıdır, hem de "TİKB yasalcılaşıyor" şeklinde spekülasyon ve dedikodulara ihtiyacı vardır.

Hakkımızda çeşitli spekülasyonlara başvuran oportünistlerin halleri ortadadır. Lafta yükseklerde uçmak adırlar ama pratikte bir hiçtirler. Yüksek bedeller ve yürek yen özgürlük mücadelesinde ya yokturlar ya da kuyruğundadırlar. "Komünistlik" veya "sosyal devrimcilik" paravanının arkasına saklanarak bu kavganın en önünde yer almak sorumluluğundan kendi kendilerini azade kılmışlardır. "Yeraltında olmayı" ortalıkta olmamak ile karıştırmaktadırlar. O çok böbürlendikleri yasadışı yayınlarının, ele aldığı konular ve içerik açısından yasal yayınlardan herhangi bir farkı yoktur. Bu durumda neden yer-

altındadırlar, yayınlarının neresi yasadışıdır, anlamak zordur. Bu yüzden onların kendilerini ajite etmelerini, proletaryayı olduğu gibi yasadışı yayıncılığı da yıllar sonra keşfetmenin çocukça heyecanı ve hevesine verip geçmek en doğrusudur. Biz asrl olarak kendi ihmalimiz ve bunu doğuran nedenler üzerinde durmalıyız. Yeraltı yayınlarımızın çıkışındaki aksamaların yol açabileceği tehlikeleri göz önüne getirerek, bu olumsuzluğa hızla bir son vermeliyiz.

Düzenli olarak çıkan yasadışı bir yayına sahip olmayı devrimciliğin ve devrimci yeraltının adeta tek ölçütü haline getiren oportünizm gibi, bu konuda biçimci ve mekanik bir yaklaşıma sahip değiliz. Fakat bu, düzenli olarak çıkan yasadışı bir yayın faaliyetinin öneminin ve zorunluluğunun küçümsenmesi şeklinde bu kez bir başka oportünist savruluşa da neden olmamalıdır. (...)

Orak-Çekiç, "Orak-Çekiç'in Önemi ve Sorumluluklarımız", sayı: 86, başyazı

Devrimci Proletarya'ya Yanıt

I. BÖLÜM

Sınıf Hareketi Değerlendirmeleri

Komünistlerin kuyrukçu liberalizme ideolojik saldırısı: Sessiz etkiler ve seslendirilen tepkiler

EKİM 3. Genel Konferansı Bildirisi'nde şu değerlendirme yer almaktadır:

"Geleneksel devrimci hareketin 12 Eylül sonrasında reformizme kayan kesimleri, program planında 'burjuva toplumun tam demokratikleşmesi' çizgisine oturdular. Açık ya da legal bir 'işçi partisi' yaratmak ya da buna dönüşmek, bu reformist çizginin zorunlu örgütsel uzantısı oldu. Taktik çizgide ise bu akımlar sınıf hareketinin bugünkü geriliğini politika düzeyine çıkardılar ve buradan giderek sınıf hareketi içinde güç olmaya çalıştılar. Sınıf hareketinin bugünkü darlığı alt kademe sendika bürokratla-rının solcu sendikacılık manevralarına uygun düştüğü ölçüde, geleneksel hareketin reformculaşan kesimleri ile bu alt kademe sendika

yöneticilerinin buluşması da kolaylaşmakta, liberal sol işçi politikacılığına dayalı bir 'açık işçi partisi' için daha uygun bir zemin oluşmaktadır." (*Siyasal ve Örgütsel Değerlendirmeler*, Eksen Yayıncılık, s.21)

Komünistlerin '94 sonbaharında yeni reformist akıma yönelttiği eleştirilerin önemli bir bölümü, *20 Temmuz Dersleri* ve *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* adı altında kitaplaştırıldı. Bu akımın asıl odağını oluşturan ve yaşadığı liberal çürümeyi bir "açık işçi partisi"ne dönüşerek noktalamak üzere olan TDKP'nin o aşamadaki durumunu temel çizgileriyle ele alan değerlendirme ise, yakında *Demokratizmi Savunmanın Sınırları* içinde ayrı bir kitap olarak yayınlanacak. *

Zamanlamasındaki isabetlilik bir yana, bu, kitle hareketinin zorlanma noktaları ve yeni ayak bağları üzerine açık bir değerlendirmeye dayalı bir eleştiriydi. *Sınıf Hareketinin Engelleri* makalesi ve onu izleyen bir dizi değinmenin ardından, tam da bu yeni eleştirinin başladığı günlerde, *Ekim*, *"Reformist Kuşatma"* başlıklı bir başyazı yayınladı. (Sayı: 105, 15 Eylül 1994). Bu başyazıda, düzenin yığınları dizginlemek, tepkilerini saptırmak, kontrol altında tutmak için uyguladığı çok yönlü kuşatmanın reformist halkası ele alınıyor ve bunun kitle hareketindeki devrimcileşmeyi engelleyen çok kritik yönüne işaret ediliyordu:

"Kuşku yok ki bugünün genel kuşatma ortamında üzerinde asıl durulması gereken de bu özel alan, yani reformizmdir. Basit bir evrensel gerçekten dolayı bu böyledir. Her toplumda ve her zaman, düzen, yığınların nispeten ileri kesimlerini, her çeşidiyle reformizmi en etkin biçimde kullanarak şu veya bu ölçüde dizginlemeyi ve kontrol altında tutmayı başarabilmiştir. Oysa yığınların nispeten ileri kesimleri, toplumda ileriye doğru bir hareketlenmenin, devrimci yığın hareketindeki yol açıcı bir gelişmenin potansiyel motorudur. Yığınların en ileri kesimlerindeki bir hare-

---

* Sözü edilen değerlendirme *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* kitabının genişletilmiş ikinci baskısında ek bölüm halinde yayınlandı. (Eksen Yayıncılık, s.91-130)

ketlenme, onların ortaya koyabilecekleri her ciddi etkinlik, daha geniş ve daha geri kesimlerin sarsılmasında, uyanmasında ve giderek hareketlenmesinde temelli bir rol oynar. Yığın hareketinin gelişme diyalektiğinin bir temel özelliğidir bu.

"Oysa bugün, bugünün Türkiye'sinde, tam da bu en ileri kesim, her renkten reformizmin yoğun bir kuşatması altındadır. İlk akla gelen sosyal-demokrasidir ki, bizim asıl dikkat çekmek istediğimiz hiç de bugün artık yığınların ilgisini çekecek ciddi bir reformist etkinliği gösterme gücü bulamayan bu kesim değildir."

Burjuva reformizminin ötesinde yeralan ve elbetteki onun etki alanından beslenen daha incelikli reformizm türleri olduğunu söyleyen ve bunu örnekleyen yazı, şöyle devam ediyor: "Kaba burjuva reformizmi yığınların ileriye, sola açık daha geniş kesimlerini dizginleme rolü oynarken, 'sosyalist' ya da 'devrimci' kılıklı olanlar bu sola açık kitlenin en ileri kesimlerini düzen içi bir bakışa ve davranışa mahkum ederler. Bunun doğrudan ya da son tahlilde gerçekleşmesinin sorunun esası bakımından bir önemi yoktur. ... Sonuç, kitlelerin en ileri, mücadeleye istekli kesimlerini geriye çekmek, düzen kanallarında boğulmaya mahkum perspektiflerle kötürümleştirmektir."

Komünistlerin eleştirisi, yeni liberal akımın sınıf hareketi içinde güç olmaya çalışan temsilcisi TDKP üzerinde, kullanmayı sürdürdüğü teorik söylem nedeniyle en sinsi ve en tehlikeli bu sosyal-reformist odak üzerinde odaklaştı. Şubeler Platformu üzerinden alt kademe sendika bürokratları hakkında yaydığı ve bazı devrimci çevrelere de bulaştırdığı hayaller bunu özellikle gerektiriyordu. Eleştirinin Şubeler Platformu'nun 20 Temmuz'da sergilediği utanç verici tutumun hemen ardından gündeme gelmesi de bundan dolayı idi.

Sonuç olarak bu, yeni reformizme karşı tam zamanında gündeme getirilmiş bir ideolojik saldırıydı. Bu nedenledir ki, siyasal mücadelenin ve sınıf hareketinin taktik sorunları üzerinden gündeme gelen, fakat sorunu teorik-programatik bir temele ve tarihsel bir çerçeveye dayalı olarak sunan bu eleştiri, devrimci saflarda, özellikle kadrolar arasında gerekli ilgiyi gördü ve sempatiyle kar-

şılandı. Yeni reformizmin odağı durumunda olan ve sınıf hareketi içinde uğursuz bir yeni role soyunmuş bulunan TDKP önderliğinde ise, doğal olarak büyük bir rahatsızlığa yol açtı. Yıllardır "suskunluk fesadı" ile marksist-leninist eleştiriyi boğmayı umanlar, bu kez, üstelik daha eleştiri sürüyor iken, en ağır küfür ve hakaretlerle harekete geçtiler. TDKP Merkez Yayın Organı bir yandan küfür ve hakaretler yağdırırken, öte yandan ise, eleştirinin programatik temele dayalı özünden kaçamadığı içindir ki, "demokrasi mücadelesi" sorunu üzerinden kendine Lenin'den yalnızca cahilliklerini sergileyen dayanaklar bulma yoluna gitti.

Eleştirinin devrimci gruplar üzerindeki etkisi ise önemli ölçüde gözetilen amaca uygun oldu. Elbette kimse bu eleştiriyle açık bir dayanışma yoluna gitmedi. Böyle bir şey beklemek, geleneksel devrimci harekete egemen kültür koşullarında, olmadık beklentiler içinde olmak demek olurdu. Bizim için önemli olan eleştirinin içten içe etkisiydi ki, bunun ise ilk işaretleri daha tartışma sürüyorken görülmeye başladı. 20 Temmuz'un ardından herhangi bir değerlendirme yapmadıkları gibi, Şubeler Platformu ve onların liberal kuyrukçuları hakkında da tek kelime etmeyi akıllarına getirmeyenler, bu sorunu çok geçmeden başyazılarına konu etmeye başladılar ve eleştiri sayfasını nihayet açtılar. Popülaritesinin cazibesine kapılarak "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganı ve platformunun "onur"unu TDKP ile paylaşmaya pek hevesli olan ve bunu Şubeler Platformu konusunda kaba hayallerle birleştiren başka bazıları, çok geçmeden bu hevesi sessizce terkettiler. Daha genel planda ise, TDKP'nin alt kademe sendika bürokrasisinin politik temsilcisi olmaya soyunduğu ve bu temelde işçi sınıfı mücadelesi önünde yeni bir barikat oluşturduğu düşüncesi, yaygın bir kabul görmeye başladı. TDKP'yi yeni liberaller olarak nitelememizi, onun platformunu "liberal demokratizm" olarak tanımlamamızı ve sınıf hareketi karşısında oynadıkları rol bakımından onu İP ile aynı kategoride ele almamızı, başlangıçta muhakkak ki çok "erken" ve "aşırı" bulanlar, bir süre sonra ve özellikle İşçi Kurultayı pratiği sonrasında, bunu çok açık, herkesçe "malum", zaten bilinen bir olgu saymaya başladılar, vb.

Ne var ki tüm bu olumlu "taktik" etkilere rağmen, bizim eleştirimizin tam da bu aynı devrimci çevrelerde "stratejik" nitelikte bir rahatsızlığa yolaçtığı da kuşkusuzdu. Bunun nedenini anlamak için *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* başlıklı beş bölümlük eleştirinin iki ana bölümünün başlıklarını burada anımsatmak bile yeterlidir: *"Sermaye İktidarı ve Demokrasi Mücadelesi"* (3. Bölüm) ve *"Geleneksel Hareketin Ayrılmaz Üçlüsü: Demokratizm, Kendiliğindencilik ve Tasfiyecilik"* (5. Bölüm). Bunlardan ilki, sermaye iktidarı koşullarında, demokrasi mücadelesini devrim stratejisinin ana ekseni yapmanın kaçınılmaz olarak üreteceği reformizmi ve onun bir boyutu olarak da kendiliğindenciliği, geleneksel hareketin ortak teorik ve programatik bakış üzerinden ele alıyor ve bunun bugün için TDKP'de olgunlaşan meyvelerini sergiliyordu. İkincisi ise, geleneksel hareketin genelinde, kendiliğindenciliğin ve tasfiyeciliğin demokratizmden köklenen temellerine işaret ediyordu. Bu ikisine, kitaplaştırılmış eleştirinin *Ekler* bölümünde yayınlanan ve Lenin'in demokrasi mücadelesi üzerine söylediklerinden kendi demokratizmlerine kanıtlar bulma çabasının dayanaksızlığını sergileyen, *"Cehalet Kanıt Değildir"* makalesini de ekleyebiliriz.

Bu temellere oturan bir eleştirinin geleneksel akıma mensup devrimci gruplarda belli rahatsızlıklara yol açması, bizim için şaşırtıcı olmak bir yana, eleştirinin genel planda amaçlanan çerçevede algılandığının bir göstergesi olarak, tersine sevindirici bile olurdu. Dayanamayıp bu rahatsızlığı açığa vuranlardan ise iki şey beklenebilirdi. İlkin, sınıf hareketinin sorunları üzerinden sosyal reformizmi hedef alan bir devrimci eleştiriyle taktik bir dayanışma içinde olmayı ihmal etmeyecek bir devrimci sorumluluk ve soğukkanlılık. Ve ikinci olarak, eleştirinin oturtulduğu stratejik çerçeveyi kendi platformlarından hedef alan, gerçeklere dayalı açık bir ideolojik eleştiri.

Aylar boyu süren bir eleştiriyi sessizce izledikten (ve bu arada ondan aynı sessizlikle yararlandıktan) sonra, bu rahatsızlığı nihayet en kaba bir biçimde açığa vuranlar, fakat sözünü ettiğimiz ikiyönlü davranış tarzının her ikisinde de sınıfta kalanlar,

TİKB çizgisindeki yayınlar oldular. Buna geçmeden önce bunu önceleyen sürece kısaca göz atalım.

Popüler "işçi gazetesi", 20 Temmuz'u önceleyen sayısında, her zamanki "ruhlu" ve şiirsel manşetlerinden birini atmıştı: "*Şimdi söz bizim, şimdi söz militan eylemin! GENEL GREV, GENEL DİRENİŞ*". Oysa eylemi izleyen sayısında, konuyu üst manşet yapmak gereği bile duymamış, "*Düşmana geri adım attıracak militan çıkış yapılamadı. 20 Temmuz son değil!*" başlığı altında, eylemin haberlerini vermekle yetinmişti. İç sayfalarda bu haberlerin içine sıkıştırdığı bir kaç paragraflık yorumunda ise, 20 Temmuz'da, "benzemesin" diyerek kötü örnek gösterilen 3 Ocak grevinin bile gerisine düşüldüğünü, bunun sorumlusunun sendika ağaları olduğunu, "20 Temmuz'da bir kez daha açığa çıkan sendika ağaları barikatını aşmadıkça ileri" gidilemeyeceğini vurguluyordu (*Alınteri*, sayı:22).

Başka? Başkası yok, hepsi bu kadar! Eylem öncesinde atılan manşetlerin, yapılan çağrıların görkemiyle birlikte ele alındığında, eylemi izleyen bu sessizlik anlaşılır gibi değildi. Fakat bir gerçekti ve alışılmış davranış tarzının yeni bir örneği idi. Kuşkusuz *Alınteri* bunun tek örneği değildi. Bu nedenledir ki komünistler, "*20 Temmuz Dersleri*"ne geleneksel hareketin bu davranış tarzını da dahil ettiler:

"... Fakat şaşırtıcıdır, aradan bir ayı aşkın bir zaman geçtiği halde, ortada ne ciddi bir değerlendirme girişimi, doğal olarak ne de bir tartışma vardır. Sanki 20 Temmuz sıradan bir esintiydi de geçti gitti havası egemen ortalığa. İlginç olan, bu alanda en sessiz, en ilgisiz görünenlerin, çoğunlukla devrimci konumlarını az-çok sürdürmeyi başaran örgütler olmasıdır. Eğer bu çevreler 20 Temmuz'u bu kadar kolayca geride bırakabiliyorlarsa, 'genel grev-genel direniş' çağrı ve ajitasyonunu bundan sonra nasıl olup da sürdürebileceklerdir? 20 Temmuz'lardan öğrenmeden, bu tür eylemlerden gerekli dersleri çıkarmadan, bu dersleri sınıf hareketine maletmeye çalışmadan, genel grev çağrılarını sürdürmenin bir anlamı ve ciddiyeti olabilir mi?" (*20 Temmuz Dersleri*, Eksen Yayıncılık, s.35)

Alınteri'nin 20 Temmuz'u izleyen ilk üç aylık süredeki sessizliği, 26 Kasım '94 tarihli 34. sayısının "*Fark Nerede?*" başlıklı başyazısı ile, nihayet son buldu. Bu, *20 Temmuz Dersleri*'ni izleyen *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* başlıklı beş bölümlük eleştirinin hemen sonrasıdır. Bir anda liberal kuyrukçuluk ve Şubeler Platformu hedef tahtasına oturtuldu ve yerinde bir eleştirinin konusu haline getirildi. Yazılıp çizilen herşey, komünistlerin aylar boyu yürüttükleri ideolojik mücadelenin pek de boşa olmadığını gösteriyordu. Gelgelelim bu arkadaşların bu alandaki geç kalmışlığı hiç de içlerine sindiremedikleri daha sonraki davranışlarıyla açığa çıktı.

Devrimci Proletarya'nın Şubat '95 tarihli 36. sayısında "*Öncülük ve Kuyrukçuluk*" başlıklı bir yazı yayınlandı. Türkiye devrimci hareketinin geleneksel zaafı olan kendiliğindenciliği ve kuyrukçuluğu güncel görünümler üzerinden eleştirmek iddiasındaki bu yazı, EKİM'in 20 Temmuz sonrası değerlendirme ve eleştirilerle yarattığı etkiyi kırmak gibi kendini yazının toplamında en kaba biçimde açığa vuran bir garip amaç güdüyordu. Kendini önceleyen bir devrimci eleştiriyle dayanışma içinde olmak bir yana, onu gözden düşürmek için olmadık gülünçlüklere başvuruyordu. Bunu daha sonra ayrıntılarıyla göreceğiz.

EKİM, TİKB ve "diyalektiğin cilvesi"

TİKB ve EKİM iki farklı hareket olduğuna göre, aralarındaki temel farklılıkları ortaya koyan bir tartışma ve eleştiriden biz yalnızca sevinç duyabilirdik. Fakat bunun amaca uygun sonuçlar verebilmesi, eleştiri ve tartışmanın gerçek konumlar, bu konumun ifadesi fikirler üzerinden yapılabilmesi ölçüsünde olanaklı olabilirdi. Oysa *Devrimci Proletarya*'nın 36. sayısındaki yazının EKİM'i hedef alan bölümleri, bu temel koşuldan tümüyle yoksundu. Her satırı kaba ve ilkel bir tahrifatın ürünü olan bu sözde eleştiri denemesinin bizim nezdimizdeki tek gerçek işlevi, "TİKB sorunu"nu yerli yerine oturtmamızı kolaylaştırması oldu.

Yıllara yayılan sayısız belirti, söz ve davranış, TİKB önder-

liğinin EKİM'e özel bir "ilgi" duyduğunu, fakat bunun binde birini onu anlamak doğrultusunda kullanılmadığını göstermektedir. O EKİM'i geçmişin ayakbağlarından kurtulmak için güç alabileceği bir "olanak" olarak değerlendirmek yerine, TİKB'nin Türkiye devrimci hareketi içinde tuttuğuna inandığı farklı yeri gölgeleyen bir "güçlük" saydı. Bu garip algılama ve ruh hali, TİKB önderliğinin EKİM'i gerçek konumu ve fikirleriyle değerlendirip anlamasını zora soktu. Onlar yıllardır EKİM'le uğraşmaya (olur olmaz sataşmaya!) önüne geçemedikleri bir eğilim duydular. Fakat EKİM yerine, kendi keyfi muhakemelerinin ürünü bir karikatürle uğraşmaktan da öteye gidemediler. Kafalarından uydurdukları şeyleri EKİM'e yakıştırdılar ve bunları birer söz kalıbı olarak sayısız vesileyle tekrarladılar. Öylesine ki, muhtemelen yanıtsız bırakılmalarının da etkisiyle, sonunda kendi uydurmaları bu karikatürü gerçek sanmaya da başladılar. *Devrimci Proletarya*'nın 36. sayısı ve onun önünü açtığı kaba saldırganlık, bunda bir tereddüt bırakmamaktadır. Fakat onların unuttukları basit bir doğru var. Eleştirmek ve aşmak için, öncelikle anlamak gerekir. Kendi gerçek konumu ve tutumu içinde ele alınıp, çözümlenip anlaşılamayan herhangi bir "engel"i eleştirip aşmak olanaklı değildir. Bu yalnızca kafaların bu "engel"e çarpmasıyla sonuçlanır.

Biz bugüne kadar TİKB'yi doğrudan hedef alarak eleştirmedik. Bunun nedeni bu hareketi küçümsemek değil, tam tersine, sanıldığından da fazla önemsemekti. Çizgisinin kendine özgü bazı temel yönleri ile devrimci gelenekleri, bizi, bu hareketin geçmiş şekillenmeden gelen bazı temel önemde ideolojik zayıflıklarını zaman içinde yenebileceği konusunda iyimser kıldı. Biz kendi cephemizden, doğrudan bir eleştiri yerine, dolaylı çabalarımızın bunu kolaylaştıracağı inancı taşıdık. Halkçı demokratizme yönelttiğimiz eleştirilerin aynı zamanda kendi özgünlüğü içinde TİKB'yi de kapsadığının, herkes gibi TİKB önderliği de çok iyi farkındaydı. Temel sorunlar üzerine önümüzdeki dönemde gündeme gelecek tartışmalar içinde de gösterileceği gibi, onlar bundan gerçekte belli sınırlar içinde yararlandılar da. Fakat bunu geleneksel platformu aşmak için değil de, en zayıf yanlarından onarmak doğ-

rultusunda kullandılar. Bu tutum ise, özellikle devrim stratejisinin sorunları konusunda, TİKB çizgisinin eklektizmini derinleştirmekten başka bir işe yaramadı. Zaman, ideolojik çizgide geleneksel hareketin öteki kesimlerine göre sahip olduğu belli ileri noktaların yanısıra, 12 Eylül dönemindeki direnişçi tutumun, TİKB'nin ileriye sıçramasının olanakları olarak değil, fakat bulunduğu yerde çakılıp kalmasının dayanakları olarak rol oynadığını gösterdi. TİKB, geleneksel harekete göre çizgisindeki bazı üstünlükleri, bu çizginin marksist-leninist olduğunun kanıtı ve 12 Eylül direnişçiliğini de bunun pratik doğrulanması saydı. Buna inandı ve inandığı ölçüde de bulunduğu yerde kalakaldı. Buna "kısmi başarının diyalektiği" deniliyor ve bazı nispi üstünlüklerin, ileriye sıçramanın olanağı olmak yerine ayağa dolanmasını anlatıyor. *Devrimci Proletarya*, 36. sayısında "diyalektiğin cilvesi" dediği durumun iyi bir örneğini, gerçekte tam da burada görebilir.

Fakat "diyalektiğin cilvesi" burada bitmiyor. Geleneksel konumda takılıp kalmanın da cilveleri var. Bu ara ve kararsız bir konumdur; oradan ileriye çıkamayanlar, zaman içinde kaçınılmaz olarak geriye düşerler. Bunu biz komünistler yıllardır hep söylüyoruz ve maalesef işaret ettiklerimiz bizi bugüne kadar eksiksiz olarak doğruladılar. TİKB için bunu asla temenni etmiyoruz. Gelgelelim bu öznel temennilerle değil, nesnel konum ve gerçeklerle ilgili bir sorundur. TİKB'nin de bu alanda iyi işaretler vermediğini ise artık söylemiş bulunuyoruz. *Ekim*'in 131. sayısında bu, pek de önemsiz olmayan, dahası bir zamanlar "ilke" düzeyinde görülen bir sorun üzerinden örneklendi. Bunun başka örneklerini devrimci eleştirinin somut kanıtlamaları içinde görmeye (göstermeye) de vaktimiz olacak.

Devrimci Proletarya'nın baştan sona tahrifata dayalı sözde eleştirisinin (Şubat '95), TİKB cephesinden EKİM'e karşı, ölçüden ve düzeyden yoksun bir saldırganlığın önünü açtığını söylemiştik. Bu, ilk meyvelerini *Orak-Çekiç*'in Mart '95 tarihli 86. sayısında verdi. Komünistler birbirini izleyen bu iki adımı muhakkak ki zamanında değerlendirdiler. Fakat biri kaba tahrifatlara, öteki hakaretlere dayalı bu peşpeşe gelen çıkışlara, hemen bir yanıt

yetiştirmek gereği de duymadılar. Zira yapılan yalnızca bir "açılış" gibi görünüyordu. Arkasından ne gelecek, bekleyip bunu görmek, sağlıklı bir tartışma için tutulması gereken en doğru yoldu. Özellikle temel sorunlar üzerinden neler söyleneceği idi bizim için önemli olan. O zamana kadar da, mevcut tahrifat yığını ile okkalı hakaretlerin bize bir zararı olmazdı, bundan emindik. Biz bu konuda ortalama devrimci okurun düzeyine ve anlama kapasitesine fazlasıyla güveniyorduk.

Fakat yazık ki, "açılış" öylece kaldı; TİKB çizgisindeki yayınlar temel sorunlar üzerinden bir EKİM eleştirisine bir türlü giremediler. Sataşmaları sürdürmenin ve bu arada "tek ülkede sosyalizm" gibi temel bir konuyu şöylece kenarından bir yoklamanın ötesine geçemediler.

Fakat yakın zamanda bir başka gelişme yaşandı. Biçim ve yöntem bakımından çirkin, içerik yönünden ise kendini geleneksel halkçı devrimci gruplardan ayrı bir yere koyanlar için hazin bir gösterge olan bu olay, TİKB cephesinden EKİM'e karşı tavrın hasmane davranışlara vardırıldığını gösterdi. Bu olaya burada girmiyoruz. Şu kadarını söylemek istiyoruz. TİKB, "mücadele anlayışı" farklılığı gibi dehşetli bir gerekçeyle, TKEP-Leninist gibi TKEP'in Sovyet revizyonizminin etkisinde şekillenmiş sağ oportünist ideolojik çizgisine bireysel terör aşısı yaparak sözde "ihtilaci"leşen bir grupla iş ve güçbirliği halinde, EKİM'i bazı devrimci grupların oluşturduğu bir eylem platformundan dışlama tavrı içine girebilmiştir. Üstelik bunu gizliden yapacak ve yaptığını açıktan ve yüreklice savunamayacak kadar kaba bir zayıflık eşliğinde. TİKB'nin derdinin "mücadele anlayışı" mı olduğu, yoksa sorunun temelinde "EKİM kompleksi" diyebileceğimiz bir ruh hali mi bulunduğu burada bizim için çok da önemli değildir. Bizim için önemli olan, TİKB'nin EKİM'e karşı TKEP-Leninist gibi gruplarla "mücadele anlayışı"nda birleşebilmesidir. Bu, TİKB'nin geldiği nokta konusunda olduğu kadar, EKİM'e karşı hasmane bir tutumun onu sürükleyeceği yer konusunda da bize yeni bir fikir vermiştir.

Biz, TİKB'nin söylediklerini bugüne kadar sabırla dinledik

ve söyleyeceklerini de yeterli bir sabırla bekledik. Artık biraz da bizim konuşmamız gerekiyor. Biz ise konuşmaya, TİKB çizgisindeki yayınların bugüne kadar konuşmuş bulunduklarından başlayacağız. Bugüne kadarki çarpıtma ve tahrifatların sergilenmesi için bu gereklidir. Bu bize, tartışmanın esas alanına, programatik sorunlara, yakın geçmiş değerlendirmelerine, tarihsel sorunlara, mücadele anlayışı ve örgüt sorunlarına ve bunlarla bağlantılı her türlü temel ve taktik soruna geçmek imkanı verecektir.

Şimdi konumuza geçebiliriz. Konumuz, daha önce de söylediğimiz gibi, *Devrimci Proletarya*'nın 36. sayısındaki *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* başlıklı yazının kaba tahrifatlar ve çarpıtmalar silsilesidir.

Geriden gelmenin sancıları

Devrimci Proletarya'ya bakılırsa, EKİM'in liberal kuyrukçuluğun eleştirisini yaparken TDKP'yi hedef tahtasına oturtması, onu "ekmeklik" bulmasından dolayıydı. (s.45). Bizim eleştirimiz liberal kuyrukçuluğun alamet-i farikası haline gelmiş bulunan "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganı ekseninden yapıldığı içindir ki, buradaki bu "ekmeklik" dokundurması, bir "kolaylık" vurgusunun yanısıra pek ince bir espriyi dile getiriyor olmalı. Dokundurma ve espri merakı anlaşılır bir şeydir de, yerine oturmadığı durumlarda, sahiplerini sıkıntıya sokmak gibi hoş olmayan sonuçları da vardır ne yazık ki. Biz bunu geçmişte muhatap olduğumuz başka örneklerden de iyi biliyoruz.

Öncelikle şunu soralım; TDKP'yi pek "ekmeklik" buluyorsunuz da "çetin ceviz" saydıklarınız kimlerdir acaba? Örneğin eleştirisi ayağa düşmüş İP mi? Ya da uzun yıllar için yalnızca TİKB'nin "tek eleştiri malzemesi" olmuş TKP-ML Hareketi mi? TDKP, liberal kuyrukçuluğun en önemli temsilcisi değil mi? Dahası, genel planda kullandığı "devrimci" söylemden dolayı, en sinsi ve tehlikelisi de değil mi? Yoksa *Devrimci Proletarya* bu konuda farklı mı düşünüyor? Eğer öyleyse, bu "ekmeklik" dokundurmasının yalnızca bir kaç sayfa öncesinde yeralan şu sözler

neyin ifadesi oluyor:

"**Özgürlük Dünyası** ve **Gerçek** dergileriyle **TDKP** çevresi, bu konuda bir odak durumuna yükselmişlerdir. Dün **Devrimci Yol**'un halk hareketi içerisinde oynadığı misyonu işçi hareketi içerisinde bugün onlar üstlenmişlerdir. En kaba ve en koyu kendiliğindenciliğe bu dergi ve çevrelerde rastlanmaktadır." (s.37)

Devrimci Proletarya'nın bu kabulü, EKİM'in neşteri en uygun hedefe tam zamanında vurduğunun bir teyidinden başka bir şey değildir. *Devrimci Proletarya* bilmeliydi ki, eleştiride muhataplar keyfi seçilmez. Onlar nesnel konumları ve rolleriyle, iradeniz dışında sizin karşınıza çıkarlar. EKİM, *20 Temmuz Dersleri* ışığında, sınıf hareketinin önünde tehlikeli bir temel engel oluşturan liberal kuyrukçuluğun temellere inen bir eleştirisini gündemine alırken, muhatabını doğru seçmiştir. Popüler "işçi gazetesi" onu üç ay, "sosyalist teori dergisi" ise tam beş ay geriden izlemişler ve yapılan eleştirinin taktik çerçevedeki yüzeysel bir tekrarı olmaktan öteye de gidememişlerdir. Sıkıntının ve rahatsızlığın bir kaynağı da zaten bu değil midir?

Fakat bunun daha temelli bir nedeni daha var. Bunun en açık bir dille ifade edilişini 50. sayfadan okuyoruz:

"**Kızıl Bayrak**, kendisine birkaç sayıdır hasım olarak **TDKP**'nin yükselttiği 'İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganını seçmiş; **TDKP**'nin bu sloganı formüle edişindeki halkçı programatik yaklaşımından ve işçi hareketine ekonomist-kendiliğindenci yaklaşım zaafından yararlanarak okları, **TDKP** üzerinden 'demokratik halk devrimi' perspektifine yöneltmeye yeltenmiştir."

Komünistlerin eleştirisinin temel hedefini bu açıklıkla görenlerin yapmaları gereken, bu eleştiriyi tam da bu teorik-programatik çerçeveden ele almak ve buradan boşa çıkarmak olması gerekmez miydi? Fakat *Devrimci Proletarya* bunu yapmıyor, bundan özenle geri duruyor. Bunu yapmak yerine, "sosyalist teori dergisi" gibi ciddi ve iddialı bir alt başlığı taşıdığını unutarak, kaba çarpıtma ve tahrifatlara dayalı ucuz spekülasyonlar etrafında dönüp durarak, ciddi ciddi bir şey yaptığını zannediyor.

Diyelim ki bu arkadaşlar sorunun temel teorik-programatik

çerçevesini tartışmayı bir başka vesileye bıraktılar da, *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* başlıklı bu yazıda, yalnızca son yılların işçi hareketi üzerine değerlendirmelerle yetinme yoluna gittiler. Fakat bu durumda bile riayet etmeleri gereken iki önemli koşul vardı. İlkin, tartışmasına girmekten kaçındıkları programatik çerçeve üzerine uluorta spekülasyonlardan da kaçınmasını bilebilmeliydiler. Ve ikinci olarak, EKİM'in sınıf hareketi ve sorunları üzerine görüşlerini, bu hareketin temel belgeleri üzerinden hedef almalıydılar. Kaldı ki bu belgeler, yıllar sonra pek kolay bulunmayan dergilerin derinliklerinde değil, kitaplaştırılmış olarak bu arkadaşların gözlerinin önündeydi. *Devrimci Harekette Reformist Eğilim, Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi, EKİM 1. Genel Konferansı Belgeleri, Solda Tasfiyeciliğin Yeni Dönemi* ve nihayet baştan sona tartıştıkları konularla ilgili olan *20 Temmuz Dersleri* ve *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* gibi.

Oysa eleştiri sahipleri karikatür çizimi için gerekli bir kaç tahrif edilmiş ifade dışında bu temel belgelerdeki ayrıntılı incelemeleri görmezlikten geliyorlar. Bunun yerine, muhabir mektupları, bazı sıradan aktüel yazılar ve bu arada *Devrimci Proletarya*'nın pek derinlikli eleştirisi yüzünden bizde espri konusu haline gelmiş "Plaspen bildirisi eleştirisi" türünden şeylerle uğraşıyorlar. Daha da kötüsü, bunların tümünü de tahrif ederek kullanıyorlar.

"Sosyalist teori dergisi" *Devrimci Proletarya*'nın, *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* gibi ciddi bir konu üzerine eleştiri girişimini, bir hareketin titizlikle incelenmiş, mantığı ve esasları kavranmış temel görüşlerine dayandırmak yerine, "malzeme" bulmak gibi düzeyden ve ciddiyetten yoksun bir çabayla elde ettiği ve keyfi bir biçim verdiği bir karikatüre dayandırması, kendisi payına onurlandırıcı bir davranış tarzı değildir. Bu garip ve gülünç çaba, olsa olsa, *Devrimci Proletarya*'nın EKİM'i bulunduğu gerçek konumdan eleştirme gücü ve yeteneğinden yoksun olduğunu kanıtlar. Dahası bir hareketin temel konularda eleştirisini böyle gündelik metinler üzerinden eleştirmeye niyetlenenlerin, tahrif edilmiş ifadelerle oynamak yerine, eleştiri konusu yapacak bazı gerçek hataları bulmalarında hiçbir güçlük yoktur.

Fakat geçmeden ekleyeceğimiz bir küçük ayrıntı daha var. *Devrimci Proletarya*'nın es geçtiği yalnızca EKİM'in temel değerlendirmeleri değildir. Onlar sorunu tartışırken, aynı zamanda TİKB'nin konuya ilişkin temel belgelerini de es geçiyorlar. Öncelikle ve özellikle de ***TİKB II. Konferans Belgeleri***'ni. Oysa konuya her zaman doğru yaklaştıklarını, tek kusurlarının ("eksiklik"lerinin) henüz yeterli kadro gücünden ve gerekli "volan kayışları"ndan yoksunluk olduğunu bu aynı yazıda kibirli bir güvenle ifade edenlerin, bunu kendi temel belgeleri üzerinden birazcık örneklemeleri de gerekmez miydi? Stalin'in bu gibi durumlar için kullandığı o güzel ifadeyle, bu unutkanlık bir rastlantı olabilir mi?

Onların unuttuklarını, şimdilik kendi tartışmalarını yanıtlama sınırları içinde, biz gündeme getireceğiz. Bizim dünkü politik derginin ya da bugünkü popüler "işçi gazetesi"nin gündelik yazılarından "malzeme" aramaya hem ihtiyacımız yok ve hem de bu zahmete değeceğine inanmıyoruz. TİKB'nin konuya ilişkin en temel değerlendirmeleri, özellikle de ***TİKB II. Konferans Belgeleri***, bize gerekli olanı fazlasıyla sağlıyor.

Çizilmeye çalışılan EKİM karikatürü konusunda okurlarımıza tam ve yeterli bir fikir verebilmek için, öncelikle *Devrimci Proletarya*'dan, eleştirimizin bu ilk bölümünde hedef alacağımız kısmı **olduğu gibi**, bütünlüğü içinde ekte sunuyoruz. (Bu, *Devrimci Proletarya*'nın yazısında lafın EKİM'e getirildiği ilk kısımdır.) Bunun bazı kısımlarını tartışmamız içinde yeniden aktaracağız. Umarız bu, cımbızlanmış ve tahrif edilmiş cümle ve cümleciklerle eleştiri yaptığını ve bir şey kanıtladığını sananlara bir şeyler anlatır.

Devrimcilerin iyimserliği ve eleştiricilerin hafifliği

Yanda aktardığımız parçanın söze girişteki spekülatif boş laflarını geçiyoruz. EKİM'in, "daha Nisan 88'de", üstelik daha "Bahar Eylemleri (bile) patlak vermeden önce" bir "devrim durumu beklentisi içine" girmesinden başlıyoruz. Bu, EKİM'in işçi hareketine ilişkin olarak Mart 1991'e kadar olan değerlendirmelerini

içeren *"Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi"* kitabına *Devrimci Proletarya*'nın kendi yazısı boyunca yaptığı iki atıftan ilki oluyor. Sözkonusu yazı *"Siyasal Durum, İşçi Hareketi ve Genel Grev"* başlığı taşıyor. Ama ilginçtir, sınıf hareketine ilişkin sorunları tartışan *Devrimci Proletarya*, bu yazıdaki sınıf hareketi ve genel grev üzerine temel değerlendirmeleri geçiyor da, sınıf hareketini besleyen toplumsal-iktisadi arka plan üzerine söylenenlere ilgi gösteriyor. Neden? Çünkü burada "malzeme" bulduğunu zannediyor. Bu, yazısı boyunca sergilediği hafifliklerin ilki oluyor.

Bahsi geçen yazı *Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi* kitabının 107-114. sayfalarını kaplamaktadır ve bu kitap her okurun ulaşabileceği yakınlıktadır. Okurlarımıza sözkonusu yazıyı incelemelerini öneriyoruz. *Devrimci Proletarya*'ya da, bir parça güvenliyse eğer, ilk fırsatta aynı şeyi kendi okurlarına önermek düşüyor. Bunu yapabilecek yürekliliği göstermelerini umuyoruz. "Daha Nisan 1988'de", üstelik Bahar Eylemlerinden tam bir yıl önce kaleme alınan bu yazı, EKİM'in sınıf hareketine ilişkin değerlendirme ve beklentilerinin ne kadar sağlam ve yerinde olduğunun en iyi kanıtlarından biridir. Bunu birazdan örnekleyeceğiz de. Fakat önce şu "devrim durumu beklentisi" üzerinde duralım.

Bizim, '87 yılından itibaren yeniden canlanan ve kendi tarihinde rastlanmayan temel önemde bazı yeni özellikler ve davranışlar sergileyen sınıf hareketine ilişkin her temel değerlendirmemiz, düzenin son 30 yıldır sonuçlarını devrimci yükseliş ve karşı-devrimci bastırma biçiminde ortaya koyan bunalımı ile, özellikle 12 Eylül'de acımasızca uygulanan neo-liberal iktisadi politikaların biriktirdiği toplumsal sorunlar ve onun beslediği hoşnutsuzluklar tabanına dayanır. Buna, güncel hareketin tarihsel-iktisadi arkaplanı da denebilir. Sözkonusu yazı, örneğin 1988'-in 4 Şubat'ında uygulamaya konan yeni iktisadi tedbirler ile 24 Ocak politikaları arasında, bu politikaların bunalımdan çıkışta sonuçsuz kalmaları arasında, bağıntı kurar. İktisadi, sosyal ve siyasal krizin evrimini ele alarak ilerleyen değerlendirme (son cümlesi *Devrimci Proletarya* tarafından aktarılan) şu paragrafla bağlanır:

"Uygulanan iktisadi politikalar ekonominin krizine çare ola-

mıyor ama, yığınların yoksulluğunu katmerleştiriyor. ... Kapitalistlerin hızlı sermaye birikimine aynı hızla yığınların açlığı, yoksulluğu, işsizliği eşlik ediyor. Açlık, yoksulluk, işsizlik gibi toplumsal felaketler, beraberinde toplumsal patlama öğeleri biriktiriyor. Devrim durumu, artık salt devrimcilerin iyimser bir beklentisi olmaktan çıkmış, burjuvazi için, bazı sermaye sözcüleri tarafından 'toplumsal patlamalar' şeklinde dile getirilen, karamsar bir beklentiye dönüşmüştür."

Gericilik insanın gözlerini karartmadığı sürece, burada, düzenin çözümsüz sorunlarının yığınlarda hoşnutsuzluğu beslediği ve dipten dibe patlama öğeleri biriktirdiğini ve bunların da kendilerini, erken ya da geç, patlamalar biçiminde ortaya koyacakları potansiyel bir zeminin oluşuğu olgusunun vurgulanmak istendiğini görmekle bir güçlük yoktur. Yapısal bir bunalımın pençesinde yıllardır kıvranın bir toplumda, çözümsüz sosyal, siyasal ve iktisadi sorunları sürekli büyüyen bir düzen karşısında, "devrim durumu"ndan öteye, bizzat devrimin kendisi, devrimciler için "iyimser bir beklenti"dir. Bu beklentide somut bir zaman tanımı hiçbir zaman olamaz. Ama bu, belli somut tarihsel-toplumsal koşullardan hareketle ele alındığında ise, tümüyle soyut bir beklenti, her yer için geçerli genel bir "tarihsel iyimserlik" de değildir. Ondan öte, nispeten daha somut, daha dar bir tarihsel dönemin verilerine dayandırılan bir beklentidir. "Türkiye bir devrim ülkesidir" belirlemesinde ifadesini bulan gerçeklikle bağlantılı bir durumdur. Bu, bunalımın ağırlaşmasından, sınıfsal çelişkilerin keskinleşmesinden ve kitlelerin hoşnutsuzluk birikimlerinin mücadeleci çıkışlar olarak ilk belirtilerini ortaya koymalarından çıkarılabilen bir potansiyel eğilimdir. Devrimci partilerin buradaki somut durumunun ve hazırlığının (öznel etkenin), bu tarihsel potansiyelin somut bir devrimci patlama olarak ortaya çıkmasında, esasa ilişkin bir rolü yoktur. Devrimci partiler, devrimin patlak vermesinde değil, fakat nesnel dinamiklerin mayaladığı devrimci sürecin ancak hızlandırılmasında ve patlak veren bir devrimin zafere götürülmesinde kendi tarihsel devrimci rollerini oynarlar.

Dolayısıyla, 30 yıllık toplumsal gerilimler içinde kıvranan,

bu arada iki devrimci yükseliş ve iki de faşist karşı-devrim yaşamış bir ülkede ve yeni bir kitlesel canlanmanın eşiğinde, bir "devrim durumu"nun "devrimcilerin iyimser bir beklentisi" olmasında, anormal hiçbir şey yoktur. 1988 Türkiye'sinde bunun tersini, yalnızca devrim kaçkınları ve reformistler düşünebilirdi. Ve dikkat edilirse, *Ekim*'in yukarıdaki pasajında da vurgu, hiç de devrimcilerin bu olağan iyimser beklentisine değil, fakat bunun bir korku olarak, "karamsar bir beklenti" olarak, aynı zamanda "bazı sermaye sözcüleri tarafından" da dile getirilmesinedir.

Ama bu "iyimser beklenti" aradan geçen bunca yıldır bir gerçeğe dönüşmemiş ya, diyalektikle "cilve"leşmeyi bilen, ama sıra sürecin mantığını ve akışını anlamaya gelince onu unutanlar, ne kadar da çok yanıldığımıza ilişkin pek derin sonuçlar çıkarıyorlar bundan. Ama *Devrimci Proletarya* birazcık tarih biliyorsa eğer, devrimcilerin bu tür "iyimser beklentiler" içinde bazen onyıllarca beklemek durumunda kaldıklarını, ama bazen de, devrimin beklediklerinden de çok erken, hatta bazen en beklenmedik bir sırada ve biçimde kapıya geldiğini de iyi biliyor olmalıydı. (Devrim tarihçileri böylesi beklenmedik hoş sürprizlerle yüzyüze kalabilen devrimcilerin yanılgılarına takılmayı pek severler.) Ama onların niyeti ciddi sorunlar üzerinde soğukkanlılıkla düşünmek değil, fakat sözümona birilerinin üstelik "daha yıllar" öncesinden ne kadar da ham hayaller içinde yaşadığı üzerine bilgiçlik taslamaktır.

Burada küçük bir parantez açarak bu çok bilmişlere soralım, siz hiç böylesi iyimser beklentiler içinde olmadınız mı? Ya da benzer sözler kullanmadınız mı? Acaba?!

Bunu göstermek için kendimizi çok fazla yormayacağız. TİKB Merkez Yayın Organı *Orak-Çekiç* yeni yayın yaşamına Temmuz 1989'da başladı. Yanyana duran iki kapak başlığını aktarmakla yetineceğiz. İlki şöyle: *"Yeni Bir Devrimci Yükseliş Eşiğinde TİKB Yaşıyor ve Savaşıyor"*. Bu kapak sayfasının solundaki başlık oluyor. Ve şimdi de sağındakini okuyoruz: *"Krizin Derinleşmesi Yeni Bir Devrimci Yükselişten Duyulan Korku"* (sayı:63, başlıktaki bozukluk orijinalinde). Yazılar iç sayfalarda aynı düşünceleri işliyor

ve tekrarlıyor. Şimdi bu başlıkları *Devrimci Proletarya*'nın o pek bilgiç diline çevirelim: "Daha Temmuz 1989'da" yeni bir "devrimci yükselişin eşiğinde" olduğunu sanan ve egemen sınıfların "yeni bir devrimci yükseliş korkusu" içinde yaşadıklarını söyleyen bir TİKB! Başkalarının bir çift sözünü metinlerin derinliklerinden bulup çıkaran ve üzerine uluorta konuşanların kendi manşetlerini bu kadar kolay unutmalarına ancak gülümsemeyle bakılabilir.

Fakat dahası var. Bir de *TİKB II. Konferans Belgeleri* var. Konferans ki, bir hareketin yaşamında bir kilometre taşı sayılmalıdır; konferans belgeleri ki, bir hareketin çizgisi ve değerlendirmeleri için temel bağlayıcı kaynak sayılmalıdır.

I. Bölüm'ünün ilk ana başlığı aynen şöyle: *"Dünya, Devrim ve Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri Dalgasında Yeni Bir Yükselişe Gebedir"*. (s.11) Denebilir ki, genel bir "tarihsel iyimserliğin" dile getirildiği masum sözlerdir bunlar. Öyle olup olmadığını görmek için, konuya açıklık getiren pasaja bakalım o halde: "Ancak içine girdiğimiz 1990'lı yılların 1980'li yıllar gibi **"Beyaz Yıllar"** olmayacağını ummak için fazlasıyla neden vardır. Dış görünümün ilk bakışta hala sürüyormuş gibi görünen olumsuzluğuna rağmen, dünya çapında yeni bir devrimci yükseliş kaçınılmazdır. Üstelik bu yükseliş uzak bir geleceğin sorunu da değildir." (s.34)

Şimdi de aynı temel bölümün ikinci ana başlığında sıra: *"Türkiye, Derinleşerek Süren **Yeni Bir Devrimci Kabarış** Sürecini Yaşıyor"* (s.46) Bu belgelerin açıklandığı tarihin Temmuz 1991 olduğunu da bu arada hatırlatalım. Aynı tespit metinde defalarca tekrarlanıyor. Ve "derinleşerek" sürdüğü iddia edilen bu "devrimci kabarış süreci"nin tarihsel-iktisadi arka planı konusunda sayfalar dolusu söz söyleniyor. Bu arada, EKİM'e kusur bulmak için takıldıkları ifadeleri "derinleştiren" şu tür sözlere de yer veriliyor:

"Emekçi kitle hareketinde günümüzdeki yükselişin, dayanılmaz bir hal alan ekonomik sömürü ile aynı ölçüde ağır ve bunaltıcı olan faşist terör ve baskılara karşı tepki birikiminden

kaynaklanıyor olması, sadece onun köklerinin derinliğini göstermekle kalmaz. **Bugünkü yükselişin** önümüzdeki dönemde **daha büyük ve yaygın militan devrimci patlamalara dönüşme olasılığının** nesnel açıdan ne denli yüksek olduğunu da gösterir." (s.52-53, vurgular bizim)

Geriye bir de, EKİM'in egemen sınıfların "sosyal patlamalar"dan duyduğu korkuya ilişkin sözleri kalıyor. *Orak-Çekiç*'in kapak manşetini yukarıda vermiştik. Şimdi de *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nin aynı ara bölümünden okuyoruz:

"Düzen sözcülerinin sık sık dile getirmekten kendilerini alamadıkları **'büyük sosyal patlamalar korkusu'**, yersiz ve abartılmış bir korku değildir." (s.56, vurgular orijinalinde)

Devrimcilerin, elbette somut tarihsel durumun potansiyel imkanlarından da hareketle "iyimser beklentiler" içinde olmasını olağan karşılayan bizler, onların bu arada somut değerlendirme hatalarına düşmelerini de aynı olağanlıkla karşılıyoruz. Dolayısıyla biz, bu uzun ve yorucu aktarmaları yaparken, sözü bunca uzatırken, hiç de TİKB'nin şu veya bu zamandaki yanılgılarını hatırlatmak peşinde değiliz. Biz yalnızca, bir "sosyalist teori dergisi"nin sosyalizm ve teori adına utanç verici olan hafifliklerini sergilemek, bundan sonraki tartışmalara böyle ciddiyetsizlikleri bulaştırmalarının önünü kesmek çabasındayız.

Yine de, devrimci yükseliş, onun derinleşmesi, "daha büyük ve yaygın militan devrimci patlamalara dönüşme olasılığı" konusunda en iyimser ve ölçüsüz beklentilerin, bizzat TİKB yayınlarında yansıdığını, TİKB II. Konferansı'nın, üstelik '90 yılını boydan boya kaplayan kitle hareketinin kırıldığı bir evrenin ardından bunu abese vardırdığını da eklemeden geçemeyiz. Dahası var. TİKB hiçbir zaman bu yanılgısını yüreklilikle ortaya koyma gücü göstermedi. Bunu yapmadıkları gibi, bir de, elimizdeki yazının 42. sayfasında, kendileri dışındaki herkesin "abartmacı" olduğu üzerine yüksek perdeden konuşmuyorlar mı bu aynı kimseler? Oysa bu iddianın yer aldığı bölümün başlığı (*"Abartma Hastalığı-Rüzgara Göre Yelken"*), *TİKB II. Konferansı Belgeleri*'ndeki değerlendirmelere ne de güzel oturuyor.

TİKB'nin yapmadığını EKİM yaptı. Kitle hareketindeki kırılma ve dönemsel gerilemenin ardından solu kapsayan ve bu arada TİKB'yi belli noktalardan yalayan yeni tasfiyeci dalganın maddi koşullarını tahlil eden uzun değerlendirmesinde, sorunu ve kendi yanılgısını bütün açıklığı ile ortaya koydu:

"... Oysa olayların seyri başka türlü gerçekleşti. '90 yılı hareketliliği, biz de dahil, yaygın biçimde yeni devrimci yükselişin ilk sarsıcı safhası olarak değerlendirildi. Hareketin yeni ve daha ileri bir safhaya geçeceği sanıldı. Halbuki sonraki gelişmeler, bunun, '87'de başlayan hareketliliğin izlediği seyir içinde ulaştığı en üst ve son safha olduğunu, ardından ise bir gerileme ve nispi durgunluk döneminin geldiğini göstermekte gecikmedi. Körfez savaşı (Ocak-Şubat '91) bu gerilemenin başlangıcını işaretler. İşçi hareketi tümüyle durulmadı, fakat eski hızını ve genişliğini kaybetti, mevzii bir nitelik kazandı. Öncü işçi kitlesini hedef alan geniş çaplı tensikatların işçi hareketini güçten düşürdüğü, '87-90 hareketliliğinin onu bir ölçüde yorduğu, önderlik boşluğu ve örgütlenme zayıflığı nedeniyle politik bir mecraya girmekte zorlandığı ölçüde çaresizliğe ittiği, ücret kayıplarının bir ölçüde telafi edilmesinin ise onu kısmen yatıştırdığı, zamanla daha iyi anlaşıldı. Bu gelişme devrimci harekete yeni bir darbe oldu..." (*Solda Tasfiyeciliğin Yeni Dönemi*, Eksen Yayıncılık, s.23)

Bu pasajın da içinde yeraldığı uzun değerlendirmede, sınıf ve kitle hareketi üzerinde olduğu kadar devrimci hareket bünyesinde de son derece olumsuz bir sarsıntı yaratan '89 çöküşünün, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki gelişmelerin, bu gelişmelerin nihayet Arnavutluk'taki çöküntüyle doruğuna çıkmasının etki ve sonuçları çeşitli yönleriyle ele alınmaktadır. Bizim "daha Nisan 1988'de" pek iyimser beklentiler içerisinde olduğumuza takılanlar, '88 sonrasındaki bu tarihi önemdeki gelişmelerin Türkiye'deki sınıf mücadelesinin seyri üzerindeki etkilerini belli ki akıllarına bile getiremiyorlar. Diyalektikten bahseden bu çok bilmişler için bir sürecin akışında zaman faktörü, belli bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıkmış beklenmedik gelişmelerin olayların seyri üzerindeki kaçınılmaz etkileri, belli

ki hiçbir önem taşımıyor. Düşününüz ki, bu sarsıcı uluslararası olayların olumsuz etkilerine rağmen, 1990 Newroz'unda Kürdistan'da devrimci bir kitle hareketi patlak vermiştir ve 1990 yılı Türkiye'de boydan boya bir büyük kitle hareketliliği dönemi olmuştur. Bu arada Zonguldak'ta yaygın olarak "fırtına" diye nitelenen büyük işçi hareketliliği patlak vermiştir. Yineliyelim ki, tüm bunlar, utanç verici '89 çöküşünün sarsıcı olumsuz etkilerine ve sınırsız imkanlara sahip gerici burjuva propagandasının bunu sınırsız ölçüde kullanmasına rağmen olabilmiştir. Oysa "daha Nisan '88"de; Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'ndeki çöküntüyü kim öngörebilirdi ki? "Sosyalizmin parıldayan güneşi" diye bu aynı arkadaşlar tarafından yere göğe sığdırılamayan Arnavutluk'ta, en utanç verici bir yıkılışın yaşanabileceğini kim bilebilirdi ki? "Daha Nisan '88"de diyerek başkaları hakkında bilgiçce konuşanlar, değerlendirme yaparken tüm bunları hesaba katıyorlar mı acaba?

Solda Tasfiyeciliğin Yeni Dönemi makalesi, bütün bunları ve çok geçmeden ortaya çıkan etkilerini değerlendirmektedir.

Bizim her sözümüz geniş okur kitlelerinin ulaşabileceği bir yakınlıktadır. Ya TİKB'nin *II. Konferans Belgeleri* nerededir? '89-91 çöküntüsünün yıkıcı etkilerinin daha somut görülebildiği ve kitle hareketinin yükselen dalgasının kırıldığı bir sırada toplanan bu konferansın; *"Türkiye, Derinleşerek Süren Yeni Bir Devrimci Kabarış Sürecini Yaşıyor"* tespitini başlığa çıkaran, bununla yetinmeyip, "Bugünkü yükselişin önümüzdeki dönemde daha büyük ve yaygın militan devrimci patlamalara dönüşme olasılığı"nın "ne denli yüksek" olduğundan sözeden metinleri nerede? Neden bunlar geniş okur kesimlerinin kolay kullanımına sunulmuyor?

Yıllar öncesinde söylenenleri yıllar sonrasında tekrarlayanların bilgiçliği

Fakat şu "daha Nisan '88'de", üstelik daha "Bahar Eylemleri patlak vermeden önce" söylediklerimiz hakkında söyleyeceklerimiz bitmedi. *Devrimci Proletarya*'nın "malzeme" sanarak aktardı-

ğı cümleyi hemen izleyen paragraf, şöyle başlıyor:

"Toplumsal hoşnutsuzluğun odağında, ön saflarında, doğal olarak işçi sınıfı yer alıyor. Önderlik öğelerinin ve örgütlenme düzeyinin zayıflığına rağmen, Türkiye işçi sınıfı belki de tarihinde ilk kez bir bütün olarak, bir blok olarak yoğun bir kaynaşma yaşıyor. Bütünüyle dipten gelen bir kabarışla işçi hareketi gittikçe canlanıyor, güç kazanıyor."

Bu, "daha Nisan '88'de", sınıf hareketinin gelişme dinamizmini ve '89 Mart-Nisan'ında patlak verecek olan Bahar Eylemlerini, üstelik üstünlükleri ve zayıflıklarıyla birlikte isabetli bir biçimde kestirebilmek demektir. *Devrimci Proletarya* gibilerine, "daha Nisan '88'de" ortaya konulmuş bu öngörü önünde eğilmek düşer yalnızca. Şunu da ekleyelim ki yukarıdaki değerlendirmeler soyut kestirimlere ve kehanetlere değil, fakat işçi hareketinin o günkü somut verilerine, yüzeydeki bu verilerin hareketin derinliği ve gelmekte olan dalgası hakkında sundukları ilk işaretlere dayandırılmıştır.

Yukarıdaki sözlerin devamında, sınıf hareketinin o günkü durumu, sonraki seyri ve karşılaşabileceği muhtemel akibetler hakkında söylenen herşey, sonradan olaylar tarafından neredeyse tamı tamına doğrulandı. *Devrimci Proletarya* tersi bir iddiadaysa eğer, makalenin bu bölümünü ilk fırsatta popüler "işçi gazetesi"nde yayınlamalı, böylece dayanaksız iddia sahipleri olarak bizi herkesin önünde teşhir etmelidir.

Biz burada, yine TİKB yayınlarıyla kıyaslamalar içinde, bu sözkonusu yazıdan bir kaç vurucu örnek vermek istiyoruz. Makale, sınıf hareketine ilişkin değerlendirmenin ardından, genel grev sorununa geliyor. Önce, "daha Nisan 1988'de", genel grev hakkında söylenenlere bakalım.

"Fakat, denilebilir ki, işçi hareketinin mevcut birikimini, işçi sınıfı saflarındaki mücadele istemini, hiçbir şey bugün işçi hareketinin ortak haykırışı haline gelmiş 'İşçiler Elele Genel Greve!' sloganı kadar açıklıkla anlatamaz. ... Genel grev istemi, kuşkusuz geçmiş birikimlerin temeli üzerinde, fakat bütünüyle tabandan gelen kendiliğinden bir istem oldu..."

"Güçlü bir mücadele isteğinin ifadesi olmakla birlikte, bütünüyle kendiliğinden gelişimin bir ürünü olan genel grevin, talepleri de bu niteliğine uygun oluşmuş bulunuyor. Bugün için işçiler, genel grevi, sermayenin iktisadi saldırılarını püskürtmenin, ücretleri yükseltmenin, iş ve çalışma yasalarında gerekli demokratik değişiklikleri gerçekleştirmenin, bazı siyasal haklar elde etmenin aracı olarak görüyorlar. Bu taleplerin sınırlı siyasal niteliği bir yana, büyük ölçüde sınıfın kendi özgül talepleridirler. İşçi hareketi henüz kendi taleplerini daha geniş bir temel üzerinde ifade edebilecek ve kendi dışındaki halk sınıf ve tabakalarının taleplerine kendi taleplerinin yanısıra yer verebilecek bilinç ve önderlikten yoksundur." (s.112-113)

Aynı konularda bir de TİKB yayınlarına bakalım. *Orak-Çekiç* yeniden yayın yaşamına, "Bahar eylemleri patlak verdikten" hemen sonra başlıyor. Buna rağmen, Temmuz-Ağustos '89 tarihli bu 63. sayı, sınıf hareketi üzerine herhangi bir değerlendirmeye yer vermiyor. Onu Eylül-Ekim tarihli 65. sayı izliyor. 32 sayfalık bu sayının 27. sayfasının dip tarafında, okur mektubu türünden küçücük bir yazıda, "Mart-Nisan eylemleri"ne lütfen değinilip geçiliyor. 66. sayıdan yazık ki yoksunuz ve bir şey diyemiyoruz. Nihayet 67. sayıda, yani (bu kez bizim sözlerimizle) "ta Ocak-Şubat 1990"da ve "Bahar Eylemlerinin patlak vermesinden neredeyse bir yıl sonra", *"Sınıf Hareketinde Yaklaşan 'İkinci Bahar', 'Toplumsal Uzlaşma' ve Görevler"* başlığı taşıyan bir değerlendirmeye rastlıyoruz. Orada ise genel grev hakkında aynen şunlar söyleniyor:

"Türk-İş ağalarının alttan gelen baskıyı hafifletmek ve hakim sınıf arasındaki çekişmede bir baskı unsuru olarak kullanmak için attıkları 'Genel Grev" sloganının kuyruğuna takılıp sonu hüsran olan kolay yoldan başarı kazanma hayaline kapılınmamalıdır." (s.23)

67. sayıda tabandan gelen genel grev baskısını "Türk-İş ağaları"nın basit bir manevrası olarak değerlendirenler ve bir genel grevi örtülü bir biçimde genel devrimci yükselişle ilişkilendirenler, yalnızca iki sayı sonra, Nisan 1990 tarihli 69. sayıda, *"Yükselen*

Grev Dalgası ve Genel Grev" başlığı ve *"Genel Grev Hakkında Birkaç Nokta"* ara başlığı altında, bu kez, şunları söylemek ihtiyacı duydular:

"İşçi hareketinin mevcut gelişim seyri, genel grev eğiliminin güçlenmesi yönündedir. Ancak bunu, devrimci bunalımın zirveye ulaştığı koşullarda silahlı ayaklanmaya dönüşen genel grevle karıştırmak veya genel grevin sadece bu dönemde gündeme gelen bir mücadele biçimi olduğunu düşünmek hatadır." (s.6)

Bu ortaya söylenmiş sözler, gerçekte iki sayı önceki bilgiçce sözlerin "düzeltilmesi"nden başka bir şey değildir. Bu "düzeltme"den itibaren de, "genel grev-genel direniş" çağrısında herkesi solladılar bu arkadaşlar. Ağustos 1990'da bunu bir "kampanya"ya çevirenler, Kasım 1990'da *"Dalga Dalga Genel Greve..."* manşetiyle "eylem çağrısı" yaptılar. Kitle hareketinin kırıldığı ve gerilemeye başladığı bir sırada (Körfez Savaşı esnasında), bunu bu kez "Savaşa Karşı ve Faşizme Karşı Genel Grev/Genel Direniş" çağrısına çevirdiler. Doğrusu heyecan ve coşkularına sınır yoktu, havalarda dolaşıyorlardı!

Ve nihayet, Ocak-Şubat 1995 tarihli 75. sayıda, *"Genel Grev, Taktik ve Sloganlar"* başlıklı bir genel değerlendirme yayınladılar. Burada sınıf hareketinin geride kalan üç yılını değerlendirirlerken, "işçi sınıfı içinde genel grev eğilimi"nin "'88 yılı içinde doğduğunu, '89 yılında genelleştiğini bir kaç kez yineledikten sonra (s.16) her zamanki bilgiç pozlarda, aynen şunları söylediler:

"Bir çok örgüt, 'Genel Grev' tespiti yaparak ajitasyon-propaganda yürüttüklerini söylemektedirler. İşçi hareketinin gelişmesi özellikle '89 Bahar Eylem dalgasıyla birlikte yaptığı atılımla adeta kör parmağın gözüne derecesine gelişmenin yönünü gösteriyordu. Bu nedenle, bu tespiti yapmış olmak kendi başına pek övünülecek bir şey olmasa gerekir." (s.17)

Bunu herkese diyenler, "kör parmağın gözüne"nin neden dışında kaldıklarını; "ta Ocak-Şubat 1990'da" neden hala tabandan gelen bu isteği Türk-İş'in bir manevrası saydıklarını; bunun bir taban eğilimi olduğunu ve herhangi bir genel grev eğilimini de her zaman kendi koşulları içinde değerlendirmek gerektiğini

anlayabilmek için neden ta Nisan 1990'u beklediklerini, elbetteki her zaman olduğu gibi es geçiyorlar.

Peki ne yapıyorlar? Önemli olan, "sürecin bir bütün olarak nasıl kavrandığı, hedef ve sloganların nasıl belirlendiği, siyasal ve örgütsel önderliğin nasıl gerçekleştirildiği"dir, diye buyuruyorlar. Elbette! Sorunun kavrayış yanı konusunda bir fikir edinmek isteyenler, sonrakileri bir yana bırakıyoruz, komünistlerce "daha Nisan 1988'de" söylenenlere bakabilirler. Daha önce aktardıklarımıza ek olarak, orada aynen şunlar söyleniyor:

"Fakat onu başarılı kılmak, onu örgütlemek ve ona önderlik etmekle mümkündür. Türk-İş bürokratlarının bunu yapmaya niyetleri yok. Bu durumda komünistlerin, devrimcilerin, sınıf bilinçli işçilerin tabandan inisiyatifi ele alarak genel grev istemini örgütlü bir girişime hazırlamaları çanalıcı bir önem taşıyor. Türk-İş yönetimi bir genel greve niyetli değil, ama tabanın güçlü baskısı karşısında ondan kolay kolay yakasını sıyırabilecek gibi de değil. Herşey tabandaki eğilimi beslemeye, güçlendirmeye, yaymaya, eylem girişimine dönük somut örgütlenmeler yaratmaya ve bütün bunları Türk-İş yönetimi üzerinde somut ve sürekli bir baskıya dönüştürmeye bağlıdır.

"Bütün bu acil görevler yalnızca eylemi başarılı kılmak için değil, işçi hareketini Türk-İş yönetiminin muhtemel bir ihanetinin sonuçlarından korumak için de hayati bir önem taşıyor. Türk-İş bürokratları bu ihaneti iki türlü sergileyebilirler. **Ya** şimdiye kadar yaptıkları gibi oyalamalar ve aldatmacalarla işi sürüncemede bırakıp eylem potansiyelini eritme yoluna giderek; **ya da** salt yasak savma niyetine, işçileri hazırlıksız ve örgütsüz sözde bir genel grev girişimi ile yüzyüze bırakarak ve böylece onları sermayenin maddi ve moral yıkıma sürükleyecek saldırılarına açık hale getirerek..." (*Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi*, Eksen Yayıncılık, s.114)

Bu son paragrafta vurgulananlar, 3 Ocak eylemi ve sonrasındaki gelişmeler ışığında yeniden okunduğunda, görülecektir ki, komünistler, sınıf hareketinin genel grev istemi ve basıncının muhtemel akibetini, neredeyse üç yıl öncesinden, "daha Nisan

1988'de", tam bir doğrulukla kestirebilmişlerdir. Düşününüz ki, sayısız başka durumla da örneklenebilecek bu açık olguya rağmen, *Devrimci Proletarya*'nın çok bilmiş yazarları, bir de kalkıp EKİM'in sınıf hareketinin durumuna ve sorunlarına hiçbir dönem doğru yaklaşmadığı üzerine boş ahkamlar keserler. (s.45'deki bu pek dehşetli iddiayı daha sonra ayrıca göreceğiz.)

Geriye bir de pratikte yapılanlar kalıyor. EKİM'in çok sınırlı güçlerle siyaset sahnesine çıkışını, bir örgütsel şekillenmenin ilk taşlarını bile 1989 yılı sonunda ancak döşeyebildiği ve ancak 1990 yılı içinde bir örgütsel güce dönüştüğü gerçeğini bir yana bırakarak, 1990 yılı içindeki çabalarının, hiç değilse TİKB kadar olduğunu vurgulamakla yetiniyoruz.

"Zaafsız" bir sınıf hareketi: Masal ve gerçek

Devrimci Proletarya'nın pek bilmiş yazarları, "daha Nisan '88"i kastederek, EKİM'in "o zamanlar" ve "yıllar boyu", sınıf hareketinde herhangi bir zaaf görmediğini, "işçi sınıfının herhangi bir zaafla malül olduğunu" söylemeyi ise, "işçi sınıfına güvensizlik" saydıklarını iddia ediyorlar (bkz. ekteki parça).

Bir insanın *"Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi"* başlıklı derlemeyi okuyup da bunu diyebilmesi için, siyasal dürüstlük denilen şeyden zerre kadar nasiplenmemiş olması, bile bile en kaba bir yalana başvurması gerekir. Bu, bu tür saçmalıklara yer vermekte bir sakınca görmeyen bir "sosyalist teori dergisi" payına da utanç verici bir davranış sayılmalıdır.

Çıkışından bugüne kadar, EKİM'in sınıf hareketi üzerine **tüm** değerlendirmeleri, konuya ilişkin **tek tek her yazısı**, sınıf hareketinin üstünlükleri ile zayıflıklarını birarada değerlendirir. *"Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi"* kitabı herkesin önündedir ve bunun en kör gözlerin bile görmezlikten gelemeyeceği çıplak bir kanıtıdır. Biz bu nedenle burada herhangi bir kanıtlama girişimini okura saygısızlık sayıyoruz.

Meraklısına bir de küçük bir not düşüyoruz. Eğer zahmet edilip de *Devrimci Harekette Reformist Eğilim* eleştirisi incelenirse,

orada ve üstelik "daha Ocak 1989'da"; devrimci hareketteki reformist eğilimin güncel nedenlerinden birinin, tam da işçi hareketinin iktisadi-sendikal zemini henüz aşamayan mevcut yapısı olduğu; reformizmin aynı zamanda bu yapıya kendini uyarlamaktan, sınıf hareketinin geriliğine ve kendiliğindenliğine teslim olmaktan doğduğu gerçeğinin, en kör gözlerin bile görebileceği bir açıklıkta ortaya konulduğu görülecektir. Şunu da ekleyelim ki, bu uzun eleştirel inceleme, yakın zamanda gerçekleştirilen liberal kuyrukçuluğun eleştirisinin, kendi zamanında ve koşullarındaki bir benzeridir. Orada reformist eğilimin bu kendine özgü yönü hakkında, örneğin şunlar söyleniyor:

"Canlılık ve mücadele isteği işçi kitlelerinde var. Fakat işçi hareketi ağır ve sancılı bir gelişme yaşıyor, henüz iktisadi mücadele ve sendikal hareket çerçevesinde dolanıyor. Devrimci hareketin bir çok grubu umudunu ve çabasını bu ağır ve sancılı gelişime yöneltmiş bulunuyor. Tek başına alındığında bu kuşkusuz olumludur. Fakat bu sınıf yönelimine uygun bir ideolojik-siyasal yenilenmenin yaşanmadığı koşullarda, geçmişin demokratik halkçı çizgisi daha önce de belirtildiği gibi, işçi hareketi alanında ekonomizm ve sendikalizm olarak üretiyor kendini (...) Küçük-burjuva demokrasisinin kendini anti-faşist yığın hareketine uyarlama eğilimi, bugün kendini işçi hareketinin iktisadi-sendikal eylemine ve sorunlarına uyarlama olarak tekrarlıyor." (s.68-69)

TİKB'nin bu sağlam perspektifi ve onun ürünü değerlendirme ve eleştirileri yeni şeylermiş gibi tekrarlayabilmesi için aradan yıllar geçmesi gerekti. Herşey bir yana, onlar sınıf hareketindeki gelişmenin ve onun devrimci hareketi kendisine çekmesinin tarihini bile doğru saptayamıyorlar. Onlar bu "yeni dönemin" 1989 Bahar Eylemlerinden sonra gerçekleştiğini zannediyorlar. (Bkz. *Devrimci Proletarya*, sayı:36, s.36) Oysa Ocak 1989 tarihi taşıyan, yani Bahar Eylemlerini iki ay önceleyen yukarıdaki değerlendirme bile, bu geriden gelmeyi göstermeye yeterlidir. Yeni bir dönemin başlangıcı İP-Aydınlık'la birlikte TİKB'nin iddia ettiği gibi 1989 Baharı değil, fakat grev hareketinin 12 Eylül durgunluğunun ardından önemli bir sıçrama yaptığı 1987 yılıdır. 1988

yılının ilk dört ayının verileri ise Bahar Eylemlerini "daha Nisan 1988'de" haber veriyordu. (Bir fikir edinmek isteyenler. *Ekim*'in Nisan 1988 tarihli başyazısına, bu başyazıdan yukarıya aktarılan parçalara bakabilirler.)

Fakat bir başka geç kalmış "tekrar"ı örneklemeden de geçmeyeceğiz. TİKB yayınlarını okuyanlar, popüler "işçi gazetesi"nin çıkışının sınıf hareketi üzerine ciddi bir değerlendirmeye dayandığının sık sık yinelendiğini görmüşlerdir. *"İşçi Gazetesi"* başlıklı bu pek övülen değerlendirmede, "işçi gazetesi"nin kucaklayacağı "ileri" ve "orta düzey" işçi kategorisi hakkında şunlar söylenmektedir:

"Bu kitleyi politik seçim yönünden ayrıca değerlendirecek olursak, belli bir reformist eğilim taşıyanların dahi sosyal-demokrat partilerle güçlü bir siyasal-örgütsel bağları yoktur. Oy vermeleri günlük çıkarlarına daha çok yarayacağı içindir. Oportünisttirler. Burjuva partilere karşı güvensizdirler. Bu düzende kendi lehlerine az çok önemli bir değişim olmayacağını bilirler. Buna karşın sistemin ezici baskısının yanısıra, güçlü bir devrimci alternatifin doğmaması günlük ve bireysel çıkarlarına daha fazla sarılma eğrimi güçlendirmektedir." (*Orak-Çekiç*, sayı:83, Ağustos '93)

Şimdi de *Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi*'nden aşağıdaki değerlendirmeyi okuyalım:

"Aslında sınıfın giderek artan bir kesiminde tecrübe ve sezgi yoluyla da olsa, yürürlükteki sistemin kendilerine karşıt bir sistem olduğu, patronlarla çıkarları karşıt sınıf oldukları bilinci gelişiyor. Sosyalizme açık ileri kesimleri, genellikle, sosyaldemokrasiyi bir çare, ardından gidilmeye layık bir çizgi olarak gördüklerinden değil, henüz inandırıcı, pratik bakımdan da mihrak olabilen başka bir alternatif bulamadıklarından, elvan-i şer olsun diye destekliyorlar." (s.105)

İki değerlendirme arasında büyük benzerlik var değil mi? Gelgelelim bu ikincisi, daha "o zamanlar"a, yani "Nisan '88"in bile öncesine aittir. Ocak 1988 tarihlidir ve sözkonusu olan *Ekim*'in bir başyazısıdır. Demek ki, birilerinin pek övündükleri değer-

lendirmeler, kendilerinden neredeyse 6 yıl önce ortaya konulmuştur ve kendilerine yalnızca bunları yıllar sonra tekrarlamak düşmektedir. Bu tür "tekrarlama"lara sayısız başka örnek gösterebileceğimizden de *Devrimci Proletarya*'nın çok bilmiş yazarları herhangi bir kuşku duymamalıdırlar.

Komünistler geleneksel hareketin sınıfa güvensizliğini elbette sık sık vurguladılar. Fakat *Devrimci Proletarya* yazarlarının tahrif ettikleri, çok iyi bildikleri halde bile bile bilmezlikten geldikleri basit gerçek şudur ki, komünistler bu güvensizlik ithamını hiç de sınıf hareketinin mevcut durumu üzerinden yapmadılar. Fakat tam da, işçi sınıfının Türkiye'nin mevcut sınıf ilişkileri içindeki konumu ve bu nesnel konum üzerinden oynayabileceği temel devrimci rol üzerinden yaptılar. Komünistlerin geleneksel halkçı devrimci harekete yöneltiği sınıfa güvensizlik eleştirisinin ekseni budur ve bu temelde bir eleştiri yayınlarımızda sayısız kez yinelenmiştir.

Devrimci Proletarya'nın tahrifatçı yazarları bir fikir mi edinmek istiyorlar? O halde "daha Haziran 1988" yılında, sınıf hareketi tarihinin halen de en militan eylemi olmayı sürdüren 15-16 Haziran Direnişi vesilesiyle kaleme alınmış olan aşağıdaki satırları okusunlar:

"'74 sonrası dönem bazı kesimlerde maceracı mücadele anlayışlarının yanısıra 'ideolojik önderlik' tezinin de eleştirisi dönemi oldu. Fakat 'kitlelere' gitmek başarısı gösterenler uzun süre işçi sınıfına gidemediler. Küçük-burjuva sınıf ortamı ile halkçı teori ve politikalar onları bundan alıkoydu. İşçi sınıfı güçlenen mücadelesiyle onları adeta kendine çektiğinde ise, işçi sınıfını 'halk'ın bir parçası ve 'halk devrimi'nin bir bileşeni olarak görmekten öteye geçemediler.

"15-16 Haziran direnişinden bu yana 18 yıl geçti. Bu 18 yılın ardından, işçi sınıfı hareketinin olayların odağına yerleştiği bugün, artık bir çok grup işçi sınıfının toplumdaki yerini, rolünü ve önemini kavramış olmakla övünebiliyor. Ne var ki, gerçekte, işçi sınıfına güvensizliğin ifadesi teori ve pratikler büyük darbeler yemiş olmakla ve bir çok mevziyi terketmiş bulunmakla birlikte,

bu güvensizlik hala yaşıyor. Onun son mevzisi halkçı devrim görüşüdür. Emek-sermaye çelişkisinin temel çelişki olduğu ve toplumsal gelişmenin eksenini oluşturduğu burjuva-kapitalist Türkiye'de, burjuva-demokratik devrim görüşü, işçi sınıfına güvensizliğin son direniş mevzisidir.

"Halkçılık, Türkiye işçi sınıfının, şehrin ve kırın emekçilerini ardına alarak sermaye iktidarını devirebileceğine, Türkiye devrimini bir proleter devrim olarak başarıya ulaştırabileceğine hala inanmıyor, inanamıyor. İşçi sınıfına güvensizlik hala yaşıyor." *(Devrimci Harekette Reformist Eğilim, s.27)*

Umalım ki, bu geleneksel güvensizlik kategorisi içinde kendilerini bir yere oturtmakta çok fazla zorlanmazlar bu arkadaşlar. Ve onlara bu vesileyle bir kez daha hatırlatıyoruz ki, komünistleri gerçek konumları ve fikirleri üzerinden eleştirmek yoluna gitsinler. Eğer komünistlerin geleneksel harekete yönelttikleri "sınıfa güvensizlik" ithamına yanıt vermek istiyorlarsa, bunu yukarıdaki genel çerçeve içinde ele alsınlar ve taktik sonuçlarına da bu çerçevede yaklaşmasını bilsinler. Bu ise öyle "sosyalizm lafazanı" türünden küfürbaz hafifliklerle değinilip geçilerek yapılacak bir iş değildir. İdeolojik düzey ve ciddiyet gerektirir.

"Diyalektiğin cilvesi" ya da tahrifatın zirvesi

"**EKİM**'in, zıt kutbunda yer alan **Aydınlık**'la birbirine iki su damlası gibi benzeyen tespitlerde bulunması 'diyalektiğin bir cilvesi' olsa gerek." (s.41)

Espri pek yavan olsa da, iddianın pek ciddi olduğundan kuşku duyulamaz. Ya kanıt? "Kanıt" bu iddiayı hemen önceleyen şu sözlerde:

"Gelinen aşama göklere çıkarılmakta, işçi sınıfının geçmiş tüm mücadele deneyim ve birikimi hiçe sayılarak, şunlar söylenebilmekteydi: *' ... bugünkü işçi hareketi ... kendi gelişme tarihinin en ileri safhasına'* ulaşmıştır."

Burada, tek tırnak içindeki italiklerle güya *Ekim*'den dolaysız kanıt gösteriliyor. Demek ki, gelinen aşama göklere çıkarılı-

yor ve "işçi sınıfının geçmiş tüm mücadele deneyimi ve birikimi hiçe sayılı"yormuş! Ardından da kanıtı; önünde üç nokta, ardından üç kelime ve yeniden üç nokta ve bu kez altı kelime. Ne müthiş bir kanıtlama!

Fakat bizim bir merakımız var. Acaba nokta nokta geçilen o boşluklarda neler var? Okur orijinal cümleyi bir de üç nokta olarak geçilen boşlukları doldurulmuş biçimiyle okumalıdır. (Üç nokta olarak geçilen ifadeleri büyük harf olarak veriyoruz.)

"KONFERANSIMIZ, GEÇMİŞ ONYILLARIN DENEYİM VE BİRİKİMİ ÜZERİNDE YÜKSELEN bugünkü işçi hareketiNİN, kendi gelişme tarihinin en ileri safhasına ULAŞTIĞI GÖRÜŞÜNDEDİR".

Merakımızı giderdik. Şimdi de bir sorumuz var. "Sosyalist Teori Dergisi" alt başlığı taşıyan *Devrimci Proletarya*'nın yayın kurulunun yüzü, cümleyi burada bu haliyle görünce, hangi renge girecektir acaba? Toplam iki satırdan ibaret bir cümleyi kuşa çevirmek hangi ihtiyacın ürünüdür acaba? Siz bir "sosyalist teori dergisi"ni düşününüz ki, sınıf hareketinin belli bir andaki durumunu tam da "geçmiş on yılların deneyimi ve birikimi" üzerinde temellendiren ve tanımlayan bir cümleyi alsın, kuşa çevirsin ve sonra da bunu, gerisin geri, cümle sahiplerini "işçi sınıfının geçmiş tüm mücadele ve deneyim birikimini hiçe saymak"la itham etmek için kullansın! Biz tahrifatçılığın sayısız örneklerini gördük de, doğrusu bugüne kadar böylesini hiç görmedik! TDKP teorisyenleri bile işi bu kadarına vardırmamışlardı.

Bu, komünistlerin marksist-leninist çizgisi karşısında acizlik ve çaresizliğin kişiyi düşürebileceği en utanç verici bir durumdur. Bu, *Devrimci Proletarya*'nın kendi okurunu ve TİKB tabanını aşağılamasıdır. Bu, EKİM'i Türk-İş borazanı hain Aydınlık güruhu ile benzeştirmek gibi olmayacak bir şey uğruna, TİKB'nin EKİM'de düne kadar varolan saygınlığını havaya uçurmaktır. Ne mutlu *Devrimci Proletarya* yazarlarına!

Tahrifatı yapanlar o kadar kaba bir bilinçli tutum içindedirler ki, az yukarıda "devrim durumu" beklentisinden sözederken "malzeme" bulduğunu sanmanın rahatlığı içinde özenle sayfa

verenler, bu kez sayfa bir yana kaynak bile vermiyorlar. Az aşağıda, bir kez daha aşağılanmaya değer bir yeni kaba tahrifat yapanlar, bu kez hiç değilse kaynak veriyor görünüyorlar: *'91 Konferansı Bildirisi!* Böyle bir kaynak bilen biri var mıdır acaba?

EKİM 1. Genel Konferansı Bildirisi, "'91 konferansı bildirisi" oluyor! Fakat bu "kısaltma" yapılmamış olsaydı bile, yine de bir kaynak gösterme işlevi göremezdi. Zira bir çok okurun önünde bu ismi taşıyan bir bağımsız kaynak yoktur. Tahrifata dayalı bu aktarmaları, ellerinin altındaki *EKİM 1. Genel Konferansı/Değerlendirme ve Kararlar*'ın (Eksen Yayıncılık) 38. sayfasından yapanlar, bunu okurlarından niçin esirgiyorlar acaba?

Yıllar önce, bizim gerçek görüşlerimizi eleştirme yerine, keyfi muhakemesinin ürünü bir karikatürü eleştiren bir başka tahrifatçıya ideolojik mücadele adabı ve ahlakının gereklerini hatırlatmak zorunda kalırken, şunları söylemiştik: "Tartışılan ya da eleştirilen yazının sayfası verilir ki, isteyen, tartışmada tarafların neler dediğini daha geniş kapsamıyla merak eden, dönüp bakabilsin. Aktarılan düşünceleri, bütünlüğü içinde görme ve değerlendirme olanağı bulabilsin." (*Teori ve Program Sorunları*, s.85-86)

"O zamanlar", bir gün bunları *Devrimci Proletarya* yazarlarına da hatırlatmak zorunda kalacağımız, bizim için elbette düşünülemez bir şeydi.

Ama bir kez bulaşmış ve başlamışken, tahrifatın sınırı mı olurmuş! Önce "91 Konferansı Bildirisi"nden "bunlar işçi hareketinin olumlu ya da güçlü yanlarıdır" vurgusuyla biten bir cümle aktarırsınız. Ardından ise holigan ağzına yaraşır bir ifade tarzıyla, yeni bir yavan espriyi yapıştırırsınız: "'En büyük' işçi sınıfı!" (Bkz. *D. Proletarya*'nın ekte sunduğumuz parçası)

Fakat okurunuzun, "tüm bunlar işçi hareketinin olumlu ya da güçlü yanlarıdır" diye biten bir cümlenin ardından, peki ya "olumsuz ve zayıf yanları" için söylenenler nelerdir? diye soracağını aklınıza bile getirmezsiniz. Getirmişseniz bile sorun yok; kaynağı açıkça verilmemiş, sayfası ise zaten gizlenmiş bir pasajı kim nerede arayıp bulacak da, karşılaştırma yapacak!

Oysa bakın holigan esprisiyle karşılanan cümlenin hemen devamında, *EKİM 1. Genel Konferansı Bildirisi* nasıl devam ediyor:

"Nedir ki, tüm bu üstünlüklerine, geçmişe göre sağlanan tüm bu ilerlemelere rağmen, işçi hareketinin bugünkü düzeyi henüz geri bir gelişme safhasının ifadesidir. İşçi sınıfı hala sendikal mücadele ve örgütlenmenin son derece dar çerçevesi içindedir. Politik bilinci çok zayıf, politik eylemi çok geridir. İktisadi istemler ve büyük ölçüde kendisiyle sınırlı dar demokratik istemler uğruna mücadelenin ötesini, henüz yeni yeni ve ancak en gelişmiş kesimlerinde zorlayabiliyor. Kendi dışına bakamıyor, nesnel bakımdan öncü konumuna sahip bir sınıf olarak, toplumun öteki emekçi ve ezilen kesimlerinin çıkarlarına henüz sahip çıkamıyor. Pratikteki nispi ileri konumuna rağmen, burjuva bilincin güçlü etkisi altındadır. Yasaları aşan, belli zamanlarda işlevsiz kılan bir eylem yeteneği kazanmış olmakla birlikte, henüz ihtilalci gelenekler geliştirebilmiş değil, vb. Ve kuşkusuz, işçi sınıfı hareketinin nedenleri kendisini aşan asıl eksikliği ise, öncü işçi kuşağı ile birleşmeyi başarabilmiş bir devrimci sınıf öncüsünden (partisinden) halen yoksunluğudur. Partiden yoksunluk, devrimci sınıf önderliğinden yoksunluk demektir." (*EKİM 1. Genel Konferansı / Değerlendirme ve Kararlar*, Eksen Yayıncılık, s.38-39)

Düşününüz ki, bu değerlendirme, Mart 1991 tarihini taşıyor. Yani Bahar Eylemlerini izleyen 1990 yılı eylem dalgasının ve Zonguldak madenci fırtınasının ardından, komünistler işçi hareketinin zayıflıklarını bu denli bir soğukkanlılıkla değerlendiriyorlardı. Komünistlerin hangi temel değerlendirmesine bakarsanız bakın, işçi hareketini üstünlükleri ve zayıflıklarıyla birlikte ele alan, sınıf hareketine politik ve örgütsel müdahalenin sorunlarını ve görevlerini de bu çerçevede tanımlayan aynı bütünsel yaklaşım ve değerlendirmeyi görürsünüz. Şu veya bu özel yazıyı değil, yazdığımız herşeyi buna kanıt gösteriyoruz. Bunların büyük bölümü kitaplaştırılmış halde okura sunulmuştur. Son bir kaç yıla ait olup da henüz kitaplaştırılmayanlar için de aynı şey en kısa zamanda yapılacaktır.

Peki ya bilgiç yazarlarımız aynı şeyi neden yapmıyorlar ve ne zaman yapacaklar? Onlar hiç değilse şu *TİKB II. Konferans Belgeleri*'ni geniş okur kesimlerinin kolay kullanımına sunmaktan hala da geri mi duracaklar?

"İki su damlası gibi"!

Hazır sözünü etmişken, bir de resmi açıklamaya göre EKİM I. Genel Konferansı ile aynı tarihte toplanmış TİKB II. Konferansı'nın aynı konularda neler söylediğine bakmaya değmez mi?

Şimdi sıkı duralım ve "*Türkiye, Derinleşerek Süren Yeni Bir Devrimci Kabarış Sürecini Yaşıyor*" başlığı taşıyan aynı ana bölümden okuyalım:

"Bütün emekçi sınıf ve tabakaların sempati ve desteğini de kazanarak hızlı ve atak bir gelişim gösteren işçi sınıfı hareketi, devrimci bir öncünün önderliğinden yoksun olduğu halde, **kitleselliği, yaygınlığı, yaratıcılığı, giderek artan militanlığı ve siyasal özellikleri** ile daha şimdiden çarpıcı boyutlar kazanmıştır. İşçi hareketi içindeki canlanmanın iyice belirgin bir karakter kazandığı 1987 yılında yapılan yasal grevlerin sayısı (toplam 307 grev ile) son on yılın toplamına yakınken, **canlanmanın artık atılıma dönüştüğü** 1990 yılı içinde bu sayı, grev hakkının yasalaştığı 1963 yılından bu yana görülen en yüksek sayıya ulaşmıştır. Lenin, kitle grevlerinin sayısındaki yükselişi, '**proleter kitlelerin bağımsız rol oynadığı ulusal çapta büyük bir bunalımın**' göstergelerinden biri olarak kabul eder. İşçi sınıfı hareketinin yalnızca şu son iki yıl içinde ' **'89' Bahar Atılımı**', ' **'90' 1 Mayıs**", '**Zonguldak Grevi ve Ankara Yürüyüşü**', '**3 Ocak Eylemi**' gibi şimdiden Türkiye işçi sınıfı tarihinin unutulmaz eylemleri arasına giren kitlesel direnişler gerçekleştirmiş olmasını da, yükselen hareketin ulaştığı boyutun bir başka anlamlı göstergesi olarak kabul etmek gerekir." (*TİKB II. Konferans Belgeleri*, s.48)

Bu metindeki bütün vurgular (siyahlar) orijinaline aittir. Okur bu vurgulu ifadeleri, *Devrimci Proletarya*'nın *EKİM I. Genel*

Konferansı Bildirisi'nden aktardığı ve sonra da bir holigan espriyle karşıladığı ölçülü ifadelerle karşılaştırmalıdır.

Fakat dahası var. EKİM 1. Genel Konferansı, sınıf hareketinin olumlu yönlerine ilişkin ölçülü ifadelerini, onun zaaf ve eksikliklerinin ayrıntılı bir sunuluşu ile birleştirmiştir. Oysa "önderlik boşluğu" vurgusu dışında, *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nde bu konuda ciddi bir şey bulmanız mümkün değildir. Orada size hep olumlu özellikler ve potansiyeller en abartılı ifadelerle tekrarlanıp durulur. Durumları bu olan, ileri işçilerin "pijamalı soytarılık" diye andığı "3 Ocak Eylemi"ni bile "şimdiden Türkiye işçi sınıfının unutulmaz eylemleri" içine sokan bu insanlar, daha bir de başkaları hakkında uluorta konuşmuyorlar mı!

Tartışmamızın bu bölümünü, dayanaksızlığı ölçüsünde yavan bir espri aşkına diyalektikle cilveleşenlere diyalektiğin gerçekte nasıl "cilve" yaptığını göstermeden bitirirsek işi eksik bırakmış oluruz. *Devrimci Proletarya*, yazısının 48. sayfasında **İP-Aydınlık** çevresini eleştirirken, "**Aydınlık**'ın selefi **Saçak** dergisi"sini hedef alarak, şunları söylüyor:

"'Ekmek' talebinin Ekim Devrimi'nde taşıdığı önemle '89'larda esas olarak 12 Eylül'ün ücret politikalarına karşı gelişen **Bahar Eylemleri** arasında birebir paralellik kurdu. Eylemlere katılan işçi sayısını dönemin tahlilinde başlıca verilerden biri kabul eden **Lenin**'i 'referans' olarak kullandı."

Ardından tümüyle haklı olarak, Aydınlıkçıların alıntılar yaparken "sahtekarca" davrandığını, Lenin'in *1905 Devrimi Üzerine Konferans* başlıklı konuşmasında, "ekonomik ve politik grevlerin içiçe geçmesi"nden hareketle konuştuğunu, "bir devrim döneminde" bunun tümüyle farklı bir anlam taşıdığını vurguladığını belirtiyor ve bunu Lenin'den parçalar aktararak kanıtlıyor. (s.49)

Buraya kadar çok güzel! Peki, İP-Aydınlıkçılara bunları söyleyenler, *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nden yukarıya aktardığımız uzun sınıf hareketi değerlendirmesinin tam göbeğinde yeralan (grevlerin dökümü ile başlayıp Lenin'in ünlü ifadesine bağlanan) sözlere ne diyecekler?

Lenin'in "bir devrim dönemi" üzerinden söylediklerini alıp 1987-1991 döneminin barışçıl işçi eylemlerine uygulayanlar ile Aydınlıkçıların yaptıkları arasındaki fark sahi nerede? Birilerinin "sahtekarca" yaptıklarını ötekilerin bilgisizliğin masumiyetiyle yapmış olmaları dışında, bu iki tutum arasında herhangi bir fark var mıdır?

Şimdi de biz söyleyebilir miyiz: TİKB'nin, "zıt kutbunda yeralan Aydınlık'la birbirine iki su damlası gibi benzeyen tespitlerde bulunması, 'diyalektiğin bir cilvesi' olsa gerek!"

Orijinal yayında yeralan ek metin:

Devrimci Proletarya eleştiriyor!

"Bu konuda **Ekim** ve **Kızıl Bayrak**, kuyrukçuluğa farklı bir uçtan destek sunmaktadır. "Sosyalizm lafazanı" **Ekim**, kendiliğindenci işçi hareketine övgüler yağdırmada, *"halkçı"*, *"liberal-demokrat"* dediği akımlarla uzun süre aynı mevzide durmuştur. **Ekim**, daha Nisan '88'de, Bahar Eylemleri patlak vermeden önce bir *"devrim durumu"* beklentisi içindeydi:

"Devrim durumu artık salt devrimcilerin iyimser beklentisi olmaktan çıkmış, burjuvazi için bazı sermaye sözcüleri tarafından 'toplumsal patlamalar' şeklinde dile getirilen, karamsar bir beklentiye dönüşmüştür." **(Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi**, s.111, Nisan '88)

O zamanlar, (bu yıllar boyu değişmemiştir) **Ekim**'in penceresinden bakıldığında, işçi sınıfının herhangi bir zaafla malul olduğunu söylemek, ona güvensizlikten başka bir şey değildi. Gelinen aşama göklere çıkarılmakta, işçi sınıfının geçmiş tüm mücadele deneyim ve birikimi hiçe sayılarak, şunlar söylenebilmekteydi: *"... bugünkü işçi hareketi ... kendi gelişme tarihinin en ileri safhasına"* ulaşmıştır. **Ekim**'in, zıt kutbunda yer alan **Aydınlık**'la birbirine iki su damlası gibi benzeyen tespitlerde bulunması, "diyalektiğin bir cilvesi" olsa gerek! **Aydınlık** da **Bahar Eylemleri**'ni *"işçi sınıfımız"*ın *"tarihinin en büyük eylemi"* şeklinde değerlendiriyordu. **Ekim**, "tezini" şöyle gerekçelendiriyordu: *"Kendi gücüne güven, birlik ve dayanışma bilinci ve pratiği, eylem potansiyeli, yasal çerçeveyi aşma isteği ve yeteneği, politikleşme eğilimi, sayıları sürekli çoğalan geniş bir öncü işçi kuşağı, tüm bunlar işçi hareketinin olumlu ya da güçlü yanlarıdır."* **('91 Konferans Bildirisi)** *"En büyük"* işçi sınıfı!"

Devrimci Proletarya, sayı: 36, s.40-41, Şubat 1995

II. BÖLÜM

Demokrasi mücadelesi sorunları

Sol hareketin sağı-solu ve demokrasi mücadelesi

Devrimci Proletarya'nın *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* başlıklı yazısı, adet olduğu üzere, ele aldığı konuya ilişkin olarak Türkiye sol hareketinin geçmişine şöylece bir "gözatan" kısa bir giriş bölümüne sahip. Bu giriş, bazı genel geçer gözlemlerin ardından, söylediklerinden bir ara sonuç çıkarmaktadır. Buna göre, "devrimci güçler", işçi sınıfı içinde daha düşük düzeyde olmak üzere, bugüne kadar kitleler içinde "sınırlı bir etkinlik durumunu" bir türlü aşamamışlardır. Tarihsel bir devamlılığa sahip bu temel zayıflığın elbette bir kaynağı olmalıdır. Bu şöyle tanımlanıyor:

"Bu zayıflığın kaynağı, Türkiye devrimci hareketinin en 'güçlü' damarıdır. Kendiliğindencilik, kuyrukçuluk, kitle hareketinin öncüsü değil artçısı olmak, onu devrimci iktidar müca-

delesine doğru ilerletecek müdahale iradesinden yoksunluk." (*Devrimci Proletarya*, sayı:36, s.34-35)

Daha ileride, bu "irade yoksunluğu"nun anti-faşist mücadele perspektifindeki darlık ve "halkçı" kimlik üzerinden ideolojik temellerine de değiniliyor. Bunun sunuluşu üzerine söylenecekler elbette var. Fakat bizi şimdilik bu ilgilendirmiyor. Bizi burada asıl ilgilendiren, yukarıdaki aktarmayı hemen izleyen sözlerdir. Bu sözlerin ilk bölümünü aynen aktarıyoruz:

"Sözünü ettiğimiz, Marksist-Leninist bir çizgi ve programa, sınıf mücadelesini ileriye götürecek doğru taktik ve sloganlara sahip olunmakla birlikte kadrosal güçlerinin azlığı, özellikle sınıf içindeki bağlarının, volan kayışlarının zayıflığı nedeniyle bunları kitlelere maletmekte zorlanma değildir. Bugün komünist öncünün durumu budur." (a.g.d., s.35)

"Durumu bu" olan "komünist öncü"den kastedilen, doğal olarak TİKB'dir. Bir "öncü" örgüt olarak TİKB'nin devrimci konumu, direnişçi geleneği, geleneksel hareket içindeki kendine özgü konumu -tüm bunlar herhangi bir tartışma gerektirmiyor. Hiç değilse bizler için. Komünistler TİKB'yi tüm bu yönleriyle sahiplenmişler, özel bir ilgiye konu etmişlerdir.

Fakat sorun kitleler üzerinde etkinlik kurmak, onların mücadelesine önderlik etmek ve yön vermek olunca, *Devrimci Proletarya*'nın bu çerçevede "komünist öncünün durumu" üzerine söyledikleri ancak şaşkınlık ve hayretle karşılanabilir. Bu, *Devrimci Proletarya*'nın, TİKB'nin 20 yıla yaklaşan geçmişini yerli yerine oturtmaktaki yetersizliğini ve yapısal zaaflarını anlamaktaki isteksizliğini gösterebilir yalnızca. Buna, kendine nesnel ölçütlerle ve sükunetle bakma planındaki yeteneksizlik de denebilir.

Diyelim ki bu yeteneksizlik başka bazı sorunlar sözkonusu olduğunda önüne geçilmez bir duygusal zaafiyet olarak kendini gösteriyor olsun. Ama hiç değilse sınıf hareketiyle ve kitlelerle ilişkilerdeki darlık, zayıflık ya da kitle mücadelelerine devrimci bir çizgide önderlik sözkonusu olduğunda, *Devrimci Proletarya* "komünist öncü" hakkında başka bazı şeyler söyleyebilmeliydi. Ama hayır, ona göre, "komünist öncü"de her şey doğru, isabetli,

yerindedir de, fakat "kadrosal güçlerin azlığı" ve "volan kayışlarının zayıflığı", sonuca gitmedeki yetersizliğin biricik nedenidir. Bu sonunucusu, "komünist öncü"nün, işçiler için "kurultay", öğrenciler için "platform", mahalleler için "komiteler", sendikalar için "DSB" türünden "volan kayışları" üretme hevesine de açıklıklar sağlıyor. Fakat burada gözden kaçırılan basit bir doğru (küçük bir ayrıntı!) yok mudur? Marksist-leninistler için "volan kayışları" kitlelerin mücadele içinde doğmuş gerçek örgütleridir. Ya "kurultay", "platform" ve "komite" türünden örgütler? Bunlar kitlelerin mücadele içinde doğmuş kendi örgütleri midir? Yoksa "komünist öncü"nün kendi çeperini kapsayan ve elbette bu arada kitlelere de benimsetilmeye çalışılan "yan örgütler"i midir?

Kısa bir süre önce bir başka vesileyle de söyledik: ciddi zaaflar ya da yetersizlikler, ciddi tahlil ve değerlendirmeler gerektirir. Bunun başarılamadığı bir durumda ya zaaf korunur, ya da aynı temel üzerinde fakat bu kez tam tersinden zaaflara düşülür.

Devrimci Proletarya'nın Türkiye sol hareketinin tarihini kitlelerle ilişki ve kitle mücadelelerine önderlik açısından irdeleyip de, yalnızca sağcı ve kuyrukçu zaaflar ile genel olarak "halkçılığı" görmesi, fakat halkçılığın kendine özgü bir türü olan solcu ve komplocu "öncü savaşçı" eğilimleri gözden kaçırması bir rastlantı olabilir mi? Oysa birazcık dikkat ve sükunet gösterilebilse kolayca görülebilirdi ki, "devrimci güçler"in sağcı zaaflarından dolayı gerçekleştiremediklerini, örneğin TİKB'nin kendisi de, "solcu" zaaflarından dolayı gerçekleştirememiştir. "Öncü savaş" anlayışının, bunun ürünü komplocu örgütlenme ve çalışma tarzının aşılamayan etkileri, bunu olanaksız kılmıştır.

Sık sık ve gururla "'68'lere kadar giden kökleri"nden sözedilen; *TİKB II. Konferans Belgeleri*'ndeki değerlendirmelere göre, ilki "1974-75 döneminde", "ikinci ve daha büyük olanı ise, ... 1977-79 yılları arasında" ele geçen iki tarihi fırsatı "düpedüz harcayan"; yine aynı *Belgeler*'e göre 1979 yılında marksist-leninist bir kimliğe, programa ve tüzüğe kavuşan; 12 Eylül'deki direnişçi geleneği ile sağladığı büyük bir prestij ve elde ettiği avantajlara rağmen (*II. Konferans Belgeleri*'ne göre) 1987-89

yılında "üçüncü bir tarihi fırsat"ı daha "harcayan"; ve resmi kuruluş tarihi üzerinden alındığında bile bugün 17 yaşında olan bir "komünist öncü" düşününüz ki, kendi durumunu geleneksel hareketin durumundan ayırırken, bunu "güç yetersizliği" ile açıklıyor olsun.

Bu açıklamaya inanılabilir mi? Bu tür bir açıklamada herhangi bir ciddiyet, herhangi bir inandırıcılık olabilir mi? Bütün iyilikleri doğru çizgi ve "kökleri" '68'lere kadar uzanan "TİKB kadroları" ile; bütün kötülükleri ise bir zamanlar bu aynı "TİKB kadroları" içinde yer alan bazı "dönekler", "hainler" ve "kaçaklar"la izah eden bu bakışaçısını ele almak için vaktimiz olacak. Fakat şimdilik konumuz bu değil. Bunu TİKB üzerine, TİKB'nin tarihsel süreci ve ideolojik evrimi üzerine bütünsel bir değerlendirmede ele almak en doğrusudur. İnanıyoruz ki, bizzat TİKB kaynaklarına dayalı soğukkanlı bir değerlendirmeyle, bu yeterli açıklıkla ortaya konulabilecektir.

Yukarıya aktardığımız sözlerin ikinci bölümüyle asıl konuya girmek istiyoruz:

"Kastedilen Aydınlık gibi işçi sınıfı içindeki burjuva ajanlarından, sağlı 'sol'lu küçük-burjuva devrimci hareketlere kadar paylaşılan ortak paydadır".

Bu "ortak payda", hatırlanacağı gibi, "kendiliğindencilik" ve "kuyrukçuluk"tur. *Devrimci Proletarya*, sözkonusu yazısında, bu "ortak payda" etrafında dört hareketi ele alıyor: İP, TDKP, MLKP ve EKİM.

Yazının EKİM'e ilişkin her satırı, onun buraya kaba bir zorlama olarak, "politik" ihtiyaçların bir sonucu olarak dahil edildiğini gösteriyor. Bu başlangıçta "iki su damlası" teorisi ve "diyalektiğin cilvesi" dokundurmaları ile kamufle edilmeye çalışılıyor (s.41). Fakat daha ileriki sayfalarda, buna daha ağırbaşlı ve bilimsel bir temel kazandırılıyor. Oradan okuyoruz:

"Ekonomik taleplerin siyasal taleplere, her türden güncel talebin devrim ve sosyalizm hedefine bağlanması, sınıf mücadelesinde temel bir ayırdediciliği olan, devrimci bir ilkedir. Soruna oportünist yaklaşımlar Türkiye'de de asıl olarak iki ana

uçta toplanmaktadır: **Birincisi** ve esas olanı, hareketi ekonomik-sendikal taleplerle sınırlayan, *'siyasal'* talepler adına da *'hükümete karşı siyasal mücadele'* çizgisinde yürüyen reformculuk -en kaba haliyle ekonomizm- ve devrim ve sosyalizm hedef ve propagandasının bulanıklaştırılmasıdır. **İkincisi** ve ve tali olanı ise -bu, tehlikesiz olduğu anlamına gelmez- devrim ve sosyalizmin taleplerini yükseltmek adına işçi sınıfının mevcut bilinç ve örgütlülük düzeyinin gözardı edilmesi; devrimimizde özgül bir önem taşıyan ve sınıfın öncü misyonu gereği tüm kesimlerden daha fazla omuzlaması gereken anti-faşist, anti-emperyalist mücadele görevlerine horgörüyle bakılmasıdır.

"Birinci akımı **Aydınlık-İP** hainleri başta olmak üzere **TDKP, MLKP(K)** gibi sağ oportünist örgütler, ikinciyi ise **Kızıl Bayrak** dergisi ve **Ekim** çevresi temsil etmektedir." (s.46-47)

Bu uzun alıntının ilk paragrafının son sözleri, EKİM'in konumunu değil, fakat TİKB'nin çizdiği ve bir kalıp olarak tekrarlamaktan bir türlü bıkmadığı EKİM karikatürünün ana çizgilerinden birini veriyor. Buna göre, EKİM, anti-faşist, anti-emperyalist mücadeleyi, bir başka ifadeyle, demokrasi ve bağımsızlık istemlerini ve mücadelesini küçümsüyor.

Yukarıdaki iddiasını sayısız kez temcit pilavı gibi yineleyip durmaktan bir türlü bıkmayan TİKB, EKİM'in bu kadar çok ilgi gösterdiği bu sözde zaafını nedense bir türlü temel belgelere dayanarak ortaya koymak yoluna gitmiyor. Bu arkadaşlar kanıtlarıyla ortaya konulmayan, fakat buna rağmen yıllarca tekrarlanılıp durulan iddiaların, basit ve yakışıksız spekülasyonlar sınıflamasına girdiğini nedense bir türlü anlamak istemiyorlar. Çıkışından bu yana EKİM, devrim sorununu ve Türkiye devriminin toplumsal-siyasal sorunlarını bir çok temel belgede yeniden ve yeniden ortaya koymuştur. İlk çıkış belgelerinden **EKİM 3. Genel Konferansı**'nın son değerlendirmelerine kadar.

Mayıs 1987 tarihli *Platform Taslağı*'nın 74-75. sayfaları demokrasi ve bağımsızlık sorunlarının Türkiye devrimi içinde ele alınışları üzerinedir. Burada, bu sorunların genel devrim mücadelesi içindeki yeri, son derece açık ve net ifadelerle ortaya ko-

nulmuştur.

Ocak 1989 tarihli *Devrimci Harekette Reformist Eğilim* incelemesinin ikinci ana bölümü neredeyse tümüyle *"Demokrasi Mücadelesi"* sorunu üzerinedir. Burada sorun geleneksel hareketin perspektifleri üzerinden sayfalar boyu tartışılmıştır. (s.108-123)

Nisan-Ağustos 1989 tarihli *Devrimci-Demokrasi ve Sosyalizm* kitabı, bu sorunları baştan sona tartışmanın ötesinde, *"Emperyalizme ve Kapitalizme Karşı Demokratik Devrim"* başlığı altında, "Emperyalizme karşı mücadele(nin) farklı toplumsal ve iktisadi koşullarda farklı anlam ve muhteva taşıdığı" sorununu ele alarak, geleneksel burjuva-demokratik önyargıları eleştiriyor. (2. baskı, s.120-126)

Mart 1990 tarihli *EKİM I. Genel Konferansı Belgeleri*'nde, "demokrasi sorunu", önce *Bildiri*'nin temel bir maddesi olarak ortaya konulmuş (s.37-38) ve sonra da *"Demokratik İstemler ve Sosyalizm Perspektifi"* başlığı altında soruna koca bir bölüm ayrılmıştır. (s.207-227) Aynı belgeler içinde yeralan ve Türkiye'de demokrasi mücadelesinin temel bir öğesini oluşturan *Kürt Ulusal Sorunu* başlıklı temel bölüm de cabası. (s.157-205)

Daha yakın zamana gelirsek; EKİM'e özünde TİKB ile aynı konumdan eleştiriler yönelten M. Yılmazer'le yapılmış polemikte, bu sorunlar bir kez daha etraflıca ele alınmıştır. Ve nihayet, *Devrimci Proletarya*'nın duyduğu rahatsızlığın asıl kaynağı olan liberal kuyrukçuluğun eleştirisinde, baştan sona demokrasi mücadelesi sorunlarının tartışılması bir yana, kitabın ana bölümlerinden biri tam da *"Sermaye İktidarı ve Demokrasi Mücadelesi"* başlığı taşımaktadır. (*Liberal Demokratizmin Politik Platformu*, s.37-52) Ve bu başlık altında, hiç de yalnızca *Devrimci Proletarya*'nın pek "ekmeklik" bulduğu TDKP değil, fakat TİKB de içinde geleneksel hareketin tümü hedef alınıp eleştirilmektedir. Burada herkesin anlayabileceği bir sadelikte ve en kötü niyetlilerin bile görmezlikten gelemeyecekleri bir açıklıkta denilir ki, sorun hiç de demokrasi mücadelesini önemsememek ya da küçümsemek değildir; sorun, sermaye iktidarı koşullarında bu

mücadelenin nasıl bir devrim perspektifi içinde ele alınacağıdır. Bu aynı zamanda 1987'den bugüne geleneksel hareketi çekmeye çalıştığımız asıl tartışma ve çatışma platformudur. Ve TİKB de içinde, geleneksel hareketin tümünün "troçkizm", "yarı-troçkizm", "demokrasi mücadelesinin küçümsenmesi", "faşizmin gözden kaçırılması", "küçük-burjuvazinin hesaba katılmaması" türünden içeriksiz bir boş laf yığınıyla boğuntuya getirerek kaçtıkları platform da budur. Buna defalarca işaret ettik. Ne ilginçtir ki, *Devrimci Proletarya*'yı EKİM'i yapay bir biçimde "kuyrukçuluk" paydasına dahil etmeye yöneltecek kadar rahatsız eden *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* eleştirisi, aynen şu sözlerle biter:

"Ve artık kavramaları gerekir ki, sermaye iktidarı koşullarında, demokrasi mücadelesi sözkonusu olduğunda, bir marksist devrimci ile bir liberal demokratı kesin çizgiler ile birbirinden ayıran temel tartışma ekseni, bu mücadelenin önemsenmesi ya da küçümsenmesi değil, fakat onun nasıl bir genel perspektif içinde ele alındığıdır.

"Lenin'in, marksist devrimcinin sorunu ele alışına ilişkin olarak söyledikleri şunlardır: 'Demokrasi sorununun marksist çözümü, proletaryanın, burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve özlemleri kendi sınıf savaşımında **seferber etmesidir**.'

"*İki Taktik*'ten olur olmaz aktarmalar yapanların, günümüz Türkiye'si için son derece anlamlı olan bu temel düşünceyi ısrarla görmezlikten gelmeleri bir rastlantı olabilir mi? (s.115-116)

Devrimci Proletarya ise hem bu sözleri görmezlikten gelir ve hem de binbirinci kez EKİM'in anti-faşist anti-emperyalist mücadeleyi küçümsediği (yeni tabirle, "horgördüğü"!) üzerine konuşur. Dahası bunu EKİM'i "sağ oportünist kategori"nin zıddı bir "sol oportünist" kategoriye koymanın temel dayanağı yapar. Ne de kolay bir niteleme! EKİM'in sayısız temel belgesi ortada duruyorken bunların hiçbirini görmez de, gider Sivas katliamını protesto gösterisine katılan bir yoldaşın bir muhabir üslubuyla kaleme aldığı küçük bir yazının küçücük bir ifadesini bulur ve üstelik bağlamından koparark, demek oluyor ki kabaca tahrif

ederek, sözünü ettiği "horgörmeye" bir kanıtlama olarak kullanır. Ne de kolay bir kanıtlama!

Tek başına bu niteleme ve kanıtlama "kolaylığı" bile, *Devrimci Proletarya*'nın EKİM'i gerçek konumu üzerinden tartışıp eleştirmekten aciz olduğunu gösterir. TİKB, tartışma ve eleştirilerinde temel belgelerimizi ve gerçek çizgimizi esas almadığı sürece, onun bu aczini de bizler bıkmadan yineleyip duracağız.

Anti-faşizm ve sermaye iktidarı

Fakat temel belgelerimiz üzerinden gerçek görüşlerimizin eleştirisine bu davet, hiç de, okur mektupları da dahil, sayfalarımızda çıkmış her satırın (dolayısıyla şu veya bu yanlışın) sorumluluğunu üstlenmekten kaçınmak için değildir. Biz, yukarıda anılan da dahil, ki tek örnek değildir, *Devrimci Proletarya*'nın "malzeme" sandığı metinler ve onların tek tek "cımbızlanmış" cümleleri üzerinde özellikle duracağız. Zira bu, EKİM eleştirisi yapmak adı altında nelere ihtiyaç duyulduğunu en vurucu bir biçimde sergilemenin ötesinde, bunu yapanların ideolojik kavrayışları konusunda da önemli açıklıklar sağlayacaktır. Bu nedenle de konuyu dağıtmak pahasına da olsa, böylesi ayrıntıları atlamadan ilerleyeceğiz. EKİM'e ilişkin her satırı kaba bir tahrifat örneği olan *Devrimci Proletarya* yazısı, aynı tahrifatçı tutumu sözkonusu muhabir mektubu üzerinden de gösteriyor.

İddiasına şöyle başlıyor: "Siz, Sivas Katliam'nı protesto eyleminde yüzbinlerin anti-faşist sloganları haykırmasını küçümseyeceksiniz. Herhalde bunu 'politikleşme' olarak görmeyeceksiniz!" (s.52)

Oysa sözkonusu yazıda sözde küçümsenenler hiç de "yüzbinler" değil, fakat geleneksel akımların kanıksanmış ve içerik olarak çarpıtılmış anti-faşist sloganlarıdır: "Belli misyonların temsilciliğini üstlenmiş dergi pankartlarında yazılanlara ve bu pankartların arkasından yükselen sloganlara dikkat ediyorum özellikle. Pankartların bir çoğunda 'Faşizme ölüm halka hürriyet!', 'Faşizme karşı omuz omuza!', 'Faşizme karşı tek yumruk

tek barikat!' ve 'Sivas faşizme mezar olacak!' yazıları yazılı. Atılan sloganlar da pankartlarda yazılanlardan farklı bir içeriğe sahip değil. Sanırsın ki 1993'de değil de 1968'de yaşıyorsun. Fiziki olarak 1993 Türkiye'sinde yaşayan bu devrimci hareketler, ideolojik olarak 1968'i yaşıyorlar hala!"

Bu bir küçümseme değil, fakat doğru ya da yanlış, yalnızca bir eleştiridir. Bunun hiç de soyut ve sebepsiz bir eleştiri olmadığı, az aşağıdaki satırlardan bütün çıplaklığı ile anlaşılabilir. Gösterilerde, Türkiye'nin kendi siyasal mücadele tarihi içerisinde bulanıklaşmış, devletten çok devlete bağlı bazı yan faşist örgütlenmeleri akla getiren sloganlar yerine, dosdoğru devleti hedef alan sloganların bizzat kitleler tarafından atıldığı belirtilmekte, komünistlerin eylemde bunlara sahip çıkmak, çıplak biçimde devleti hedef gösteren bu sloganları öne çıkarmak tutumunu benimsedikleri vurgulanmaktadır.

Devrimci Proletarya bu sözleri tahrif edip, sahte bir öfke gösterisi içinde ideolojik içerikli bir tartışmaya "yüzsüzlük" türünden küfürler bulaştıracağına, bir parça anlama gücü gösterseydi görecekti ki, bu sloganlar geleneksel harekete mensup belli grupların alamet-i farikalarıdır ve eleştiri bu grupları ve onların yerleşik "anti-faşist kültürü"nü hedef alıyor. Bu hiç de bu sloganları reddetmek ya da kullanmamak için bir neden değildir. Fakat zaten sözkonusu mektubun amacı ve vurgusu da bu değildir *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* başlığı taşıyan bir eleştiri girişiminin, anti-faşist mücadelenin bu kadim "öncü"lerinin dar ve çarpık bilincini hedef alan bir eleştiriyi anlayamaması gerçekten ilginçtir.

Yapılan pek mi yanlıştır? Eğer gerçekten öyleyse, yazılarının giriş bölümünde kendiliğindenciliğin ideolojik temeli olarak sunulan şu belirlemenin ne kıymeti olabilir ki: "Militan ve tempolu bir tarzda sürdürülen anti-faşist mücadelenin emperyalizme, işbirlikçi burjuvazi ve toprak ağalarına karşı devrim ve sosyalizm kavgası olarak yürütülmesi gerektiği, dergi sayfalarında en fazla bir süs olmaktan ileriye gidemedi." (s.35)

Bunu diyenler, Türkiye'de hayli çarpık bir içerik kazanmış, adeta burjuva sınıf egemenliğini ve devleti gizleyen bir örtüye

dönüşmüş anti-faşist halkçı retorik yerine, açıkça sermaye devletine işaret eden sloganların öne çıkarılmasına karşı tavır alabiliyorlarsa eğer, ne dediklerinin farkında değiller demektir.

Sivas katliamını protesto gösterileri üzerinden perspektiflerimizi tartışmaya pek hevesli *Devrimci Proletarya*, pekala kusurlar da içerebilecek bir muhabir mektubuna itibar etmek yerine, neden tam da aynı sayının aynı konuyu ele alan Başyazı'sını tartışmıyor? Bakınız orada (ve üstelik aynı konuda) neler söyleniyor:

"Dün, '80 öncesinde, hiç değilse demokratik halk devrimi, demokratik halk iktidarı şiarları sınırında duran bir çok devrimci grup, şimdilerde 'demokrasi mücadelesi' gibi belirsiz, düzen içi kanallarda boğulmaya son derece elverişli bir zeminde hareket etmeye özel bir eğilim duymaktadır. Sivas katliamına karşı yürüyen kitleler sermayenin devletini hedef alan şiarlar atıyorlar. Kitlelerin bu durumu bile 'demokrasi mücadelesi' belirsizliğinin ilerisinde bir tutumun ifadesidir. Komünistler bu tepkileri 'Kahrolsun sermaye iktidarı!' devrimci şiarıyla daha açık hedeflere yönlendirmelidirler. Devrimci iktidar perspektifinin somut bir ifadesidir bu." (*Ekim*, sayı:77)

Devrimci Proletarya, söyleyeceklerini bu sözler üzerinden söylemelidir.

Fakat daha şimdiden söylediklerini aktarmadan geçemeyiz. Soylu bir görünüm fakat yapay bir öfke içinde, bize aynen şunlar söyleniyor: "Türkiye'de anti-faşist anti-emperyalist mücadelenin özgül önemini inkar etmek bir yana, kavga alanlarında bunun hakkını vermeyen bir akımın bile yaşama şansı yoktur!" (s.52)

"İnkar" bir yana, "küçümseme"nin bile *Devrimci Proletarya*'nın kendi hüsnü kuruntusu olduğu gerçeğini bir yana bırakıyoruz. Fakat bu arkadaşların samimi bir saflıkla "anti-faşist mücadele" sorununu bizim en zayıf yanlarımızdan biri saydıklarını gayet iyi biliyoruz. İşin ilginç ve dikkate değer yanı, tersinden de bizim, kendini onunla özdeşleştirecek kadar anti-faşizme duydukları özel eğilimden dolayı bu arkadaşların en zayıf yanlarından biri olarak, geleneksel hareketin demokratizm ideolojisini aşmakta en çok zorlandıkları alanlardan biri olarak, tam da bu aynı

konuyu görmemizdir. O halde sorunu her yönüyle tartışmaktan ve bu alanda kesin bir hesaplaşma yaşamaktan başka bir çıkar yolumuz yok. Bu arkadaşlar birazcık sabrederlerse eğer bu tür bir tartışma ve çatışmaya zorunlu olarak gireceklerini göreceklerdir.

Şimdilik şu kadarını söyleyelim. Biz, "Türkiye'de anti-faşist anti-emperyalist mücadelenin özgül önemini inkar etmek bir yana, kavga alanlarında bunun hakkını vermeyen bir akımın bile yaşama şansı" olmadığını biliyoruz. En az sizin kadar! Peki siz bu mücadeleyi sermayenin sınıf iktidarını gözlerden kaçıracak, faşizmin ve emperyalizmin iktisadi ve toplumsal dayanaklarını karartacak, hiç değilse geri plana itecek kadar öne çıkarmanın ne demek olduğunu gerçekten iyi biliyor musunuz? 1930'ların ve 1940'ların görkemli anti-faşist mücadelelerinin tarihini bildiğinizden kuşkumuz yok. Peki ya bu görkemin öteki yüzünü ve sonrasını biliyor musunuz? Fransa'daki ve İtalya'daki görkemli anti-faşist kurtuluş mücadelelerinin neden devrimle değil de, komünist partilerin burjuva koalisyonları içinde erimesiyle, savaşın sarstığı kapitalist düzenin yeniden oturtulmasının payandalarına dönüşmesiyle sonuçlandığını biliyor musunuz? Umarız biliyorsunuzdur, bunu tartışma zamanı geldiğinde birlikte göreceğiz.

TİKB'nin kendine Doğu Avrupa'daki anti-faşist halk devrimlerini model aldığını bildiğimiz için, şimdiden ek bir soru daha soruyoruz: Siz, Arnavutluk ve Yugoslavya dışındaki Doğu Avrupa ülkelerindeki devrimleri, Kızıl Ordu'nun varlığı ve Sovyetler Birliği ile emperyalist dünya arasındaki güç ilişkileri dışında gerçekten kavrayabiliyor musunuz? Sizce örneğin Polonya'da iktidarın alınması, fakat Fransa'da alınamaması, bu iki ülke partilerinden ilkinin doğru bir anti-faşist mücadele perspektifine sahipken, oysa ikincisinin bundan yoksun olmasından dolayı mıdır?

Tabi bir de Türkiye'nin yakın tarihi var. Herşeyi içeriği kitleler tarafından dar ve çarpık anlaşılan anti-faşist şiarlara kilitleyen; sermaye sınıfını ve onun devlet iktidarını gölgede bırakan bir anti-faşist mücadelenin akibetini de biliyoruz. Garip olan bunu sizin de biliyor görünmenizdir. Bunu biliyorsunuz da "Sivas'ın katili sermaye devletidir!" diye haykıran sloganları öne çıkarmayı

neden anti-faşist mücadelenin küçümsenmesi sayıyorsunuz ki?

Anti-faşizme pek tutkun, kendini adeta bununla özdeşleştiren *Devrimci Proletarya*, 58. sayfasında "anti-faşist anti-emperyalist mücadele diye bir sorunu olmayan **Kızıl Bayrak** ve **Ekim**" diye buyurduktan sonra, bir kaç satır altta devam ediyor. "**Ekim** ve **Kızıl Bayrak** sayfalarında 'faşizm', 'faşist diktatörlük' gibi sözcükleri arayanlar, hayal kırıklığına uğrayacaklardır". Görmek istemeyen gözden daha körü olmazmış. Görebilmeniz için kendinizi kendi uydurmanız peri masallarından kurtarmanız gerekir.

Biz, *Devrimci Proletarya*'nın bu pek hüzünlü sözlerine karşılık olarak, *Ekim*'in **daha en baştan** sorunu nasıl formüle ettiğini aktarmakla ve onu asıl tartışma alanımıza bir kez daha davet etmekle yetineceğiz: "Türkiye'de bugün çıplak bir sermaye diktatörlüğü var. Faşizm bu sermaye diktatörlüğünün aldığı somut **biçimdir**. Faşizme karşı mücadele, bu diktatörlüğün biçiminde değişim yaratmaya indirgenmeyecekse eğer, -ki bu burjuva reformizmine kapının aralanmasıdır-, bu diktatörlüğü yıkmak, burjuvazinin siyasal ve iktisadi egemenliğine son vermek mücadelesinin bir parçasıdır yalnızca."

"Kapitalist düzene ve burjuva siyasal iktidara karşı verilecek bir mücadele, burjuva güçler hakkında en ufak bir hayal yaratmaz. 'Faşizme karşı ve demokrasi için' mantığı, bu tür hayallerin toprağıdır. Bunu devrimci hareketin son 15 yıllık deneyimi de açıklıkla göstermiştir. Burjuva bir toplumda siyasal demokrasiyi -ki burjuva demokrasisidir- siyasal strateji olarak benimsemek, kaçınılmaz olarak reformizme götürür. Devrimci-demokrasinin bugün bu stratejik hedefe devrimci yollardan varmayı amaçlaması, yarın liberalleşerek yozlaşmasına engel değil. 12 Eylül sonrasında, Dev-Yol, Kurtuluş ve TDKP önderliklerinde liberal tasfiyeci eğilimlerin bu kadar kolay yeşermesi, binlerce militanın sancısız bir şekilde burjuva reformist harekete katılması, fakat kendini yine de belli bir vicdan rahatlığıyla 'devrimci' olarak görmesi vb., bütün bu olgular rastlantı değildir ve salt karşı-devrimin yarattığı yılgınlığın sonuçları olarak da görülemezler." (*SHP Solculuğu*, *Ekim*, sayı:12, Eylül 1988)

Solun gerçek tablosuna ara bir değinme

"İki su damlası" teorisine ve "diyalektiğin cilvesi" esprisine bilimsel bir görünüm kazandıran o ağırbaşlı sözlere geri dönelim. İP, TDKP ve MLKP'nin sağ tarafında, EKİM'in ise sol tarafında yeraldığı bu tablonun merkezinde kimin yer aldığını kestirmek zor değil herhalde. Bu "komünist öncü", yani TİKB'dir. Fakat birbirine bağlı iki soru var. İlki bu tablonun hangi ölçülere göre çizildiği ve ikincisi, TİKB'nin bu tablonun merkezinde hangi ayırdedici özellikleriyle durduğudur. Bu soruları *Devrimci Proletarya*'dan yanıt almak için formüle etmiyoruz. Zira "yanıt"ı sözü edilen paragrafta zaten var. Buna göre tablonun sağ tarafı (İP, TDKP, MLKP) güncel talepleri devrim ve sosyalizm hedefine bağlamak niyetinden ya da yeteneğinden yoksun; "sol" tarafı (EKİM) ise, "devrim ve sosyalizm taleplerini yükseltmek adına", güncel taleplere ve "devrimimizde özgül bir önem taşıyan ... antifaşist anti-emperyalist mücadele görevlerine" karşı ilgisiz. "Ekonomik talepleri siyasal taleplere, her türden güncel talebin devrim ve sosyalizm hedefine" bağlayan TİKB'nin yeri ise malum. Tablonun çürüklüğünü göstermek ve Türkiye sol hareketinin bugünkü gerçek tablosu yerine yeni bir karikatür denemesiyle yüzyüze olduğumuzu görmek için, tablonun bu özeti bile kendi başına yeterlidir. Zira, örneğin, tablonun "sol" kanadına (EKİM) yakıştırdığı şeylerin gerçek değil, fakat *Devrimci Proletarya*'nın kendi hüsnü kuruntusu olduğu gösterildiğinde, tablonun bir kanadı çökmekle kalmıyor, EKİM ile TİKB'nin aynı konumda olduğu gibi bir yanılsama da çıkıyor ortaya.

Devrimci Proletarya, sağ ve "sol" gibi kendi başına çok şey anlatmayan sınıflamalar yerine, küçük-burjuva demokrasisinin devrimci ve reformist kanatları ile proleter sosyalizmi gibi temel eğilimlerin temsilcisi akımlar üzerinden düşünseydi, bu sınıfsal konumların programatik ayırdedici özelliklerinden gitseydi, bu konumların sınıf hareketinin sorunlarına yaklaşımlarına yansımalarını da buradan irdeleseydi, muhakkak ki daha farklı sonuçlara varırdı. Böyle bir durumda, ideolojik plandaki tüm

zaaflarına rağmen MLKP gibi bir devrimci grubu, hiç de zaten düzen içi olan İP, ya da artık düzen içi bir akıma dönüşmüş bulunan TDKP ile aynı kefeye koymazdı. İkincisi, temel ölçütler üzerinden gidildiğinde, TİKB lehine olan tüm farklılıklara rağmen, TİKB ile MLKP'nin son tahlilde aynı ara yerde, sosyalizm ile devrimci-demokratizmin arasında bir yerde bulunduklarını; TİKB sosyalizme daha yakınken, MLKP'nin ise demokratizme daha yakın durduğunu görmekte çok da zorlanmazdı.

Solun tablosunu tahlil için yıllardır tüm temel yazılarımızda ortaya koyduğumuz gerçek bilimsel ölçütleri burada yinelemeyi gereksiz görmüyoruz. Bunun yerine, *Devrimci Proletarya*'nın "ekmeklik" bularak sataştığı, fakat nedense içeriğini muhatap alıp tartışmak varken, Sivas katliamı gösterileri ve 1 Mayıs eylemi gibi muhabir yazılarına, ya da "Plaspen bildirisi" türünden gündelik metinlerin tahrifatına sığınarak geri durduğu *Liberal Demokratizmin Politik Platformu*'ndan bir parçayı buraya aktarmakla yetiniyoruz. Burada, sorunun özü, kapitalizm koşullarında demokratik siyasal istemlerin, bunların bir toplamı olarak demokrasi mücadelesinin, siyasal iktidar mücadelesi içindeki konumu ve tanımında odaklaşmaktadır deniliyor ve şöyle devam ediliyor:

"**Ya** bu istemleri, siyasal özgürlüğün kazanılması genel hedefine göre, aynı şey demek olan 'tam demokratikleşmiş burjuva toplumu' stratejik hedefine göre tanımlıyorsunuzdur; sizin için demokrasinin kazanılması, temel stratejik bir hedef durumundadır. Durum buysa, bu sizin burjuva-demokratik bir ufku aşamadığınızı ve **burjuva sınıf iktidarı koşullarında** demokrasi sorununu liberal-reformist bir tarzda ele aldığınızı gösterir. Başka türlü düşünmek mümkün değildir; zira sermayenin siyasal sınıf iktidarı koşullarında, burjuvazinin devrilmesi ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi, yani bir proleter devrim perspektifi ve mücadelesi içinde ele alınmayan, ona bağlanmayan bir demokrasi mücadelesi, burjuva düzenin temellerine dokunmaz ve gerçekte küçük-burjuva demokratik bir platformun ifadesi olarak kalır. Hiçbir ara 'devrimci iktidar' formülü bu basit teorik gerçeği değiştirmez. Kaldı ki, sorunun bu tarzda bir yanlış ele alınışı,

mücadelenin **herhangi bir** devrimci iktidar mücadelesi düzeyine ulaşmasını da olanaksız kılar. Zira bu, gerçek bir iktidar perspektifinden yoksunluk platformu, bir iktidarsızlık platformudur ki, bu ele alışın reformist niteliği aynı zamanda buradan gelmektedir.

"Ya da, tüm demokratik istemleri, eksiksiz bir biçimde, fakat toplumsal devrim stratejik hedefi içinde formüle ediyorsunuzdur; sizin için demokrasinin kazanılması mücadelesi, **sermayenin sınıf egemenliğinin devrilmesi ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi mücadelesinin** zorunlu bir parçası ve vazgeçilmez bir olanağıdır. Bu ise sizin, demokrasi mücadelesi konusunda marksist bir perspektife sahip olduğunuzu, burjuva sınıf egemenliği koşullarında, demokratik istemlerin devrimci bir formülasyonunun tek olanaklı çözümünü ortaya koyduğunuzu gösterir. Bu perspektif içinde, *'burjuva demokratik reformlar, devrimci sınıf mücadelesinin, yani sosyalist devrimin yan ürünüdür'*ler (Lenin). Bu perspektif anlamını; tüm temel demokratik istemler uğruna burjuvaziye karşı kararlı bir mücadelenin yürütülmesinde, bu doğrultuda *'yığınları kesin eyleme çekerek, her temel demokratik istem uğruna savaşımı yoğunlaştırıp, proletaryanın burjuvaziye saldırısına kadar, yani burjuvaziyi mülksüzleştiren sosyalist devrime kadar vardırarak, bu istemlerin, reformist değil devrimci biçimde formüle edilmesi'*nde (Lenin) bulmaktadır." (Eksen Yayıncılık, s.43)

Devrimci Proletarya'nın önünde ise iki yol var: Ya buradaki perspektifin yanlışlığını devrimci teorik eleştirinin gücüyle ortaya koymak, ya da bu perspektifin sunduğu temel akımlar tablosu içinde kendi yerini açıklıkla belirlemek.

Yığın hareketinin nesnel ve öznel yönü

EKİM I. Genel Konferansı'nın hemen öncesinde, Ocak 1991'de, *Ekim*, yeni mücadele yılını vesile ederek, *'91'e Girerken* başlıklı bir başyazı yayınladı. Bu yazı *Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi* isimli derleme kitapta ayrıca yayınlandı. (Bkz. Eksen

Yayıncılık, s.69-77)

'91'e Girerken. '90 yılını baştan başa kaplayan, toplumun çok değişik kesimlerini kapsayan, ama odağında belirgin biçimde işçi hareketinin bulunduğu büyük kitlesel hareketliliği ele almaktadır. Komünistlerin daha sonra özeleştirel bir değerlendirmesini yaptıkları "devrimci yükseliş" tespitinin kesin ifadelerle yeraldığı yazıdır sözkonusu olan.

Yazı '90 yılını boydan boya kaplayan kitlesel hareketliliğin Zonguldak madenci direnişiyle doruğuna çıktığı bir esnada ve 3 Ocak eylemi ile Mengen Barikatı'nın hemen öncesinde kaleme alınmıştır. Doruğundaki bir kitle hareketinin yaydığı iyimserlik doğal olarak tüm yazıya hakimdir. Önce 3 Ocak soytarılığı, ardından Mengen Barikatı, nihayet Körfez Savaşı bahane edilerek tüm grevlerin yasaklanması ve bunun ardından, büyük bölümü '89-90 yılı eylemlilikleri içinde öne çıkmış öncü kuşak işçilerden oluşan yüzbinlerce kişilik tensikatlar, işçi hareketinde büyük bir kırılmaya yolaçtı. Böylece '90 yılı hareketliliğinin yeni bir devrimci yükselişin ilk evresi olma özelliklerine ve dinamizmine sahip olmadığı pratikte görüldü. Olaylar, yanıldığımızı gösterdi ve biz bu yanılgıyı çok erken bir tarihte tahlil edip ortaya koyduk. (Bkz. *Solda Tasfiyeciliğin Yeni Dönemi*)

Bu giriş nedensiz değildir. Sözkonusu yazı, sınıf hareketinin '90 yılı boyunca yaşadığı gelişmeden, özellikle de onun en ileri düzeyi olan ve sadece geniş işçi kesimlerini değil, tüm toplumu da etkileyen Zonguldak madenci direnişinin ortaya çıkardığı bazı dikkate değer belirtilerden hareketle, Türkiye'de, sınıf mücadelelerinin ve devrimin sosyal ve siyasal çehresi hakkında belli çıkarsamalar yapmaktadır. (Hemen ekleyelim ki, hareketin sonradan uğradığı kırılma, bu değerlendirmelerin ne doğruluğunu ve ne de önemini hiçbir biçimde değiştirmiyor. Zira sözkonusu olan, yalnızca, kitle hareketinin ulaşılmış düzeyden daha ileri bir düzeye o aşamada geçemeyip geçici bir gerileme içine girmiş olmasıdır. Bu tür kısa ya da uzun süreli gerilemeler, gerilemeyi önceleyen gelişme düzeyinin anlamını, önemini ve sunduğu verileri hiçbir biçimde değerden düşürmez.)

Toplumda karşı karşıya duran iki temel sınıf ("sınıfa karşı sınıf!"); işçi sınıfının öteki emekçi sınıf ve tabakaları etkileme ve ardından sürükleme gücü ve yeteneği ("devrimimizin sosyal çehresi ve karakteri"); kitle mücadelelerinin o günkü düzeyinde bile "proleter araç ve yöntemler"in baskın niteliği vb. üzerine gözlemlerin ardından, yazıda, şu ifade ile başlayan bir bölüme geçiliyor: "Son olarak, yığın hareketinin bu genel görünümlerinin ötesinde, bugünkü düzeyiyle onun bilinç ve önderlik düzeyine, bununla bağlantılı olarak şiarlarına, ileriye sürdüğü istemlerine bir göz atalım."

'*91'e Girerken* yazısının bu ifadeyle başlayan bölümünü yandaki sütunlarda olduğu gibi veriyoruz. Hemen altına da *Devrimci Proletarya*'nın eleştiri adı altında bu bölümden çıkardığı karikatürü koyuyoruz. Okur bunları birlikte incelemeli, *Devrimci Proletarya*'nın tutumunun bir anlama güçlüğünden mi, yoksa kaba tahrifata duyduğu özel eğilimden mi kaynaklandığına kendisi karar vermelidir.

Bize göre ikisi de sözkonusudur. Yapılan tahrifatları somut olarak göstereceğiz. Ama daha önemli gördüğümüz sorun, sergilenen anlayış kıtlığıdır. Tahrifat eğilimi pekala belli bir kolaylıkla terkedilebilir. Ama kitle mücadelelerinin sorunlarına ve özel olarak da demokrasi mücadelesinin ele alınışına ilişkin geleneksel önyargıların terkedilmesi, deneyimlerin de gösterdiği gibi, çok da kolay olmamaktadır. Zira bu içselleştirilmiş bir düşünüş tarzıdır, bir ideolojik kültürdür.

Son derece açık bir parçadan eleştiri adı altında çıkarılan sonuçlar gösteriyor ki, *Devrimci Proletarya*, ne kitle hareketinin nesnel ve öznel yönü arasındaki son derece kritik ayrımı, ne sermayenin sınıf egemenliği koşullarında demokrasi mücadelesinin devrimci ve reformcu ele alınışı arasındaki temel ayrımı, ve ne de, yığınların demokrasi mücadelesi içinde eğitilmeleri sorununun marksist-leninist anlamını ve içeriğini yerli yerine oturtabilmektedir. Bu üç sorundaki ideolojik zaafiyet ise, *Devrimci Proletarya*'nın ideolojik bilinci açısından hiç de hoş bir tablo sunmuyor. Birinci sorundaki zayıflık, *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"*

üzerine konuşan bir yazı payına bir talihsizliktir. Son iki sorunla ilgili zayıflık ise, kendini küçük-burjuva sosyalizminden ayrı bir yere koymak iddiasına gölge düşürmektedir.

Elbette işin tahrifat yanını önemsememezlik etmiyoruz. Herşey bir yana, okur dönüp *Devrimci Proletarya*'dan ekte yayınladığımız uzun bölüme bütünlüğü içinde bakarsa, burada tartışmakta olduğumuz eleştiri karikatürünün, tam da, EKİM'in demokrasi mücadelesine "soğuk bakma"sının, onun "demokrasi ve özgürlük istemini ... 'lekeli' bir talep olarak görme"sinin ve dolayısıyla bu uğurda mücadele etmeyi reddetmesinin, tüm bu peri masallarının kanıtı olarak ileri sürüldüğünü görecektir. Bu durumda, tahrifatı sergilemek, iddiayı çökertmek için aslında kendi başına yeterlidir. Fakat bu tahrifatın gerisinde aynı zamanda bir "anlama güçlüğü", bir yanlış düşünüş tarzı da bulunduğu için, ve bu ideolojik kavrayışı sergilemek daha özel bir önem taşıdığı için, biz yalnızca tahrifatı göstermekle sınırlamayacağız kendimizi.

Başlayabiliriz. '*91'e Girerken* yazısının, '90 yılı kitle hareketinin ve özellikle sarsıcı boyutlar kazanan Zonguldak Direnişi'nin belirli verilerinden hareketle, Türkiye devriminin karakteri ve sosyo-politik çehresi hakkında bazı çıkarsamalarda bulunduğunu söylemiştik. Buna, komünistlerin, kitle hareketinin bir yükseliş yılında açığa çıkardığı belli verilerden hareketle kendi devrim anlayışlarının doğruluğunu gösterme çabası da diyebiliriz.

Kuşkusuz bu çaba, aynı zamanda, yeni dönemde siyasal demokrasi programına indirgenmiş "geri programlar"a aynı kitle hareketinden dayanaklar bulma girişimlerini boşa çıkarma amacına da yöneliktir. Bu ilgili bölümde (bkz. yanda sunulan metin) "İş-Ekmek-Özgürlük!" programı üzerinden açıkça örneklenmektedir de. Zonguldak direnişçileri demokratik istemler ileri sürüyor, ekmek ve demokrasi kavgası verdiklerini söylüyor ve buna uygun şiarlar yükseltiyorlardı. Yeni dönem liberalleri başta olmak üzere bazı küçük-burjuva demokrat gruplar ise, açık ya da örtülü, bunda, kendi geri programlarının kitle pratiği tarafından doğrulanmasını görüyorlardı.

Ortada küçümsenmeyecek bir sorun bulunduğu tartışmasızdır. Kimler kendi programlarına, daha doğrusu izledikleri devrim stratejilerine kitle hareketinin hangi yönünden nasıl bir dayanak bulmaya çalışıyorlardı, bunun açıklık kazanması önemliydi. Tam bu noktada, *'91'e Girerken* yazısının yanda sunduğumuz bölümünün giriş cümlesine yeniden bakılmalıdır. Burada, yığın hareketinin "nesnel görünümleri" ile "bilinç ve önderlik düzeyi", yani öznel yönü/görünümleri arasında ayrım yapılmakta ve "son olarak", sorunun bu ikinci yönüne geçilmektedir. Zira tasfiyeci oportünizm, demokrasi mücadelesi eksenine dayalı bir sözde devrim stratejisine, tam da kitle hareketinin bu alanda ("öznel yön") sunduğu verilerden hareketle dayanak bulmaya çalışmaktaydı.

Çok bilinmiyormuş gibi görünen sözkonusu ayrım, gerçekte ciddi bir kafa karışıklığı alanıdır. Sınıf hareketinin, daha genel planda kitle hareketinin bu iki farklı yönü/görünümü arasında doğru bir ayrım yapamamak, Türkiye sol hareketinin yaşadığı en temel yanılgılardan biridir. Her türlü abartma ya da tersinden küçümsemelerin temel nedenlerinden biri de budur. Ya hareketin kapsamı ve dinamizminden hareketle, fakat bilinç ve önderlik düzeyi gözden kaçırılarak, abartmalara; ya da tersinden, hareketin nesnel varlığı ve gelişme potansiyeli bir yana bırakılarak, mevcut bilinç ve önderlik düzeyinden hareketle, küçümsemelere düşülür. Aynı özden kaynaklanan bu iki farklı tutum, kendiliğindencilik ve kuyrukçulukta birleşir.

Öyle durumlar olur ki, yığınların eylemi ileri bir düzeyde, fakat bilinci tersinden geri bir düzeyde olur (15-16 Haziran Direnişi). Fakat öyle anlar, durumlar da olur ki, yığınların eylemi, biçim yönünden geri bir düzeyde ve örneğin barışçıl, fakat buna rağmen bilinci nispeten ileri bir düzeyde olabilir. Bizde ilki nispeten kolayca anlaşılabilmektedir de, ikincisine pek akıl erdirilememektedir. Bu, kitle hareketini yaratan, sınıf mücadelesini keskinleştiren dinamikler ile, bilincin bundaki rolünü yerli yerine oturtamamaktan kaynaklanan bir kavrayış zayıflığının ürünüdür. (Sorunun daha geniş bir ele alınışı için bkz. *Teorinin Yoksulluğu*, III. Bölüm, *Teori ve Program Sorunları* içinde, s.63-

84) Lenin'in 1913 tarihli bir gözlemini, bu anlama güçlüğünün giderilmesine bir parça katkıda bulunabilir inancıyla buraya aktarmak istiyoruz. "Siyasal ve iktisadi grevler dalgası öylesine yükselmiştir ki, Rusya bu açıdan, bir kez daha, en gelişmiş ülkeler dahil, *dünyadaki*, bütün devletlerden *öndedir*." diyen Lenin, fakat hemen ardından şunları ekliyor: "Sınıf bilincine varmış işçi, bu gerçeğe bakarak, özgür ülkeler proletaryalarının, örgütlenme ve yığınların sınıfsal eğitimi açısından bizden ne kadar ilerde olduklarını, kuşkusuz, unutmamalıdırlar." (*Tasfiyecilik Üzerine*, Sol Yayınları, s.290-91)

İleri eylem düzeyi, fakat nispeten geri bir sınıfsal eğitim ve örgütlenme düzeyi. Ve tersi... Liberal demokratizmin eleştirisi vesilesiyle, yukarıda sözünü ettiğimiz kafa karışıklığı hakkında şunlar söylenmektedir:

"Bu baylar artık kavramalıdırlar ki, bir marksist yığın hareketinin kendiliğindenliğine değil, fakat **kendisine** önem verir. Kendiliğindenlik bu yığın mücadelesinin tamamı değil, yalnızca **bir yönü, bir görünümüdür.** Ve bu yön, tam da onun öznel yanına, yani bilincine ve ileri sürdüğü istemlere ilişkindir."

"Komünistler yığın mücadelesine, kitlelerin şu veya bu eylemine çok özel bir önem verirler. Ve bunu tam da, onu kendiliğindenliğinden sıyırmak, mücadele içindeki kitlelerin bilincini ve örgütlenmesini geliştirerek hareketin dar ve kendiliğinden çerçevesini kırmak için yaparlar.

"Özetle kendiliğindenlik, yığın hareketinin biricik özelliğini değil, yalnızca bir yönünü, onun zayıf yanını dile getirir. Ekonomist ve tek boyutlu metafizik kafa yapısının bunu anlaması elbette zordur. Ve bunu anlayamadığı içindir ki, parti sloganlarını, kendiliğinden sınıf hareketinin seyrinden ve ileri sürdüğü isteklerden çıkarmayı bir övünme konusu yapabiliyorlar." (*Liberal Demokratizmin Politik Platformu*, Eksen Yayıncılık, s.70)

Devam etmeden önce, bu sorunun ve tüm bu açıklamaların *Devrimci Proletarya*'nın tutumuyla ilişkisine değinelim. Bu, kısaca şudur: '*91'e Girerken* yazısı, en açık ifadelerle, kitle hareketinin geri bilinç düzeyini "geri programlar"a dayanak yapmaya çalı-

şanlara saldırıyor. Bu bilincin, bugünkü haliyle, eyleme geçmiş kitleleri burjuva kuşatma altında tutabilmenin en temel olanağı olduğunu belirtiyor. Sözkonusu bilinç, mevcut düzeyiyle, çarpık ve güdük de olsa, bir "ekmek ve demokrasi" mücadelesi bilincidir. '*91'e Girerken* yazısı, bu noktada yeni dönem liberallerine diyor ki; eğer sınıf hareketinin bugünkü bu geri bilinç düzeyi sizin programınızla çakışıyorsa, tam da bu olgunun kendisi, sizin programınızın devrimci olmadığının ve devrimci siyasal mücadele yönünden bir işlev taşımadığının en iyi göstergesidir. "Öldürücü darbe", "şimdiden zorlanma" ya da "boşa çıkma" iddiaları, tam da bu türden "geri programlar"ın devrimci açıdan işlevsizleşmesine yöneliktir.

Ama eğer anlamazlıktan gelme tutumunun değil de tastamam bir algılama tarzının ifadesiyse, bu durumda, *Devrimci Proletarya*'nın, EKİM'in kitle hareketinin nesnel yönünden kendi çizgisine dayanaklar bulmaya çalışırken, öznel yönünden hareketle de demokrasi mücadelesinin liberal temsilcilerini teşhir etmesini anlayamaması, olsa olsa onun tartışmakta olduğumuz temel ayrımı gözden kaçırması anlamına gelir.

Demokrasi mücadelesi ve kitlelerin bu mücadele içerisinde eğitimi

Okur, aktarmaların çokluğu ve ilgili metinler sayfalarımızda ayrıca yayınlandığı halde onlardan bazı parçaların burada yeniden tekrarlanması konusunda bizi anlayışla karşılamalıdır. Bazı şeyleri hiçbir boşluk bırakmayacak bir açıklık ve kesinlikle gösterebilmek, dolayısıyla dayanaksız iddiaları çürütebilmek için, bu gereklidir.

Odağında net bir biçimde proleter kitlelerin durduğu '90 yılı hareketliliğinin nesnel dinamiklerini ve görünümlerini irdeleyen ve bunda devrimci stratejiyi pratik yönden doğrulayan ilk belirtileri bulan '*91'e Girerken* yazısı, hareketin öznel yanına, ileri sürdüğü istemlere ve şiarlara bakarken ise, şunları söylemektedir:

"Son olarak, yığın hareketinin bu genel nesnel görünümleri-

nin ötesinde, bugünkü durumuyla onun bilinç ve önderlik düzeyine, bununla bağlantılı olarak şiarlarına, ileriye sürdüğü istemlerine bir göz atalım. Bu kuşkusuz hareketin en zayıf yanıdır. Eyleminin yer yer kazandığı çok ileri biçimlere rağmen hareketin bilinç ve önderlik düzeyi henüz son derece geridir. İşçilerde büyük bir mücadele kararlılığı var. Eylem içinde sürekli artan bir mücadele deneyimi var. Fakat mücadelenin temel sorunları, hedefleri ve yönü konusunda işçi sınıfı henüz burjuva bilincin sınırları içindedir. Bu bakımdan denilebilir ki hareket gerçek bir burjuva kuşatma altındadır. Burjuva muhalefet, sendika bürokrasisi ve sosyal reformizm bu kuşatmanın birbirine eklenen ve birbirini tamamlayan değişik halkalarıdır. İşçilerin kendiliğinden ileri sürebildikleri demokratik hak istemleriyle uyum sağlamak sözü geçen mihraklar için zor olmadığı için, bu kuşatma önemli ölçüde başarılı da olmaktadır. Zonguldak işçileri ekmek ve demokrasi mücadelesi verdiklerini, demokratik haklar için direndiklerini söylüyorlardı. Kurulu düzenin temellerine yönelmeyen bu siyasal reform istemlerine sahip çıkmak özellikle sendika bürokratları ve sosyal reformistler için hiç de zor olmamaktadır." (Age., s.74)

Şimdi de *Devrimci Proletarya*'nın bu pasajdan çıkardığı sonucu görelim:

"(EKİM) Demokrasi ve özgürlük istemini ancak küçük-burjuva halkçılık, sendika ağaları, hatta burjuva muhalefet tarafından yükseltilebilecek, onları 'liberal muhalefet' çizgisinde birleştiren 'lekeli' bir talep olarak gördü." (s.51)

Oysa birazcık anlama yeteneği ve birazcık iyi niyet sahibi olan herkes rahatça görebilirdi ki, burada, EKİM'in "demokrasi ve özgürlük istemini" lekeli olarak görmesi bir yana, onu küçümsemesinin zerresi bile yoktur. EKİM, burada, tümüyle farklı bir sorunu tartışıyor. Liberal oportünizmi ve devrimci halkçılığı demokrasi sorunu üzerinden eleştirdiği her durumda olduğu gibi, burada da, bir kez daha demokrasi sorununun, demokratik siyasal istemler uğruna mücadele sorununun ele alınışı üzerinde duruyor. Sorun, tek tek ya da bir bütün olarak bu istemleri savunup savunmamak değil, fakat onların nasıl ortaya konulduğu, nasıl

bir devrim perspektifi içinde, hangi temel devrim stratejisi ekseninde ele alınıp tanımlandığıdır. Anlama güçlüğü çekenler için örnek olsun, reformistler Kürt sorununu genel demokrasi mücadelesi ekseninde tanımlayarak ele alıyor, bu çerçevede bir çözüm ("siyasal çözüm"!) arıyorlar. Komünistler ise, aynı sorunu, sömürgeci burjuvazinin sınıf iktidarının devrilmesi ve uluslararası sermaye cephesinin yarılıp dışına çıkılması ekseninde tanımlayarak, yani proleter devrim perspektifi içinde ele alarak, buna göre bir devrimci çözüm arıyorlar. Peki bu durumda, bu ikincisinden, Kürt sorununu küçümsemek, Kürtlerin özgürlüğü istemini "lekeli" görmek ve reddetmek gibi bir sonuç çıkartabilir mi?

Sözkonusu olan kaba tahrifat değilse nedir? Demokratik siyasal istemleri kendi başına, kendi içinde formüle eden "geri program"ların (ki yazıda buna "iş, ekmek, özgürlük" programı örnek veriliyor), gerçekte kendini kitle hareketinin geri düzeyine uyarlayan bir kendiliğindenciliğin ifadesi olduğunu ve bunun her türlü reformizme kapı araladığını anlamak gerçekten o kadar güç mü *Devrimci Proletarya* için? Sermaye iktidarı koşullarında ve demokrasi mücadelesi sorununda, reformizm ile devrimi ayıran temel ayrım çizgisi nedir o halde? *Devrimci Proletarya*'nın sorunu demokratik istemlerin önemsenmesi ya da küçümsenmesi sahte ikilemi içinde ortaya koyması, gerçekte, her türlü oportünist çarpıtma ve demagojinin işini kolaylaştırmaktan başka bir sonuca yolaçmaz.

İlgili bölümün açık bir perspektif sunarak biten şu sözlerini, *Devrimci Proletarya*'nın demokrasi mücadelesini "lekeli görmek" iddiasıyla karşılaştırınız:

"Proleter yığınlar, kent ve kır yoksulları, demokrasi mücadelesini şimdiden vermektedirler. Zonguldak işçileri örneğinde olduğu gibi, bu mücadele içinde hızlı bir eğitimden de geçmektedirler. Bütün görev bu mücadeleyi iktidar mücadelesine bağlayabilmek, demokrasi uğruna mücadeleyi sosyalizm uğruna mücadele düzeyine çıkarabilmektir. Hareketin öznel yanını geliştirmenin canalıcı boyutu budur. İşçi sınıfının politik bağım-

sızlığını gerçekleştirmek, işçi hareketine nüfuz eden her türlü burjuva etkiyi felç etmek bununla mümkündür. Demokrasi mücadelesini burjuvaziye karşı siyasal iktidar mücadelesine ve sosyalizm için mücadeleye bağlayamadığı sürece, işçi hareketinin değişik düzeylerde gelişiminden sözedilebilse bile, işçi sınıfının politik bağımsızlığından asla sözedilemez." (*Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi*, s.75)

Sorunu bu denli açıkça ortaya koyan; demokrasi mücadelesini kendi içinde amaçlaştıran ve kendi başına programlaştıran liberal demokratizm ve tasfiyeci oportünizm ile araya böylesine kesin sınırlar çizen bir yaklaşımken sözkonusu olan, *Devrimci Proletarya* nasıl oluyor da bundan demokrasi mücadelesinin "lekeli" görülmesi gibi bir sonuç çıkarabiliyor, anlamak mümkün değildir. İlgili bölümde, kitle mücadelelerinin o günkü sorunlarından, demokratik istemler ileri süren Zonguldak madencilerine burjuva partiler, sendika ağaları ve liberal sol muhalefet tarafından uygulanan kuşatma ve bunda sağlanan başarı örnek gösterilerek, deniliyor ki, "Ama şu temel gerçeği de olaylar şimdiden kanıtlamaktadır: Burjuvazinin devrilmesi ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi temel hedefine bağlanmamış bir demokrasi mücadelesi, kaçınılmaz olarak düzen içi kanallara akar." (s.75)

Devrimci Proletarya'nın bu gerçeğe bir itirazı var mıdır? Yoksa eğer, neyi tartışıyor? Varsa eğer, "Bu kavganın en tutarlı bir biçimde ve sosyalizm hedefine bağlanarak yürütülmesi" üzerine söylediklerinin ne anlamı kalıyor? "Sosyalizm", kendi başına soyut bir ifadedir. Tüm sorun, mevcut sınıf egemenliği altında, bugünkü sınıf ilişkileri koşullarında, demokrasi mücadelesinin sosyalizm hedefine somut olarak nasıl bağlanacağını tanımlamakta düğümleniyor. Siyasal geriliğin kaynağı olarak mevcut sermaye iktidarına ve onun gerisindeki emperyalist dünya cephesine işaret edilmeden, Türkiye'de özgürlüğü kazanmanın, bu sınıfı devirmekten, onun iktidarını yıkmaktan, uluslararası emperyalist sermaye cephesi dışına çıkmaktan başka bir yolu olmadığı açıklıkla ortaya konulmadan, bu nasıl başarılacaktır? Ve en kritik soru:

Bu perspektife dayalı bir devrim stratejisi, burjuva demokratik devrimi mi, yoksa proleter sosyalist devrimi mi anlatır?

Kuşkusuz *Devrimci Proletarya*'nın genel planda tüm sorunu, tüm "güçlüğü", tüm rahatsızlığı bu temel sorundan kaynaklanmaktadır. Onun EKİM'e yönelttiği hiddetli saldırının gerisinde de temelde bu vardır. Fakat tutup bunu dosdoğru eleştirmek varken, EKİM'in demokrasi mücadelesini "lekeli" ve dolayısıyla liberallerin işi olarak gördüğü üzerine çocuk masallarıyla uğraşmanın anlamı nedir? Bu bir zayıflık değil midir? Bunun kaba çarpıtmalarla kendini gülünç durumlara düşürmek, kendi eliyle kendi saygınlığını zedelemekten başka bir sonucu olabilir mi?

Lenin, Rus, Alman ve Hollandalı "emperyalist ekonomisler"-in kaba yanılgılarını tartışırken diyor ki; "Kautskiciliğin hatası, doğru demokratik istekleri, geleceğe, toplumsal devrime göre değil, geçmişe, barışçıl kapitalizme göre tasarlamasındadır." "Kautskicilerin hatası, ancak devrimci bir tutumla öne sürülebilecek bu tür istekleri, böyle bir zamanda reformcu bir tutumla ortaya atmalarındadır." (*Marksizmin Bir Karikatürü* ..., Sol Yayınları, 1. Baskı, s.14)

Peki *'91'e Girerken* yazısında EKİM'in yaptığı, liberal oportünizmle araya aynı leninist ayrım çizgisini çekmek değilse nedir? Yoksa *Devrimci Proletarya* için bu ayrım önemsiz midir?

Lenin bu tersyüz edilmiş kautskiciliği sergilerken, burjuva sınıf egemenliği koşullarında, "Demokrasi sorununun marksist çözümü"nü en özlü bir biçimde tanımlıyor: "Demokrasi sorununun marksist çözümü, proletaryanın, burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve bütün özlemleri, kendi sınıf savaşımında *seferber etmesidir*." (age, s.24)

Devrimci Proletarya, bu marksist-leninist ele alış hakkında ne düşünüyor? Neden demokrasi sorunu üzerine onca söz ediyor da Lenin'in bu temel düşüncesini ele alıp irdelemiyor?

Elbette demokrasi mücadelesi içinde eğitilmemiş bir proletarya, sermayeyi devirmek, iktidarı ele geçirmek ve sosyalizmin kuruluşuna geçmek gücünü, yeteneğini ve dahası olanağını da

bulamaz. Peki proletarya ve yığınlar, sermaye iktidarı koşullarında, bu mücadeleyi nasıl verecek ve bu eğitimden nasıl geçeceklerdir? Bunun için önce demokrasiyi kazanmak ve kazanılmış "demokratik düzen" ortamında bir eğitimden geçmek biçimindeki liberal safsata açık olduğuna göre, geriye şu biricik devrimci yol kalıyor. Proletarya, tam da hergünkü mücadele içinde sürekli bir demokrasi eğitiminden geçerek ve demokratik mevziler kazanarak, bu eğitimi ve mevzileri mücadelenin daha ileri bir düzeyi için seferber ederek, sonuçta mücadelesini burjuva sınıf iktidarının devrilmesiyle taçlandırmak çizgisini izleyecektir.

Şu veya bu temel demokratik istemin elde edilmesi, şu veya bu demokratik hedefe somut olarak ulaşılması sorununun bu sürecin seyri ile temelde bir ilgisi yoktur. Proletarya tüm temel demokratik istemler uğruna kararlılıkla mücadelesini yürütür. Ancak devrimci süreç öyle bir seyir izleyebilir ki, bunların bir kısmı, hatta tümüne yakını elde edilmediği halde, fakat tam da yürütülen mücadelenin sağladığı güç ve imkanlarla, burjuva sınıf egemenliği devrilip proletarya diktatörlüğüne geçilebilir. Böyle bir durumda eski düzende gerçekleştirilemeyen demokratik görevler yeni iktidarın ilk devrimci icraatları kapsamına gireceklerdir.

Lenin meseleyi aynen şöyle koymuştu: "Demokratik isteklerimizin her birini, bu sonal amaç için a'dan z'ye kadar tutarlı devrimci bir yolda formüle etmeliyiz. Bazı ülkelerde, tek bir temel demokratik reform bile yapılmadan önce, işçilerin burjuvaziyi devirmelerinde akla aykırı hiçbir yan yoktur. Ne var ki, tarihsel bir sınıf olarak proletaryanın en tutarlı ve kararlı devrimci bir demokrasi ruhuyla eğitilerek hazırlanmadıkça burjuvaziyi yenebilmesi aklın alabileceği bir şey değildir." (*Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları*, Sol Yayınları, s.231)

EKİM'in, demokrasi mücadelesini ele alışına, proletaryanın ve emekçi yığınların bu mücadele içerisinde eğitilmesine bakışına, başından itibaren Lenin'in bu özlü sözleri ışık tutmuştur.

Devrimci Proletarya EKİM'i hedef alarak itham ediyor: "Hatta işçi sınıfının dar ekonomik sendikal taleplerle birlikte güdük demokratik hak ve özgürlük taleplerini ileri sürmesini, onun bu

mücadeleyi zaten yürüttüğünün göstergesi olarak kabul etti." (s.51)

Fakat tam da bu ithamın kendisi, *Devrimci Proletarya*'nın, yığınların demokratik hak ve özgürlükleri uğruna mücadele vermesi ve bu mücadele içinde demokratik siyasal eğitimden geçmesi sorunu üzerine çok fazla düşünmediğini, bu konuda açık ve somut bir fikre sahip olmadığını gösterir. Komünistler elbetteki tüm temel demokratik istemleri en tam, en doğru biçimde formüle ederler, ve yığınları bu tutarlı devrimci istemler uğruna ve iktidar hedefine dayalı bir mücadele içine çekmeye çalışırlar. Hergün her an yığınları bu istemlerin devrimci ruhuyla eğitmeye çalışırlar. Ne var ki, komünistlerin öznel çabası ile sürecin nesnel seyrini, bu seyrin kendine özgü mantığını, dinamiklerini ve özelliklerini birbirine karıştıranlar, gerçekte kendi rolleri konusunda da yeterli bir açıklığa sahip değiller demektir. Biz genel planda devrimi de, devrim ve iktidar mücadelesinin temel istemlerini de, yığınlara en tam ve en doğru biçimde maletmeye çalışırız. Onları tutarlı bir devrimci ruh ve iktidar perspektifi ile eğitmeye çalışırız. Fakat bu hiç de yığınların devrimci gelişiminin ve devrimci sürece fiili katılımının bizim çizdiğimiz bu çerçeve içinde ve bu sayede gelişeceği anlamına gelmez. Yığınlar demokrasi mücadelesine de, bunu kapsayan genel devrim mücadelesine de, kendilerine özgü bir tarzda katılacaklardırlar. Yalnızca bizim çabalarımız değil kendine özgü sayısız faktör bu süreci koşullayacak ve etkileyecektir. Bunlar sınıf mücadelesinin, devrimci gelişmenin, yığın hareketinin abc'sidir.

Yığınların ekonomik-sendikal taleplere ve "güdük demokratik hak ve özgürlük talepleri"ne dayalı mücadelesinin, tutarlı devrimci bir demokrasi mücadelesi olmadığı üzerine birbirimizi ikna etmemize gerek yok. Peki ama dar, güdük ve henüz düzenin sınırlarını hiçbir biçimde aşmıyor olsa da, bu mücadelenin demokrasi mücadelesi, demokratik haklar uğruna bir mücadele olduğundan *Devrimci Proletarya*'nın bir kuşkusu var mıdır? Aynı şekilde tüm darlığına ve geriliğine rağmen, yığınların bu mücadelenin pratik seyri içinde sürekli yeni deneyimler kazandığı, belli bir eğitimden geçtiği konusunda *Devrimci Proletarya*'nın bir kuşkusu var mıdır?

Düşününüz ki, *'91'e Girerken* yazısı, '90 yılı kitle hareketliliği ve onun doruğu olan Zonguldak madenci direnişi üzerinden konuşmaktadır. *Devrimci Proletarya* bu hareketliliğin demokratik eğitim de dahil yığınlara kazandırdıklarından bir kuşku duyuyor mu? Duyuyorsa eğer, o zaman nasıl oluyor da işçi sınıfının geçmiş mücadele birikimlerinin güya reddedildiği konusunda başkalarını itham edebiliyor? Nasıl oluyor da, TİKB II. Konferansı, '89 Bahar Atılımını, '90 1 Mayıs'ını, Zonguldak Grevi ve Ankara Yürüyüşünü (ve maalesef bu arada 3 Ocak Eylemini!), "şimdiden Türkiye işçi sınıfı tarihinin unutulmaz eylemleri arasına giren kitlesel direnişler" diye sıralayabiliyor?

Elbette *Devrimci Proletarya* bu mücadelelerin ne önemini ve ne de kitlelere kazandırdıklarını reddediyor. Fakat gariptir ki o, bunların yığınların demokratik haklar uğruna mücadelesinin somut birer ifadesi olduğu gerçeğini gözden kaçırabiliyor. Bugün yığınlar henüz devrim ve iktidar mücadelesi vermiyorlar. Fakat onların bir demokrasi mücadelesi vermekte olduklarından kuşku duyabilmek için, siyasal demokrasi konusunda teorik bir kafa karışıklığı içinde olmak gerekir. Siyasal demokrasi burjuva demokrasisidir. Teorik planda ve **kendi başına** ele alındığında, bu hedef uğruna mücadele, burjuva düzen sınırlarını hiçbir biçimde aşmaz. Modern sınıf ilişkilerinin egemen olduğu bir kapitalist toplumda, sermayenin sınıf egemenliği koşullarında, bu mücadelenin kendi başına bir program, bir sözde devrim stratejisinin ekseni değil, fakat sermaye iktidarının yıkılması genel mücadelesinin bir parçası, proleter devrim stratejisinin bir "taktik" bileşeni olarak ele alınmasının büyük önemi de zaten buradan gelmektedir. Kendi içinde stratejik bir program haline getirilmiş bir siyasal demokrasi mücadelesinin her türlü reformizme kapı aralaması da bundan dolayıdır. Türkiye'de, Portekiz'de, İspanya'da, Brezilya'da, bir zamanlar devrimci olan bazı "kardeş parti"lerin, düzen sınırları içine bu kadar rahat kapaklanması, dahası bu kadar kolay yok olup gitmesi, öteki nedenler yanında, bu temel gerçeğin gözden kaçırılmasından dolayıdır. Kapitalist bir ülkede, devrim stratejilerini "siyasal demokrasi"nin ya da "demokratik

cumhuriyet"in kazanılması üzerine kuranlar, bu zemin üzerinde ve uzun vadede, devrimci iktidar perspektifini koruyamıyorlar. Zira gerçekte, teorik açıdan ele alındığında, bu stratejide devrimci herhangi birşey yoktur. Uğruna devrimci bir tarzda da mücadele edilse, sözkonusu olan, özünde burjuva demokratik reformlardan oluşan bir programdır. EKİM'in "sermaye iktidarı ve demokrasi mücadelesi" sorunu üzerinde bu kadar ısrarla durması da elbette bundan dolayıdır.

Devrimci Proletarya, yığınların demokratik haklar uğruna mücadelesini "demokrasi mücadelesi" saydığı için mi EKİM'i eleştiriyor, yoksa bu mücadelenin henüz dar, geri, kısmi ve dahası barışçıl olduğunu gözden kaçırdığı için mi? Herhalde bu ikincisi olamaz. Zira hedef aldığı parçanın kendisi, tam da bu geriliği ve darlığı tanımlayıp tartışıyor. Sorun, demokrasi mücadelesine devrimci bir ruh, içerik ve iktidar hedefi sağlamak gerektiği sorunu ise eğer, bu durumda *Devrimci Proletarya* boşuna tartışıyor demektir. Zira *'91'e Girerken* yazısı, bunu tartışmıyorsa neyi tartışıyor?

Yalnızca *'91'e Girerken* makalesinde değil, EKİM'in konuya ilişkin tüm metinlerinde, demokrasi üzerine tutarlı bir devrimci perspektifin ve yığınların demokratik haklar uğruna mücadelesini tutarlı bir devrimci çizgide geliştirebilmenin sorunları tartışılır. Bunun ise, ancak, bu mücadelenin, burjuvazinin devrilmesi ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi perspektifi içinde ele alınmasıyla olanaklı olduğu, önemle vurgulanır.

Biz elbette, teori bir yana, Türkiye'nin kendi deneyiminden hareketle de, bir "ara" devrimci çözüm ve program olduğunu biliyoruz. Fakat yine Türkiye'nin kendi öz deneyimi, bu "ara" devrimci programın zamana dayanıklı olmadığını gösteriyor. Gerek olayların mantığı ve gerekse bu "ara" programların kendi öz mantığı, zaman içinde bozulma ve çözülmeyi kaçınılmaz kılıyor. Geriye, en iyi durumda, "İş-Ekmek-Özgürlük platformu" kalıyor. (Kurtuluş, Devrimci Yol, TKEP vb. örneklerde durumun ne kadar beter olduğu biliniyor.)

'91'e Girerken makalesinin kitle hareketinin (somutta Zon-

guldak Direnişinin) istemleri karşısında "şimdiden" zorlandığını iddia ettiği "geri programlar" tam da bunlardır. İlgili bölümü sayfalarımıza yeniden almış bulunuyoruz. "Geri program" denilerek, dosdoğru "İş-Ekmek-Özgürlük" programına işaret ediliyor orada. *Devrimci Proletarya*'nın bunu genel olarak "demokratik devrim programları" üzerinden algılaması için bir neden olduğunu zannetmiyoruz. Örneğin TİKB'nin bugünkü devrim aşamasına ilişkin programı, yalnızca "siyasal demokrasi istemlerine dayalı (bir) devrim programı" mıdır ki, kendi üzerine alınabiliyor? Elbette değil!

Dahası, dünkü TDKP programı da değildi. Fakat gelişmelerin gücü bu programın eklektik yapısını zorlayıp boşa çıkarınca, ve bu TDKP'nin yaşadığı ideolojik tasfiye ve çürüme zeminiyle de birleşince, eski programın yerine yenisi geçirildi. İşçi hareketinin bugünkü "geri düzeyinde bile" ileri sürebildiği istemlere denk düşmesi ise, bu yeni programın doğruluğuna ve gücüne bir kanıt olarak sunuldu. Peki bu, "proleter hareketin öznel yönünü oluşturan zayıflıklardan kendi geri programına ve hedeflerine dayanaklar bulmaya çalışmak" değilse nedir? *Devrimci Proletarya* bunun farkında değilse eğer, nasıl oluyor da *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* üzerine bu kadar iddialı bir biçimde kalem oynatabiliyor?

Devrimci Proletarya'nın "talepler listesi" merakı

Devrimci Proletarya, bütün bu anlama güçlükleri ve onunla elele giden tahrifatların ardından, EKİM'in demokrasi mücadelesini 'lekeli' gördüğünü, onu red ve inkar ettiğini göstermiş olmanın huzuruyla, sözü "EKİM ne yapıyor o zaman?" sorusuna getiriyor. Temel demokratik sorunlarla bir işi kalmadığına göre, elbette geriye, "içerik olarak sığ, lafızdan ibaret ve yüzeysel kuru bir sosyalizm edebiyatı!" ile yeni bir soru kalıyor: "EKİM, sınıfın politikleştirilmesinden ne anlıyor?"

Devrimci Proletarya sorduğu soruya, "'93 Ocak'ında" ve *Ekim*'in 64. sayısında yayınlanmış *"İşçi Sınıfı Sessizliği Yırtıyor"*

başlıklı bir güncel siyasal değerlendirme yazısından nispeten uzun bir parçayı güvenle kanıt gösteriyor. Okur bu paragrafı, *Devrimci Proletarya*'dan sayfalarımıza aldığımız uzun parçanın içinde bulup okuyabilir.

Bunu aktaran yazar, sanki bir "dönemsel program", bir "talepler liste"si ya da bir "mücadele platformu" üzerine konuşuyormuşcasına, burada nelerin eksik olduğunu heyecanla sıralamaya başlıyor.

Yoksa bu arkadaşlar sınıf hareketi üzerine yazdıkları her yazıda, onu politikleştirme ve devrimcileştirme görevlerine işaret ettikleri her vesileyle, beraberinde bir de temel ve taktik talepler ile temel ve taktik şiarlar listesi mi sunuyorlar. Biz kendini böyle gülünç durumlara düşürmenin *Devrimci Proletarya*'ya yakışmadığına hala ve içtenlikle inanıyoruz. Fakat yazık ki onlar bunu kendilerine yakıştırıyorlar.

"Talepler listesi"nde neler bulamadıklarını sıralamanın heyecanı, tahrifatın ötesinde "eğlenceli" bulunabilecek durumlara da yol açıyor. Örneğin "liste"de olmayanlar sıralamasına şöyle başlanıyor: "'İşçi sınıfını politikleştirmenin' en önemli araçlarından biri olan kirli savaşın durdurulması burada yoktur." Acaba? Kendi aktardığı paragrafta gerçekten yoktur da, ya bu paragrafı hemen önceleyen paragrafta yok mudur? Okuyalım o halde:

"... Proletaryanın kardeş Kürt halkının müçadelesini desteklemesi, devlet terörüne karşı çıkması doğrultusunda her türlü propaganda-ajitasyon aracı devreye sokulmalıdır. Öne çıkarılması gereken başlıca sloganlar: 'Kirli Savaşa Alet Olmak İstemiyorsan Askere Gitme!', 'Sömürgeci Ordu Kürdistan'dan Derhal Çekilsin!', "Devlet Terörüne Son!' olmalıdır."

Tekrar ediyoruz, aktardığımız bu paragraf *Devrimci Proletarya*'nın aktardığı paragrafın hemen öncesinde yer alıyor! (Dahası, Kürt sorunu, kirli savaş, devlet terörü vb. üzerinde bu kısacık güncel siyasal yazıda döne döne duruluyor!) Peki bu durumda ne dememiz gerekiyor bu denli kaba ve ölçüsüz davranışlar gösterenlere?

Bir de "liste"nin eksikliklerine ilişkin ikinci cümleyi görelim:

"En geri işçi eyleminde bile dile gelen 'Özelleştirmeye Hayır!' burada yoktur." Değil mi? Acaba?! Peki *Devrimci Proletarya*'nın saygıdeğer yazarları, *Ekim*'den aktarmaya "'93 Ocak'ında" diye başlıyorlar da, '93 Ocak'ı ile *Ekim*'e eleştirilerini kaleme aldıkları '95 Ocak'ı arasında, tam iki koca yıl bulunduğunu neden bu kadar kolay gözden kaçırıyorlar? '95 Ocak'ında, "Özelleştirmeye Hayır!" sloganının "en geri işçi eyleminde bile dile geldiği"ne kuşku yok. Peki ya "1993 Ocak'ında" da bu böyle miydi? "1993 Ocak'ında" geçtik en geri işçi eyleminden, en ileri işçi eyleminde bile bu slogan iddia edildiği gibi güncelleşmiş miydi? Acaba?!

Yazık ki *Devrimci Proletarya* bizi böyle saçmalıklarla uğraştırıyor! Yazık ki *Devrimci Proletarya* büyük emeklerle yarattığı kendi saygınlığını bizzat kendi eliyle bu denli kolayından zedeliyor!

EKİM'in "zaaf"larının gerçek alanı

Devrimci Proletarya'nın soyutta dayanaksız spekülasyonlara ve somutta şaşırtıcı kabalıktaki tahriflara dayanan bu sözde eleştirisini reddederken, biz hiç de EKİM'in hatasız ve kusursuz olduğuna dair budalaca bir düşünceyle hareket ediyor değiliz. EKİM'de yeni olan temel özelliklerden birinin de kendi teorik ve pratik yanılgı ve yetersizlikleri üzerinde açıklıkla durması olduğunu görebilmek için, başta konferanslarının belgeleri olmak üzere, onun temel yayınlarına bakmak yeterlidir. EKİM, geleneksel hareketten koparak ortaya çıkan, oluşum süreci içindeki bir parti öncesi harekettir. İdeolojik olarak, ulusal ve uluslararası planda popülizmden ve demokratizmden; pratik olarak, Türkiye'nin 20 yıllık dönemi içinde küçük-burjuva katmanların damgasını vurduğu bir sosyal hareketlilikten beslenen bir "geleneksel devrimci hareket"ten kopmak iddiası taşıyan EKİM'in, kendi yeni kimliğini oluşturması kaçınılmaz olarak sancılı bir süreç biçiminde yaşanabilirdi. Diyalektikle cilveleşenlerin gelişme diyalektiği ışığında bunu kavramaları çok güç olmamalıydı aslında. Yine de, kendileri de son tahlilde "geleneksel devrimci hareket"in ileri ucunda

duranların bunu anlayamamasının bir mantığı vardır.

Bilmek gerekir ki, varolandan, geleneksel olandan kopanların, iki temel potansiyel zaaf alanı vardır. İlkin, geçmişin düşünsel ve pratik alışkanlıklarının tam aşılamaması, "geçmiş" olanın yeni olanda şu veya bu ölçüde varlığını devam ettirmesidir. Ve ikinci olarak, geçmişin aşılması adına, bazı sorunlarda ve alanlarda, şu veya bu ölçüde, "geçmiş" olanla aynı öze dayanan tersten savrulmalardır.

Her yeni harekette bu potansiyel zaaf alanları kendini mutlaka belli alanlarda, belli düzeylerde gösterme imkanı bulurlar. TİKB yayınlarının EKİM'e yönelik "tersinden savrulma" ithamlarını elbette biliyoruz. Fakat bunun gerçek alanını, mahiyetini ve sorunlarını doğru anlamak bugünkü konumuyla TİKB için mümkün değildir. Şu ana kadar sergilediğimiz ve daha da sergileyeceğimiz spekülasyon ve tahrifatlar silsilesi, bu iddiamızın somutta kanıtlanmasıdır. TİKB EKİM'i gerçek zaafları üzerinden değil, fakat hayali yakıştırmaları üzerinden eleştirmektedir. TİKB üstünlükleri ve zaafları ile gerçekte varolan EKİM'i değil, kendi keyfi muhayyilesinin ürünü bir EKİM karikatürünü eleştirmektedir. EKİM'in gerçek zaaflarıyla ancak EKİM uğraşabilir ve ne iyi ki o bunu fazlasıyla yapıyor. Hem de herkesin gözleri önünde. Açıkta ve açıklıkla!

1894 yılında kaleme aldığı çok bilinen eserinde Lenin, şöyle bir vurgulamada bulunur:

"Genel olarak, Rus komünistleri, marksizm yanlıları, herkesten fazla kendilerine *SOSYAL-DEMOKRAT* adını vermelidirler ve faaliyetlerinde *DEMOKRASİ*'nin büyük önemini asla unutmamalıdırlar." (*"Halkın Dostları" Kimlerdir...*, Sol Yayınları, 3. Baskı, s.186)

Bunu, Rusya'nın kendine özgü toplumsal-siyasal koşullarında, demokrasi mücadelesinin anlamı ve kapsamı üzerine uzun açıklamalar izler. Rusya gibi feodal aristokrasinin egemen sınıf olduğu bir Çarlık ülkesinde, Lenin'in demokrasi mücadelesinin önemine büyük harf kullanarak vurgu yapmak ihtiyacı duyması, ilk bakışta şaşırtıcıdır. Fakat bunun hiç de nedensiz olmadığını,

aynı vurgulu sözlere düşülen dipnot tüm açıklığı ile ortaya koyuyor. Şimdi de bu dipnotu okuyoruz: "Bu çok önemli bir noktadır. Plehanov, devrimcilerimizin "iki düşmanı" olduğunu söylerken çok haklıdır; "bir yandan, henüz tümüyle yokedilmemiş olan eski önyargılar, öte yandan da yeni programa ilişkin dar bir anlayış." (aynı yer)

1890'lar Rusya'sında "henüz tümüyle yok edilmemiş olan eski önyargılar"ın kaynağı, '70'li yıllara egemen Rus devrimci popülizmidir. Toprak ve özgürlük bayrağı altında çarlığa karşı siyasal mücadele yürüten devrimci Rus narodnikleri, siyasal mücadele ve örgütlenmeyi komplocu bir tarzda ele almaları bir yana, popülist ütopik yanılgılarından dolayı, bu mücadeleyi sosyalizm mücadelesine de bağlayamıyorlardı. Buna rağmen, tümüyle demokratik siyasal istemlerden oluşan programlarını "sosyalist" olarak görmekten de geri durmuyorlardı. Plehanov önderliğindeki Emeğin Kurtuluşu Grubu'nun çıkışı, bu halkçı gelenekten marksist bir kopuştu. Fakat çok geçmeden bunun beraberinde, "yeni programa ilişkin dar bir anlayış"a yolaçtığı da görüldü. Bu, popülizmden kopmak adına demokratik siyasal sorunların ve mücadelenin küçümsenmesi eğilimiydi. Bilindiği gibi bu eğilim, marksist kılığa bürünmüş Rus liberal aydınlarının oluşturduğu "legal marksist" akımın Marksizmi bayağılaştırmasının da etkisiyle, Rus sosyal-demokrat hareket saflarında daha sonraları ekonomizm denilen akımı ortaya çıkardı. Bu açıdan, daha ortada böyle bir akım yokken, yalnızca "yeni programa ilişkin dar bir anlayış"ın ilk belirtilerinden hareketle, Lenin'in demokratik siyasal mücadelenin önemine ve bunun herkesten çok Rus marksistleri tarafından yürütülmesine çok özel bir vurgu yapması, dikkate değer bir öngörüdür. Daha da dikkate değer olanı, Lenin'in bunu, tam da "eski önyargılar"ı, Narodnik görüşleri hedef alan bir temel çalışmada yapmasıdır. Lenin'in eserinde, bir yandan "eski önyargılar"a yeni darbeler vurulurken, öte yandan da, demokratik istemler uğruna siyasal mücadelenin marksist ele alınışı üzerine sağlam bir tutumun temelleri atılıyor.

Komünistlerin, başından bugüne tüm temel belgelerinde, po-

pülizmden kopuşun bu "yan etkileri"ne karşı özel bir hassasiyet gösterdiklerini görmek için bu belgelere şöylece bir gözatmak yeterlidir. Bunu görmek isteyenler, dönüp ilk iki temel belgemizden biri olan *Platform Taslağı*'mıza bakabilirler.

Yukarıdaki tarihsel örnekte sözkonusu olan, tarihsel gelişme düzeyi nedeniyle, nesnel olarak burjuva demokratik devrim aşamasında olan bir ülkedir. Oysa biz, emperyalist savaş döneminde, bir yandan savaşın "cumhuriyetle monarşi arasındaki farkı yoketme"sinin etkisiyle, öte yandan ise Kautskici akımın demokratizmine bir tepki olarak, kapitalist ülkelerde demokratik siyasal istemler uğruna mücadeleyi yadsıyan emperyalist ekonomizm deneyimini de gözönünde bulundurmuştuk. Lenin'in "Marksizmin karikatürü" bu modern ekonomist eğilimi hedef alan eserini, "demokrasi mücadelesi" üzerine tartışmalarımızda döne döne kullanmamız bu açıdan elbette nedensiz değildir. Bunu görmek isteyenler, örneğin Ocak 1989 tarihli *"Devrimci Harekette Reformist Eğilim"* tartışmasına bakabilirler. (Bkz. Eksen Yayıncılık, s.108 ve sonrası)

Komünistlerin geleneksel hareketin popülist ideolojik-siyasal önyargılarını eleştirme çabası, bu mücadelenin saflarımızdaki muhtemel "yan etkileri"ne karşı bilinçli bir mücadeleyle birleştirilmiştir. Fakat bu hiç de bu "yan etkiler"in içimizde ve pratiğimizde ortaya çıkmasını engellemedi, engelleyemezdi de.

"Eski önyargılar"ın saflarımızda boy veren temsilcileri tasfiyeciler oldular. Koşullardaki belli değişmeler ile hareketimizin gelişme güçlükleri bu bayları "eski önyargılar"a dönüş üzerinden liberalizmin saflarına itti. "Yeni programa ilişkin dar bir anlayış" ise, kendini her safhada belli biçimlerde hissettirdi. İlk yıllarda bunu anlayış düzeyinde belli belirsiz gösteren bazı tipler, yürütülen iç mücadelenin gücüyle saflarımızın dışına itildiler. Fakat kişilerden de önemli olan, bu "dar anlayış"ın, pratik çalışmamızın gelişmesine olumsuz etkisiydi. Bugün için belki artık çok fazla değil, fakat bir kaç yıl öncesine kadar, pratik politikadaki zayıflığımızın temel bir nedeni de kuşkusuz buydu. Ve daha EKİM I. Genel Konferansı'ndan itibaren, komünistler bunu açıkça teşhis

ettiler ve bu amaçla çizgimizin doğru kavranması doğrultusunda daha bilinçli bir mücadele yürüttüler. Bu mücadele yalnızca içte sürmedi, yalnızca pozitif çözümlemeler içinde örtük biçimde hedeflenmekle de kalmadı, yamsıra, örneğin sosyalizm perspektifi adına ve burjuva demokratik bir perspektifin ifadesi olduğu sözde gerekçesiyle "Özerk-Demokratik Üniversite" şiarına karşı "soğuk" davranan bazı genç yoldaşlarımızın bu yanlış tutumu cepheden eleştirilere de konu oldu. Merak edenler arayıp *Ekim Gençliği* sayfalarında bu eleştirileri bulabilirler.

Sorun çizgimizden değil, çizgimize kazanılan ve büyük bölümü geleneksel önyargılarla eğitilmiş kadro malzemesinden kaynaklanıyordu. Bu insanlar ya "eski önyargıları" hareketimizin saflarına taşıyorlar, ya da demokratizm eleştirisi adı altında demokratik siyasal mücadelenin önemini küçümsüyorlardı. Biz bu olguya çok şaşırmadık, fakat buna karşı sürekli bir ideolojik ve pratik mücadeleden de geri durmadık. Etkilerini tümüyle kazıdık mı? Hayır, hiç de değil! Bu etki yer yer hala da sürüyor. "Yeni programa ilişkin bu dar kavrayış", özellikle saflarımıza yeni katılan yoldaşlarda kendini hala da gösterebiliyor. Dahası bu, yakın zamandaki bazı örneklerde görüldüğü gibi, *Kızıl Bayrak* sayfalarına kadar bile tırmanabiliyor. Ve dahası, kendini şu veya bu nedenle yeniden üretecektir de. Tıpkı uygun ortamı doğduğunda "eski önyargılar"ın da yer yer depreşmesi gibi.

Bu çizgimizin değil partik çalışmamızın bir sorunudur. Bizim için partileşme mücadelesi, bizim için devrimci sınıf hareketine dayalı, onunla organik olarak bütünleşmiş bir öncü kimlik kazanma mücadelesi, aynı zamanda bu tür "yan etkiler"i en aza indirme mücadelesidir de. Bunun kolay olmadığı ortada. Ama bu güçlüğün bugüne kadar temel perspektiflerimizde hiçbir bozulmaya yolaçmadığı, bundan sonra ise hiç açamayacağı da ortada. EKİM'in, saflarında ortaya çıkan tasfiyeciliğe karşı direnci, "eski önyargılar"a dönüşe direnciydi. EKİM'in pratik politika alanındaki yetersizliklerine karşı mücadelesi, aynı zamanda "yeni programa" ilişkin "dar anlayış"lara karşı da bir mücadeledir.

Bu, EKİM'in gerçek "zaaf"larının, geleneksel hareket içinde-

ki konumu ve bu "eski önyargılar"ın bir parçası olması nedeniyle *Devrimci Proletarya*'nın hiçbir zaman doğru anlayamayacağı temel alanlarından biridir. *Devrimci Proletarya* bunu doğru anlayamaz; zira o, pratiğe ait bir sorunu, yeni çizginin kendi pratiğini yaratmada karşılaştığı güçlükler ve karşı karşıya kaldığı "yan etkiler" kapsamındaki bir sorunu alıp, EKİM'in ideolojik çizgisine ait bir sorun sayıyor. Böylece de, muhatabının gerçek konumu ve kavrayışı konusunda bilerek ya da bilmeyerek, kendini aldatıyor. Bu "aldanma"yı kanıtlayamadığı için de, soyutta spekülasyon ve somutta tahrifat yapıyor.

Orijinal yayında yeralan ek metin-I:

Devrimci Proletarya eleştiriyor!

"Taktik ve sloganlar konusunda öteki uçta ise **Ekim** çevresi ve **Kızıl Bayrak** dergisi yer almaktadır. "Sosyalist devrim"i savunan bu akımlar, Türkiye solunun "en vizyon sahibi" akımı diye geçinmektedirler. **Kızıl Bayrak** kendisine birkaç sayıdır hasım olarak **TDKP**'nin, yükseltiği **"iş, ekmek, özgürlük!"** sloganını seçmiş; **TDKP**'nin bu sloganı formüle edişindeki halkçı programatik yaklaşımından ve işçi hareketine ekonomist-kendiliğindenci yaklaşım zaaflarından yararlanarak okları, **TDKP** üzerinden "demokratik halk devrimi" perspektifine yöneltmeye yeltenmiştir.

Ekim, "sosyalist devrim", perspektifi, işçiciliği ve teorik inşayı birinci ve esas halka olarak ele alan parti anlayışı nedeniyle demokratik devrimin antiemperyalist-antifaşist görevlerine, bu görevlerin taşıdığı aynı zamanda güncel ve özgül öneme her zaman soğuk baktı. Demokrasinin kazanılmasını, devrimci bir stratejik hedef olmanın yanında faşizme ve sermayeye karşı günlük planda da dişe diş, can bedeli bir mücadele olarak görmedi. Faşizme ve emperyalizme karşı mücadeleye, emekçi sınıfların devrimci politizasyonu için temel araçlardan biri olarak yaklaşmadı. Bu kavganın en tutarlı bir biçimde ve sosyalizm hedefine

bağlanarak yürütülmesi için, en başta proletaryanın ve onun siyasal öncüleri tarafından verilmesi gerektiğini kavramadı. Demokrasi ve özgürlük istemini ancak küçük-burjuva halkçılık, sendika ağaları, hatta burjuva muhalefet tarafından yükseltilebilecek, onları "liberal muhalefet" çizgisinde birleştiren "lekeli" bir talep olarak gördü. Hatta işçi sınıfının dar ekonomik-sendikal birlikte güdük demokratik hak ve özgürlük taleplerini ileri sürmesini, onun bu mücadeleyi zaten yürüttüğünün göstergesi olarak kabul etti.

Ekim'e göre, işçi hareketinin öznel zayıflıklarından biri olan küçük-burjuva sosyalizmi, harekette kendi geri programına dayanaklar bulmaya çalışmaktadır. Oysa tam da bu zayıflığın kendisidir ki, demokratik devrim programlarına "öldürücü darbeyi" vurmaktadır. Çünkü hareket bu kadar geriyken bile, *"demokratik istemlerin önemli bir kısmını kendine şiar edinebil"* mektedir. **(Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi**, s.74) Aynı yerde, *"işçi hareketinin kendiliğinden gelişme ile ulaştığı bilinç düzeyinin ve bunun yansıması olan şiarların daha şimdiden bazı devrim programlarını zorladığı"* ndan söz edilir: *"Proleter yığınlar, kent ve kır yoksulları, demokrasi mücadelesini şimdiden vermektedirler."* (age, s.75)

Ekim ne yapıyor o zaman? İçerik olarak sığ, lafızdan ibaret ve yüzeysel, kuru bir sosyalizm edebiyatı! Ya sınıf **Ekim**'in istediği düzeye nasıl yükseltilecek? **Ekim**, sınıfın politikleştirilmesinden ne anlıyor? '93 Ocak'ında bu şöyle konuluyordu: *"Bugün sınıfın iktisadi ve kısmi sosyal taleplerini bir manivela olarak kullanarak aralıksız bir politikleşme saldırısına dönüştürmek gerekiyor. Sınırsız grev ve örgütlenme hakkı, taşeron sisteminin kaldırılması, 6 saat 4 vardiya uygulaması, iş güvencesi, 1 Mayıs'ın yasal tatil günü olması, işçiler tarafından onaylanmayan toplusözleşmenin kabul edilmemesi gibi taleplerin yanısıra düzeni doğrudan hedef alan vurucu ve çarpıcı sloganlar* **('Ücretli Kölelik Düzenine Son!', 'Kapitalizm Mezara İşçiler iktidara!', 'Kahrolsun Kapitalist Sömürü Düzeni!'** vb.) *işçi sınıfı*

arasında yaygınlaştırılmalıdır." (*Ekim*, sayı: 64)

"İşçi sınıfını politikleştirmenin" en önemli araçlarından biri olan kirli savaşın durdurulması burda yoktur. En geri işçi eyleminde bile dile getirilen **"Özelleştirmeye Hayır!"** burada yoktur. Resmi-sivil faşist baskı ve teröre karşı, tutarlı ve tüm kesimleri birleştiren özgürlük ve demokrasi talebi burada yoktur. Uygulanan ekonomik terör programının dayatıcısı, ülkenin her alanda kölelik bağlarının derinletiği emperyalizme karşı talep de yükseltilmemektedir. Ekonomik-sendikal talepler dahi kuşa çevrilmiştir. 6 saat 4 vardiya uygulaması talebi, bunun örneğidir. Söz konusu uygulama, kapitalistlerin kriz dönemindeki temel uygulamalarından biridir, elbetteki ücreti de 6 saatle sınırlamak koşuluyla. Bu yüzden de 6 saatlik işgünü talebini 8 saatlik ücret talebiyle birleştirmeden öne sürmek, "büyük bir buluş" olamamaktadır. Bu "listede", anti-kapitalist sloganlar, o halde birer süsten öte işlev görmemektedir.

Siz, **Sivas Katliamı**'nı protesto eyleminde yüzbinlerin anti-faşist sloganları haykırmasını küçümseyeceksiniz - herhalde bunu *"politikleşme"* olarak görmüyorsunuz! Bunu *"popülizm'* olarak damgalayıp, *"Sanırsın ki 1993'te değil 1968'te yaşıyorsun"*, *"...arkalarında 'Bu adamlar otuz senedir Kahrolsun Faşizm! diye bağırıyorlar kardeşim' diyen insanlar bıraktılar"* diye alay edeceksiniz; işçi sınıfına resmi-sivil faşist güçlere karşı kendisini savunması için hiçbir özel örgütlülük geliştirmesini önermeyeceksiniz...Bütün bunlar sizin o gülünç bulduğunuz *"zam, zulüm, işkence, faşizm"*in en koyu olduğu bir ülkede, Türkiye'de *"sosyalizm perspektifi"* adına yüzsüzce savunulacak!

Devrimci proletarya, böylesi bir yaklaşıma ancak horgörüyle bakabilir. Türkiye'de anti-faşist, anti-emperyalist mücadelenin özgül önemini inkar etmek bir yana, kavga alanlarında bunun hakkını vermeyen bir akımın bile yaşama şansı yoktur!

(***Devrimci Proletarya***, sayı: 36, s.50-52)

Orijinal yayında yeralan ek metin-II:

EKİM'in devrimci perspektifi...

"Son olarak, yığın hareketinin bu genel nesnel görünümlerinin ötesinde, bugünkü düzeyiyle onun bilinç ve önderlik düzeyine, bununla bağlantılı olarak şiarlarına. ileriye sürdüğü istemlerine bir göz atalım. Bu kuşkusuz hareketin en zayıf yanıdır. Eyleminin yer yer kazandığı çok ileri biçimlere rağmen hareketin bilinç ve önderlik düzeyi henüz son derece geridir. İşçilerde büyük bir mücadele kararlılığı var. Eylem içinde sürekli artan bir mücadele deneyimi var. Fakat mücadelenin temel sorunları, hedefleri ve yönü konusunda işçi sınıfı henüz burjuva bilincin sınırları içindedir. Bu bakımdan denilebilir ki hareket gerçek bir burjuva kuşatma altındadır. Burjuva muhalefet, sendika bürokrasisi ve sosyal reformizm bu kuşatmanın birbirine eklenen ve biribirini tamamlayan değişik halkalarıdır. İşçilerin kendiliğinden ileri sürebildikleri demokratik hak istemleriyle uyum sağlamak sözü geçen mihraklar için zor olmadığı için, bu kuşatma önemli ölçüde başarılı da olmaktadır. Zonguldak işçileri ekmek ve demokrasi mücadelesi verdiklerini, demokratik haklar için direndiklerini söylüyorlardı. Kurulu düzenin temellerine yönelmeyen bu siyasal reform istemlerine sahip çıkmak özellikle sendika bürokratları ve sosyal reformistler için hiç de zor olmamaktadır.

Küçük-burjuva sosyalizmi bu gerçeği kavrayamıyor. Proleter yığın hareketinin nesnel görünümü ve öğeleri sahip olduğu geri programları boşa çıkardığı ölçüde. proleter hareketin öznel yönünü oluşturan zayıflıklardan kendi geri programına ve hedeflerine dayanaklar bulmaya çalışıyor. Oysa tam da bu zayıflığın kendisidir ki siyasal demokrasi istemlerine dayalı devrim programlarına öldürücü darbeyi vuruyor. Zira mücadelenin bu geri düzeyinde ve bilinç ve

önderlik planındaki bugünkü vahim durumda bile, işçi hareketi demokratik istemlerin önemli bir kısmını kendine şiar edinebiliyor. Zonguldak eyleminin gösterdiği gelişme düzeyi buna örnektir. İşçi hareketinin kendiliğinden gelişme ile ulaştığı bilinç düzeyinin ve bunun yansıması olan şiarların daha şimdiden bazı programları zorlaması - işte öldürücü olan budur. "İş, ekmek, özgürlük" yalnızca bazı devrimci grupların değil, en az 1988'den beri Türk-İş yönetiminin de kullandığı temel bir şiardır.

Demokratik siyasal istemlere sahip çıkmak, işçi hareketinin bu istemlere dayalı mücadelesini desteklemek, bu mücadele içinde kitleleri eğitmek, tüm bunların taktik önemi büyüktür. Ama şu temel gerçeği de olaylar şimdiden kanıtlamaktadır: Burjuvazinin devrilmesi ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi temel hedefine bağlanmamış bir demokrasi mücadelesi kaçınılmaz olarak düzen içi kanallara akar.

Proleter yığınlar, kent ve kır yoksulları, demokrasi mücadelesini şimdiden vermektedirler. Zonguldak işçileri örneğinde olduğu gibi, bu mücadele içinde hızlı bir eğitimden de geçmektedirler. Bütün görev bu mücadeleyi iktidar mücadelesine bağlayabilmek, demokrasi uğruna mücadeleyi sosyalizm uğruna mücadele düzeyine çıkarabilmektir. Hareketin öznel yanım geliştirmenin canalıcı boyutu budur. İşçi sınıfının politik bağımsızlığını gerçekleştirmek, işçi hareketine nüfuz eden her türlü burjuva etkiyi felç etmek bununla mümkündür. Demokrasi mücadelesini burjuvaziye karşı siyasal iktidar mücadelesine ve sosyalizm için mücadeleye bağlayamadığı sürece, işçi hareketinin değişik düzeylerde gelişiminden sözedilebilse bile, işçi sınıfının politik bağımsızlığından asla sözedilemez.

(*Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi*,
Eksen Yayıncılık, s.74-75)

... ve *Devrimci Proletarya*'nın karikatürü

"... Demokrasi ve özgürlük istemini ancak küçük burjuva halkçılık, sendika ağaları, hatta burjuva muhalefet tarafından yükseltilebilecek, onları 'liberal muhalefet' çizgisinde birleştiren 'lekeli' bir talep olarak gördü. Hatta işçi sınıfının dar ekonomik-sendikal taleplerle birlikte güdük demokratik hak ve özgürlük taleplerini ileri sürmesini, onun bu mücadeleyi zaten yürüttüğünün göstergesi olarak kabul etti.

Ekim'e göre, işçi hareketinin öznel zayıflıklarından biri olan küçük-burjuva sosyalizmi, harekette kendi geri programına dayanaklar bulmaya çalışmaktadır. Oysa tam da bu zayıflığın kendisidir ki, demokratik devrim programlarına 'öldürücü darbe'yi vurmaktadır. Çünkü hareket bu kadar geriyken bile, *'demokratik istemlerin önemli bir kısmını kendine şiar edinebil'*mektedir. **(Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi**, s.74) Aynı yerde, *'işçi hareketinin kendiliğinden gelişme ile ulaştığı bilinç düzeyinin ve bunun yansıması olan şiarların daha şimdiden bazı devrim programlarını zorladığı'*ndan sözedilir: *'Proleter yığınlar, kent ve kır yoksulları, demokrasi mücadelesini şimdiden vermektedirler.*"

(Devrimci Proletarya, sayı: 36, sayfa.51)

III. BÖLÜM

Partileşme sürecinin sorunları-1

Bundan önceki bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de *Devrimci Proletarya*'nın eleştirisinin yanıtımıza konu ettiğimiz bölümünü ekte olduğu gibi yayınlıyoruz. Bu sayıda yayınlanan bölüme bakıldığında, *Devrimci Proletarya*'nın, partileşme sürecinin sorunları alanında EKİM'i üç temel konuda itham ettiği görülecektir. Bunlardan ilki, EKİM'in yıllarca "teorik inşa"yı esas aldığı ve gözünün "başka bir alan görmediği"dir. İkincisi, EKİM'in sınıf yönelimi perspektifinin "halkçılığın tesyüz edilmiş biçimi olan işçicilikten başka bir şey" olmadığıdır. Ve üçüncüsü, EKİM'in "kaba işçici bir tarzda" "öncü işçilerden parti yaratma" anlayışıyla hareket ettiğidir.

Bu üç iddiayı ele alırken kendimizi hiç de EKİM'in gerçek perspektifinin ne olduğunu göstermekle sınırlamayacağız. Bizim için bu eleştiri boyunca çok daha önemli olan, tam da bu aynı konularda *Devrimci Proletarya*'nın kavrayışını açığa çıkarmaktır.

Bu yapıldığında görülecektir ki, *Devrimci Proletarya*'nın temsil ettiği çizgi, partileşme sürecinin sorunları konusunda yalnızca bir belirsizlik ve karmaşa içinde değil, fakat aynı zamanda, en kritik noktalarda geleneksel halkçı hareketle aynı konumdadır, özünde aynı bakışaçısıyla hareket etmektedir. Ve EKİM'in görüşlerini çarpık algılamasının ve yansıtmasının gerisinde, tahrifatın da ötesinde, gerçekte bu vardır.

I- Partileşme süreci ve teorik gelişme

Önce, ekte tamamı verilen parçada EKİM hedef alınarak ileri sürülen iddiayı burada tekrarlayalım: "(EKİM) Yıllarca 'teorik inşa'yı esas almış, gözü başka alan görmediği halde işçi sınıfına dönük pratik-siyasal, taktik ve örgütsel müdahalede bu yüzden sınıfta kalmıştır." (Sayı:36, s.41)

Bu sözlerin son bölümündeki yargının değeri üzerinde duracak değiliz. Şu kadarını söyleyebiliriz; yukarıdaki yargı, *Devrimci Proletarya*'nın, bu *Yanıt*'ın 1. Bölümünde (*Sınıf Hareketi Değerlendirmeleri*) ele alınan iddialarının hemen devamını oluşturuyor. Oradaki iddiaların değeri neydiyse, bu yargının değeri de ancak o kadardır.

Bizi burada sözlerin ilk bölümü ilgilendirmektedir. İddiaya göre, EKİM yıllarca teorik inşayı esas aldığı için "gözü başka bir alan görme"miştir! Ama her nasıl olmuşsa olmuş, bu teori dünyasındaki EKİM buna rağmen pratikte varolmuş, bir örgüt olmuş, bir siyasal güç olmuş, yeniliğine ve ortaya çıktığı dönemin tüm dezavantajlarına rağmen pratik siyasal faaliyet kapasitesi bakımından 20 yıllık örgütlerden (bu arada örneğin TİKB'den) fazla değilse bile kesinlikle az da olmayan bir gelişme düzeyine ulaşmıştır. Ve küçük bir ek ayrıntı daha; EKİM, yeni dönemde ortaya çıkıp da bunu başarabilen tek devrimci siyasal hareket olmuştur.

Peki bütün bunlar nasıl mümkün olabilmiştir? Soruyu yanıtlamayı yukarıdaki iddianın sahiplerine bırakıyoruz. Biz ise demek ki siyasal yaşamda böyle olmayacak şeyler de olabiliyormuş

demekle yetiniyor, *Devrimci Proletarya*'nın herhangi bir yenilik taşımayan, yıllar öncesinde dile getirilen ve yıllarca tekrarlanagelen iddiasına dönüyoruz.

Orak-Çekiç'te bir yazı: *"Partiyi ve Devrimi Birlikte Örgütlemek"*

TİKB Merkez Yayın Organı *Orak-Çekiç* Eylül 1991 tarihli 79. sayısında *Partiyi ve Devrimi Birlikte Örgütlemek* başlıklı bir başyazı yayınladı. Bu yazı, yukarıdaki ciddiyetsiz iddianın belli bir masumiyetle, demek oluyor ki o gün için samimi bir ciddiyetle dile getirildiği ilk metindir. İddianın mantığını ve sözde dayanaklarını görebilmek için yazının ilgili bölümünü özetleyerek başlayalım konuya.

"Parti inşasının çeşitli yönleri. Yaklaşım ne olmalıdır?" başlıklı ara bölüm, söze parti inşa sürecine ilişkin bazı genel doğrularla başlamaktadır. Bunlardan ilki şöyledir: "Parti inşasının tüm ana yönleri, birbiriyle ilişkili, etkileme gücüne sahip organik bir bütündür. Bunların birinin ya da diğerinin ihmali, aşamalı ele alış, diğerlerinde de bozulmaya uğratır. Sıkça rastlandığı gibi örgütsel inşayı ideolojik-siyasal gelişmenin kendiliğinden devamı ya da bir sonraki aşamanın bir sorunu olarak ele almak -ya da tersi- diğerini de zaafa uğratır ve oportünizme özgüdür."

Bunu, bir "ikinci temel nokta" olarak, "parti inşasının sınıf mücadelesi pratiğiyle sıkı sıkıya bağlı olarak" gerçekleştirilmesi gerektiği düşüncesi izliyor. Bunu ise, "parti inşasının güncelle bağını salt bir alandan, teori alanındaki sorunlardan kuran siyasal alandaki diğer örgütsel ve pratik görevleri yadsıma derecesinde buna bağımlı kılan anlayışlar"ın mahkum edilmesi izliyor. Bu kadarı, yapılan açıklamaların bu çerçevedeki amacı ve hedefleri konusunda yeterli bir açıklık sunuyor. Teorik gelişme adı altında örgütsel oluşumu ve devrimci siyasal mücadeleyi geri plana iten ya da bunlara basbayağı sırtını dönen oportünist anlayışlara haklı ve yerinde bir saldırıdır sözkonusu olan. Buraya kadar söylenenlerden çıkan en doğal sonuç bu oluyor. Ama yazının sıkıntılı

akışından asıl hedefin bu olmadığı da çok geçmeden anlaşılıyor.

Orak-Çekiç, yazısının sonraki kısımlarında, bu kez teorik gelişmenin ve ideolojik açıklığın devrimci siyasal mücadele için taşıdığı kritik öneme geçiyor: "Kaynağını ideolojiden alan, güncel olaylarda tutum farkı olarak beliren gelişmeler karşısında gerçekten yanılgısız olabilmek, tutarlı taktikler geliştirmek, siyasetin arka planında ancak çok güçlü bir teori varsa olanaklı olabilir."

'89 çöküşünü izleyen dönemde Marksizm-Leninizmin temellerine yönelen "burjuva, revizyonist, troçkist" saldırıların "teorik alandaki görevlerin önemini artıran bir diğer gelişme" olduğunu vurgulayan yazı, ardından, Lenin'in, Rus devrim tarihinin değişik dönemlerinde teorik çalışmaya yaklaşımına ilişkin olarak bazı açıkamalara ve aktarmalara yer veriyor. Lenin'den yapılan aktarmalar ve bunları tamamlayan açıklamalardan ne sonuç çıkarılmak istendiği konusunda herhangi bir açık tutum ortaya koymayan yazı, nihayet gelip şu aşağıdaki bölüme bağlanıyor:

"Çeşitli devrimci örgütler bir ölçüde gerçeği içerisinde taşımakla birlikte, devrimci bir özlemin ifadesi olmanın yanında nesnel durumun bir ölçüde abartılmasını da yansıtan Türkiye'nin 'devrim ülkesi' olduğu değerlendirmesini yapmaktadırlar. Siyasal, örgütsel, pratik alandaki görevlere ise bu iddialı değerlendirmeye denk, hatta yaklaşan bir sarılış ise görmek mümkün değildir. Sınıf mücadelesinin nispeten yavaş bir gelişme seyri izlediği dönemlerden farklı olarak devrimci bir yükseliş içerisine girilen bir dönemde, programatik alanda bir gelişme sağladığı, örgütsel bir temel yarattığını ileri süren komünist olma iddiasındaki bir örgütün '... *teorik atılım, partileşme sürecinin esas halkasıdır', 'Konferansımız teorik faaliyeti, teorik sorunlarda gelişme ve yetkinleşmeyi Hareketimizin tüm faaliyetinin en canalıcı halkası olarak değerlendirmektedir.*" ***(EKİM 1. Genel Konferansı Bildirisi)*** demesini nasıl değerlendireceğiz? Bu belirleme, siyasal, örgütsel, pratik alanlardaki görevleri daraltmaktadır. EKİM burada sadece bir örnektir. Üstelik çeşitli mazeret ve biçimler altında devrimci pratik eylemden, örgütsel ve siyasal görevler bütünlüğünden kaçışın günümüzdeki tek örneği değildir."

Böylece parti inşasının çeşitli yönlerine yaklaşım üzerine oturan uzun ara bölümün asıl amacı da açığa çıkmış oluyor. Tüm bu sıkıntılı açıklamalar, partileşme sürecinin sorunlarına ilişkin olarak *EKİM 1. Genel Konferans Belgeleri*'nde ortaya konulan perspektiften duyulan rahatsızlığı dile getirmek içindir. "EKİM burada sadece bir örnektir" kaydının gerçekte bir anlamı ve inandırıcılığı yoktur. Zira eğer *Orak-Çekiç* ne dediğini iyi biliyorsa, Türkiye'nin devrimci olanaklarından sözeden "çeşitli devrimci örgütler" içinde, o dönem (ve o dönemden bugüne) teorik gelişmenin önemini vurgulayan tek örgüt EKİM olmuştur. *Orak-Çekiç* buna bir başka örnek veremez. "Çeşitli mazeret ve biçimler altında devrimci pratik eylemden, örgütsel ve siyasal görevler bütünlüğünden kaçan"lara gelince, böylelerinin "devrimci örgütler" sınıflamasına girmek bir yana, örgüt bile olmadıklarını, devrimciliklerini ise daha 12 Eylül döneminde gömdüklerini özellikle *Orak-Çekiç*'in çok iyi bilmesi gerekirdi.

Geriye tek örnek olarak EKİM kaldığına göre, sormak istiyoruz, TİKB Merkez Yayın Organı *Orak-Çekiç*'in EKİM'in partileşme sürecinin sorunlarına yaklaşımından böylesine garip sonuçlar çıkarması için ne gibi haklı nedenleri olabilirdi? Herhangi bir pratik nedeni olabileceğini sanmıyoruz. Zira herşey bir yana, aktarma yaptığı belge bir örgüt konferansı bildirisidir ve bu bildirinin başlangıç sözleri aynen şöyledir:

"Mevcut tüm örgütlerimizin seçilmiş delegeler temelinde tam ve geniş bir temsiline dayanan EKİM 1. Genel Konferansı yapıldı. Hareketimiz bu aşamaya dört yıla yaklaşan zorlu bir gelişme süreci içinde ulaştı. Dört yıl önce sınırlı sayıda komünistin Türkiye devrimci hareketinin geleneksel ideolojik-politik platformundan köklü bir kopuşuyla başlayan süreç, ideolojik, politik ve örgütsel bir gelişme bütünlüğü içinde ilerleyerek, EKİM'e gerçek manada bir siyasal hareket kimliği kazandıran bir aşamaya vardı. Konferansımız bu süreci bir ilk oluşum dönemi olarak değerlendirmekte, yeni doğan bir siyasal hareket için yeni olmanın güçlükleriyle dolu bu dönemin asgari bir başarıyla geride bırakıldığını, EKİM'in onu partiye yakınlaştıracak yeni bir gelişme dönemine

girdiğini tespit etmektedir." (*Değerlendirme ve Kararlar*, s.31)

Başından itibaren teorik gelişmenin özel önemini vurgulayan EKİM, tüm dezavantajlara rağmen ve 12 Eylül yenilgisinin '89 çöküşüyle birleştiği bir tasfiyeci dağılma döneminde bir örgüt olmayı başarabilmişse eğer; bunu tam da bir örgüt konferansı ile taçlandırdığı bir dönemin hemen ardından, *Orak-Çekiç*'in, EKİM örneği üzerinden konuşarak "örgütsel ve siyasal görevler bütünlüğünden kaçış"tan sözetmesi, aşırı hafifliğe dayalı bir ciddiyetsizlik örneği idi.

Fakat biz zamanında, EKİM hedef alınarak sorulan sorunun formüle ediliş tarzından ve soruluşundaki masumiyetinden hareketle, taşınan kaygıların, pratik verileri değil fakat kavrayışı esas aldığını, bu kavrayışın yaratabileceği muhtemel zaaflara işaret edilmek istendiğini varsaymış, böyle bir varsayımla hareket etmiştik. *Orak-Çekiç*'in ilgili bölümünü *Ekimler*'in 1. sayısına olduğu gibi almış, altına EKİM 1. Genel Konferansı'nın sorunu ele alışına ilişkin bir parça koymuş, herhangi bir yorum yapmaksızın, yalnızca başlığa çıkarılan şu soruyu sormakla yetinmiştik: *"Orak-Çekiç Neyi Eleştiriyor?"* (*Ekimler*, sayı:1, s.262, Mart 1992)

Kuşku yok ki bununla yetinmek, bizim için, muhataplarımızın kavrayış düzeyine ve devrimci iyiniyetine belli bir güveni de ifade ediyordu. Oysa zaman bize fazla iyimser olduğumuzu bütün açıklığı ile gösterdi. *Devrimci Proletarya*, bizim başlığa çıkarılmış bir soruyla yetinen tutumumuzu, bu devrimci iyiniyeti, bizimle ilişkilerindeki genel eğilimine uygun olarak bir zayıflık göstergesi saydı ve lütfedip bir dipnotta bu kez şunları söyledi: "(*Ekimler*) sınıf mücadelesinin bugünkü gelişiminden kopuk, teorik çalışmayı kavranacak halka olarak belirleyen bir parti inşa görüşü ileri sürüyor. *Ekimler*'de parti inşasının çeşitli yönlerinin ardı ardına sıralandığı ve bunların bir bütün oluşturduğunu belirten bir alıntı konularak *Orak-Çekiç*'in eleştirisine yanıt verilmiş oluyor. Az çok dikkatli bir okurun bunun yöneltilen eleştiriye bir yanıt oluşturmadığını görebilmesi zor değildir." (*Devrimci Proletarya*, sayı:9, Nisan 1992)

Okur öncelikle bu sözlerin ilk cümlesine dikkat etmelidir.

Parti inşasına ilişkin olarak teorik, politik ve örgütsel gelişme sürecinin organik bütünlüğüne özel bir vurgu yapan, ama bu bütünsel gelişme sürecinin içinde çözücü ve yolaçıcı bir halka olarak teorik gelişmeye işaret eden bir bakışaçısının, "sınıf mücadelesinin bugünkü gelişiminden kopuk ... bir parti inşa görüşü" biçimindeki ucube formülasyonla ne ilgisi olabilir? Böyle bir sunuluşu, bunu yapanların yalnızca kavrayış düzeyine değil, daha da ötesinde, genel olarak siyasal düzey ve ciddiyetine de bir gösterge saymak gerekir.

Ama dahası var. Yukarıdaki sözlerin havasına bakanlar, eğer daha önceki durumu bilmiyorlarsa, ciddi ciddi *Orak-Çekiç*'in EKİM'e bir eleştiri yönelttiğini sanabilirler. Oysa "eleştiri" adı altında yapılan işin tamamı anlamsız bir sorudan ibarettir. Bir yarım ve bir tam cümle alıp da "bunu nasıl anlamak gerekir" diye sormak "eleştiri" sayılabilseydi eğer, siyasal mücadelenin bu cephesinde işler gerçekten de çok kolay olurdu. EKİM sözkonusu olduğunda *Devrimci Proletarya* ve paralelindeki yayınlar şaşırtıcı bir tutum örneği sergileyerek bugüne kadar hep bu kolaycılıkla yetindiler. Kalem darbeleriyle her seferinde işimizi gördüler ve sonra da gönül ferahlığı ile spekülatif yakıştırmalarını "herkesçe bilinen" gerçeklermiş rahatlığı içinde yineleyip durdular. Oysa kendilerini biraz zora sokabilir, EKİM 1. Genel Konferansı'nın parti sorununa ilişkin temel belgelerini önlerine çekebilir, buradaki kavrayışı pratik süreçlerimizin eleştirel bir değerlendirmesiyle de birleştirip, söyleyebilecekleri neyse öylece söyleyebilirlerdi. Bunu yapmayanlar, buna hiçbir zaman gerek duymayanlar, bir de büyük bir iyiniyetle sorulmuş sahi siz neyi eleştiriyorsunuz sorusunu alıp, "az çok dikkatli okura" bunu hiç de "yöneltilen eleştiriye bir yanıt oluşturmadığı" havalarında sunmazlar mı? Ama tüm bu ölçüsüzlükler, akıl almaz ölçülerdeki bu garip kolaycılık, gelinen yerde artık bir son bulmalıdır. *Orak-Çekiç* ve *Devrimci Proletarya*'nın, ya birer boş söz kalıbına çevirdikleri bu tür iddiaları bir an önce açık eleştirinin konusu haline getirmeleri, ya da spekülatif yakıştırmalar olarak yineleyip durmaktan artık vazgeçmeleri gerekmektedir.

Tekrarlanan soru: *Orak-Çekiç* neyi eleştiriyor?

Yineliyoruz, *Orak-Çekiç*'in ilgili başyazısındaki soru tümüyle anlamsızdır. Zira sorduğu sorunun yanıtı tek cümlelik alıntılar yaptığı belgelerde zaten tüm açıklığı ile vardır. Bu durumda, ya bu belgelerdeki yanıtın ifade ettiği çarpıklığı enine boyuna tahlil eder ve sergilersiniz, ya da yanıtı zaten açıkça verilmiş olan sorulardan kaçınırsınız.

EKİM 1. Genel Konferansı Bildirisi, *Orak-Çekiç*'in yarım cümlelik alıntı yaptığı bölümde, sorunu şöyle ortaya koymaktadır:

"Konferansımız partileşme sürecini, birbirine kopmaz şekilde bağlı, organik olarak içiçe geçmiş bir teorik, politik ve örgütsel gelişme süreci olarak kavramaktadır. Kendi geçmişimizden olduğu kadar, uluslararası komünist hareketin tarihsel geçmişinden birikip bugünün komünistlerine miras kalan sorunların yanısıra, günümüz dünyasının ve Türkiye'sinin yaşadığı karmaşık sorunların bir ihtiyaç haline getirdiği teorik atılım, partileşme sürecinin esas halkasıdır. Başarılı ve sağlıklı bir örgütsel gelişim ancak bu tür bir atılımla güvence altına alınabilir. Partileşmeye varacak bir politik ve örgütsel gelişimin ise temel alanını işçi sınıfı, esas içeriğini sınıfın öncü kesimiyle birleşmek ve sınıfın kitlesiyle bağları geliştirmek oluşturmaktadır." (*Değerlendirme ve Kararlar*, Eksen Yayıncılık, s.44)

Orak-Çekiç'in bir cümlelik alıntı yapma cömertliği gösterdiği bölümde ise söylenenler şunlardır: "EKİM'i 1. Genel Konferans safhasına getiren Merkez Komitemiz, Konferansımızın toplanmasına ilişkin karar metninde, Türkiyeli komünistlerin içinde bulunduğumuz dönemdeki sorunlarını şöyle özetlemekteydi: 'Türkiyeli komünistler bugün ciddi teorik, politik ve örgütsel sorunlarla yüzyüzeler. Evrenseli kucaklayan bir teorik gelişme ve yetkinleşme; politik sorunlarda ve görevlerde netlik; işçi sınıfını temel alan ve tüm topluma hitapeden etkin bir siyasal faaliyet; böyle bir faaliyetin güvencesi ve yürütücüsü olarak ihtilalci bir sınıf örgütlenmesi; ve tüm bunların cisimleşmiş bir birliği ve ifadesi olarak, leninist bir sınıf partisi."

'Tüm bunlar aynı görevler ve sorunlar zincirinin kopmaz halkalarıdır; bir bütün oluşturmaktadırlar', diyerek devam eden değerlendirme, bu 'sorunların asıl önemli boyutu doğal olarak teorik alandır', sonucuna varıyordu.

"Konferansımız teorik faaliyeti, teorik sorunlarda gelişme ve yetkinleşmeyi Hareketimizin tüm faaliyetinin en canalıcı halkası olarak değerlendirmektedir. Politik ve örgütsel faaliyetin doğru bir çizgide, sağlıklı ve başarıyla geliştirilebilmesinin güvencesi buradan geçer. Nedir ki teorik çalışmaya atfettiğimiz bu önem, devrimci siyasal mücadelenin her zaman için teorik açıklığa duyduğu olağan ihtiyacın ötesindedir. Sorun Türkiye devriminin kendine özgü sorunlarında açıklığa kavuşmanın da ötesindedir. Yalnızca Türkiye'de değil bir bütün olarak dünyada, devrimci komünistlerin, belki de uluslararası komünist hareketin tarihinin hiçbir döneminde karşılaşılmamış ciddi teorik sorunlarla yüzyüze oldukları bir gerçektir. Karşı karşıya bulunulan sorunların manzarası başdöndürücüdür." (a.g.e., s.51)

Açıklamalar bundan da ibaret değildir. EKİM 1. Genel Konferansı Değerlendirme ve Kararlar içinde yer alan, *"Parti: Proletaryanın Devrimci Öncüsü (Esaslar, Görevler, Olanaklar)"* başlıklı nispeten uzun metin, *Orak-Çekiç*'in ilgili sayısından aylar önce yayınlandı. (Haziran 1991, *Ekim*, sayı:45) Bu açıklamaları buraya aktarmaya kalkmak bu yazıyı tümden hantallaştırmak demektir. Bu nedenle biz konuya ilişkin bazı bölümlerini ekte yayınladığımız yazının, herkesin her an ulaşabilecekleri bir yakınlıkta olduğunu hatırlatmakla yetiniyoruz. Komünistlerin parti inşa sürecine yaklaşımları üzerine konuşmak, bunu eleştiriye tabi tutmak isteyen herkes, bu konferans metnini mutlaka gözönünde bulundurmak durumundadır.

Komünistler siyasal mücadele sahnesine 1987 yılı içinde çıktılar. Çıkış bir ideolojik kopma olarak gerçekleşiyordu, ama daha en başından örgütlü bir siyasal akım olmak için ne gerekiyorsa onu yapma yolunu tuttular. 1987 yılı Mayıs'ı sonunda ilk ideolojik değerlendirmelerini yayınlayanların 1987 yılı Ekim'inde politik bir yayınla siyasal yaşama başlamaları, bunun

ilk adımı ve temel bir göstergesiydi. Legal yayın furyasının moda olduğu bir evrede sözkonusu olanın illegal bir politik yayın organı olması olgusu dikkate değerdir. Bu, ihtilalci bir siyasal örgüt olmak perspektifi ve iradesinin, bu konudaki açıklık ve tercihin somut bir göstergesidir. Çıkış sayısının başyazısında bu açıkça dile de getirilmiştir.

Bu sürecin üç yılı biraz aşan nispeten kısa bir süre içinde ortaya siyasal faaliyet kapasitesi sürekli büyüyen bir örgütsel omurga çıkarması ve bunun bir örgüt konferansı ile taçlanması, örgüt ve politik mücadele konusundaki sağlam perspektif ve irade ile bu perspektif ve irade sayesinde katedilen pratik mesafe konusunda, herkesin anlayabileceği açıklıkta bir fikir vermektedir

Fakat bu açık tutuma ve pratik olgulara rağmen, 1. Genel Konferans'a kadar geçen süre içinde olduğu gibi, 1. Genel Konferans'tan itibaren de, komünistler, partileşme sürecinin, ideolojik, politik ve örgütsel bütünlüğe sahip olduğu şeklindeki devrimci açıdan son derece basit gerçeği belirtmekle kalmadılar; fakat bunu, tam da, TİKB'nin o gün de bugün de hala bir türlü kavrayamadığı bir başka vurgu ile birleştirdiler: "Teorik gelişme, partileşme sürecinin esas ve tayin edici halkasıdır".

Neden? Nedeni cümlenin devamında tüm açıklığı ile ortaya konulmaktadır: "Zira parti, herşeyden önce sağlam bir marksist-leninist teorik temel ve bu temel üzerinde beliren net bir ideolojik kimlik demektir. Parti programı, bu çabanın özlü, süzülmüş ve yetkin bir ifadesinden başka bir şey olmayacak, aynı şekilde, partinin taktik ilkeleri de bu çabanın bir ürünü olarak netleşecektir. Devrimci teorinin anlamını ve işlevini doğru kavrayan ve teorik gelişme kavramını da bu kavrayış içinde ele alan her marksist-leninist için, partileşme süreci içinde teorik gelişmenin taşıdığı tayin edici önemi anlamakta bir güçlük yoktur. Teorik gelişme, eşlik ettiği ve yolunu açtığı politik ve örgütsel gelişme süreçlerinin sağlıklı ve başarılı olabilmesinin güvencesidir. Aynı şekilde teorik gelişme, tüm marksist potansiyeli tek bir parti çatısı altında birleştirebilmenin etkili bir yolu ve zorunlu bir önkoşuludur." (*EKİM 1. Genel Konferansı/Değerlendirme ve Kararlar*, s.123-

124)

TİKB bunu bir türlü kavrayamıyor. Buna çok da şaşırmamak gerekir; zira o, ne kadar aksini iddia ederse etsin, temelde geleneksel devrimci hareketin düşünüş ve davranış kalıpları içinde bir harekettir. Yukarıya aktarılan sözlerde bilimsel bir marksist kavrayış var. Bu kavrayışla düşünenler için "parti **herşeyden önce** bir ideolojik kimlik demektir" sözünün ve gerçeğinin, bu gerçeklik çerçevesinde, parti inşa sürecinde teorik gelişme ve açıklığın taşıdığı "belirleyici" önemin, hiçbir anlaşılmaz yanı yoktur. TİKB bu bilimsel marksist kavrayışı Marksizm-Leninizm mantığı ve kavramları içinde irdeleyip algılayacağına, buna Türkiye devrimci hareketinin yerleşik kültürü ve geleneksel önyargıları üzerinden bakıyor. Bu önyargıların çarpık penceresinden bakanlara ise, teorik gelişme ve açıklığa yapılan her vurgu, hele hele ona şu veya bu nedenle atfedilen "belirleyici" önem, durumun, koşulların, sürecin, hareketin mevcut gelişme aşamasının ne olduğuna bakılmaksızın, akademizmin, aydın oportünizminin, mücadele ve örgütten kaçışın açık bir belirtisi, tartışmasız bir göstergesi olarak görünür.

Elbette böyle görünmesinin bir mantığı, bir tarihsel temeli var. Çünkü Türkiye'nin yakın geçmişinde teorinin önemi ve teorik çalışma adı altında gerçekten örgütten ve mücadeleden kaçılmıştır. Fakat tam da bunun kendisi, temel özelliklerinden biri kendiliğindencilik olan geleneksel devrimci gruplarda, akademizm olarak yozlaştırılan teorik çalışma ve mücadele karşısında teoriye ilgisizliğin, teorisiz devrimciliğin ve dar pratikçiliğin, Lenin'in *Ne Yapmalı*'daki o vurucu sözleriyle "küçük çapta pratikçilikle teoriye karşı tam bir umursamazlığın" yüceltilip mazur gösterilmesine bir dayanak da olabilmiştir. Sığ ve ilkel görüşlerin yol gösterdiği mezhepsel örgütlenmeler ve onların dar pratiği, mücadele ve devrime bağlılığın göstergesi olarak idealize edilebilmiştir.

Bu bağlılıktaki iyiniyete, derin samimiyete, bu uğurdaki fedakarlıklara bir şey demek bir yana, biz her zaman geçmiş mirasa bu yönüyle yeterli açıklıkta ve kuvvette sahip çıktık. Fakat bu

hiç de, taşıdığı temel ve yapısal zaafları, bunun ideolojik ve sosyal mantığını unutmamız anlamına da gelemezdi. Biz reformizmden değil, reformizmi daha önceki bir tarihsel safhada aşmış küçükburjuva devrimciliğinden koptuk. Onun düşünüş tarzı, onun sorunları ve görevleri ele alış tarzı, bunları dile getiren kavramları algılayış tarzı, elbetteki bizden tümüyle farklı olacaktı. Biz bu kavrayışı besleyen koşulları ve öznel nedenleri anlayabilir, haklı bir tepkinin ürünleri olmalarını belli bir anlayışla da karşılayabiliriz. Ama hepsi bu kadar.

Tüm bunlar partileşme sürecinin sorunları, bu organik sürecin farklı yönleri arasındaki ilişki sözkonusu olduğunda da böyledir. Biz bu alanda da geleneksel sol hareketin reformist ve devrimci-demokrat kesimleri ile (aydın oportünizmi ve teoriye karşı umursamaz dar pratikçi eğilimler ile) araya kesin sınırlar çizdik. Kaldı ki burada yeni bir şey de söylemiyoruz. Sözünü ettiğimiz temel ayrım çizgisini bugüne kadar bir çok vesileyle ortaya koyduk. Örneğin aşağıdaki parçayı, EKİM 1. Genel Konferansı'nın parti sorununa ilişkin aynı değerlendirmesinden aktarıyoruz:

"Partileşme bir süreçtir; birbirleriyle kopmaz biçimde bağlı, içiçe geçmiş bir ideolojik, politik ve örgütsel gelişme süreci. Partileşmenin bu boyutlarını birbirinden koparmak, ya da içlerinden birine ötekileri ihmal edecek biçimde tek yanlı bir ağırlık vermek, sürecin tümünü sakatlayacak, zaafa uğratacaktır. Politik ve örgütsel gelişmeden koparılmış bir teorik gelişme, devrimci pratik amaçlarından kopmuş olmanın kaçınılmaz sonunu yaşayarak, oportünizm ya da aydın akademizmi olarak yozlaşacaktır. Teorik gelişme ve yetkinleşme temeli üzerine oturmayan bir politik ve örgütsel gelişme ise, ortaya bir örgüt çıkarsa bile, bu öncü sınıfa yaraşır bir biçimde en ileri teoriyle donanmış gerçek bir partiden tümüyle farklı bir şey olacak, sınıfa ve devrimci mücadeleye önderlik yeteneği ve kapasitesinden yoksun kalacaktır. (Age, s.123)

Biz *Devrimci Proletarya*'nın akademizme, aydın oportünizmine, teorik sorunların önemi adı altında mücadeleden ve örgütten kaçışlara duyduğu soylu öfkeyi elbette takdirle karşıla-

rız. Fakat kendi payımıza bu kadarının yalnızca genel bir devrimci kimliği, devrimci hareketimizin geleneksel kimliğini verdiğini de buna eklemek zorundayız. Bir de bu haklı ve soylu öfkeyi dar pratikçiliği haklı ve mazur göstermek için kullanma geleneği var. 25 yıllık "hareket" olup da parti olamayanların, dahası gururla ileri sürebilecekleri, dostun düşmanın gözleri önünde göndere çekebilecekleri bir programdan yoksun olanların durumu var. Bu gelenekle, bunun temsil ettiği anlayış ve pratiklerle de araya kesin bir sınır çizemeyenlerin, kendilerini gelenksel hareketten farklı bir yere koymalarının ne inandırıcılığı olabilir?

Parti sorununda kendiliğindencilik

Orak-Çekiç'in *"Parti ve Devrimi Birlikte Örgütlemek"* türünden iddialı bir başlık taşıyan Eylül 1991 tarihli yazısına geri dönelim. "Parti inşasının çeşitli yönleri"ne yaklaşıma açıklık getirmek iddiasındaki bu yazı, en kritik noktalarda gerçekte herhangi bir açıklık sunmuyor. Dediği yalnızca şudur: Parti inşasının tüm yönleri bir bütündür; bunlardan birine diğerlerini ihmal edecek, ya da bir sonraki aşamaya bırakacak bir önem ya da öncelik atfedilemez (Bkz. daha önceki aktarmalar). Ne var ki sürecin bütünlüğüne bu vurgu, burada kendi başına çok da anlamlı değil. Komünistlerin parti sorununa ilişkin yazı ve belgeleri bu bütünlüğe ilişkin açık bir görüş ve sayısız vurgularla doludur.

Sözkonusu olan, bu görevler bütünlüğünü bozan, onlar arasındaki organik ilişkiyi koparan, ya da birinin önemi adı altında ötekileri ihmal eden anlayışların eleştirisi olduğunda, bu görevler alanı arasındaki bütünlüğü vurgulamak kuşkusuz ilkesel bir önem taşır. Fakat sözkonusu olan parti öncesi komünist bir hareketin partileşme sürecinin sorunlarını ele alışı olunca, bu görevler zinciri içindeki bütünlüğü vurgulamak kendi başına hiç de yeterli değildir. Burada asıl önemli ve yolgösterici olan, bu görevler bütününün asıl çözücü, ilerletici halkasının hangisi olduğu konusundaki açıklık, buna ilişkin net bir tutumdur. Hareketin içinde bulunduğu koşullara, gelişme aşamasına, gelişme güçlük-

lerine sıkı sıkıya bağlı olan bu çözücü halka sorununda açık bir fikir ve tutumdan yoksunluk, sürecin doğru kavranmasını ve ilerletilmesini de bozar, en azından zora sokar. Dolayısıyla, bu görevler bütünlüğünü ve bunların herbirinin kendine göre önemini vurgulamak, bunlar arasındaki ilişkinin açık bir kavranışıyla da birleştirilmezse eğer, bu partileşme sürecinin sorunları alanında bir belirsizliğe ve sürecin seyrinde belli bir kendiliğindenciliğe yol açar.

Orak-Çekiç'in eleştiri hedefi olarak EKİM'i seçtiği bir durumda; partileşme sürecinin bütünlüğünü, örgütsel gelişmenin önemini, "parti inşasının sınıf mücadelesi pratiğiyle sıkı sıkıya bağlı olarak gerçekleştirilmesi" gerektiğini vurgulaması, tümüyle anlamsızdır. EKİM'e bu platformdan yöneltilecek bir eleştirinin hiçbir teorik ya da pratik değeri olamaz. Bu olsa olsa asıl tartışmayı saptıran basit bir spekülasyon olur. Dahası, 20 yıllık örgütlerin dağılıp gittikleri ya da iyice yozlaşıp legalize oldukları bir evrede, illegal temeller üzerinde ihtilalci bir örgüt yaratma kararlılığı, iradesi ve pratik başarısı göstermenin devrimci açıdan taşıdığı değere gözlerini kapamak olur.

Dolayısıyla, EKİM sözkonusu olduğunda, yöneltilecek eleştirinin tek olanaklı platformu, partileşme sürecinin bütünlüğü içerisinde teorik gelişmenin çözücü alan, "kavranacak halka" olarak ele alınması yaklaşımıdır. Evet, komünistlerin yaklaşımı buydu ve partileşme sürecinin belli ara evreleri değil de tamamı düşünüldüğünde, hala da budur. *Orak-Çekiç*, *Devrimci Proletarya* vb. yayınlar, tartışacaklarsa dosdoğru bunu tartışmalıdırlar. Partileşme sürecinin çeşitli yönlerini sıraya koymak, "örgütsel inşayı ideolojik-siyasal gelişmenin kendiliğinden devamı ya da bir sonraki aşamanın sorunu olarak ele almak" türünden konuyla ilgisi olmayan sözlerle tartışmayı saptırmaya kalkmak, burada asıl tartışmayı yapmak alanındaki zayıflığı göstermekten baska bir işe yaramaz.

Partileşme sürecinin kavranacak halkası olarak teorik gelişmeyi almayanlar, ya "kavranacak halka" belirlemesine ilke olarak karşı çıkıyorlardır, ya da kendileri "pratik" gelişmeyi esas halka

olarak kavrıyorlardır. Bunların ikisi de partileşme sürecinde kendiliğindenciliğe, sonu bir türlü gelmeyen ve ne zaman geleceği de belli olmayan bir sözde "parti inşa süreci" içinde sürünmeye yol açar. Böyleleri bir gün cesaret edip kendilerine "parti" demek gücü gösterdiklerinde ise, ortaya çıkan şey, ne teorik ve ne de pratik yönden, devrimci sınıf önderliğiyle ciddiye alınır bir ilgisi bulunmayan eski mezhepsel yapının doğrudan bir devamı olmaktan öteye geçemez. Böylelerinin o çok yücelttikleri "pratik" de devrimci sınıf pratiğiyle ilgisi olmayan bir dar grup pratiği olabilir ancak. Türkiye'de yaşayıp da, Türkiye'nin son 30 yıllık devrimci siyasal yaşamını bilip de bunu anlamak o kadar güç mü gerçekten?

Şu ya da bu özel ara evreden değil de parti kuruluş sürecinin tüm dönemi üzerinden bakıldığında, teorik gelişme tüm sürecin çözücü ve belirleyici halkasıdır. Dünyanın her yerinde ve tarihin her döneminde, parti kuruluş sürecinin sözkonusu olduğu her durumda bu böyledir. Bunu bilmeyenler, tarih bilmiyorlar demektir. Sürecin şu veya bu ara evresinde, pratik sorunların, örgütsel sorunların ya da örneğin sınıfla birleşme sorununun özel bir vurgu olarak öne çıkması, özel bir ilginin ve pratik yüklenmenin konusu olması, sürecin toplamına ilişkin bu temel doğruyu değiştirmez. Bunu anlayamayanlar Marksizm-Leninizmi, onun parti öğretisini anlayamıyorlar demektir.

Parti herşeyden önce bir ideolojik kimlik demektir; üzerinde yükselebileceği sağlam bir teorik temel demektir; ancak bu sayede açıklık kazanabilecek sağlam bir program ve taktikler demeti demektir. Peki ya örgüt, peki ya pratik? türünden sorular, burada, keyfiliğin ürünü değilse eğer, yalnızca devrimci teorinin anlamı, işlevi ve ilgi alanı konusunda temelli bir kafa karışıklığını anlatır. Teorinin sağlıklı oluşumu ve gelişmesi için zorunlu koşullar konusunda gerçek bir kavrayışsızlığı anlatır. Pratik siyasal amaçlara bağlanmamış ve devrimci bir örgütsel oluşumun adım adım yolunu açmamış bir devrimci teori, tanımın kendisiyle bir çelişkidir. Bütünsel kimlik basit gerçeği etrafında dönüp duranların bu basit ilişkiyi anlamakta bu kadar zorlanmamaları gerekirdi.

Partileşme sürecinde devrimci teorik gelişmenin taşıdığı kritik ve belirleyici önemi vurgularken biz, sözkonusu olan '90'ların başındaki Türkiye olduğunda, kendimizi hiç de dünyanın herhangi bir ülkesi ve tarihin herhangi bir anındaki her parti inşa girişimi için geçerli olan genel bir doğruyla sınırlamıyoruz. '80'lerin sonu ve '90'ların başı sözkonusu olduğunda, sorun, bu kendine özgü tarihsel koşullarda bizim karşımıza çok daha önemli ve yakıcı bir biçimde çıkmaktadır. Biz bu kendine özgü koşulları bir çok vesileyle tahlil ettik. Bizzat *EKİM I. Genel Konferansı Belgeleri*'nde, *Orak-Çekiç*'in budalaca sorulara konu etmek üzere tek cümlelik alıntılar yaptığı metinlerde, bunlar yeterli açıklıkta yer almaktadır. Ekte *Partileşme Sürecinde Teorik Gelişmenin Önemi ve Kapsamı* başlığı altında sunduğumuz metin, buna bir örnektir.

Ekimler'in 1. sayısının *Çıkarken* yazısı, *Yeni Bir Dönemin Başında* başlığı taşımaktadır. '80'lerin ikinci yarısı, gerek dünyada ve gerekse Türkiye'de bir dönemin sonunu işaretler. Ulusal ve ulusararası planda, herbiri kendine özgü özelliklere ve dinamiklere sahip olan bu tarihsel dönemler, dikkate değer bir rastlantıyla üst üste düşerek kapanmıştır. Bu ise devrimcilerin ve komünistlerin omuzlarına büyük bir sorunlar yükü bırakmıştır. Devrimci hareketin 12 Eylül'le birlikte açığa çıkan yapısal bunalımı, '89 çöküşünün ardından tarihsel sorunların ve dünyadaki gelişmelerin ezici ağırlığı altında, yeni boyutlar kazanmıştır.

Dolayısıyla, tam da bu konjonktürde parti inşa süreci yaşayan bir örgüt, ancak bu sorunları da hesaba katan, onları da kucaklayan bir teorik gelişme perspektifi ve pratiği içinde olursa, dönemin ihtiyaçlarına gerçekten yanıt verebilen başarılı ve sağlıklı bir partileşme süreci yaşayabilir. Bu gerçeklere gözlerini kapayanlar ise, herşeye rağmen siyasal yaşamlarını sürdürseler bile, asla devrimci sınıfın önderlik ihtiyacını karşılayabilecek bir öncü parti kimliği kazanamazlar. Lenin'in "öncü savaşçı rolünün ancak en ileri teorinin kılavuzluk ettiği bir parti ile yerine getirilebileceği"ni olur olmaz tekrarlayıp da, bunun içinden geçmekte olduğumuz tarihsel evrede somut anlamının ne olduğu

üzerine durup düşünmeyenler, "parti inşa sürecini" sürdürmek adı altında yalnızca sürünürler. 1990'lar başında "en ileri teori"ye, ulusal ve uluslararası gelişmelerin ortaya çıkardığı yeni sorunlara marksist-leninist çözümler getirilerek ulaşılabilir. Bu teorik-ideolojik açıklıkla birleşmeyen bir örgütsel oluşum ve siyasal pratik, devrimci sınıfın öncü örgütü düzeyine yükselebilmek bir yana, zaman içinde kısırlık ve açmazlar içinde kaçınılmaz bir yokoluşla noktalanacaktır. Bunu ileri sürebilmek için kahin olmak gerekmez, yalnızca marksist-leninist olmak yeterlidir.

"Partiyi ve Devrimi Birlikte Örgütlemek"!

Zamanında yanıta değer bulmadığımız için *Devrimci Proletarya* tarafından azarlandığımız "eleştiri"yi bu kez kendi mantığı içinde yanıtlamadan geçemeyeceğiz.

Orak-Çekiç'in dört sütunluk yazısının yaklaşık bir sütunu, Lenin'in farklı tarihsel evrelerde teorik gelişmeyi nasıl ele aldığı sorununa ayrılmış.

Bazı alıntılarla bunları izleyen bazı kısa açıklamaların ardından şunlar söyleniyor: "Lenin'in değişik dönemlerde teoriye yaklaşımı ve diğer alanlardaki görevler ve gelişme ile ilişkisini nasıl kurduğunu gösteren bir kaç örnek üzerinde durduk". Bunu ise kritik bir soru izliyor: "Bu örnekler neyi göstermektedir?" Bu soru gerçekten anlamlıdır ve *Orak-Çekiç*'in bu soruyu dosdoğru yanıtlaması, tüm tartışmaya açıklık getirmek bakımından çok özel bir önem taşımaktaydı. Fakat nedense o bunu yapmıyor. Lenin'den 1890'ların ortasına, devrimci *Iskra* dönemine (1902) ve nihayet, 1905 Devriminin en sıcak günlerine (Ekim genel grevi sonrasına ve Aralık Ayaklanmasının hemen öncesine) ait parçalar aktarılıyor. Rus Devrim tarihinin temel özellikleri bakımından birbirinden farklı bu üç ayrı döneminde. Rusya'da marksist hareketin bu üç ayrı gelişme evresinde, Lenin'in teorik gelişme sorununa yaklaşımlarını aktaranların, bundan dönemin Türkiye'si ve komünist hareketi için ne gibi sonuçlar çıkarılabileceğini açıkça ortaya koymaları beklenirdi. Oysa *Orak-Çekiç* bundan özenle

kaçınıyor. Bunun yerine, "Bunu bir başka soruyla birleştirelim" demeyi tercih ediyor ve bu kez şu soruyu soruyor: "Devrim için objektif koşulların olgunlaştığı bir ülkede, henüz gelişmesinin başında olan bir komünist hareket varsa o önüne hangi görevi, görevleri koyacaktır?"

Bu soruda naiflikle çarpıklık biraradadır. "Devrim için objektif koşulların olgunlaştığı bir ülkede" tanımının burada yeri ve işlevi nedir acaba? Bununla anlatılmak istenen ne olabilir? Sözkonusu olan içinde bulunduğumuz çağın genel özelliklerinden hareketle her ülke için söylenebilecek bir genel olgu değilse eğer, geriye, (sözlerin gelip EKİM "eleştirisi"ne bağlanan sonraki bölümünden de anlaşılacağı gibi) "devrim ülkesi" nitelemesiyle kastedilen olgusal gerçek kalmaktadır. Bu ise "devrim için objektif koşulların olgunlaşması" olgusundan daha farklı bir şeydir. Türkiye'nin "devrim ülkesi" olduğu vurgusunu başında itibaren komünistler de kullandılar. Ama bununla anlatılmak istenen şey; çözümsüz yapısal sorunlarla yüzyüze bulunan bir düzen gerçeği, bu temel üzerinde geçici olarak ve zorla bastırılan çelişkilerin her seferinde kaçınılmaz olarak yeniden keskinleşmesi ve derinleşmesi gerçeği, dolayısıyla bu çözümsüzlük ve kaçınılmazlıkların devrimci kitle mücadelelerini besleyen objektif bir zemin oluşturması gerçeğidir.

Yaşadığımız ülkenin bu temel gerçekleri ile 1987'de başgösteren ve 1989-90 yıllarında önemli boyutlar kazanan yeni sınıf ve kitle hareketi olgusunun, 1991'de (*Orak-Çekiç*'in ilgili yazısının tarihi) parti sorununa apayrı bir aciliyet kazandırdığı bir gerçektir. Ama yeniden soruyoruz; "Devrim için objektif koşulların olgunlaştığı bir ülke" vurgusunun bu tümüyle farklı gerçeklikle ne ilgisi olabilir acaba? Bu soruya yazıda çok açık bir yanıt yok. Burada oportünizme özgü bir bulanıklık var. Fakat bu vurguyu içeren sorunun önünden ve ardından söylenenler, ima edilmek isteneni anlamamızı bir hayli kolaylaştırıyor.

Ön kısmında, Lenin'in 1905 Devriminin doruk günlerinde teoriye yaklaşımı var. *Orak-Çekiç*'in Lenin'den buna ilişkin olarak yapılan alıntıya bağlanan sözleri şöyle başlıyor: **"1905'lerde,**

devrimci bir yükseliş dönemine girildiğinde ...". Devrim dönemi demesi gereken bir duruma, bizde daha çok kitle hareketindeki devrimci gelişmeyi anlatan daha farklı bir terim olan "devrimci yükseliş" dönemi derken, *Orak-Çekiç* sadece dikkatsiz mi davranmış oluyor? Alakası yok. Zira üzerinde durduğumuz soruyu izleyen ve EKİM'in teorik gelişmeye yaklaşımını hedef alan sonraki soru ise aynen şöyle başlıyor: "Sınıf mücadelesinin nispeten yavaş bir gelişme seyri izlediği dönemlerden farklı olarak **devrimci bir yükseliş içerisine girilen bir dönemde ...**" (İlgili paragrafın tamamı için *Orak-Çekiç*'ten yapılan özetlemeye bakılabilir). "Türkiye'nin 'devrim ülkesi' olduğu değerlendirmesi"ne yapılan atıfla birlikte de düşünüldüğünde, burada yeterli bir açıklık oluşuyor.

Oportünizme özgü bir bulanıklıkla çizilen tablo şudur: 1905'lerde "devrim ülkesi" Rusya ve "devrimci bir yükseliş dönemi". 1990'larda "devrim ülkesi" Türkiye ve "devrimci bir yükseliş içine girilen dönem". Paralellik fena değil! Geriye Lenin'in böyle bir dönemde teorik gelişmeye nasıl yaklaştığı kalıyor. Bu ise Lenin'den yapılan alıntıyla bize gösteriliyor. Lenin, 1905 Devrimi'nin doruk noktası olan Aralık ayaklanmasını hemen önceleyen günlerde diyor ki; geçmişte yeterince "teori" yarattık; "şimdi eğer 'boyumuzu' bir parça sadece bir parça 'diğer tarafa eğer' ve pratiği bir parça öne çıkarırsak hata yapmış olmayacağız... Üstelik biz halihazırda demokratik devrim için çok iyi ve eksiksiz bir program yaratmış durumdayız. O halde bu devrimi yapmak için birleşelim!"

Orak-Çekiç'in bizim için açıkça çıkarmak cesareti gösteremediği, birbirini izleyen üç yanıtsız soruyla ima etmek yoluyla çıkardığı "kıssadan hisse" ise şu olmalıdır: Bir "devrim ülkesi"nde ve "devrimci bir yükseliş" içine girilen bir dönemde, Lenin, teorik gelişmeyi değil fakat pratik gelişmeyi öne çıkarmış, "devrim yapmak" çağrısında bulunmuştu. Ya bir "devrim ülkesi" olan Türkiye'de ve "devrimci bir yükseliş içine girilen bir dönemde", EKİM ne yapıyor? "Teorik atılım partileşme sürecinin esas halkasıdır" diyor. Bu durumda, EKİM'in böyle "demesini nasıl

değerlendireceğiz?" Öyle ya, bu "devrimden kaçış" değilse nedir? Neyseki EKİM, "burada sadece bir örnektir". Üstelik sözü edilen "kaçışın günümüzdeki tek örneği (de) değildir."

İşte *Devrimci Proletarya*'nın yüksek havalarda sunduğu "*Orak-Çekiç*'in eleştirisi", böylesine gülünç yavanlıklardan oluşuyor. 1990 Türkiye'si ile 1905 Rusya'sının neyi kıyaslanabilir ki? Başka herhangi bir durumda asla yapamayacağı, yapmaya cesaret edemeyeceği böylesine saçma bir kıyaslamayı, *Orak-Çekiç* salt EKİM'in bakışaçısında bir kusur bulmak, bunu Lenin'den güç alarak sergilemek gibi olmayacak bir heves uğruna yapabilmiştir. *Devrimci Proletarya* bizden bunun nesine yanıt vermemizi bekliyordu? Biz zamanında, yerinde bir tutumla ve yanıt verilecek bir şey görememenin şaşkınlığı ile, *"Orak-Çekiç neyi eleştiriyor?"* derken tümüyle haklı değil miydik?

Fakat madem "*Orak-Çekiç*'in eleştirisi" diye takdim edilen bu yavanlıklara bu kez yanıt verme yolunu seçtik, o halde sonunu da getirelim. Kuşkusuz *Orak-Çekiç* yalnızca "paralellikler"i değil, özgünlükleri de hesaba katıyor. 1905'de Bolşevikler bir parti idiler; Lenin "demokratik devrim için çok iyi bir program yaratmış durumdayız" diyor ve ekliyordu: "O halde bu devrimi yapmak için birleşelim!" Oysa "devrim ülkesi" olan ve "devrimci yükselişi" yaşayan Türkiye'de, 1991'de, henüz parti yok. Bu durumda soruna nasıl yaklaşılacak? Aynı soruyu *Orak-Çekiç*'in diliyle soralım: "Devrim için objektif koşulların olgunlaştığı bir ülkede, henüz gelişmesinin başında olan bir komünist hareket varsa, o önüne hangi görevi, görevleri koyacaktır?"

Yanıt *Orak-Çekiç*'in tüm yazısının başlığındadır. Buna göre, yapılması gereken, "Partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek"tir. Evet aynen böyle! Parti yok ama, henüz gelişmesinin başlangıç evresinde olsa bile "programatik alanda bir gelişme" sağlamış ve "örgütsel bir temel" yaratmış bir komünist hareket varsa, bu durumda yapılması gereken, "partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek"tir. Oysa EKİM, "teorik gelişme"nin belirleyiciliği adı altında, bu "mazeret ve biçim altında", partiyi ve devrimi birlikte örgütlemekten kaçıyor!

Orak-Çekiç'in iddialı başlığının (keskin söyleminin) tüm kofluğu da böylece açığa çıkıyor. Devrimin henüz bilinmeyen bir geleceğin sorunu olduğu bir devrimci hazırlık döneminde, tüm dikkatini parti inşasına vermek, bunu kolaylaştıracak ve hızlandıracak "halka"yı doğru kavramak yerine, "partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek" türünden pek devrimci şiarlara sığınmak, olsa olsa parti sorununu kendiliğindenci bir sürece, demek oluyor ki sürüncemeye terketmekten başka bir sonuca yol açmaz. Zaten olan da budur. Bugün devrimci siyasal mücadeleyi başarıyla ilerletmek ve yarınki devrimi en hazırlıklı biçimde karşılamak için tüm dikkatlerini parti inşasına veremeyenler, çözümü "partiyi ve devrimi birlikte örgütleme"de buluyorlar. Partiyi örgütleyemeyenlerin devrimi hiç örgütleyemeyeceğini bu kadar kolay gözden kaçırabiliyorlar. Her kavrayış kendine uygun pratik yaratır demeyeceğiz; tam tersine, burada sözkonusu olan bir pratiği (dar pratiği) kavrayış düzeyine çıkarmaktır. Bu da geleneksel devrimci hareketin geleneksel bir davranış biçimidir.

Orak-Çekiç madem Rus devrim tarihinin deneyimlerinden ve bu çerçevede Lenin'in teorik gelişme sorununa yaklaşımından yararlanmak eğilimindeydi, yapacağı en anlamlı şey, 1905 değil, fakat tam da onu önceleyen dönem (*Ne Yapmalı?* dönemi) üzerinde durmak olmalıydı. Zira değindiği üç dönemden, tüm farklılıklar saklı kalmak kaydıyla, 1990'lar Türkiye'sine her şeye rağmen bir parça uygun düşecek olan dönem buydu.

Bu bir parti inşa dönemi, bir devrime hazırlık dönemidir. Başka bakımlardan asla değil, ama hiç değilse bu yanıyla, Türkiye'de komünist hareketin içinde bulunduğu gelişme dönemine bazı bakımlardan örnek teşkil edebilir. Bu hazırlık döneminde Rusya'da da gelişen ve yayılan bir kitle hareketi var. Dahası bu hareket, bizim 1990'lı yıllarımızla kıyaslanmayacak ölçüde daha ileri kapsam ve düzeydedir. Böyle bir dönemde, gelişmekte olan bu harekete müdahale çabasını asla aksatmaksızın, tam tersine, bu müdahaleyi daha etkili bir biçimde yapmak ve gelmekte olan devrime en iyi biçimde hazırlanmak için, marksistler yoğun bir parti inşa faaliyeti içinde idiler.

O dönemin marksist hareketinin işin teorik cephesinde, gerek ulusal ve gerekse uluslararası planda, 1990'ların marksist hareketiyle hiçbir biçimde kıyaslanamaz üstünlüklere ve avantajlara sahip olduğu olgusunu burada hatırlatarak geçelim ve yalnızca bir soru soralım. *Ne Yapmalı?*'nın "sonuç" bölümünde Lenin'in Rus marksist hareketinin gelişmesinin "üçüncü dönemi" olarak nitelediği bu dönemin karakteristik özelliği nedir? İşte aynı bölümden Lenin'in yanıtı: "Bu dönemin karakteristik özelliği, bazı 'mutlak' hayranlarının pratik çalışmaya küçümseme ile bakmaları değildir, tam tersine, küçük çapta pratikçilikle teoriye karşı tam bir umursamazlığın bileşimidir." (Sol Yayınları, 1. Baskı, s.221) Bu döneme bir kaç cümleyle değinip geçen *Orak-Çekiç*, yukarıdaki sözler ışığında 1990'lar Türkiye'sinin devrimci örgütler gerçeği üzerinde düşünme gereği hiç duymuş mudur acaba? Sözde "parti inşa süreci" içindeki geleneksel örgütlerin durumuna bu tanımın ne de güzel oturduğunu farketmiş midir acaba?

Rus hareketine egemen olan örgütsel dağınıklık, çalışmada ilkellik ve amatörlüktü. Bu ise, "teorik aydınlanmadan yoksun bir dar pratikçiliğin" ürünüydü. Peki çözüm nasıl bulundu? Bunun "teorik müdahale" ile, teoriye ve teorik gelişmeye verilen özel önem ile olduğunu göremeyenler Rus devrim tarihi hakkında bir şey bilmiyorlar ve Lenin'i de hiç anlamadan okuyorlar demektir. *Orak-Çekiç* lütfedip Lenin'den "devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz" ile "önderlik rolünü ancak en ileri teorinin klavuzluk ettiği bir parti yerine getirebilir" ifadelerini aktarıyor. Ama "yanlış anlama"ları engellemek kaygısıyla da hemen ekliyor: "Lenin bu yapıtında (*Ne Yapmalı?*) kendiliğindenliğin altedilmesini bir alanda değil, teori, siyaset, örgütlenme ve pratik alanlarının bütününde bir sorun olarak ve bir **örgüt sorunu** olarak koydu."

Buradaki bu altı çizili "örgüt sorunu" vurgusu, teorinin belirleyici önemi gibi "mazeret ve biçimler altında" örgüt sorunundan "kaçışı" teorize edenlere karşı çok özel bir uyarı yapmak, Lenin'in sözlerini kendilerine dayanak yapmalarını güya önden

engellemek içindir. Ama Lenin'in sözlerine getirdiği bu ek açıklama, olsa olsa *Orak-Çekiç*'in "teori"yi tıpkı o çok mahkum eder göründüğü tarzda, aydınca bir akademizm olarak kavradığını gösterir. Sorunlar her zaman "pratik"tir ve siyasal bir öze sahiptir. Ama doğru ve sağlıklı çözümlerini her zaman teorik açıklık ve "aydınlatma" ışığında bulurlar. "Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz" sözünün tüm anlamı, tüm teorik ve pratik özü budur. Elbette ki sözkonusu olan "siyaset, örgütlenme ve pratik"tir. Ama işte teori de zaten bunlar içindir. Hangi siyaset, nasıl bir örgüt, nasıl bir pratik -tüm bu sorunların ve soruların yanıtıdır teori. Teorik gelişme, tüm bunların aydınlatılması, sağlam bir temele oturtulması, başarıyla ilerletilmesi içindir, daha doğrusu bu işin ta kendisidir. Ama marksist "teori" kavramına marksistçe değil de, dar pratikçiliğin öteki yüzü olan akademizm kafası ile bakanlar, bunu hiçbir zaman anlayamazlar. Dolayısıyla, bütünsel bir gelişme süreci olan parti inşa sürecinde teorinin "belirleyici" rolü üzerine söylenenleri doğru anlayabilmek için, öncelikle marksist bir "dil"e sahip olmak gerekir ki, problemin ve anlaşmazlığın temel bir nedeni de kuşkusuz ki budur.

Ve zaten bundan dolayıdır ki, *EKİM I. Genel Konferansı Belgeleri*'nde, "Konferansımız teorik faaliyeti, teorik sorunlarda gelişme ve yetkinleşmeyi hareketimizin tüm faaliyetinin en canalıcı halkası olarak değerlendirmektedir" sözlerini okuyanlar, bundan bir örgütün, onun kadrolarının örgütü ve pratiği bırakıp kendilerini "teori"ye vermeleri gibi pek garip bir sonuç çıkarabilmektedirler. "Örgütsel ve siyasal görevlerden kaçış" üzerine tüm peri masallarının gerisinde de bu garip anlama tarzı vardır. Ama bunu böyle algılayanlar, hiç değilse *EKİM Olağanüstü Konferansı Tutanakları* yayınlandıktan sonra, EKİM'in en iyi durumda bile "teorik gelişme" ihtiyacına bir kaç kişiyi zar-zor ayırabildiğini de öğrenebilir ve hiç değilse bu tarihten sonra eski masalları artık bir yana bırakabilirlerdi. Oysa Şubat 1995 tarihli *Devrimci Proletarya*, EKİM'in yıllarca "teorik inşa"dan başka bir şey görmediği üzerine eski masalları yıllar sonra hala yineleyip durabiliyor.

"Teorik geriliği mutlaka altetmeliyiz"

Bu ifade *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nin V. Bölümünün başlığıdır. İfade bu haliyle bile TİKB'nin "teori"ye atfettiği anlam hakkında bir fikir vermektedir.

Mart 1991 tarihinde toplanan bu konferans, '89 çöküşünün de etkisiyle Türkiye'de ve dünyada sol hareketin sorunların ağırlığı altında ezilerek büyük bir ideolojik kargaşa yaşadığı bir evrede, sorunu "teorik gelişme" olarak değil, teorik eğitim düzeyinin yükseltilmesi olarak koyabiliyor. Birincisi, tarihsel ve güncel, temel ve taktik sorunlarda ideolojik açıklık sağlayacak bir teorik gelişme çabasını anlatırken; ikincisi, daha çok bir bütün olarak örgütte teorik bilgi ve kavrayış düzeyini yükseltmek, bunu mevcut genel marksist teorik birikim ve TİKB çizgisi üzerinden yapmak anlamına geliyor. Birincisi, hareketin önünü açmak, çözüm bekleyen sorunlara ilişkin teorik-ideolojik açıklık sorunu iken; ikincisi, esası itibarıyla, kadroların "eğitim" düzeyini yükseltmek anlamına geliyor.

Dolayısıyla bu ikincisi, teoriye aydınlatıcı ve yön çizici, devrimci ve dönüştürücü işleviyle değil, daha çok bir "bilgi, bir "eğitim" öğesi olarak bakmak anlamına geliyor.

Kuşkusuz, tüm bunları, TİKB'nin teorik gelişmenin anlamını ve işlevini göremediğini iddia etmek için değil, teorik gelişmeye en büyük ihtiyacın olduğu bir evrede, sorunun bu yönü üzerinde değil de, kadroların genel "teorik eğitim" düzeyiyle ilgili yönü üzerinde durduğunu vurgulamak için söylüyoruz. Buna *Belgeler*'den sayısız kanıt gösterilebilir.

TİKB'nin geçmişini değerlendiren bölümün (II. Bölüm) son paragrafında, örgütsel yaşamın bazı sorunlarına işaret eden sözler, şu tespit ile noktalanmaktadır:

"Bunların hepsinin temelinde ise kadrolarımızın teorik açıdan olmaları gereken düzeyin ne yazık ki gerisinde kaldıkları gerçeği yatar. Birazdan değineceğimiz gibi bu gerilik, TİKB olarak bugün bizim en tehlikeli **'zayıf noktamız'** durumundadır." (age, s.99)

Bu tespit ve vurgu, burada arabaşlığa çıkardığımız bölümü haber veriyor. Bu bölümde ise, mutlaka altedilmesi gereken "teorik gerilik" hakkında şunlar söyleniyor:

"**Teorik gerilik ve bundan kaynaklanan kendine güven ve inisiyatif eksikliği, kadrolarımızın siyasal önderlik kapasitelerini sınırlayan en büyük hatta bazı durumlarda tek etken durumundadır.** Yolaçtığı diğer olumsuz sonuçlar da şimdilik bir yana, bu zaafın, örgütsel pratik çalışmada bugüne dek hak ettiğimiz büyüme ve gelişmeyi sağlayamamamızın en önemli nedenlerinden biri, belki de birincisi olduğunu söyleyebiliriz. Bunun da ötesinde, geleceğimiz açısından kaygı verici bir tehlikenin döl yatağı durumundadır. 1985-89 dönemi bu açıdan da bir tecrübedir bizler için. Bundan ötürü sorunun üzerine çok ciddi olarak gitmek durumundayız. Örgütümüzün geleceği ve kaderi bir yerde bu hayati eksikliğin giderilmesine bağlıdır. Bu gerçeğin bilincinde olarak, **bundan böyle hangi gerekçe ile olursa olsun teorik çalışmayı ihmal eden, gevşek tutan veya yasak savma kabilinden yürüten tutum ve eğilimlere karşı daha uzlaşmaz olmalıyız.**" (age, s.126-127, vurgular orijinalinde)

Aynı konuda daha ilerde de şunlar söylenmektedir: "En önemli zaafımız durumundaki teorik geriliğin alt edilmesinin, herşeyden önce çaba ve zaman istediğini hiç bir yoldaş unutmamalıdır. Ama, devrimci mücadelede teorinin taşıdığı hayati önemin yanısıra, ilerleyen zamanın gerisinde ve büyüyen görevlerin altında kalmamak için teorik yetkinleşmenin bizler için nasıl acil ve hayati bir görev haline geldiği de aynı şekilde unutulmamalıdır. Bundan dolayı **her yoldaş, kendini teorik bakımdan da geliştirme ve yetkinleştirme görevini devrime ve örgüte karşı temel sorumluluklarından biri olarak kavramalı**, bunun için çok yönlü bir çaba ve çalışma içine girmelidir." (s.135, vurgular orijinalinde)

Dolayısıyla sorun, yol açıcı bir ideolojik önderlik sorunu değil, fakat kadroların eğitim düzeyi sorunudur. Bir örgütün "geleceği ve kaderi" ile ilişkilendirilen bir teorik gerilik sorununu, parti öncesi bir örgütün muazzam teorik gelişme ihtiyacı üzerinden

değil de, kadroların eğitim düzeyi gibi en dar ve özel bir çerçevede ele alan tutum burada dikkate değerdir. Bu geleneksel devrimci demokrat örgütlerin "örgütün teorik düzeyini yükseltelim" derken anladığı şeyin de kendisidir. Bu aynı zamanda, dar pratikçilik idealize edilirken soylu bir öfkenin konusu edilen akademizme, aynı öz temeli üzerinde, tersinden açılan bir kapıdır. Yıllarca devrimci teorik gelişmenin gerek parti inşa süreci gerekse genel olarak devrimci siyasal mücadele için taşıdığı kritik öneme "devrimci pratiğin önemi" adı altında dudak büken kişi, çevre ve hatta örgütlerin, dar pratikçiliğin kısırlığı içinde bunaldıklarında, bu kez "teoriye ilgi" adı altında akademizme ve sonradan görme aydın davranışlarına kapılmaları bu açıdan şaşırtıcı da değildir.

TİKB'nin II. Konferans Belgeleri'nde "teorik görevler" sorunu

TİKB II. Konferansı Belgeleri'nin III. Bölümü *Stratejik Bir Görev Olan Partiyi İnşa Görevinin Neresindeyiz?"* başlığı taşıyor. Konumuzla doğrudan bağlantılı bu bölüme şu ana kadar herhangi bir biçimde değinmedik. Ama bunu önemli sayılabilecek bir eksiklik saymıyoruz. Zira *Orak-Çekiç*'in tartışmış bulunduğumuz yazısı, konusu çerçevesinde, kendisinden bir kaç ay önce yayınlanmış bu *Belgeler*'deki fikirleri yinelemekte ve zaten bunu *Belgeler*'den yapılmış uzun bir alıntıyla tamamlamaktadır. *Belgeler*'in parti inşasına ilişkin temel fikri bu alıntıda yeterli açıklıkta vardır. Bunun özü-esası, gelişme sürecinin bütünsel olması gerektiği üzerine basit doğrudan ibarettir:

"Partileşme süreci ne salt ideolojik-siyasi gelişmeye, ne salt sayısal olarak büyüme ve kitleselleşmeye veya ne de salt profesyonel bir devrimci çekirdek yaratmaya indirgenebilir. Büyüme ve gelişme her yönde, birbirini tamamlayan diyalektik bir bütünlük içinde ve tutarlı ML bir karakterde olmak zorundadır. Ancak böyle bir gelişme sürecinin belli bir olgunluk düzeyine ulaştığı bir noktada Parti ortaya çıkar." (age, s.100) Daha ileride aynı

konuda şunlar söylenmektedir: "Soruna bu kısa ve genel tablonun ışığında baktığımızda, ülkemizde partileşme sorununun esas olarak ideolojik-siyasi gelişmeyle örgütsel-pratik gelişme sorunundan geçtiğini görürüz. Sorunun **'kitleselleşme'** boyutu, ... genel olarak bu iki temel yöndeki gelişmeye bağlıdır." (s.104)

Gelişme sürecinin bütünlüğünü vurgulamakla yetiniyor olsa bile, TİKB'nin 1991 Türkiye'si ve dünyası koşullarında teorik cephede kendi durumunu nasıl gördüğü ve komünist hareketin teorik görevlerinin önemini ve kapsamını nasıl ele aldığı sorusu var önümüzde.

Bu konu hakkında *Orak-Çekiç*'in tartışmakta olduğumuz yazısı bize övünçle şunları bildiriyor: "Örgütümüz daha 1979'da açıkladığı **Platform**'uyla programının temellerini ortaya koydu. Bunun geliştirilmesi, bilimsel derinliği olan, açık, net ve özlü bir programa ulaşma görevimiz vardır."

Bu düşünce de *TİKB II. Konferansı Belgeleri*'nin ilgili bölümünden alınmadır. Tek fark, *Orak-Çekiç*'in "Platform" diye nitelediğini *Konferans Belgeleri*'nin "Program" olarak nitelemesidir: "ML bir programa ve temel politikalara sahibiz... Stratejik konularda, bazılarının kökü 20 yıl öncesine uzanan devrimci ML bir temel yönelim ve politikalara sahibiz. Ayrıca, 1979 yılında bunları yazılı bir program halinde ortaya koyduk." (s.105)

Devamında, "Programımızın ve bazı konulardaki temel politikalarımızın" elbetteki bazı eksiklikler ve yetersizlikler taşıdığı belirtiliyor (s.105) ve bu çerçevede şu görevlere işaret ediliyor "Programımızı ve temel programatik görüşlerimizi eksiklik, yetersizlik ve yanlışlardan arındırarak geliştirmek, tamamlamak ve derinleştirmek, bugün başlıca teorik-siyasi görevlerimizden biri durumundadır." (s.106)

TİKB II. Konferansı Belgeleri'nin partileşme sürecinin teorik-ideolojik cephesinde önüne koyduğu görevlerin kapsamı işte budur. Bu, TİKB'nin yaşamakta olduğumuz dönemin muazzam teorik görevler yükü konusunda açık bir görüşten yoksunluğunu gösterir. Böyle olunca, onun, dünyada ve Türkiye'de geride kalan dönemlerle ilişkilendirilen ve içine girmiş bulunduğumuz yeni

döneme bağlanan bir teorik atılım vurgusunu anlayamamasına da şaşmamak gerekir. *TİKB Konferans Belgeleri*'nin bu alanda ufku öylesine dardır ki, kendi teorik temelini "20 yıl öncesi"yle, Türkiye sol hareketinin devrimci teori açısından bu en geri ve ilkel dönemiyle ilişkilendirebiliyor. Kendi durumundan öylesine emin ve hoşnuttur ki, 1979 yılında ortaya konulmuş "ML bir program"dan ciddi ciddi sözedebiliyor. Ama bu program nerededir, neden kamuoyuna sunulmuyor, neden dostun düşmanın önünde göndere çekilmiyor? On seneyi aşan bir süre önce ortaya "ML bir program ve temel politikalar" koyanlar, bunlarda bugüne kadar "öze ilişkin ve köklü değişiklikler yapmak zorunda kalma"yanlar, bu büyük başarıya yıllar öncesinden ulaşanlar, neden hala parti değildirler -tüm bu soruları sormak ihtiyacı bile duyulmuyor. Kendinden bu denli hoşnut olanların "teorik görevler" alanına yaklaşımda bizden bu kadar uzağa düşmelerini doğal karşılıyoruz.

***

Partileşme Sürecinin Sorunları başlıklı bu bölümün *Partileşme Süreci ve Teorik Gelişme* başlıklı bu ilk bölümünü, 1992 yılı başına ait aşağıdaki gözlemle noktalıyoruz:

"Teorik görevler sözkonusu olduğunda, bugünün sol hareketi içinde, belirgin bir biçimde birbirinden ayrılan ve görünürde karşı karşıya duran iki eğilim var. İlki daha çok aydın çevrelerce temsil edilmektedir. Bu çevreler teorik görevlere yaptıkları tek yanlı bir abartılı vurguyu politik ve örgütsel alandaki zayıflıklarını örtmenin, hiç değilse mazur göstermenin bir aracına dönüştürmek eğilimindeler. Bu konumun gösterdikleri teorik çabayı anlamsız ve işlevsiz kıldığını ya görememektedirler, ya da bu olgu onları gerçekte pek ilgilendirmemektedir.

"Öteki eğilim bunun tam tersidir ve devrimci hareketimizin çeşitli gruplarınca temsil edilmektedir. Bunlar ise, güncelliğe dayalı bir dar pratiği kendi başına idealleştirmektedirler. Sözde politika ve pratiğe vurgu adına muazzam teorik sorunları görmezlikten gelmekte, gerçekte ise aslında fazlasıyla farkında oldukları teorik zayıflık ve çözümsüzlüklerini böylece örtmek istemektedirler." (*Yeni Bir Dönemin Başında, Ekimler*, sayı:1, s.8)

Orijinal yayında yeralan ek metin-I:

Partileşme sürecinde teorik gelişmenin önemi ve kapsamı

Teorik gelişme, partileşme sürecinin esas ve tayin edici halkasıdır. Zira parti, herşeyden önce sağlam bir marksist-leninist teorik temel ve bu temel üzerinde beliren net bir ideolojik kimlik demektir. Parti programı, bu çabanın özlü, süzülmüş ve yetkin bir ifadesinden başka bir şey olmayacak, aynı şekilde, partinin taktik ilkeleri de bu çabanın bir ürünü olarak netleşecektir. Devrimci teorinin anlamını ve işlevini doğru kavrayan ve teorik gelişme kavramını da bu kavrayış içinde ele alan her marksist-leninist için, partileşme süreci içinde teorik gelişmenin taşıdığı tayin edici önemi anlamakta bir güçlük yoktur. Teorik gelişme, eşlik ettiği ve yolunu açtığı politik ve örgütsel gelişme süreçlerinin sağlıklı ve başarılı olabilmesinin güvencesidir. Aynı şekilde teorik gelişme, tüm marksist potansiyeli tek bir parti çatısı altında birleştirebilmenin etkili bir yolu ve zorunlu bir önkoşuludur.

İçinden geçmekte olduğumuz tarihsel dönemde, marksist-leninistler için teorik gelişme kavramının bizzat bu tarihsel dönemin niteliğinden gelen kendine özgü bir kapsamı ve içeriği vardır. Günümüzde dünya ölçüsünde marksist-leninistlerin karşı karşıya bulunduğu teorik sorunlar, dünya sosyalizminin herhangi bir başka tarihsel dönemiyle kıyaslanamayacak ölçüde kapsamlı, karmaşık ve zorludur. Bu sorunların üstesinden gelecek teorik kuvvetler ise hiç bir dönemle kıyaslanamayacak ölçüde zayıf, yetersiz ve dağınıktır. İçaçıcı bir tespit olmamakla birlikte gerçek budur ve sorunun üstesinden gelebilmek için her şeyden önce bu gerçeği (güçlüğü) bütün açıklığıyla tespit

edebilmek gereklidir.

Kuşkusuz sorun hiç de yalnızca tarihsel evrimin bugün ortaya çıkardığı yeni sorunların teorik tahlili ihtiyacından ibaret değildir. Bu kadarı, her tarihsel dönemin kendi olağan teorik gelişme ihtiyacının ötesinde bir anlam ve güçlük ifade etmezdi. Asıl kapsamlı ve zorlu olan, geçmişten birikip bugünün marksist kuşağına miras kalan muazzam sorunlar yığınıdır. Bu yığın yalnızca teorik inceleme ve açıklık gerektiren nesnel süreçler ve olgular toplamından oluşsaydı, tüm güçlüğüne rağmen, bu yine de bir ölçüde kaldırılabilir bir durum olurdu. Fakat asıl vahim olan, yakın geçmişten devralınan teorik mirasın bizzat kendisinden kaynaklanan sorunlardır.

Revizyonizmin büyük tarihsel tahribatı, bilimsel marksist teorinin geliştirilmesinde kuşaklar arası bir kopukluk (boşluk) yaratmakla kalmadı, yanısıra, kendi doğrultusunda yarattığı etkiler yoluyla olduğu kadar yolaçtığı karşı tepkilerle de, dünya sosyalizmini genel bir teorik kargaşa içine soktu. Geleneksel komünist hareketin yozlaştığı bir evrede devrimci bir siyasal akım olarak yükselen çağdaş popülizm, bir dizi varyasyonuyla, sosyalizm adına revizyonizmin devrimci alternatifi olarak benimsendi ve yakın dönemc damgasını vurdu. Bu olgu, Komintern'in 1930'larda şekillenen teorik mirası temeli üzerinde, ondan da güç alarak, teorinin bir dizi temel sorununda etkisi hala güçlü bir biçimde süren popülist çarpıklıklara yolaçtı. Revizyonizme karşı marksist-leninist teorinin devrimci ilkelerinde direnmek çabası ve iddiasındaki küçük bir kesimin yaptığı ise, Komintern'in teorik mirasını dogmatik bir tarzda yinelemek, pratik mirasını eleştirisiz olarak benimsemek ve taklit etmekten öteye gidemedi. Bu yalnızca geçmişin zaaflarını devralmak değildi; bu iş daha sonraki bir tarihsel evrede yapıldığı için, devranılan mirasın da gerisine düşmek anlamına geliyordu.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, bugünün marksist-

leninistlerinin öncelikle bir teorik arınma ve netleşme sorunuyla yüzyüze olduklarıdır. Bu, teorinin bilimsel yöntemi, devrimci özü ve temel esasları sözkonusu olduğunda geçmişe (klasiklere) dönmek, ara dönemin dogmatizminden ve onunla elele giden teorik deformasyonlarından arınmak, fakat öte yandan, bunu, tam da bugünün gerçek sorunlarına marksist-leninist teorinin ruhuna uygun gerçek yanıtlar bulabilmek üzere yapmak, bugünü kavramanın ve ilerlemenin ayakbağı haline gelen tüm eskimiş kalıp, çözüm ya da formülleri kararlılıkla terketmek demektir. Yığılmış bulunan ve teorik açıklık gerektiren sorunların üstesinden gelebilmenin zorunlu önkoşuludur bu.

Ortaya çıkışlarını ve mevcut ideolojik şekillenmelerini (henüz yetersizlikler taşınsa bile) bu önkoşulu gerçekleştirmeye borçlu olan Türkiyeli komünistler, böylece partileşme sürecinin teorik cephesindeki kritik bir sorunu geride bırakmış bulunmaktadırlar. Geçmişin ağır bir yük oluşturan kısırlaştırıcı şartlanmışlıklarından sıyrılabilmiş olmak son derece önemli bir adım olabilmekle birlikte, buna gerçek teorik sorunların geniş alanına bir ilk çıkışın ötesinde abartılı bir önem vermek, kendini bekleyen asıl teorik görevleri küçümsemek anlamına gelecektir. Zira teorik arınma ve netleşme, Türkiye ve dünya devriminin temel ve taktik sorunlarının tahlili temelinde,bir teorik derinleşme ve yetkinleşme aşamasına geçmek için yalnızca bir önkoşuldur.

Şüphe yok ki bu kadarını başarabilmiş olmak bile, ancak gerçek sorunlara yönelik bir teorik çabanın ürünü olabilirdi. Komünistler bunu, Türkiye devriminin bir dizi temel ve taktik sorununda, teorinin devrimci özüne ve toplumun nesnel gelişme düzeyine uygun düşen bir teorik açıklığa ulaşma çabası içinde başardılar. Ulaştıkları bu ilk sonuçlarda derinleşmek ve yetkinleşmek, ve bunu, sosyalizmin ve dünya komünist hareketinin tarihsel

deneyimlerinin eleştirici tahlili ve çağdaş dünyanın bugünkü temel sorunlarının tahlili ile birleştirerek, ya da daha doğru bir ifadeyle, bu temel üzerinde yapmak -işte partileşme çabasındaki komünistleri bekleyen teorik sorunların geniş alanı.

İçinden geçmekte olduğumuz tarihsel anın ayırdedici özelliklerinden biri de, dünyada ve Türkiye'de sol için bir dönemin kesin bir biçimde kapanıyor olmasıdır. Dünya komünizminin yaşadığı yozlaşma, ortaya revizyonist, popülist ve bu ikisinden de izler taşıyan bir tür ilkel ve dogmatik marksist akımlar çeşnisi çıkarmıştı. Gerici burjuva propagandanın "sosyalizmin yıkılışı" olarak sunduğu şey, gerçekte uluslararası dayanaklarıyla birlikte tüm bu ideolojik akımların yıkılışıdır. Bunun kendisi, Türkiye'de ve dünya ölçüsünde, Marksizm-Leninizmin gerçek devrimci temeli üzerinde bir yeniden şekilleniş ve yükselişin zeminidir. Tarihsel deneyimin özümsenmesi temeli üzerinde yükselen yeni tip marksist-leninist sınıf partilerinin ortaya çıkacağı bir dönem olacaktır bu. Türkiye devrimci hareketini oluşturan çok sayıda parti, örgüt, grup ve çevrenin yaşamakta olduğu ideolojik kimlik bunalımı, aslında kuşkusuz her ülkenin kendi iç özgünlükleri zemini üzerinde olmak üzere, dünya solu ölçüsünde genel bir olaydır. Bu bunalımın kendisi, yakın geçmişin tüm bozucu etkilerinden arınmak ve tarihsel deneyimin özümsenmesine dayalı bir ileriye sıçrayışı yaşamak için bir olanaktır da. Şu veya bu ülkenin marksist-leninist eğilimli güçlerinin bunu ne zaman ve ne ölçüde başarabilecekleri bir dizi özgün faktöre bağlıdır. Devrimci bir toprağın ve gelişmekte olan bir proleter sınıf hareketinin son derece uygun nesnel zemini üzerinde duran Türkiyeli marksist-leninistlerin bu açıdan son derece önemli bir şansa sahip bulundukları ise tartışmasızdır."

EKİM I. Genel Konferansı/Değerlendirme ve Kararlar
(Eksen Yayıncılık, s.123-126)

Orijinal yayında yeralan ek metin-II:

Devrimci Proletarya eleştiriyor!

"Komünistler dahil kendisi dışındaki tüm akımları *"halkçılığın etkisinden çıkamamakla"* suçlayan **Ekim**'in yaptığı, halkçılığın tersyüz edilmiş biçimi olan işçicilikten başka bir şey değildi. Dolayısıyla onun da işçi sınıfı ile aynı anda oturup kalkmasına şaşmamak gerekir. Söylemde kendiliğindenciliğe getirdiği tüm "keskin" eleştirilere rağmen, bunu aşma potansiyellerinden, sınıfa öncülük iradesinden yoksundu çünkü. Yıllarca *"teorik inşa"*yı esas almış, gözü başka bir alan görmediği halde işçi sınıfına dönük pratik-siyasal, taktik ve örgütsel müdahalede bu yüzden sınıfta kalmıştır. Bir zamanlar eylemdeki işçilere dağıttığı bildirilerde dahi, *"Direnişinizle parti ihtiyacını birleştirelim"* (Plaspen Direnişine yönelik bildiri) diyor; sınıfın öncü unsurlarıyla "yalnızca iktisadi hareketin dar sorunları üzerinde değil, fakat asıl olarak siyasal mücadele ile parti ve sosyalizm sorunları üzerinde yoğunlaşan tartışma toplantıları" yapmayı önüne koyuyordu. (**Ekim**, sayı: 86) Kaba işçici bir tarzda öne sürdüğü *"öncü işçilerden parti yaratma"* hedefi kırılmaya uğradıktan sonra **Ekim**, aynı işçilerin *"korkak"*, *"sinik"* olduklarını keşfetti! Gerçekte bu keşif, bu kesimi ruhsuz bir "sosyalizm" edebiyatıyla yanına çekmesinin olanaksız olduğunu görerek aldığı ders ve düştüğü hayal kırıklığından kaynaklanıyordu."

Devrimci Proletarya, sayı: 36, s.41-42

IV. BÖLÜM

Partileşme sürecinin sorunları-2

2) Partileşme süreci ve sınıf hareketi

Partileşme sürecinin sorunları kapsamında *Devrimci Proletarya*'nın EKİM'e yönelttiği ikinci ithama geçiyoruz. Şöyle diyordu *Devrimci Proletarya*:

"Komünistler dahil kendisi dışındaki tüm akımları *"halkçılığın etkisinden çıkamamakla"* suçlayan **Ekim**'in yaptığı, halkçılığın tersyüz edilmiş biçimi olan işçicilikten başka bir şey değildi." (Sayı: 36, s.41)

Bu bugüne kadar *Devrimci Proletarya* çizgisindeki yayınlar tarafından bir çok kez yinelenmiş bir başka beylik iddiadır. Peki halkçılığın tersyüz edilmiş biçimi olan bu "işçicilik" nasıl bir şeydir? İdeolojik muhtevası nedir, pratik sonuçları kendini nasıl göstermektedir, EKİM'in yayınlarında ve pratik faaliyetlerinde bu nasıl yansımaktadır? Yazık ki ne *Devrimci*

Proletarya'da ne de onun paralelindeki yayınlarda bu konuda elle tutulur tek satır yoktur. Bu iddia, komünistlere yöneltilmiş bir çok başka iddia gibi, içi boş bir söz kalıbıdır yalnızca. Komünistlerin popülizme yönelttiği ideolojik eleştirinin basıncı karşısında bir tür savunma refleksidir. İlk kez olarak *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* yazısıyla buna güya bir içerik kazandırılmaya çalışılmıştır ki, bunun da iç bunaltan bir kaba tahrifatlar yığınından öteye geçemediği artık bilinmektedir.

"İşçicilik", bundan yıllar önce, geleneksel halkçı hareketten daha kopuş anında, geride kalanların bize ("troçkistlik" ithamının yanısıra) yönelttiği en beylik ithamdı. Belirtmeye gerek yok ki, onların dilinde de bu içeriksiz bir söz kalıbıydı. Dolayısıyla *Devrimci Proletarya*'nın yıllar sonra yaptığı yıllar öncesinin klişelerini yinelemekten ibarettir. Şu farkla ki, *Devrimci Proletarya* çizgisindeki yayınlar, işçiciliğimize "maocu halkçılığa yer yer troçkist etkilerle birleşmiş bir tepki biçiminde" yaklaşarak, bizi bir parça mazur görüyorlardı. Elbette bu mazur görmenin gerisinde, aynı zamanda, kendini o "tepki" duyulan geleneksel halkçı hareketin dışında görme vardır. Öyle olup olmadığını ise birlikte göreceğiz.

Konuya geçmeden önce, partileşme sürecinin sorunlarına ilişkin bu tartışmanın geçen bölümünün girişindeki yargımızı okura yeniden hatırlatmak istiyoruz. Orada *Devrimci Proletarya*'nın iddialarını ele alırken; kendimizi hiç de EKİM'in gerçek perspektifinin ne olduğunu göstermekle sınırlamayacağımızı, bizim için çok daha önemli olanın, tam da bu aynı konularda *Devrimci Proletarya*'nın kavrayışını açığa çıkarmak olduğunu belirtmiş ve buna şunları eklemiştik: "Bu yapıldığında görülecektir ki, *Devrimci Proletarya*'nın temsil ettiği çizgi, partileşme sürecinin sorunları konusunda yalnızca bir belirsizlik ve karmaşa içinde değil, fakat aynı zamanda, en kritik noktalarda geleneksel halkçı hareketle aynı konumdadır, özünde aynı bakış açısıyla hareket etmektedir. Ve EKİM'in görüşlerini çarpık algılamasının ve yansıtmasının gerisinde, tahrifatın da ötesinde, gerçekte bu vardır."

Komünist partisi: Sosyalizmle sınıf hareketinin örgütlü birliği

Komünistlerin 1987 yılının ilk yarısında tüm sonuçlarına varan iç ayrışma süreci esnasında geleneksel halkçı harekete yöneltiği ideolojik eleştiride, burada başlığa çıkarılmış temel marksist düşünce özel bir yer tutmaktadır. Daha Ocak 1987 tarihli bir metinde, TDKP'nin küçük-burjuva nitelikteki parti inşa süreci eleştirilmektedir. TDKP'nin pratiğinin elbette soyut düşünce planında değil, fakat partileşme sürecinin gerçek pratik seyri yönünden, "partiyi, bilimsel sosyalizmle işçi hareketinin birliği olarak ele alan marksist bilimsel görüşten yoksun"luğun bir göstergesi olduğu belirtilir. Komünist partisinin işçi sınıfı partisi olduğu; onun bağrında, onun ileri ve sınıf bilinçli üyelerini kucaklayarak oluşup gelişeceği; "komünist partisinin siyasal faaliyetinin ve örgütlenmesinin merkezinde her zaman işçi sınıfının olduğu" vurgulanır ve şöyle devam edilir:

"Oysa TDKP, şehir ve kırın küçük-burjuva devrimci demokratik hareketi ile birleşerek kuruldu. TDKP'nin siyasal ve örgütsel faaliyetinin merkezinde hep küçük-burjuvazinin değişik katmanları esas yeri tutmuştur. Lafta söylenen ne olursa olsun, işçi sınıfının yeri ve önemi tali olmuştur. Olduğu kadarıyla da, işçi sınıfına sosyalizm perspektifiyle değil küçük-burjuva devrimci demokratik perspektifle gidilmiştir." (*Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, s.185-186)

Aynı temel vurgular, Nisan 1987 tarihli ayrılık bildirisinde yinelenmiş (age, s.207) ve Mayıs 1987 tarihli ilk temel belgelerde, geleneksel halkçı hareketin tümü için genelleştirilerek ortaya konulmuştur. Hemen ardından ise TDKP teorisyenleriyle polemiklerde bir çok açıdan ve ayrıntılı olarak işlenmiştir. (*Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, Temmuz 1987)

Kuşkusuz biz ne şimdi ne de o zaman Marksizm-Leninizmin parti sorununa ilişkin temel önemde fakat son derece basit bir gerçeğinin geleneksel hareket tarafından bilinmediği iddiasında olduk. Sorun bu değildi ve eleştirinin asıl çerçevesi bu olmadı.

Tüm sorun, yaygın olarak bilinen bu basit doğrunun, marksist olmak iddiasında bulunan ve önlerine parti inşa sürecini öncelikli görev olarak koyan akımlar için hiçbir pratik değer taşımamasıydı. Marksist olmak iddiasındaki bu akımların, politik çalışmalarında ve örgütsel şekillenmelerinde, işçi sınıfını eksen alan bir pratik yönelim içinde olmamalarıydı. Bunu tamamlayan fakat anlamı ve sonuçları bakımından bundan da önemli olan bir başka olgu daha vardı. Bu, bu akımların bir ilk şekillenme evresi olan bu parti inşa sürecini; tam da küçük-burjuva katmanların bağrında, bu katmanları politik ve örgütsel çalışmalarının esas ekseni alarak, onların ileri unsurlarını saflarına kazanarak ve örgütsel yapılarını bu temelde geliştirerek yaşamalarıydı. Soyut iddia planında, proletaryanın devrimci komünist öncüsünü inşa sürecini yaşadıklarını söylüyorlardı; fakat somut gerçeklik planında, küçük-burjuva hareketin devrimci-demokrat örgütleri olarak gelişiyorlardı. Aynı süreç boyunca, işçi hareketine ilgisiz kalmakla, onu revizyonist-reformist akımlara terketmekle kalmıyorlar, sınıfı eksen alacak bir çalışmayı da ekonomist, hatta hatta düpedüz revizyonist olmanın en tartışmasız göstergesi sayıyorlardı. Zira o zamanlar, sonradan komünistlerin eleştirileriyle de yeterli somutlukta kanıtlandığı gibi, halkçılar için işçi sınıfı denilince sendikal hareket ve sorunların ötesinde bir şey akla gelmiyordu. Soyut teorinin gözdesi olan işçi sınıfı, somut pratik planında yalnızca ekonomizmi ve sendikalizmi akla getiriyordu. (Bu tersyüz edilmiş ekonomist düşünüş tarzı, küçük-burjuva dalga kırılıp durulunca ve yeni dönemde "sınıf yönelimi" moda olunca, kendini bu yeni "yönelim" içinde bu kez düz biçimiyle, kaba bir kuyrukçu ekonomizm olarak üretti.)

Soyut doğruları bilen bu akımların somutta politik-örgütsel şekillenme süreçlerini sınıf hareketi ekseni yerine çeşitli halk sınıf ve tabakaları (yeni dönemde buna "çeşitli emekçi sınıf ve tabakalar" deniliyor. Önemli bir ilerleme!) içinde yaşamaları, yalnızca küçük-burjuva demokratik dalganın kuyruğunda sürüklenme kendiliğindenciliğinin bir göstergesi değildi elbette. Bundan da önemli olan, parti sorununa ilişkin temel marksist doğrula-

rın bir bilincin ve bakışaçısının ifadesi olmak yerine, kitaplardan alınma birer boş söz kalıbı olmaktan öteye gidememesiydi. Asıl bilinci ve bakışaçısını ise, gerek Türkiye'nin kendi tarihinde ve gerekse '60'lı ve '70'li yılların etkin devrimci akımı çağdaş popülizmde derin düşünsel kökleri olan, dönemin küçük-burjuva hareketliliği tarafından ise yeniden yeniden üretilmesine canlı bir maddi zemin kazandırılan popülizm oluşturuyordu. Komünist işçi partisi yaratmak iddiasıyla yola çıkanların devrimci-demokrat halk partisi ya da "hareketi" yaratmaktan öteye gidememelerinin temelinde bu ideolojik bakışaçısı vardı.

Popülist ideolojik bakışaçısı yalnızca mantıksal olarak değil, pratikte de belli bir bütünlüğe sahipti. Bu nedenle de, işçi sınıfı partisini inşa etmekten sözedip de bunu "çeşitli halk sınıf ve tabakaları" eksenindeki bir pratik süreç olarak yaşayanların, devrimin ve devrimci siyasal mücadelenin gündemdeki sorunlarına doğru yaklaşamamalarına şaşırmamak gerekir. Bu akımların tamamı işçi sınıfını "devrimin öncüsü" ve içlerinden bir çoğu da aynı zamanda "temel toplumsal gücü" olarak görüyorlardı. Fakat devrimin öncü ve temel toplumsal gücü sayılan bu sınıf içinde bir arpa boyu yol alamadıkları halde, işçi sınıfının "müttefikleri" içinde büyük bir "kitleselleşme"ye ulaşabiliyor, bu çarpıklıktan rahatsız olmak bir yana, bu başarının sarhoşluğu ile kendilerinden geçebiliyorlardı (ve tüm bunlar, '71 Hareketi'nin "ideolojik önderlik" tezinin güya eleştirilip reddedildiği bir dönemin ardından yaşanabiliyordu).

Dolayısıyla da, yalnızca parti sorunu değil, öncü ve yedek toplumsal kuvvetler üzerine bıktırıcı tartışmalara konu olan devrim stratejisi üzerine edilen onca sözün de gerçek siyasal pratikte hiçbir anlamı kalmıyordu. Devrimin "öncü"sü kenarda duruyorken, o nerdeyse tamamen revizyonistlerin ve reformistlerin tahrip edici etkisine bırakılmışken, dikkatlerini tamamen ya da esas olarak "müttefikler" üzerinde yoğunlaştıranlar, elbette bunu "devrimi örgütlemek" adına, bunun için de işçi sınıfını ve çeşitli halk sınıf ve tabakalarını birlikte örgütlemek gerekliliği adına yapıyorlardı. Ama bunu böyle yaparlarken, "çeşitli halk

sınıf ve tabakaları"nı örgütlemenin ve gerçek iktidar mücadelesine yöneltmenin temel önkoşulunun işçi sınıfı içerisinde gerçek bir kuvvet olmak olduğunu kolayca gözden kaçırabiliyorlardı. Bu sınıfın fiili siyasal önderliği örgütlenmedikçe, gerçek sınıf ilişkileri ve sınıflar mücadelesi planında önderlik yapmaya yetenekli bu biricik sınıfa bu anlamda dayanılmadıkça, müttefikler eksenindeki bir çalışma ve mücadelenin devrimci iktidar hedefi açısından sonuçsuz bir çaba olacağı basit gerçeğini es geçtiklerinin farkında bile olmuyorlardı. Pratik yönelimlerinde, sınıfın öncü örgütü sorununu yerli yerine oturtamayanlar, bu aynı yeteneksizliği, devrimin öncü sınıfı sorununu yerli yerine oturtamamak planında da gösteriyorlardı.

Bunlar yalnızca '80 öncesinin sorunları olsaydı, komünistler tarafından halkçılıktan kopuş döneminde fazlasıyla da eleştirildiklerine göre, artık yakın tarihimizin sorunları olarak bir yana bırakılabilirlerdi. Oysa sayısız gösterge, halkçı geleneğin kendini yeni koşullara bir parça uyarlayarak, fakat özü itibarıyla geçmiş önyargılarını koruyarak yeni dönemde de sürdüğünü açıklıkla ortaya koyuyordu. Geçmişle açık bir hesaplaşma yaşanmadığı sürece başka türlü olması da zaten beklenemezdi.

Fakat dahası var. Gazi'deki halk hareketinin görkemi ve sarsıcı etkisi sınıf hareketindeki tıkanıklığın sürmekte olduğu bir konjonktürle de çakışınca, eski önyargılar yeniden depreşti. Ve son bir yılın devrimci örgütler pratiği, "anti-faşist toplumsal dinamiklere seyirci kalmamak" türünden pek devrimci görünen gerekçelendirmeler eşliğinde, '80 öncesinin küçük ölçekli bir benzerini sundu. '87 sonrasının "sınıf yönelimi" modası yerini '95 sonrasının "semt yönelimi" modasına bıraktı. Eski toplumsal zemine bu akış beraberinde buna uygun mücadele anlayışı ve çalışma tarzını getirmekte çok da gecikmedi. Geçmişi aşamayan devrimci örgütlerde şimdilerde, deyim uygunsa bir "DHKP-C'lileşmek" modası var. DHKP-C semt pratiğinin ve bunun ürettiği mücadele anlayışının devrimci açıdan en gelişmiş örneği olduğuna göre, bu gelişme de son derece doğaldır.

Halkçılığın eski önyargıları yeni dönemde de inceltilmiş şe-

killeriyle yaşadığına göre ve semtlerin küçük-burjuva ve yoksul katmanlarındaki hareketlenme onlara yeni bir yaşama zemini oluşturduğuna göre, halkçılıkla ideolojik hesaplaşmanın sürdürülmesi de niyetten öteye bir zorunluluktur.

Burada konumuz parti sorunu, partinin sınıf kimliği sorunu, bunun parti inşa sürecinin pratik-örgütsel yönelimleri bakımından somut anlamı üzerinedir. Buna geçmeden önce, tartışmanın ve eleştirinin genel çerçevesinin anlaşılmasını kolaylaştırmak bakımından, iki şey yapmamız gerekiyor.

Bunlardan ilki, **EKİM I. Genel Konferansı**'nın konuya ilişkin metninden sorunun genel çerçevesini özlü bir biçimde koyan bir parçayı buraya aktarmak olacak:

"Parti, sosyalizm ile sınıf hareketinin örgütlü birliğidir. Bu temel ve özlü tanım, öncü partinin ideolojik kimliği ile sınıfsal kimliğini içiçe vurgulamaktadır. Sosyalizm proletaryanın düşünsel temeliyse, proletarya da sosyalizmin toplumsal-maddi temelidir. Parti, bu iki öğenin tarihsel kaynaşmasının cisimleşmiş bir ilk birliğidir ve bu kaynaşmayı tüm sonuçlarına götürmenin temel tarihsel aracıdır.

"Aynı temel düşünce partileşme sürecinin pratik boyutlarını da bütün açıklığı ile ortaya koyar. Bize gerekli olan, kuvvetli bir **marksist-leninist teorik temeli** sağlam bir **proleter sınıf tabanı** ile birleştirebilen, marksist-leninist ideolojik kimliği proleter sınıf kimliği ile aynı örgüt yapısı içinde kaynaştırabilen bir partidir. Dolayısıyla teorik gelişme, ancak kendisine, sınıf hareketiyle birleşme çabası, sınıfın en ileri unsurlarını teorik gelişmenin sonuçları temelinde sosyalizme kazanmak ve sınıfın öncü kesimi olarak örgütlemek çabası eşlik ettiği takdirde, gerçek bir proleter öncünün inşasıyla taçlanabilir. Bu kavrayış ve buna uygun bir pratik içinde inşa edilmiş bir parti, yalnızca bilimsel bir teoriyle donanmış bir öncü müfreze olmakla kalmayacak, aynı zamanda, işçi sınıfının bir parçası ve örgütlenmesinin en üst biçimi olacak, dolayısıyla sınıfın örgütlü öncü müfrezesi sıfatını taşımaya hak kazanacaktır." (*EKİM I. Genel Konferansı/Değerlendirme ve Kararlar*, Eksen Yayıncılık, s.126-127)

İkinci olarak ise, ekte Rusya'da parti inşa sürecini sosyalizmle sınıf hareketinin birleştirilmesi süreci olarak ele alan marksist deneyimi Lenin'in kaleminden sunuyoruz. Kronolojik sıralama içinde verdiğimiz bu metinler, yalnızca Rusya'daki deneyimin somut seyrini değil, fakat buna ışık tutan marksist bakışaçısını da en özlü biçimde veriyorlar. Bu metinlerin incelenmesi, buradaki tartışmanın anlaşılmasını hayli kolaylaştıracaktır.

EKİM'in "işçiciliği"

EKİM Olağanüstü Konferansı Bildirisi, Türkiye sol hareketinin temel bir karakteristiği ve tarihsel bir geleneği olarak nitelediği "işçi sınıfına yabancılaşma ve güvensizlik" eğiliminin yeni dönemde incelmiş şekliyle hala da yaşamakta olduğunu vurguladıktan sonra, şöyle devam ediyor:

"EKİM'in ortaya çıkışı bu ideolojik-politik geleneğe büyük bir darbe olmuştur. EKİM bu geleneğe vurarak ve popülist önyargıları parçalayarak, Marksizm-Leninizmin özü demek olan proletaryanın tarihsel rolü düşüncesini boş bir soyut söz olmaktan çıkarmış, politik ve örgütsel perspektiflerini bu temel teorik kavrayış çerçevesinde şekillendirmiştir. Bu halkçı ideolojiden kopuşun en temel halkalarından biri olmuş, bu soruna ilişkin kavrayışı EKİM'in marksist-leninist kimliğinin **temel taşlarından** birini oluşturmuştur.

"... EKİM'de sınıf yönelimi ve sınıfa dayalı örgüt perspektifi, '87-90 dönemindeki işçi hareketliliğinin kendiliğinden yarattığı bir politik refleks değil (böyle sanmak EKİM'i geleneksel halkçı gruplarla karıştırmak olurdu), fakat halkçı geleneğin en temel ideolojik zaaflarından birine yöneltilmiş köklü eleştirinin bir "yan ürünü", bir zorunlu ve mantıksal sonucuydu. EKİM için marksist-leninist teorinin temel bir sorunu etrafında, proletaryanın kapitalist toplumdaki yeri ve tarihsel devrimci rolü çerçevesinde oluşmuş bir politik ve örgütsel perspektifi götürüp işçi hareketinin gündelik gel-gitleri içinde değerlendirmeye kalkmak, gerçek bir şaşkınlığın ve tam bir cehaletin ürünü olabilir ancak." (*Devrimci*

Politika ve Örgütlenme Sorunları, Eksen Yayınları, s.28)

Bu, yakın yıllarda komünistlere yöneltilmiş bir başka "işçicilik" suçlamasına verilmiş bir yanıttır. Komünistlerin "işçici"liğini "işçi sınıfı ile aynı anda oturup kalkmak"la da gerekçelendiren *Devrimci Proletarya*'ya da bu açıdan çok önceden verilmiş bir yanıt sayılmalıdır. İçeriksiz boş söz kalıplarına aslında bu kadarı bile fazladır ama biz yine de konumuza devam edelim.

Devrimci Proletarya'nın pek iddialı gözlemlerinden biri şöyleydi: **"'89 Bahar Eylemleri**, 12 Eylül sonrasında yeni bir dönemin açılışı rolünü oynadı. Gözler işçi sınıfına yöneldi... (İşçi hareketi) bir kısmı kaba Maoculuğun çekiminden çıkmış kimi örgütleri proletarya ve sosyalizm vurgusunu keşfe yöneltti." (s.6)

Bu *Yanıt*'ın ilk bölümünde de belirtmiştik: Sınıf hareketi "12 Eylül sonrasında yeni bir dönemi" '89 Baharında değil, fakat '87 yılında grev hareketinde yaşadığı ani sıçramayla başlatmıştı ve solda "sınıfa yönelim" daha 1988 yılında "moda" bir eğilime dönüşmüştü. Bu yönelişin kendiliğindenci karakteri ile bu yeni yöneliş alanında yarattığı yeni sorunlar ise, komünistler tarafından daha 1989 başında, yani ortada henüz "89 Bahar Eylemleri" bile yokken enine boyuna tartışılmıştı. (Bkz. *Devrimci Harekette Reformist Eğilim*, Eksen Yayıncılık). Dolayısıyla, *Devrimci Proletarya*, yalnızca gözlemlerinde pek gecikmiş olmakla kalmıyor, fakat daha da önemlisi, gelişmeleri zaman içinde yerli yerine de oturtamıyor. Pek iddialı tonda ileri sürülmüş gözlemler için bu pek de önemsiz bir zaaf değildir herhalde.

Fakat biz bu hatırlatmadaki asıl amacımıza gelelim. *Devrimci Proletarya* ve aynı paraleldeki yayınlar, 12 Eylül sonrasında sınıf hareketinde yaşanan gelişmelerin etkisiyle "proletarya ve sosyalizm"in keşfi türünden bir kendiliğindenciliği, sık sık satır aralarına sıkıştırılmış imalarla komünistlere de atfederler. EKİM'in "işçici"liğini tartıştığımıza göre, bu iddia üzerinde kısaca durmak ve bu alandaki ucuz spekülasyona da artık kesin bir son vermek zorundayız. Bu EKİM'in olmayan işçiciliğinden TİKB'nin hala yaşagelen halkçılığına geçişimizi de kolaylaştıracaktır.

Yakın zamanda komünistlerin geleneksel halkçı hareketten

kopuşunu hazırlayan sürecin bazı ilk belgeleri *Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*'nin Ekler bölümünde geniş okur kitlelerine sunuldu. (Bu metinlerin ilk baskısının daha 1987 Mayıs'ında yapıldığını hatırlatalım.) Bu belgeler incelendiğinde açıkça görülecektir ki, komünistlerin "sosyalizmi ve proletaryayı keşfi" daha 1987 Ocak'ında kesin bir sonuca bağlanmıştır. Ama bu "keşif", TİKB yayınlarının bize birinci kuşak TİKB kadroları tarafından daha 1969'da başarıldığını gururla duyurduğu "keşif"-ten elbette tümüyle farklıdır. Böyle iddiaları ileri sürebilenler, bununla yalnızca, 1995 yılında bile hala sorunların özünü ve gerçek içeriğini yerli yerine oturtamadıklarını göstermiş oluyorlar. Sosyalizm, işçi sınıfı, işçi sınıfının tarihsel rolü ve devrimdeki önderliği türünden temel marksist teorik doğruları keşfetmek gerekmiyordu. Bunlar Türkiye'de hep biliniyordu ve zaman içinde gitgide daha iyi bilinir oldu. Komünistler tarafından popülizme yöneltilen marksist-leninist eleştiriyi TİKB yayınlarına benzer bir darlık içinde kavrayan TDKP teorisyenlerine, daha 1987 yılında buna ilişkin olarak gerekli yanıt verilmişti. (Bkz. *Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, s.110-111)

Bütün sorun; "sosyalizm"i doğru bir perspektif ve strateji içinde somutlamak ve "işçi sınıfı"nı **temel çalışma alanı** ve örgütsel gelişmenin **ana ekseni** olarak alabilmekti. Dolayısıyla da öncü sınıf partisini, sosyalizm ve sınıf hareketinin birleştirilmesi çabası ve süreci içinde inşa etme perspektif ve pratiğine sahip olabilmekti. Sosyalizmi küçük-burjuva bir bozulma ve çarpıtmalardan kurtarabilmenin ve Marksizm-Leninizmin özü demek olan proletaryanın tarihsel rolü düşüncesini boş bir soyut söz olmaktan çıkarabilmenin biricik olanaklı yolu buydu. Ve geleneksel halkçı devrimci harekette geçmişte olmayan ve TİKB dahil halen de olmayan tam da bunlardı. Komünistlerin (TİKB yayınlarının pek sevdiği bir ifadeyle) "gecikmiş keşfi" tam da bu alandaydı. Onlar bu "keşif"lerini, hiç de işçi hareketinin o zamanlar henüz olmayan yeni dönem gelişmelerinin etkisinde değil, fakat tam da, geleneksel hareketteki tasfiyeci parçalanma ve dağılma sürecini çözümleme çabası içinde yaptılar. Bu süreci ve devrimci

harekette yaşanan bunalımın küçük-burjuva niteliğini çözümleyerek, bunun ideolojik, programatik, taktik ve örgütsel planda bu sınıf karakteriyle kendini nasıl ortaya koyduğunu marksist eleştiriyle sergileyerek, geleneksel hareketin halkçı-demokratik platformundan koptular.

Tüm bunlar 1987 Nisan'ında olup bitmişti. Kopuş bu tarihte ilan edilmiş ve ilk temel belgeler hemen ardından (Mayıs '87) kamuoyuna sunulmuştu. Ve bunlar olup biterken, "12 Eylül sonrasında yeni bir dönem başlatan", böylece "sosyalizm ve işçi sınıfının keşfi"ni kolaylaştıran "'89 Bahar Eylemleri"ne daha tamı tamına iki sene vardı. Fakat işte onyıllardır bilinmekte olan "sosyalizm" ve "işçi sınıfı" kavramlarına bu yeni ve farklı bakışları nedeniyledir ki, komünistler daha en baştan, ilkinden dolayı Troçkizmle ve ikincisinden dolayı uvriyerizmle (işçicilikle!) suçlandılar. Tıpkı daha sonraları TİKB yayınlarında (biraz daha ölçülü ve hoşgörülü bir tarzda) yapıldığı gibi!..

İthamlar yeni olmadığına göre, doğal olarak bunlara ilişkin tartışma da yeni değildir. "İşçicilik" tartışmasını komünistler daha baştan fazlasıyla yaptılar ve saflarımızda ortaya çıkan tasfiyeci geriye düşüş döneminde yinelemek zorunda kaldılar. 1987 Temmuz tarihi taşıyan *Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi* kitabının neredeyse üçte biri (3. Bölüm'ün tümü) parti sorunu ve işçi sınıfı üzerinedir. "İşçicilik" ve "kaba işçici bir tarzda öncü işçilerden parti yaratma" üzerine *Devrimci Proletarya*'nın bugün tartıştığı ve tartışabileceği bir çok sorunun yanıtı daha o zamandan fazlasıyla verilmiştir. Dahası var. Sorun yalnızca sınıfa gitmek olmadığı için ve işçi sınıfı hareketindeki gelişmeler nerdeyse tüm halkçı akımları 1978'den itibaren kendine şu veya bu ölçüde çektiği için, tartışma, sınıfa gitmenin ötesinde, nasıl bir perspektifle gidildiği çerçevesinde de sürdürülmüştür. (Bkz. age., 4. Bölüm)

TDKP ile bu ayrıntılı tartışmaların öncesinde, komünistler tarafından parti sorunu çerçevesinde '80 öncesinin halkçı hareketine yöneltilen eleştirinin özü, *Yakın Geçmişe Genel Bir Bakış*'ta (Mayıs 1987) şöyle ortaya konulmuştu:

"Gerçek bir marksist yönelişin özünü ve esasını, proletarya-

nın tarihsel rolünü kavrayış oluşturur. Bu kavrayışa ulaşmış ve dolayısıyla marksist-leninist sıfatını haketmiş bir siyasal hareket, teorik gelişiminin, siyasal faaliyetinin ve örgütsel şekillenişinin **odağına** yalnızca ve yalnızca işçi sınıfını koyar. Bütün teorik siyasal çabasını proletarya hareketinin sorunlarına, görevlerine ve bilinçli siyasal gelişimine hasreder. Bu kavrayışa ulaşmış bir hareket, her türlü bulanıklık ve muğlaklıktan bütünüyle uzak ve çok net olarak, parti sorununu, bilimsel sosyalizm ile proletarya hareketinin birliği olarak ele alır." (Eksen Yayıncılık, s.47)

Aynı değerlendirmede, 12 Mart sonrasında '71 Devrimci Hareketi'ne yöneltilen eleştirinin ideolojik-sınıfsal kavrayış ve kimliğin köklerine inemeyen, işin özünde, maceracılığın eleştirisi kapsamını aşamayan bir girişim olarak kaldığı vurgulanıyor (s.43). Maceracılık eleştirildi, öncü savaş terkedildi; böylece "kitlelere" ya da "halka" dayalı bir çalışma ve mücadele dönemine girildi. (Dönem büyük kitlesel hareketlilikler dönemiydi ve ilerlemenin bu kadarı aynı zamanda kitle pratiğinin basıncından besleniyordu.) Fakat halkçılık gerçek kimliğini ve ruhunu işte tam da bunun ardından buldu. Sosyalizmi hedeflediğini söyleyen ve işçi sınıfının öncü partisini inşa etmek iddiasındaki tüm devrimci siyasal gruplar küçük-burjuva dalganın çekim alanında kaldılar ve aynı dönemde, aynı "halk" hareketinin bir öteki temel bileşeni ve etkin gücü olan işçi sınıfı hareketini, neredeyse tamamen revizyonist-reformist akımlara bıraktılar. '78 sonrasında işçi sınıfı hareketi bu akımları nihayet bir ölçüde kendine çektiği bir gelişme aşamasında ise, bu akımlar ideolojik ve örgütsel kimliklerini küçük-burjuva demokrat hareket içinde fazlasıyla pekiştirmişlerdi. Bu nedenle de "halk"ın bir parçası olarak artık görmezden gelemeyecekleri işçi sınıfına küçük-burjuva demokrat etkiyi taşımaktan öteye gidemediler. Şunu da ekleyelim ki, tüm dönem boyunca temel ilgi ve çalışma alanları, asıl gövdeleriyle içinde yer aldıkları küçük-burjuva katmanlar olarak kaldı. Küçük-burjuva bir toplumsal zeminde şekillenen parti inşa süreçleri ise, sosyalizm ile sınıf hareketinin birliğinin değil, fakat demokratizm ile küçük-burjuva hareketin birliğinin bir ifadesi ve yansıması oldular.

Elbette TİKB'nin kendisini bu genel olgunun dışında gördüğünü biliyoruz. Öylesine ki, TİKB Merkez Yayın Organı *Orak-Çekiç*, Mart 1995 tarihli 86. sayısında, *"Tarih Önünde Sorumluyuz"* başlığı taşıyan ve TİKB'nin dünü-bugününü ele alan kapak yazısında, ciddi ciddi şöyle yazabilmiştir:

"'Kader' anları ve adımları olarak adlandırabileceğimiz bu yönelim ve adımların başında hiç kuşkusuz, daha 1969'lardan itibaren yüzümüzü proletaryaya çevirmemiz gelir. Devrimin önder ve temel gücü olarak işçi sınıfına yönelmemiz, ML ideolojik tutarlılık ve Türkiye'nin nesnel gerçekliğini yakalama açısından doğru ve isabetli bir tutum olmanın ötesinde, bugünlere gelmemizi sağlayan atardamarımız olmuştur."

Devamında "Eğer o günlerde revaçta olan küçük-burjuva devrimciliğinin seline kapılıp gitseydik, akibetimiz" tüm ötekilerden farklı olmazdı diye de ekleniyor. Bu kadar ciddi bir iddia elbette incelenmeye değer. Fakat biz şimdilik "1969'dan itbaren"i bir yana bırakalım. 20 yıl sonrasına, küçük-burjuva selin bittiği ve işçi dalgasının "'89 Bahar Eylemleri" biçiminde kendini ortaya koyduğu dönem ve sonrasına bakalım.

TİKB'nin halkçılığı

'87 sonrası işçi hareketinin Bahar Eylemleriyle yeni bir evreye yükseldiği 1989 TİKB için bir yeniden toparlanma yılıdır. 12 Eylül sonrasında bir çok örgütten farklı olarak merkezi yapısını ve örgütsel sürekliliğini uzun yıllar için korumayı başaran TİKB, bunu 1985 başında kaybetti. Dört yıl süren bir örgütsel dağınıklık dönemi yaşadıktan sonra, '89 yılından itibaren merkezileşmiş örgütsel faaliyetine yeniden başladı. Bu *Orak-Çekiç'in* de yeniden yayınlandığı tarih oldu.

Bu yeni yayın yaşamının ilk sayısında yer alan *"Yeni Bir Devrimci Yükselişin Eşiğinde TİKB Yaşıyor ve Savaşıyor"* başlıklı yazı, yeni bir dönemin başında partileşme sürecinin sorunlarına bir paragrafla da olsa değinen tek metin durumundadır. Oradan okuyoruz:

"TİKB, bugün önüne partileşme; ML çizgisini derinleştirme, modern revizyonizm ve oportünizme karşı mücadeleyi hızlandırma, işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflarla bağlarını güçlendirme, nitelikten gerilemeden daha büyük kadro güçlerine ulaşma ve yan örgütler ağı yaratarak, varolan yığın örgütlerinde etkinleşerek geniş kitlelere kumanda edebilir hale gelme hedefini koydu." (Sayı: 63-64, s.19)

Kendini parti öncesi bir örgüt, bir parti inşa örgütü olarak tanımlayan TİKB, bir yeniden toparlanma döneminde, üstelik "sınıf yönelimi"nin moda olduğu bir dönemde ve '89 Bahar Eylemleri'nin hemen ertesinde, sorunu, "**işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflarla** bağlarını güçlendirme", "**geniş kitlelere** kumanda edebilir hale gelme" olarak tanımlıyor.

Peki sorun, neden açık ve net bir tutumla, "sınıf hareketiyle birleşme" olarak değil de "işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflarla bağlarını güçlendirme" olarak konuluyor? İki şeyden biri; ya kökleri ve sınıf yönelimi '69'a kadar dayanan TİKB, gelişmesinin başlangıcında ve güçlerinin çok sınırlı olduğu bir dönemde tüm dikkatini işçi sınıfına vermiş ve partinin bu biricik gerçek toplumsal zemininde yeterli sağlamlıkta bir yer edinmiştir; dolayısıyla artık güçlerini ve kollarını sınıfın ötesine, "diğer emekçi sınıflara" da uzatacak bir gelişme aşamasına ulaşmıştır. Ya da, 1969'dan 20 yıl sonra, 1989 yılında, "sınıfa yönelim"in moda olduğu bu dönemde, TİKB, parti inşa sürecinin sınıfsal boyutuna hala eski halkçı kalıplarla bakmayı sürdürüyor. İlk ihtimalin tümüyle geçersiz olduğunu biliyoruz. Geçmiş bir yana, yeniden toparlanmaya giriştiği evrede TİKB'nin hala dar bir kadro örgütü olduğunu bize bizzat TİKB yayınları bildirdiğine göre, geriye son derece rahatsız edici bir olgunun göstergesi olan ikinci ihtimal kalıyor. Demek oluyor ki, bu durumda TİKB'nin partileşme sürecine, partiyi sos-yalizmle sınıf hareketinin birliği olarak ele alan temel marksist-leninist düşünce değil, fakat geleneksel hareketin "işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflarla bağları güçlendirme", "kitlelerle" birleşme halkçı mantığı ve pratiği yol gösteriyor.

Fakat bu bakışaçısını irdelemeden önce, bunun ara bir değin-

me esnasında yaşanan dikkatsiz bir ifadelendirme değil de, bir yeniden toparlanma evresine ilişkin açık bir politik-pratik perspektif olduğunu görmemiz gerekir.

Önümüzde *Orak-Çekiç*'in yeniden yayın yaşamının 6. aymda (Ocak-Şubat 1990) *"Yapı Yükseliyor"* başlığı altında ve parti inşa sürecinin sorunlarına ayırdığı başyazısı var. Bu yazı çalışma alanı ve güç yoğunlaştırmasına ilişkin bu aynı konuda bize yeterli açıklıklar sunuyor. Okuyoruz:

"TİKB'nin bugün değişik sınıf ve toplumsal tabakalar arasında ilişkileri ve örgütsel çalışması bulunmaktadır. Bunlar henüz yeni olmakla birlikte gelişmeye açık alan ve ilişkilerdir. İşçi sınıfı içindeki etkimiz ve bağlarımız zayıftır, bu alana özel bir önem vereceğiz. ...

"Çalışmalarımız sadece işçi sınıfı ile sınırlı değildir ve olmayacaktır. Gençlik, aydınlar, memurlar, kadınlar içerisinde ilişkilerimiz vardır. Çeşitli sınıf ve tabakalar arasında komünist düşünceyi ve örgütlülüğü geliştirmek, tüm emekçi sınıf ve tabakaların mücadele potansiyellerini harekete geçirmek, TİKB önderliğinde devrim için kanalize etmek hedefimizdir. ...

"Bugün kadro güçlerimiz son derece sınırlıdır... TİKB günün koşullarına uygun olarak kadrosallaşma ve kitleselleşmeyi içiçe ve yoğun bir biçimde gerçekleştirme göreviyle karşı karşıyadır...

"TİKB bu döneme aynı zamanda kitleselleşme sloganıyla giriyor. Kadrolaşma ve kitleselleşmeyi içiçe ve yoğun bir şekilde gerçekleştirmenin ve örgütümüz için yeni bir açılım olacak kitleselleşmenin sorunlarını çözerek ilerleyeceğiz. Amacımız, ... sağlam bir profesyonel devrimciler çekirdeğinin en geniş emekçi yığınlara doğru açılımını sağlayacak bir örgütler ağıyla kuşatılmasıdır. ...

"Başta işçi sınıfı olmak üzere ondan çıkarı olan tüm emekçi sınıf ve tabakaları devrim ve sosyalizm hedefi doğrultusunda birleştiren bir örgütsel çizgi izlenecektir." (Sayı: 67)

Bu uzun aktarmalar 1990 başındaki TİKB'nin pratik cephedeki durumu ve yönelimleri konusunda tartışmasız bir açıklık sunmaktadır. Kadro gücü ve kitle ilişkileri "son derece sınırlı"

bir hareket olarak önüne kadrolaşma ve kitleselleşmeyi koyan TİKB, bunu "değişik sınıf ve toplumsal tabakalar" içindeki bir çalışmayla gerçekleştirmek hedefindedir. İşçi sınıfı içinde zayıf olan çalışma güçlendirilecek, fakat örgüt kendini bununla sınırlamayacak, "çeşitli sınıf ve tabakalar arasında komünist düşünceyi ve örgütlülüğü geliştirmek" için çalışılacak, buna uygun bir örgütsel çizgi izlenecektir.

Partileşme sürecinin pratik-örgütsel cephesine bu bakış, geleneksel hareketin genel halk hareketi içinde sözümona sınıf partisi inşa etme anlayışının bir tekrarıdır. Şu farkla ki, geleneksel akımlar '74 sonrasının genel halk hareketinin ürünüydüler ve kendilerini içinde buldukları kendiliğindenci pratiklerini sonuçta bir anlayış olarak da benimsiyorlardı. TİKB ise aynı şeyi, küçükburjuva dalga kırıldıktan ve küçük-burjuva devrimciliği ağır bir yenilgiyle iflas ettikten yıllar sonra, en geri akımlarda bile "sınıf yönelimi"ni kendiliğinden bir moda haline getiren '87 sonrası işçi hareketi dalgasının tepe noktasını işaretleyen bir evrede, 1990 Türkiye'sinde, bir ön perspektif olarak ortaya koyuyor. Bu TİKB payına ancak çok büyük bir talihsizlik sayılabilir.

Bir yenilgi dönemi sonrasında, önemli güç kayıplarının ardından, "son derece sınırlı" kadro güçleri ile siyasal mücadele sahnesine yeni bir çıkış yapıyorsunuz. '79'dan beri marksist-leninist bir programa sahip olmakla birlikte, henüz sınıf hareketinin dışında olduğunuzu söylüyorsunuz. Eğer gerçekten sınıfın öncüsü bir parti inşa etmek istiyorsanız, bu durumda yapmanız gereken şey, pratik planda tüm dikkatinizi işçi sınıfı içinde çalışmaya yöneltmek, sınırlı güç ve olanaklarınızı bu özel alanda yoğunlaştırmak olmalıdır. Böyle olması gerekirken, nasıl oluyor da devrimden çıkarı olan "tüm emekçi sınıf ve tabakalar" içinde bir çalışma ve örgütsel gelişmeden bahsedebiliyorsunuz? Bu soruya olsa olsa şu yanıt verilebilir: Biz partiyi ve devrimi birlikte örgütlüyoruz; devrim de yalnız işçi sınıfıyla gerçekleşemeyeceğine göre, "başta işçi sınıfı olmak üzere ondan çıkarı olan tüm emekçi sınıf ve tabakaları devrim ve sosyalizm hedefleri doğrultusunda birleştiren bir örgütsel çizgi izlemek" son derece doğaldır; bunu

kavrayamayanlar, işçi sınıfını her şey sanan "kaba işçici"ler olabilir ancak...

Bu yanıt bir yakıştırma değil, yazılıp söylenenlerin mantığından çıkan en doğal sonuçtur. Bu sonuç, o pek devrimci ve pek çekici "partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek" sloganının kofluğuna ve parti sorununa ilişkin marksist-leninist bakışaçısında yarattığı kaba bulanıklığa bir başka temel önemde örnektir. "Partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek" adına, parti inşa sürecini işçi sınıfı ekseninden devrimden çıkarı olan tüm sınıf ve tabakalar içinde yürütülecek bir genel çalışma eksenine kaydıran bu çarpık anlayış, geleneksel halkçı hareketin ortak partileşme anlayış ve pratiğidir. Fakat tam da bu çarpık anlayış nedeniyledir ki, tam da toplumun devrimde önderlik yeteneğine sahip tek tutarlı devrimci sınıfı olan işçi sınıfı tabanına dayalı bir öncü parti örgütlemek yoluna gidilmediği içindir ki, "devrimi örgütlemek" de boş bir iddia olarak kalmıştır. Zira devrimi örgütlemenin temel koşulu, öncelikle devrimin biricik öncü toplumsal gücü olan işçi sınıfını örgütlemektir. Bunun için de, öncelikle, sınıf hareketiyle kopmaz bağlar içinde sınıfın komünist öncüsü sıfatına layık bir parti örgütlemek gerekir. Parti, sınıf ve devrim kavramları arasındaki bu kopmaz diyalektiğin çağdaş popülizmin yarattığı ağır düşünsel tortular nedeniyle pek kolay anlaşılamadığını biliyoruz. Ama Lenin'i ve Rus Devrimi üzerine yazılanları döne döne okuyanlar, okuduklarına biraz daha dikkatli bakarlarsa, Rus Devrim tarihinin ve Sosyalist Ekim Devrimi'nin burada kastedilen şeyin klasik tarihsel örneği olduğunu kolayca görebilirler. Parti sınıf tabanına ayağını sağlamca bastı; Rus toplumunun devrimci önderlik yeteneğine sahip bu biricik tutarlı devrimci sınıfını örgütledi. Bu sayededir ki, öncüsünü bulmuş bu sınıf da, devrimden çıkarı olan tüm öteki sınıf ve katmanları ardından sürükleme yeteneği göstererek, devrimi zafere ulaştırmayı başardı.

Parti inşa süreci evresinde partiyi ve devrimi, dolayısıyla da işçi sınıfını ve müttefiklerini birlikte örgütlemek biçimindeki hiçbir yenilik taşımayan, geleneksel halkçı hareketin geleneksel düşünüş ve davranış tarzı olan bu anlayışı, komünistler daha 1987

yılında, ayrıntılı bir eleştiriye tabi tutmuşlardı:

"1978'e kadar işçi sınıfını esas bile almayan, 1978 Ekim'-inden itibaren işçi sınıfına ağırlık vermeye başlayan partileşme sürecindeki bir hareketin önderliği, hareketin işçi sınıfına yönelirken, küçük-burjuvazi içinde nispi bir gerileme içine girmesinden rahatsız oluyor ve örgütün dikkatini yeniden şehir küçük-burjuvazisine çekiyor. Gerekçe hep aynı: 'İşçi sınıfı tek başına devrim yapamaz!' İyi de, işçi sınıfının sosyalist siyasal hareketi ve bu hareketi yaratma sürecinin ürünü komünist sınıf partisi olmadığı sürece de, işçi sınıfının damgasını vurduğu bir devrim olamaz. İşçi sınıfının kendi müttefiklerini devrimci bir çizgide ve başarıyla genel devrim mücadelesine yöneltmesi, herşeyden önce, işçi sınıfı hareketi bağrında şekillenen kendi partisine kavuşması, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını kazanması ile mümkündür. Bunda adım atılmadan işçi sınıfının müttefiklerini kazanmaya yönelik her girişim, bu müttefikler tarafından kazanılmayla sonuçlanır. TDKP'nin pratiğiyle de örneklendiği gibi..." (*Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, s.83-84)

Bu yanıt, bugünün halkçı anlayış ve pratiklerine karşı da tüm geçerliliğini koruyor.

Orak-Çekiç'in geciken keşfi

Hatırlanacağı gibi, *Devrimci Proletarya*, '89 Bahar Eylemlerinin 12 Eylül sonrasında yeni bir dönemi başlattığını, solda bir anda gözlerin işçi sınıfına yöneldiğini ve sınıfın nihayet keşfedildiğini söylüyordu. İşçi hareketindeki (ve dolayısıyla sol hareketteki) gelişmeyi iki yıl geç başlatıyor olsa da, işaret edilen olgusal durum bir gerçektir. Solun geneli üzerinde oluşan böyle bir basıncın TİKB'yi de etkilememesi düşünülemezdi. Fakat TİKB yayınlarında bu etkinin yansıyabilmesi için '89 Bahar Eylemlerinin üzerinden neredeyse bir yıl geçmesi gerekti. Sınıf hareketinin yeni bir dönemi başlattığı tarih gerçekte 1987 olduğuna göre. bunu neredeyse üç yıl geçmesi gerekti diye anlamak gerekir.

Bahar Eylemliliklerinin hemen ardından yayın hayatına başlayan *Orak-Çekiç*'in sınıf hareketindeki yeni dönem gelişmelerine ilk ciddi değinmesi Ocak 1990 tarihli sayıda (*"Yapı Yükseliyor"* sayısı) oldu. Bu, biraz gecikerek de olsa, sınıfın TİKB'yi de kendine çekmesi ve elbette tersinden TİKB'nin de sınıfı nihayet keşfetmesi demekti. TİKB'deki bu gelişmeye ilişkin bazı sorunları *"Sınıf Hareketi Değerlendirmeleri"* bölümünde ele almıştık. Burada doğal olarak konunun bu bölümdeki tartışmayla bağlantılı yönleri üzerinde duracağız.

Önümüzde Mayıs '90 tarihli 70. sayı var. Bu sayının önyüzündeki başyazı ile arka yüzündeki *"Kızıl Sendikacılık"* yazısı konumuzla ilgili önemli bölümler içeriyor. Her iki yazının da ortak olarak paylaştıkları kanı şu: "Bugünün ayırdedici özelliği işçi sınıfının eylemliliğindeki artış ve sınıfın devrimci etkiye daha açık olmasıdır.". (s.4 ve 28) Siyasal konjonktürün bu "ayırdedici özelliği" aynı zamanda *Orak-Çekiç*'in sınıf hareketine özel ilgisindeki ani "artış"ın da bir açıklamasını veriyor.

Arka kapak yazısıyla devam ediyoruz. Sendikal hareketteki gelişmeleri ve buna ilişkin görevleri ele alan bu yazı, Türkiye'nin yakın dönem tarihi çerçevesinde, işçi sınıfı ve sol hareket ilişkilerine ve sol hareketin işçi sınıfına bakışına ilişkin bazı gözlemlerle konuya giriyor. Bu konuda TİKB'yi geleneksel hareketten ayırmaya yönelik o bilinen dayanaktan yoksun girişimi bir yana, yazı halkçı önyargıların kararttığı bazı basit (ama temel önemde) gerçeklere nihayet yer veriyor.

Marx'tan sosyalizmin proletaryanın düşünsel, proletaryanın ise sosyalizmin maddi silahı olduğu şeklindeki temel düşünceyi aktaran yazı, "işçi sınıfı hareketi ile sosyalizmin birleşmesi, iki yönlü zayıflığın aşılması olacaktır" diye ekliyor. Sosyalizmin işçi sınıfı içinde yaygınlaşarak etkinlik kazanması zorunluluğunun, devrimde proletarya önderliği ve devrimin kesintisiz sosyalizme varması bakımından "olmazsa olmaz koşul"u olduğunu vurgulayan yazı, bizim için asıl dikkate değer olan şu gözlemle sürüyor: "Proletaryanın sınıf olarak örgütlendirilmesi, devrimde hegemonyası, kesintisiz sosyalist gelişme yoluna girilmesinin teminatı olması

yönleriyle mücadelenin sadece geleceğini ilgilendiren bir sorun değildir". "Sadece ideolojik gücüyle değil, en devrimci sınıf olma özellikleri"ne sahip bir sınıf olarak proletarya, fiili önderliğini bugünkü mücadele içerisinde ortaya koymadığı durumda, öteki sınıfların mücadelelerinin de darlıktan kurtarılıp genel iktidar hedefine yöneltilemeyeceğini belirten yazı,'70'li yılların anti-faşist mücadele deneyimini buna örnek olarak gösteriyor.

Komünistlerin tek tük grevler dışında ortada ciddi bir sınıf hareketi yokken geleneksel halkçı hareketin ideolojik eleştirisinde kullandığı ve pratik çalışması için klavuz edindiği Marksizm-Leninizmin bu basit doğrularını, TİKB'nin yeniden hatırlaması için "89 Bahar Eylemleri" ve "işçi sınıfının eylemliliğindeki artış" gerekmiştir.

Peki Türkiye'de çoktandır bilinen fakat pratik gerekleri hep ihmal edilen bu soyut doğrular, "işçi sınıfının eylemindeki artış"-ın basıncıyla da olsa, artık nihayet pratik yöneliminizi belirliyor mu? "Devrimi ve partiyi birlikte örgütlemek" gibi belirsiz ve kendiliğindenci formülleriniz yerini; devrimi örgütlemek için öncelikle partiyi örgütlemek, partiyi örgütlemeyi de öncelikle sınıf hareketi içinde sağlam bir yer tutmak, bir başka deyişle, parti inşa sürecini sosyalizm ve sınıf hareketinin birliği olarak geliştirmek biçimindeki biricik doğru anlayışa ve pratiğe bırakıyor mu?

Somuta ilişkin bu soruların yanıtını alabilmek için "soyut doğruları" dile getiren *"Kızıl Sendikacılık"* yazısından somut yönelimleri formüle eden başyazıya geçmemiz gerekiyor. İşte orada söylenenler:

"Örgütsel çalışmamızın ağırlık merkezi işçi sınıfındadır. Fakat komünist çalışmanın alanı bununla sınırlandırılamaz. Nitelik ve eylemlilik düzeyinde farklılıklar olmakla birlikte çeşitli emekçi sınıf ve tabakalar hareket halindedirler ve bunların içerisinde sosyalizme kazanılabilcek, hatta çeşitli nedenlerle kendiliğinden buna eğilimli unsurlar vardır. İster Maocu halkçılığa yer yer Troçkist etkilerle de birleşmiş bir tepki biçiminde, ister doğrudan kaba bir işçicilik eğilimi biçiminde ve bir bütün olarak demokratik görevlerin yadsınması veya küçümsenmesi kabul edilemez.

Komünist örgüt ve proletarya önderliği altında bütün emekçi sınıf ve tabakaların enerjisini tek bir doğrultuda birleştirmek vazgeçilmez bir görevdir."

Bu daha önce gördüğümüz partiyi ve devrimi, dolayısıyla işçi sınıfı ve müttefiklerini birarada örgütleme anlayışının aynen sürdüğünü gösteriyor. Tek fark sözlerin ilk cümlesindeki vurgudur. Ne var ki, dönemin kitle harcketinin tartışmasız biçimde eksenini oluşturan ve eylemliliğinde sürekli artışla "dönemin ayırdedici özelliğini" oluşturan bir işçi sınıfı hareketinin varlığı koşullarında, "örgütsel çalışmamızın ağırlık merkezi işçi sınıfınadır" demek herhangi bir "ayırdedici" konumu göstermediği gibi, kökleşmiş halkçı anlayış ve pratiği de kendi başına değiştirmez.

Yukarıya aktarılan uzun pasaj, arka kapaktaki soyut doğruları boşa çıkarmaktan öte, karmakarışık bir kafayı da belgelemektedir. Arka kapakta, işçi sınıfı hareketinin "önderlik fonksiyonları" geliştirildiği ölçüde bu hareketin "genel siyasal süreçte de belirleyici" olacağını, "diğer emekçi sınıf ve tabakaların, aydınların mücadele içerisinde daha ileriye çekilmelerini" koşullayacağını söyleyenler, ön kapakta gerisin geri "çeşitli sınıf ve tabakalar"a dönüyorlar. Açıkça görülebileceği gibi bunu da "işçiciliğe" düşmeme adına yapıyorlar.

Fakat daha da ilginç olanı, bunun aynı zamanda, "bir bütün olarak demokratik görevlerin" yadsınmaması veya küçümsenmemesi, yani "Troçkizme" düşülmemesie adına yapılmasıdır. TİKB yayınlarında örneğini çok gördüğümüz bu harika mantığa göre, demokratik görevleri önemsemekle "çeşitli sınıf ve tabakalar" içinde çalışmak arasında kopmaz bir ilişki var. İşte bu o ünlü ekonomist mantığın tersyüz edilmiş biçimidir ve son zamanlarda ağırlığı semtlere kayan bir çalışmayı teorize etmek üzere iş görüyor. Buna göre semtlerdeki "anti-faşist toplumsal dinamikler"e seyirci kalınmayacaksa eğer, yapılması gereken budur. Bunun üzerinde ayrıca duracağız. Şimdilik bir soru: Güçleri ve olanakları henüz çok sınırlı ve sınıf hareketi içinde etkisi hemen hiç olmayan bir hareketsiniz; partileşme sürecinizin sınıfsal boyutunu da gözete-

rek güçlerinizi diyelim ki tümüyle sınıf hareketine yoğunlaştırdınız; bu, demokratik görevlerin "yadsınması veya küçümsenmesi" anlamına mı gelir?

İddianın saçmalığını görmek için soruyu sormak bile yeterlidir. Düşününüz ki bu garip muhakemeye döne döne demokrasi mücadelesinin öncü kuvveti ve en tutarlı sürdürücüsü olarak proletaryadan sözedenler düşebiliyorlar. Her şey bir yana, arka kapakta, proletaryanın fiili politik önderliği eksenine oturtulamadığı için '70'lerdeki anti-faşist mücadelenin "daraltılmış hedefler"i aşamadığını ve devrim ve iktidar perspektifinden yoksun kaldığını haklı olarak söyleyenler, ön kapakta demokrasi mücadelesinin önemsenmesi adına "çeşitli sınıf ve tabaklar" arasında paralel yürüyen bir çalışmadan sözedebiliyorlar. "Bir bütün olarak demokratik görevleri" önemsemenin en temel gereklerinden birinin, sınıf ilişkileri düzleminde bir mücadeleye tutarlı bir tarzda önderlik edebilecek biricik sınıfın politik ve örgütsel gelişimini hızlandırmak, onun saflarında sosyalizm ve demokrasi bilinci geliştirmek için ne gerekiyorsa onu yapmak olduğunu, bu kadar kolay gözden kaçırabiliyorlar. Buradaki "kolay"lık elbetteki bir rastlantı değildir. Tersine, kökü derinlerdeki halkçı önyargıları aşamamanın, dahası, işçiciliğe düşmemek adına onları açıkça sürdürmenin bir ürünü ve göstergesidir.

Arada TİKB II. Konferansı var. Partiyi ve devrimi, dolayısıyla işçi sınıfını ve müttefiklerini paralel örgütleme şeklindeki tipik halkçı anlayışın korunduğu bu konferans üzerinde daha sonra duracağız. Şimdi yeniden toparlanma döneminden üç yıl sonrasına geçiyoruz ve bu anlayışın pratik sonuçlarına bakmak istiyoruz. Önümüzde *Orak-Çekiç*'in Mayıs 1992 tarihli 81. sayısının *"Devrimi Yapmak Bilinci"* başlıklı başyazısı var. Bu başyazı "birlikte örgütlenme"ye dair formülleri arada yinelemekle birlikte, özellikle tartışmakta olduğumuz soruna ilişkin olarak belirgin bir biçimde bazı farklı vurgular içeriyor. *"Partinin İnşası Bilinçli Bir Süreç"* başlıklı ara bölümden okuyoruz:

"Sınıftan kopuk bir komünist hareket olmaz. **Öncü komünist parti, sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin kaynaşmasıdır.**

Bu açıdan, bu, stratejik bir görev olarak kavranmalıdır." (Vurgu orijinalinde)

Bu, parti sorununa ilişkin temel marksist-leninist düşüncenin nihayet yeterli açıklıkta ortaya konulmasıdır. Bunu yeniden toparlanma döneminde ortaya atılan, II. Konferansta pekiştirilen o bulanık "kitleselleşme" sloganına bir önceki açıklık ışığında getirilen yeni bir açıklık izliyor:

"Biz proletarya örgütüyüz, politik mücadelede dayanacağımız zemin burasıdır. ... Kitleselleşme derken, bunu genel anlamda ama öncelikle ve zorunluluk olarak proletarya içerisinde temel yaratma olarak anlıyoruz."

Parti sorunundaki bu açıklıkları devrimci siyasal mücadelenin temel bir sorununa ilişkin bir üçüncü açıklık tamamlıyor: "Proletarya mevziinde bir çekim merkezi yaratmak, diğer emekçi sınıfların egemen sınıf ideolojisi ve politikalarının etkisinden kurtulmaları için de zorunlu koşuldur." Bu, "kitleselleşme" adına, o proletarya içinde "daha ağırlıklı" olmakla birlikte "çeşitli sınıf ve tabakalar içinde" paralel bir çalışma ve "komünist düşünce ve örgütlülüğü geliştirme" anlayışının örtülü bir tekzibi oluyor.

Peki tüm bu açıklıkların, pratik çalışmanın yönelimleri ve çerçevesine ilişkin bu düşünsel ilerlemelerin sırrı nedir? Üç yıl önce, çok az kadroya sahip ve tümüyle sınıf dışı bir örgütken, güçler, olanaklar ve araçlar son derece sınırlıyken, bu basit doğruları, partiyi ve devrimi, işçi sınıfını ve müttefiklerini birlikte örgütlemek adına gözden kaçıranlar, nasıl oluyor da, her şeye rağmen pratik çalışmada belli bir masafe katetmenin ardından dönüp bunları hatırlıyorlar?

Yanıt yazının kendisinde var. Yukarıdaki açıklıkların devamında okuyoruz: "Bugün işçi sınıfı içerisindeki bağlarımız bazı bölgelerde yok denecek kadar azdır. Bazı bölgelerde ise varolan ilişkiler azımsanamaz fakat onların çoğu, sadece ilişki durumundadırlar. Bulundukları fabrika ve işletmede harekete kanalize edilebilmiş değiller."

Elbette bu olgu, kendi başına, tartıştığımız çerçevedeki yanlış anlayışın bir ürünü ve göstergesi olmayabilir. Parti inşası acil

göreviyle yüzyüze olan bir örgüt, tüm dikkatini bu sürecin pratik yönünü işçi sınıfını eksen alan bir çalışma içinde gerçekleştirmeye verdiği halde, öznel ya da nesnel nedenlerden dolayı, bir kaç yıl içinde elle tutulabilir bir sonuca ulaşamayabilir. Fakat bu sözlerin hemen devamında açıklanan bir başka olgu var ki, yalnızca yanıtını aradığımız soruya değil, fakat önümüzdeki konuya ilişkin tüm tartışmaya açıklık getirmektedir: "İşçi sınıfı içerisinde sadece bir hareket ortaya çıkınca değil, önceden ve stratejik bir mevzilenme gereklidir. Bu açıdan gerideyiz." denildikten sonra aynen şunlar söyleniyor: **"Genelde diğer alanlardaki çalışmalar ve ilişkiler örgütsel faaliyeti belirlemektedir."**

Demek ki, işçi sınıfına ağırlık vermek üzerine tüm sözlere rağmen, sonuçta, "diğer alanlardaki çalışmalar ve ilişkiler örgütsel faaliyeti belirlemektedir". Bu sonuç, TİKB'nin sınıfı ve müttefikleri birlikte örgütleme anlayışının en doğal sonucudur. İfadelerinin içeriğinden ve tonundan, bunun alt örgütlere yöneltilmiş bir eleştiri olduğu ve yazıyı kaleme alanların bu sonuca pek şaştıkları anlaşılıyor. Biz ise onların bu sonuca şaşmalarına şaşiyoruz. Bu ülkede 20 yıldır işçi sınıfını ve müttfiklerini birlikte örgütleme anlayışı temelinde gelişen tüm parti inşa pratiklerinin ortak akibeti bu olmuştur.

Bu sonucun anlamı ve mantığı ise ayrıca ele alınmayı gerektirecek kadar önemlidir.

Orijinal yayında yeralan ek metin:

Lenin'den Rus Deneyimi Üzerine:
Parti: Sosyalizm ile sınıf hareketinin birliği

1894: "Sosyal-demokratların siyasal faaliyeti, Rusya'daki işçi sınıfı hareketinin gelişme ve örgütlenmesini ilerletmek, bu hareketi, içinde bulunduğu yönlendirici bir fikirden yoksun, dağınık protesto, "isyan" ve grev girişimleri durumundan çıkararak, *TÜM* Rusya işçi *SINIFININ*, burjuva rejime karşı yöneltilmiş ve mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesine ve çalışan halkın ezilmesine dayanan toplumsal sistemin kaldırılmasına çalışan örgütlü bir savaşıma dönüşmektedir. Bu faaliyetlerin altında yatan şey, marksistlerin, Rus işçisinin, Rusya'nın tüm çalışan ve sömürülen halkının tek ve doğal temsilcisi olduğuna ilişkin ortak kanılarıdır.*

Doğal diyoruz, çünkü serf ekonomisinin cançekişen kalıntılarını hesaba katmazsak, Rusya'da çalışan halkın sömürülmesi *her yerde kapitalist niteliktedir;* ama üretici yığınlarının sömürülmesi küçük-ölçekli, dağınık ve gelişmemişken, fabrika proletaryasının sömürülmesi büyük-ölçekli, toplumsallaşmış ve yoğunlaşmıştır. Birinci durumda, sömürü, hâlâ, çalışan halkın ve ideologlarının çalışan halkı ezen sistemin özünü görmesine, bu sistemden çıkış yolunun nerede ve nasıl bulunabileceğini görmesine engel olan ortaçağ biçimlerine, çeşitli siyasal, hukuksal ve geleneksel tuzaklara, hile ve oyunlara sarılmıştır. İkinci

---

* Rusya'nın gelecekteki insanı mujiktir -köylü sosyalizminin temsilcileri, sözcüğün en geniş anlamıyla narodnikler böyle düşünüyorlardı. Rusya'nın gelecekteki insanı işçidir -sosyal-demokratlar böyle düşünüyorlar. Bir elyazmasında marksist görüş böyle formüle edilmişti.

durumda ise, tersine, sömürü tamamen gelişmiştir ve hiçbir zihin karıştıran ayrıntı olmaksızın saf biçimiyle ortaya çıkmaktadır. İşçi, *sermaye* tarafından ezildiğini, savaşımının burjuva *sınıfa* karşı verilmesi gerektiğini görmeden edemez. Ve ekonomik gereksinmelerinin karşılamasını, maddi koşullarının iyileştirilmesini amaçlayan bu savaşım, kaçınılmaz olarak, işçilerin örgütlenmesi isteminde bulunur ve kaçınılmaz olarak bireylere karşı değil, bir *sınıfa*, çalışan halka, yalnız fabrikalardan değil, her yerden baskı ve zulüm yapan sınıfa karşı bir savaşım haline gelir. İşte bunun için, fabrika işçisi, tüm sömürülen nüfusun en önde gelen temsilcisinin ta kendisidir. Örgütlü, sürekli bir savaşımdaki bu temsilcilik işlevini yerine getirebilmesi için, onu "umutlar"la şevke getirmek hiç de gerekli değildir; gereken tek şey, yalnızca *onun kendi durumunu anlamasını sağlamak*, onu ezen sistemin siyasal ve ekonomik yapısını ve bu sistem altında uzlaşmaz sınıf karşıtlarının zorunlu ve kaçınılmaz olduğunu anlamasını sağlamaktır. Fabrika işçisinin, genel kapitalist ilişkiler sistemi içindeki bu durumu, onu, işçi sınıfının kurtuluşu uğruna savaşımın tek savaşçısı yapar, çünkü yalnızca kapitalizmin gelişmesinin daha yüksek aşaması, büyük-ölçekli makineli sanayi, bu savaşım için gerekli maddi koşulları ve toplumsal güçleri yaratır. Kapitalist gelişme biçimlerinin düşük olduğu başka her yerde, bu maddi koşullar mevcut değildir, üretim binlerce küçük işletme arasında dağılmıştır (ve bunlar en eşitçi ortaklaşa toprak *mülkiyet* biçimleri altında bile, dağınık *işletmeler* olmaktan çıkmazlar), çünkü sömürülenlerin çoğu, hala küçük burjuva sisteme bağlanmışlardır; bu, kapitalizmi kaldırabilecek toplumsal güçlerin gelişmesini geciktirir ve engeller. Dağınık, bireysel, küçük sömürü, çalışan halkı bir yere bağlar, onları böler, sınıf dayanışması bilincine ulaşmalarını engeller; baskıya özel bir bireyin değil, tüm ekonomik sistemin neden olduğunu anlar anlamaz birleşmelerini engeller. Büyük-ölçekli kapitalizm ise, tersine, tüm işçilerin, eski

toplumla, belli bir yerle ve belli bir sömürüyle olan bağlarını koparır; onları birleştirir, düşünmeye zorlar ve örgütlü bir savaşıma başlamalarını olanaklı kılan koşullar içine sokar. Bundan dolayı da, sosyal-demokratlar tüm dikkatlerini ve tüm faaliyetlerini işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırırlar. Onun ileri temsilcileri, bilimsel sosyalizm fikirlerini, Rus işçisinin tarihsel rolü fikrini iyice kavradıkları zaman, bu fikirler yaygınlaştığı zaman, ve işçilerin bugünkü dağınık ekonomik savaşını bilinçli sınıf savaşımına dönüştürmek üzere işçiler arasında sağlam örgütler kurulduğu zaman -Rus *İŞÇİSİ*, tüm demokratik öğelerin başım çekerek mutlakiyeti devirecek ve *RUSYA PROLETARYASINI (BÜTÜN ÜLKELERİN* proletaryasıyla yanyana) *açık siyasal savaşımın düz yolundan KOMÜNİST DEVRİMİN ZAFERİNE* götürecektir."

"Halkın Dostları" Kimlerdir? ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?, Lenin, Sol Yayınları, s.176-178

***

1897: "Çalışmamız herşeyden önce ve esas olarak kent fabrika işçilerine yöneliktir. Rus sosyal-demokrasisi güçlerini dağıtmamalı, sanayi proletaryası arasındaki çalışmaya yoğunlaşmalıdır, çünkü sanayi proletaryası sosyal-demokrat düşüncelere en büyük yatkınlığı gösterir, en yüksek entellektüel ve politik olgunluğa sahiptir ve sayısı ve yoğunluğu sayesinde ülkenin büyük politik odak noktalarında tayin edicidir. Bu yüzden kent fabrika işçileri arasında sağlam bir devrimci örgütün yaratılması, sosyal-demokrasinin birinci ve en acil görevidir, şu anda bu görevden kaçınmak çok büyük akılsızlık olurdu. Ama güçlerimizi fabrika işçileri üzerinde yoğunlaştırma zorunluluğunu kabul ve güçleri dağıtmayı reddettiğimizde, bununla, Rus sosyal-demokrasisinin, Rus proletaryasının bütün diğer tabakalarını gözardı etmesi gerektiğini asla söylemek istemiyoruz. Kesinlikle değil. Rus fabrika işçisi yaşam koşullarından dolayı, evde çalışan işçilerle, fabrika

dışında kentlere ve köylere dağılmış ve çok daha kötü durumda olan bu endüstri proletaryasıyla adım başı en yakın ilişkiler içine girmek zorundadır. Rus fabrika işçisi kırsal nüfusla da doğrudan temas içindedir (fabrika işçisinin ailesi çoğunlukla köydedir) ve dolayısıyla kaçınılmaz olarak kır proletaryasıyla, uşaklardan ve gündelikçilerden oluşan milyonluk kitleyle ve minicik bir toprak parçasına sıkı sıkıya tutunan ve "çalışarak ödeme"ye ve her türlü rastlantısal işe, yani aynı şekilde ücretli işe muhtaç olan yoksullaşmış köylü tabakasıyla da temas kurar. Rus Sosyal-Demokratları, güçlerini evde çalışan işçilere ve tarım işçilerine ***yoğunlaştırmayı*** vakitsiz buluyorlar, fakat bu tabakaları dikkate almadan bırakma niyetinde asla değiller. En gelişmiş işçileri, evde çalışan işçilerin ve tarım işçilerinin yaşam koşulları hakkında da aydınlatmak için çaba harcayacaklardır ki, sonra bu işçiler, proletaryanın daha geri tabakalarıyla temasa geçtiklerinde, onların saflarına, sınıf mücadelesi, sosyalizm ve genel olarak Rus demokrasisinin, özel olarak ise Rus proletaryasının politik görevleri düşüncelerini taşısınlar. Kent fabrika işçileri arasında hala bu kadar çok çalışma yapılması gerekirken, evde çalışan işçilere ve tarım işçilerine ajitatörler göndermek amaca uygun olmazdı. Fakat sosyalist işçiler bu daha geri proleter tabakalarla tamamen rastlantısal olarak çok sık temas ediyorlar, ve o zaman bu fırsattan yararlanmayı bilmek için Rusya'da sosyal-demokrasinin genel görevlerine o ölçüde vakıf olmak zorundadırlar. Bu yüzden, Rus Sosyal-Demokratlarını darkafalılıkla suçlamak ve fabrika işçileri lehine emekçi halk kitlesini ihmal etmekle suçlamak ağır bir yanılgıdır. Tam tersi, proletaryanın en ileri tabakaları arasında ajitasyon (hareket yaygınlaştığı ölçüde) bütün Rus proletaryasını da uyandırmak için, en emin ve tek yoldur. Sosyalizmin ve sınıf mücadelesi düşüncesinin kent işçileri arasında yaygınlaşması kaçınılmaz olarak, bu düşüncelerin daha küçük ve dallı budaklı kanallara da akmasına yol

açar. Bunun için ise, bu düşüncelerin daha iyi hazırlanmış zeminde derin kökler salması ve Rus işçi hareketinin ve Rus devriminin bu öncüsünün içine işlemesi mutlak zorunludur. Bütün gücünü fabrika işçileri arasında çalışmaya yoğunlaştırmasına rağmen, Rus sosyal-demokrasisi, sosyalist çalışmalarını pratikte proletaryanın sınıf mücadelesi zemini üzerine yerleştiren Rus devrimcilerini desteklemeye hazırdır."

"Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri", Lenin, ***Seçme Eserler***/cilt-1, İnter Yayınları, s.483-484

***

Sonbahar 1899: "Birincisi, Rus sosyal-demokrasisi "örgütlü işçi kitlelerinin bir sınıf hareketi olmak ve kalmak" istiyor. Buradan sosyal-demokrasinin şiarının şu olması gerektiği sonucu çıkıyor: işçilerin yalnızca ekonomik değil politik mücadelede de desteklenmesi; yalnızca en ivedi iktisadi sıkıntılar temelinde değil, politik baskının tüm görünümleriyle de bağıntılı olarak ajitasyon; yalnızca bilimsel sosyalizmin düşüncelerinin değil, demokratik düşüncelerin de propagandası. İşçilerin sınıf hareketinin bayrağı yalnızca devrimci Marksizmin teorisi olabilir ve Rus sosyal-demokrasisi bu teorinin daha da geliştirilmesini ve pratiğe geçirilmesini sağlamak zorundadır, bunu yaparken onu "moda olan" (ve Rusya'da devrimci sosyal-demokrasinin başarıları Marksizmi artık "moda" olan bir teori haline getirmiştir) teorilerin sıkça tabi tutuldukları tahrifatlardan ve yüzeyselleştirmelerden korumalıdır. Şu anda bütün güçlerini fabrika ve maden işçileri arasında çalışmaya yoğunlaştırırken, sosyal-demokrasi, hareketin genişlemesiyle gerek evde çalışan işçilerin gerek el sanatçılarının gerekse de tarım işçilerinin ve açlıktan ölen mahvolmuş milyonlarca köylünün, onun tarafından örgütlenmiş işçilerin saflarına çekilmesi gerektiğini unutmamalıdır.

İkincisi: Rus işçisi, politik özgürlüğün kazanılması davasını güçlü omuzlarına alacaktır ve almak zorundadır.

Eğer sosyal-demokrasi otokrasinin devriimesini ilk görevi haline getiriyorsa, demokrasinin öncü savaşçısı olmak ve salt bu sebepten dolayı Rus halkının bütün demokratik unsurlarına her türlü desteği sağlamak ve onları müttefik olarak kazanmak zorundadır. Yalnızca bağımsız bir işçi partisi otokrasiye karşı mücadelede sağlam bir siper olabilir ve yalnızca böyle bir partiyle ittifak içinde, bu partinin desteğiyle bütün diğer savaşçılar politik özgürlük için faal olabilirler.

Üçüncü ve sonuncusu: "Hareket ve akım olarak Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, Rusya'nın önceki bütün devrimci hareketinin eserini ve geleneklerini devam ettirir: sosyal-demokrasi, önüne politik özgürlüğün kazanılmasını bir bütün olarak Parti'nin ivedi görevlerinin en önemlisi olarak koyarak, daha eski 'Halkın İradesi' partisinin şanlı savaşçılarının açıkça ortaya koymuş oldukları hedefe doğru yürür". Bütün önceki devrimci hareketin gelenekleri, sosyal-demokrasinin şu anda bütün güçlerini partinin örgütlenmesine, kendi içinde disiplini sağlamlaştırmasına ve konspiratif tekniğin geliştirilmesine yoğunlaştırmasını talep ediyor. Eğer eski "Halkın İradesi" Partisi'nin savaşçıları Rus tarihinde, az sayıdaki kahramanı destekleyen sosyal tabakaların dar kapsamına rağmen ve hareketin bayrağı olarak asla devrimci olmayan bir teori hizmet etmesine rağmen, Rus tarihinde olağanüstü bir rol oynayabildilerse, proletaryanın sınıf mücadelesine dayanan sosyal-demokrasi yenilmez olabilecektir. "Rus proletaryası otokrasinin boyunduruğunu, sermayeye ve burjuvaziye karşı mücadeleyi daha büyük bir enerjiyle sosyalizmin tam zaferine dek sürdürmek için, süpürüp atacaktır".

"Rus Sosyal-Demokratlarının Bir Protestosu", Lenin, ***Seçme Eserler/*** cilt-1, İnter Yayınları, s.510-511

***

Aralık 1900: Sosyal-demokrasi, işçi hareketinin sosyalizmle birliğidir, onun görevi, işçi hareketine tek tek bütün aşamalarda pasif bir şekilde hizmet etmek değil,

hareketin tümünün çıkarlarını temsil etmek, bu harekete onun nihai hedefini ve politik görevlerini göstermek, hareketin politik ve ideolojik bağımsızlığını korumaktır. Sosyal-demokrasiden kopuk işçi hareketi, parçalanmak ve kaçınılmaz olarak burjuvalaşmak zorundadır; eğer işçi sınıfı sadece ekonomik mücadele yürütürse, politik bağımsızlığını kaybeder, öteki partilerin bir uzantısı haline gelir ve şu büyük vasiyete ihanet eder: "İşçi sınıfının kurtuluşu ancak işçi sınıfının kendi eseri olabilir." Bütün ülkelerde işçi hareketiyle sosyalizmin birbirinden bağımsız varlık sürdürdüğü ve yarı yollarda yürüdüğü bir dönem olmuştur-ve bütün ülkelerde bu bölünme, sosyalizmin ve işçi hareketinin güçsüzleşmesine yol açmıştır; ancak bütün ülkelerde sosyalizmin işçi hareketiyle birleşmesidir ki, ikisi için de sağlam bir temel yaratmıştır. Fakat her ülkede sosyalizmin işçi hareketiyle bu birleşmesi tarihsel olarak ortaya çıkmıştır, her ülkede zaman ve mekan koşullarına göre farklı yoldan meydana gelmiştir. Rusya'da sosyalizmin işçi hareketiyle birleşmesinin zorunluluğu teorik olarak çoktan açıklanmıştır, ama pratikte bu birleşme ancak şimdi husule gelmektedir. Bu son derece zor bir süreçtir, o nedenle sürece çeşitli yalpalamalar ve kuşkuların eşlik etmesinde şaşılacak bir şey yoktur.

Bizim için geçmişten çıkarılacak ders nedir?

Tüm Rus sosyalizminin tarihi, otokratik hükümete karşı mücadelenin, politik özgürlüğün ele geçirilmesinin en acil görev haline gelmesine yol açmıştır; sosyalist hareketimiz, deyim yerindeyse, otokrasiye karşı mücadele üzerinde yoğunlaşmıştır. Öte yandan tarih, Rusya'da sosyalist düşüncenin emekçi sınıfların ileri temsilcilerinden kopukluğunun, öteki ülkelerdekinden çok daha derin olduğunu ve bu ayrılığın sürmesi halinde Rus devrimci hareketinin güçsüzlüğe mahkum olduğunu göstermiştir. Buradan, Rus sosyal-demokrasisinin gerçekleştirmekle görevli olduğu şu görev kendiliğinden ortaya çıkmaktadır: proletarya kitleleri içinde sosyalist düşünceleri ve politik öz bilinci

sağlamlaştırmak ve asli işçi hareketiyle kopmaz şekilde bağlı olan devrimci bir parti örgütlemek. Bu açıdan Rus sosyal-demokrasisinin başardıkları az değildir; fakat daha yapılacak çok şey var. Hareketin büyümesiyle, sosyal-demokrasinin çalışma alanı giderek genişlemekte, çalışmalar daha çok yönlü hale gelmekte, hareketin gittikçe artan sayıda fonksiyoneri güçlerini propaganda ve ajitasyonun günlük gereksinimlerinden çıkan çeşitli kısmi görevleri gerçekleştirmeye yoğunlaştırmaktadır. Bu olay son derece haklı ve kaçınılmazdır, fakat aynı zamanda bu olgu, faaliyetin kısmi görevlerinin ve tek tek mücadele yöntemlerinin amaç haline getirilmemesine, ön çalışmanın biricik ve ana çalışma haline getirilmemesine özellikle dikkat etmeyi zorunlu kılmaktadır.

İşçi sınıfının politik gelişiminin ve politik örgütlenmesinin ilerletilmesi -bizim baş görevimiz ve temel görevimiz budur.

"Hareketimizin En Acil Görevleri", Lenin, ***Seçme Eserler/*** Cilt-2, İnter Yayınları, s.23-24,

***

1902: Devam edelim. *Bütün* toplumsal sınıflar arasında propaganda ve ajitasyonumuzu yürütebilmek için yeteri kadar gücümüz var mı? Elbette var. Sık sık bunu yadsımaya eğilim gösteren bizim ekonomistlerimiz, hareketimizin (aşağıyukarı) 1894'ten 1901'e kadar gösterdiği devasa ilerlemeyi gözden kaçırıyorlar. Gerçek "kuyrukçular" gibi, onlar da, hareketimizin çoktan tarihe karışmış olan başlangıçtaki aşamalarında yaşamayı sürdürüyorlar. İlk dönemde, gerçekten çok az gücümüz vardı ve o sıra kendimizi yalnız işçiler arasındaki eyleme adamamız ve bu yoldan sapmalara karşı çıkmamız çok doğal ve yerindeydi. O sıra bütün görevlerimiz işçi sınıfı içinde durumumuzu pekiştirmekti. Ama şimdi harekete dev gibi güçler kazanılmış bulunmaktadır. Eğitim görmüş sınıfların genç kuşağının en iyi temsilcileri bize gelmektedir.

Ne Yapmalı?, Lenin, Sol Yayınları, s.91

V. BÖLÜM

Partileşme sürecinin sorunları-3

Konuya *TİKB II. Konferans Belgeleri* (Mart 1991) ile devam ediyoruz. Bu bize TİKB'nin parti sorununu ve bu çerçevede partileşme sürecinin sınıfsal boyutu sorununu nasıl ele aldığı konusunda en tam ve tartışmasız bir açıklık sunacaktır.

TİKB II. Konferans Belgeleri'nde partileşme süreci

Önümüzde *"Stratejik Bir Görev Olan Partiyi İnşa Görevinin Neresindeyiz?"* başlıklı III. Bölüm var. Başlıktan da anlaşılacağı gibi bu bölüm tümüyle konumuzla ilgilidir. Geçmiş süreci değerlendiren, bu temel üzerinde günün ve geleceğin görevlerini belirleyen bu metin, TİKB'nin parti sorununa bakışının halihazırdaki en temel belgesi durumundadır. Dahası, bir konferans metni olduğundan dolayı da, konuya ilişkin en bağlayıcı belge sayılmalıdır. Ve nihayet, sorunu TİKB'nin geçmişten bugüne

yaşadığı gelişme süreci açısından ele almakla kalmayan, bunu, aynı konuda reformist ve devrimci kanatlarıyla Türkiye solunun eleştirisiyle de birleştiren içeriği, bu belgeye ayrı bir iddia ve önem kazandırmaktadır.

Sözkonusu metinde soruna partileşme sürecinin bütünsel niteliğine yapılan vurgu ile giriliyor: "Partileşme süreci ne salt ideolojik-siyasal gelişmeye, ne salt sayısal olarak büyüme ve kitleselleşmeye veya ne de salt profesyonel devrimci çekirdek yaratmaya indirgenebilir." (s.100. Bu pasajı daha geniş bir biçimiyle bu *Yanıt*'ın 3. bölümünde aktarmış olduğumuzu hatırlatalım.)

Burada konumuz açısından ilk planda dikkati çeken iki nokta var. Partileşme sürecinin temel bir boyutu, dahası, gelişmenin maddi-toplumsal ekseni olması gereken "sınıf hareketiyle birleşme" sorunu ve süreci, bu tanımlamada yoktur. Bunun yerine, "sayısal olarak büyüme ve kitleselleşme" üzerine o bilinen bulanık halkçı formülasyon var. Bu birinci nokta. Bunu tamamlayan fakat bundan da önemli olan ikinci nokta, partinin **sınıf kimliğine** ilişkin temel bir **nitelik** sorununun "sayısal büyüme ve kitleselleşme" gibi basit bir **nicelik** sorunu olarak ele alınmasıdır.

TİKB'nin bu bakışında, partiyi "sosyalizm ile sınıf hareketinin birliği" olarak ele alan temel marksist-leninist görüşten eser yoktur. Bu bakış, tamı tamına, geleneksel hareketin sınıfdışı parti anlayışının bir yansımasıdır.

Bu bakışı, TİKB II. Genel Konferansı ile aynı dönemde toplanan EKİM I. Genel Konferansının aynı konudaki şu bakışı ile karşılaştırınız: "Parti, sosyalizm ile sınıf hareketinin örgütlü birliğidir. Bu temel ve özlü tanım, öncü partinin ideolojik kimliği ile sınıfsal kimliğini içiçe vurgulamaktadır. ... Bize gerekli olan, kuvvetli bir marksist-leninist teorik temeli sağlam bir proleter sınıf tabanı ile birleştirebilen, marksist-leninist ideolojik kimliği proleter sınıf kimliği ile aynı örgüt yapısı içinde kaynaştırabilen bir partidir." (*Değerlendirme ve Kararlar*, Eksen Yayıncılık, s.126-127)

Aradaki fark, parti sorununa halkçı bakış ile leninist bakış

arasındak farkı vermektedir.

Devam ediyoruz. TİKB konferans metni, bütünsel gelişme vurgusunun ardından, leninist bir öncü partinin o güne dek hala yaratılamamış olmasının nedenlerine geçiyor. Sorunu sol hareketin tarihinden hareketle ve partileşme sürecinin "temel yönleri" açısından ele alıyor: "Salt partileşme sürecinin temel yönleri açısından Türkiye devrimci hareketinin genel görünümüne bakacak olursak, özellikle iki yöndeki gelişmenin eksikliği ve yetersizliği hemen gösterir kendini. Bunlardan birincisi, ideolojik-siyasi plandaki gelişmenin sığlığı ve yetersizliğidir. İkincisi ise örgütsel-pratik planda güçlü, yetenekli ve kendini kanıtlamış militan Bolşevik bir çekirdeğin yaratılmasında bugüne kadar gösterilen yetersizlik ve beceriksizliktir." (s.101)

. Bu iki temel yönden ilkini geçiyoruz. Zira bunu daha önce *"Partileşme Süreci ve Teorik Gelişme"* başlığı altında ayrıntılı olarak incelemiş bulunuyoruz (bkz. *Yanıt-3*). Burada bize gerekli olan "ikinci temel yön", yani parti inşa sürecinin örgütsel-pratik yönü üzerine söylenenlerdir.

Okuyoruz: "Benzer bir durum, örgütsel partik inşa planında da çıkar karşımıza. Herşeyden önce; yasadışı bir temelde örgütlenmiş, yeraltı çalışmasında usta ve deney sahibi, mücadelesini her koşulda sürdürebilme yeteneğini kanıtlamış, devrimci militan bir mücadele anlayışına, seçkin ve nitelikli komünist kadrolara, her alanda yerleşmiş ve zengin Bolşevik örgütsel ve pratik mücadele geleneklerine sahip olan leninist bir çekirdeğin yaratılamamış olması, öncü komünist partinin kuruluşunu bugüne dek engelleyen temel nedenlerden bir diğeridir." (s.102)

Burada her şey var, fakat parti inşasının tüm bu pratik-örgütsel gelişme sürecinin temel ekseni olması gereken sınıf hareketiyle birleşme üzerine tek kelime yoktur. Partileşme sürecini, pratik planda sınıf hareketiyle bağ kurma süreci olarak yaşama, örgütsel gelişmeyi sınıf zeminine oturtma, örgütsel safları sosyalizme kazanılmış öncü işçilerle besleme, böylece, partiyi sınıfın bir parçası ve örgütlenmesinin en üst düzeyi olarak inşa etme üzerine herhangi bir değinme yoktur. Çünkü *Belgeler*'in toplamında, böyle bir

pratik süreç ekseninde inşa edilmemiş bir partinin, gerçekte, işçi sınıfının öncüsü olma yeteneğine ve niteliğine de ulaşamayacağı üzerine herhangi bir ideolojik açıklık yoktur. Bu ideolojik açıklıktan yoksun olunduğu içindir ki, "devrimci militan" kimlik, "bolşevik örgütsel ve pratik mücadele gelenekleri", "seçkin ve nitelikli komünist kadrolar" vb. kavramların sınıfsal içeriği kaybolmaktadır. Sorunun konuluşuna; partinin moral ve maddi değerlerinin, militan kimliğinin, siyasal ve örgütsel geleneklerinin, bu ve benzeri sorunların sınıfı devrimcileştirme ve bu çaba içinde örgütün sınıf devrimcisi kimliğini pratikte adım adım yaratma süreciyle bağlantısını koparan, o halkçı-idealist bakışaçısı egemendir. Buna göre, marksist-leninist ideoloji benimsenmişse eğer, bir örgüt, tüm bu temel niteliklere, pekala sınıf dışında ve genel bir mücadele içinde de ulaşabilir. Bu aynı bakışaçısı, komünist bir örgütün istikrarı ile sınıfsal yapısı ve zemini arasındaki kopmaz organik bağı da, aynı kolaylıkla gözden kaçırabilmektedir.

Türkiye, sözde "leninist" ya da "bolşevik çelik çekirdek"lerin, hep de, toplumun bu nitelikte çekirdeklerin oluşumuna elverişli biricik toplumsal sınıfı olan işçi sınıfı **dışında** yaratıldığı bir garip ülkedir. Bu ülkede, Leninizmin ve bolşevizmin bir sınıf toprağında yeşerdiği, gücünü, istikrarını ve tarihsel başarısını tam da bu maddi-toplumsal zeminden aldığı gerçeği hep bir yana bırakılmıştır. Eğer, "marksist teorinin son derece sağlam temeli üzerinde yükselme"yi Rusya işçi hareketinin sağlam zeminine dayanmayla birleştirmemiş olsaydı, Bolşevizmin de olamayacağı; ancak bu iki yönün organik olarak kaynaşmasıyladır ki, Bolşevizm denilen akımın tarihsel olarak vücut bulduğu hep gözden kaçırılmıştır.

Bize gelişmenin "örgütsel-pratik planı" adı altında anlatılanlar, gerçekte, idealize edilmiş biçimiyle TİKB'nin kendi (yaşadığını düşündüğü) pratiğinin soyutlanmasından başka bir şey değildir. Bu pratik ise, sınıf eksenli bir parti inşa süreci bilincinden ve pratiğinden yoksun olduğuna göre, yapılan tanımlamalarda, parti inşa sürecinin **niteliğe** (sürecin **sınıfsal** karakterine) ilişkin temel yönüne değinilmemiş olmasına, çok da şaşırmamak gere-

kir. Fakat TİKB bilmeliydi ki, ideolojik plandaki gelişmeyi pratik plandaki bu sınıfsal gelişme ekseninden kopardınız mı, geriye geleneksel hareketin o pek ünlü "ideolojik önderlik" anlayışı ile sınıfdışı devrimci "halk" partisi pratiği kalır.

Bu, geleneksel hareketin eleştirisi sürecinde komünistlerin başından itibaren işaret ettikleri ve EKİM I. Genel Konferansının (parti sorunu çerçevesinde) yinelediği bir temel zaaf alanıdır. Partinin ideolojik kimliği ile sınıfsal kimliğinin birbirinden kopartılamayacağına ilişkin düşüncenin, "bir marksist için temel önemde fakat basit bir gerçeği" anlattığını; ne var ki, uluslararası komünist hareketteki yozlaşma sürecinin yarattığı teorik kargaşanın, bu basit gerçeği, "tümüyle unutturmuş olmasa bile, bir hayli bozup bulandırdığı"nı ifade eden EKİM I. Genel Konferansı, parti sorununa ilişkin metninde, şöyle devam ediyor:

"Bunun olumsuz sonuçları, yakın geçmişindeki toplumsal-siyasal hareketliliğine küçük-burjuva katmanların ve onların aydın temsilcilerinin damgasını vurduğu Türkiye'de özellikle belirgindir. Solun devrimci kanadının popülist ideolojisi, parti sorununda önce "ideolojik önderlik", sonra da fiilen bir küçük-burjuva "halk" partisi olarak ifade bulmuştur. Solun reformist kanadında ise, parti sorunu, modern revizyonizmin bürokratik-elitist karakterine uygun bir biçimde, ya bir aydınlar kulübü, ya da küçük-burjuva aydınlar ile sendika bürokratlarının birliği olarak ifade bulmuştur." (*Değerlendirme ve Kararlar*, s.127-128)

Bu pasajı, aynı konuda TİKB Konferansının geleneksel harekete yönelttiği eleştiriyle kıyaslama olanağı bulabilmek için, özellikle aktardık. Partileşme sürecinin ikinci temel alanı olan pratik-örgütsel gelişme sorununu tanımlayan uzun pasajında sürecin sınıfsal boyutuna tek kelimeyle değinmeyen TİKB Konferansı metni, devamında, Türkiye sol hareketinin geçmişini eleştirirken, işçi sınıfı içinde çalışmaya bilinçli bir yönelimin olmamasına da "geçerken" değiniyor. Gelişme sürecinin "çok yönlü ve leninist nitelikte olup olmaması kıstası" ışığında geleneksel hareketin bir dizi pratik ve örgütsel zaafı peşpeşe sıralandıktan sonra, bu zaafların tümünü organik olarak kesen bir sorundan değil de, bu arada

bunlara eklenmesi gereken bir başka sorundan sözedercesine, bu konuda şunlar söyleniyor:

"Devrimimizin temel ve önder gücünü oluşturan işçi sınıfı içinde çalışmaya bilinçli bir yönelimin, bu konuda iyi düşünülmüş ve uzun vadeli politikalar temelinde bir çalışmanın birikmiş deney ve geleneklerinin yokluğunun sözünü dahi etmiyoruz. Çünkü, Türkiye devrimci hareketinin büyük bir kesimi, sahip oldukları sağ veya 'sol' revizyonist programatik görüşlerinden ötürü böyle bir perspektife daha başından yabancıdır. Onlar için gençlik, daha çok lafını ettikleri köylülük, gecekondu semtlerinin ve taşranın küçük-burjuva yığınları içinde çalışma daha çekicidir. Bir **'küçük-burjuvalar ülkesi'** olan ülkemiz ortamında, nitelikten önce niceliğe önem veren, kolaycı ve sabırsız küçük-burjuva alışkanlıklarıyla da beslenen **'küçük-burjuva devrimciliği'** yaygın bir hastalıktır. İşçi sınıfı içinde çalışmanın önemini sözde kavramış kesimlerin **'kusuru'** ise farklı farklıdır. Bunlardan bazıları süper revizyonist, yasalcı ve pasifisttirler. Genel olarak devrimci olanların büyük kesimi ise, lafta bunun sözünü etmekle birlikte pratikte küçük-burjuva devrimciliğinin yasalcı, menşevik ve sağcı alışkanlıklarının esiridirler. Küçük-burjuva kesimleri örgütlemenin kolaylığı ve cazibesi onları da peşinden sürüklemektedir." (s.103)

Pasajın tümünü olduğu gibi aktardık. Bunu yalnızca bütünlüğü kaybolmasın diye değil, fakat aynı zamanda, Gazi Direnişi sonrasının "semt yönelimi" modası çerçevesinde, bugün bu sözleri daha da anlamlı bulduğumuz için de yaptık. Geleneksel hareketin halkçı platformunun büyük ideolojik darbeler yiyerek gözden düştüğü ve küçük-burjuva katmanlara genel bir durgunluk egemenken sınıf hareketinin doruğa çıktığı bir evrede (1991 başında), küçük-burjuva kolaycılığını bu kadar açık eleştirebilenlerin; sınıf hareketinde tıkanıklığın sürdüğü, buna karşın semtlerin nispi bir canlanma yaşadığı bir başka evrede (1995 başı), aynı kolaycılığa yüzgeri etmelerini ele alırken, burada söylenenlere ihtiyacımız olacak.

Kuşku yok ki, bazı tanımlamalardaki özensizlik bir yana bı-

rakılırsa, yukarıdaki uzun parçada, geleneksel hareketin sınıfdışı siyasal çalışma pratiğine yöneltilmiş isabetli bir açık eleştiri var. Fakat bu eleştirinin konumuz açısından aynı açıklıkta bir de kusuru var. TİKB Konferans metni, burada sorunu, hiç de **partinin** ideolojik kimliğini organik olarak bütünlemesi gereken **sınıf kimliği** açısından değil, fakat genel siyasal mücadele ve devrim stratejisinin gerekleri açısından koyuyor. Nitekim söze, örneğin, leninist tipte bir proletarya partisini inşa sürecinin biricik gelişme ekseni olarak işçi sınıfı diye değil de, "Devrimimizin temel ve önder gücünü oluşturan işçi sınıfı" denilerek başlanıyor. Devamında söylenenlerin tümü de bu kapsama giriyor. Bu pasajın 16 sayfalık bütün bir bölümde yama gibi durması da bunu gösteriyor. (Tüm metinde sınıf yönelimi ve çalışmasının önemine değinen biricik pasajdır bu.) Buradaki vurgular, partileşme sürecinin **sınıfsal boyutu**na ilişkin açık bir tutumun değil; partiyi sosyalizmle sınıf hareketinin örgütlü birliği olarak ele alan temel marksist düşünceye ilişkin açık ve bütünsel bir perspektifin değil, fakat yalnızca, geleneksel devrimci hareketin küçük-burjuva devrimci kimliğine ilişkin genel bir görüşün ifadesidirler. (Bir yerlerden ödünç alındıkları ise metinde yama gibi durmalarından belli oluyor.) Metnin devamı, partileşme sürecinin TİKB somutunda ele almışı, sürecin geleceğine ilişkin sorun ve görevlere dair söylenenler, bunu bütün açıklığı ile doğruluyor.

Bunu daha yakından görelim. İlgili pasajı izleyen paragraf, o ana kadar söylenenleri özetliyor. İdeolojik-siyasi gelişme ile pratik-örgütsel gelişmenin partileşme sürecinin niteliğine ilişkin "iki temel yön" olduğu bir kez daha vurgulandıktan sonra, "sorunun 'kitleselleşme' boyutu"nun ise, "bu iki temel yöndeki gelişmeye bağlı" olduğu ekleniyor (s.104). Bununla, yaratılan niteliğin kendi niceliğinin ("kitleselleşme") yaratılmasını da kolaylaştıracağı anlatılmak isteniyor.

Ve nihayet sorun, TİKB'nin o güne kadarki gelişme süreci açısından somutlanıyor. İşte bu konuda söylenenler: "Bugüne kadarki gelişimimize bu amaçla kuşbakışı bir göz attığımızda nasıl bir tablo çıkar karşımıza? Her iki yönde de kuşkusuz hala

kimi eksiklik, yetersizlik ve hatalarımız olmakla birlikte, ML bir öze sahip programatik görüşler yönünden olsun, sağlam bir yeraltı örgütlenmesi ve nitelikli kadrolar yetiştirme yönünden olsun gözle görülür ileri noktalara ulaştığımız halde, kadrolarımızı sayısını arttırma ve kitleselleşme yönünde aynı başarıyı sağlayamadığımızı görürüz. Bu açıdan hala çok geri ve 'küçük'üz" (s.104-105)

Demek ki, parti inşa sürecinin iki temel yönünde asgari bir başarı sağlanmış, gerekli "nitelik" yaratılmıştır. "ML bir program ve temel politikalara sahibiz" (s.105). "Her koşul altında militan devrimci bir mücadele yürütme yeteneğine sahip ve bunu kanıtlamış, nitelikli leninist bir öncü çekirdek" de yaratılmıştır (s.106). Bu, "Türkiye somutunda adına layık leninist bir öncü partinin inşası sürecinde işin 'en zor' tarafını başardığımızı gösterir" (s.106).

Bu durumda iş niceliğe, yani "küçük" olmaktan kurtulmaya kalmıştır. Bu sonuç, *Orak-Çekiç*'te "kadrolaşma" ve "kitleselleşme, "kadrolaşmayla kitleselleşmeyi içiçe yaşama" üzerine o çok yinelenen sloganların kaynağına, anlamına ve nihayet işlevine de açıklık getiriyor.

O güne kadarki oluşumunu sınıf dışında yaşamış ve 1991 Mart'ında hala da sınıf dışı bir örgüt olan TİKB, partileşme sorununun niteliğe ilişkin yönünü esasta çözdüğünü, geriye, kadro sayısını artırarak ve kitleselleşerek, "küçük" olmaktan kurtulma biçimindeki nicelik sorununun kaldığını ciddi ciddi söyleyebiliyor. Bunun bu kadar açık söylenebildiği bir durumda, TİKB Konferansının partiyi sosyalizmle sınıf hareketinin birliği olarak kavrayan temel marsist-leninist düşünceden yoksunluğunu ayrıca kanıtlamaya gerek var mıdır?

Devam edelim. TİKB'nin partileşme sürecinde eksik kalanın "sayısal güç" olduğunu belirleyen Konferans metni, niceliğe ilişkin bu soruna ek açıklıklar getiriyor. Parti öncesi örgüt ile parti niteliği arasındaki ilişki irdelenirken, bu konuda şunlar söyleniyor: "Tek başına sayısal güç zaten hiçbir zaman parti olabilmenin belirleyici bir koşulu değildir. Hatta parti ile parti öncesi çekirdek arasında en doğal ve bir bakıma kaçınılmaz fark burada-

dır. Leninist bir parti bile özellikle kuruluşunun ilk aşamalarında, hatta uzunca bir süre gelişmiş kitle bağlarına sahip olmayabilir. Ama bu onun **'parti'** olma niteliğini ortadan kaldırmaz. Tıpkı, gelişmiş kitle bağlarına sahip olmanın tek başına **'parti'** olmaya yetmemesi gibi." (s.107)

Yeterli açıklıkta görüldüğü gibi, sorun tümüyle örgütün "kitle bağları" çerçevesinde bir "sayısal" güç sorunu, basitçe, bir nicelik büyüme sorunudur. Sınıf kimliği, sınıf ekseni, sınıf hareketiyle birleşme sorunu, tüm bunlar, geçtik niteliğe ilişkin sorunlar olarak ele alınmaktan, nicelik büyümede bile özel bir anlam taşımazlar. Gerekli olan sınıf bağları değil, "gelişmiş kitle bağları", "emekçi kitleler üzerindeki ideolojik-siyasi ve örgütsel etkinlik", ya da en iyi durumda, "sınıf ve kitlelerle gelişmiş bağlar kurma sorunu"dur (aynı yer).

"Dil" o bildiğimiz halkçı dildir. Siyasal mücadeleye ilişkin genel sorunların değil de "leninist tipte" bir öncü sınıf partisi sorununun tartışıldığı bir yerde, bu "dil"in bu kadar rahat kullanılması elbette bir rastlantı değildir. Bu, bir ideolojik bakışaçısının bilinçlere ne denli derinlemesine nüfuz ettiğinin somut bir göstergesidir. Sınıf hareketiyle devrimci buluşma ekseninde değil de farklı sınıf ve tabakalardan oluşan "emekçi kitleler" içinde kendilerini bulmuş, örgütsel kimliklerini burada geliştirmiş, "çelik çekirdek"lerini bu zemin üzerinde inşa etmiş, maddi ve moral değerlerini, örgüt ve mücadele geleneklerini, ve nihayet, düşünüş ve davranış alışkanlıklarını bu zeminde oluşturmuş olanların, buna uygun bir "dil" ve ideolojik yaklaşım içinde olmaları da son derece doğaldır.

Tüm bunlar bir yana. TİKB Konferans metni kendi düşünüş mantığı içerisinde bile alabildiğine tutarsızdır. Eğer gerçekten ideolojik-programatik temeliniz varsa, "parti öncesi çelik çekirdeği" yarattığınıza inanıyorsanız, işin bu "en zor" ve en "can alıcı" yönünü çözmüşseniz, geriye esas olarak "sayısal güç sorunu" kalmışsa, ve bunu da "zaten hiçbir zaman parti olabilmenin belirleyici bir koşulu" saymıyorsanız, ve dahası, "parti ile parti öncesi çekirdek arasında(ki) en doğal ve bir bakıma kaçınılmaz fark"

da zaten buradaysa, o halde siz neden bu konferansı topladığınızda kendinizi parti olarak ilan etmek yoluna gitmediniz ki? Sağlanan "tarihsel başarı"yı böyle bir tarihsel adımla birleştirmek cesareti gösteremeyenlerin bu tutumunun gerisinde, temel bir şeylerin eksik olduğunu hissedip de, bunun tam ne olduğunu ve nereden kaynaklandığını bilememenin güçsüzlüğü var gerçekte. "Sayısal güç sorunu" belirlemesi bu güçsüzlüğün verdiği ağırlıktan kurtulmanın bir avuntusu oluyor yalnızca.

"Sorunun sadece 'en zor' tarafı değil aynı zamanda en 'canalıcı' noktası"nda TİKB'nin sağladığı başarıyı "tarihsel önemde" gören Konferans metni, sözünü ettiğimiz tutarsızlığın ağırlığı altında bir kez daha bu "sayısal güç sorunu"nu, o aşamada parti olamamanın nedeni olarak ileri sürüyor: "Fakat ideolojik-siyasi inşa planında olsun, Bolşevik bir çekirdek yaratma sorununda olsun gösterdiğimiz gelişme ve sağladığımız başarılara karşılık iş, işçi sınıfı ve emekçi kitleler içinde gelişmiş bağlara sahip olma sorununa geldiğinde aynı başarıyı gösteremediğimiz, bu konuda çok geri ve yetersiz kaldığımız çıkar ortaya." (s.108)

Sorun, dikkate değer bir ısrar ve tutarlılıkla, hep "işçi sınıfı ve emekçi kitleler içinde gelişmiş bağlara sahip olma", yani "küçük" olmaktan bir an önce kurtulma ve bunun için de hızla "kitleselleşme" sorunudur. Bu bakışaçısı, yalnızca parti sorununda halkçı bir bulanıklığa değil, aynı zamanda devrim mücadelesinin sorunlarıyla parti inşasının sorunlarını birbirine karıştırmaya da iyi bir örnektir. "Devrimi ve partiyi birlikte örgütlemek" şiarı bu karışıklığın özetidir. Devrimi örgütleme çabası içinde "kitleselleşme" yakalanacak, kitleselleşen örgüt bu yolla "sayısal güç sorununu" çözecek, böylece parti inşası bütünsel olarak bir sonuca bağlanmış olacaktır.

TİKB Konferans metninin parti sorununa, parti inşa sürecinin sınıfsal boyutu sorununa yaklaşımları bundan ibarettir. Konuya ilişkin 16 sayfalık metnin geriye kalan 8 sayfalık kısmında, TİKB'nin hep de "dar ve küçük kalma"sının geçmiş süreçteki kökleri tartışılmaktadır. Bunun başlangıç dönemindeki (1974'lerdeki!) bir "yığınak hatası"ndan kaynaklandığı ve bugüne dek

de bir türlü aşılamadığı üzerine olan bu bölüm, TİKB'nin genel değerlendirmesi kapsamına girdiği için, şimdilik konumuz dışında kalmaktadır.

***

Yine de *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nin ilgili bölümüyle işimizi henüz tamamen bitirmiş değiliz. Sınıfla birleşme pratik sürecinin dışında yaratılan ve yaratılması "tarihsel bir başarı" olarak sunulan o "parti öncesi sağlam ve nitelikli Bolşevik çekirdek" üzerinde daha da durmamız gerekiyor. Buna bizi bizzat *Devrimci Proletarya*'nın kendisi mecbur ediyor. Ona göre, EKİM; partileşme sürecinin sınıfsal boyutuna temel bir önem atfetmekle, partinin örgütsel inşasını sınıf hareketiyle birleşme süreci içinde ele almakla ve bunu sınıfın en ileri unsurlarını sosyalizme ve partileşme sürecine kazanmaya bağlamakla, "kaba işçici bir tarzda ... öncü işçilerden parti yaratma" anlayışını savunmuş oluyor. (Sayı: 36, s.41 ve 46)

Sınıf hareketinin iki dönemi ve "öncü işçi" sorunu

Hemen belirtelim ki, *Devrimci Proletarya* için asıl sorun, hiç de EKİM'in "kaba işçiciliği" değildir. Kaba işçicilik ithamının arkasına gizlenilerek asıl yapılmaya çalışılan, TİKB'nin, sınıf dışı gelişmenin ürünü olarak ele alınan "Bolşevik çekirdek" anlayışı ve pratiğini mazur göstermektir. Fakat biz yine de önce EKİM'in "kaba işçici bir tarzda ileri sürdüğü" 'öncü işçiler'den parti yaratma" iddiasını görelim.

Doğal olarak *Devrimci Proletarya*, tamamen ideolojik mahiyetteki bu kadar ciddi bir iddiayı ideolojik içeriği ile açma yoluna gitmiyor. Kabaca çarpıttığı bazı pratik durumlara laf arasında eklenmiş kocaman bir iddia olarak ortaya atıp geçiveriyor:

Temel bir tartışmayı pratik duruma ilişkin ve çarpıtmalara dayalı bazı iddiaları ele almaya vardırarak dağıtma pahasına, *Devrimci Proletarya*'nın bu pratik kanıtlarına değinmeden geçmeyeceğiz.

Önce *Devrimci Proletarya*'dan okuyalım: "**Ekim**, '93 Tem-

muz'unda '87-90 arasındaki, 'son derece elverişli koşullara rağmen' komünist ve devrimci hareketin 'sosyalizme eğilimli genç ve yeni kuşak öncü işçileri' kazanamadığı, 'tarihsel bir fırsatın kaçırıldığı' telaşına düştü." (s.41)

Şimdi de "telaşa düşme" iddiasına dayalı bu karikatürleştirmeye dayanak yapılan parçanın aslını okuyalım: "'87-90 döneminde Türkiye, tarihinin en yoğun, en yaygın ve uzun süreli işçi eylemliliğine sahne oldu. Bu hareketliliğin başını sosyalizme eğilimli genç ve yeni kuşak öncü işçiler çekiyordu. Ne var ki, komünistler ve devrimciler, sınıf hareketinin sosyalizmle birleştirilmesi, aynı anlama gelmek üzere sınıfın sosyalizme eğilimli yeni ve genç kuşak öncülerini kazanarak sosyalizmin maddi-toplumsal temeliyle buluşulması bakımından hayli elverişli olan bu ortamdan yararlanma yeteneği gösteremediler. Sınıf hareketine anlamlı bir katkıda bulunamadılar. Böylece tarihsel önemde bir fırsat kaçırılmış oldu." (*Ekim*, sayı: 76, s.9)

Devrimci Proletarya'nın çarpıtma ve karikatürize etmeyi devrimci ideolojik eleştiri sanmasına verdiğimiz bir yeni örnek oluyor bu. Büyük bir sükunetle yapılmış bu değerlendirmenin "telaşa düşmek" neresinde? *Ekim*'in yukarıdaki değerlendirmesine, sükunetini ve sağduyusunu korumayı başarması durumunda *Devrimci Proletarya*'nın gerçekte herhangi bir itirazı olabilir mi? Ancak gariptir ki var böyle bir itirazı. Bu itiraz onun olayları ve bir sürecin farklı dönemlerini birbirinden ayırdetmek yeteneksizliğine iyi bir örnek olduğu için ele alınmaya değer.

Yukarıya aktardığımız paragrafın hemen öncesinde (bu o ünlü "'En büyük' işçi sınıfı!" sözlerinin hemen sonrası oluyor), bize deniliyor ki, '87-90 döneminin öncü işçilerinde, *Ekim*'in iddia ettiği gibi "devrimci örgüt ve eylem arayışı" değil, fakat "partisiz devrimcilik" eğilimi vardı (s.41). Acaba? Ya biz kendimize bizzat TİKB yayınlarını tanık tutarsak bu itirazın sahipleri ne diyeceklerdir?

Devrimci Proletarya'nınki, polemik heyecanı ve ideolojik hasımını kolayından altetme hevesi içinde, '87 sonrasının farklı iki dönemini birbirinden ayırdedememekte ifadesini bulan bir ha-

zin durumdur. *Devrimci Proletarya* yazarları vakit bulur da *TİKB II. Konferansı Belgeleri*'ni yeniden okurlarsa, '87-90 döneminin bitiminde kaleme alınan bu belgelerde sınıf hareketindeki yükseliş üzerine, bu yükselişin kapsamı ve temposu üzerine sayfalar dolusu söz bulacaklardır. (Biz, bu *Yanıt*'ın birinci bölümünde, yükselişin verdiği heyecanla abartıda ölçünün ne denli kaçırıldığına ayrıntılı örnekler verme olanağı bulduğumuz için, burada bir tekrardan kaçınıyoruz.) Oysa, aynı TİKB'nin sonraki döneme ve bugüne ait belgeleri döne döne "sınıf hareketinin sürmekte olan tıkanıklığını" vurguluyorlar. Demek ki '87 sonrası işçi hareketinin iki farklı dönemden geçtiği nesnel bir olgudur.

Sınıf hareketinin biri gelişme ve yükselme ('87-90), öteki gerileme ve tıkanıklıkla ('91 sonrası) karakterize olan iki döneminin somut sorunlarının ve sonuçlarının farklı olacağını, bunun sınıf hareketinden ayrı düşünülemeyecek olan "öncü işçi"de de yansıyacağını anlamak, *Devrimci Proletarya* için çok mu zor bir sorundur? Demek ki, gerekli olan, diyalektik üzerine anlamsız laf oyunları değil, fakat onu bir düşünce tarzı olarak kullanmayı başarabilmektir.

Fakat biz sınıf hareketinin '87 sonrasının bu iki farklı dönemine, bizzat *Devrimci Proletarya*'nın kendisinden, dahası bizzat bu aynı *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* yazısından da kanıtlar gösterebiliriz. Yukarıda *Ekim*'e yöneltilen ithamın yalnızca bir sayfa öncesinde, *Saçak* dergisine yönelik eleştiri esnasında söylenenlerden okuyoruz: "Bu sözler, işçi sınıfının sekiz yıllık bir suskunluktan sonra yeniden, hem de tüm toplumsal muhalefete esin kaynağı olacak bir kitlesellikle alanları doldurmasının verdiği devrimci bir heyecanla söylenmedi. Sermayenin saldırısının en yoğun, sınıfın ise parçalanmış ve sinik olduğu bir başka dönemde de aynı yağcılık sergilenmektedir." (s.39-40)

Demek ki ortada belirgin biçimde farklı **iki ayrı dönem** var. Bir sayfa önce görülebilen bu gerçeğin bir sayfa sonra bu kadar kolay gözden kaçırılması kötü polemiğin bir cilvesi sayılmalıdır. Fakat elbette sorun ve tartışma, sınıf hareketinin iki dönemini birbirinden ayırdetmek ve ilkinde genel bir yükselişin yaşandığını

tespit etmekten ibaret değildir. Asıl sorun, bu ilk dönemde "öncü işçi"nin eğiliminin ne olduğu üzerineydi. *Ekim*'in bu dönemde öncü işçilerde bir "devrimci örgüt ve eylem arayışı" olduğu düşüncesine *Devrimci Proletarya* itiraz ediyor ve tersine, "öncü işçilerde "partisiz devrimcilik" eğilimi olduğunu savunuyordu. Soruna açıklık getirmek için, *Devrimci Proletarya*'ya, itiraz edilmesi güç bir güvenilir tanık göstereceğiz.

Önümüzde Mayıs 1990 tarihli *Orak-Çekiç* var. Bu, "bugünün ayırdedici özelliği işçi sınıfının eylemliliğindeki artış ve sınıfın devrimci etkiye daha açık olmasıdır" tespitinin yapıldığı ve sınıf üzerine bazı temel teorik ve politik doğruların arka kapakta hatırlanıp ön kapakta unutulduğu o önemli sayı oluyor (bkz. *Yanıt*'ın IV. Bölümü).

Başyazıdan okuyoruz: "Özellikle son iki yılda belirginleşen bugünün ayırdedici bir diğer özelliği işçi sınıfının eylemliliğindeki bir artış ve bunun bir süreklilik kazanmasıdır. İşçi sınıfının eylemleri büyük ölçüde ekonomik temellidir. Bu giderek eylemci kitlelerde henüz revizyonist ve reformist etkilerden arınmamış genel bir demokrasi bilincinin şekillenmeye başlamasıyla birleşmekte, **öncü unsurlarda ise devrimci demokratik düşünceler ve örgütlerle bağ kurma eğilimi gelişmektedir. İşçi sınıfı devrimci etkiye bugün her zamankinden daha açıktır."** (Sayı: 70, s.4, vurgular bizim)

Demek ki; "öncü unsurlarda ise devrimci demokratik düşünceler ve örgütlerle bağ kurma eğilimi gelişmektedir."

Devrimci Proletarya, yalnızca sınıf hareketinin iki farklı döneminin öncü işçilerin tutumlarında nasıl yansıdığını ayırdetme yeteneksizliği göstermiş olmuyor. Fakat yanısıra, bu aynı dönemlerde uluslararası planda ve sol harekette hangi gelişmelerin yaşandığını ve bunun "devrimci-demokratik düşüncelere ve örgütlere" eğilimli bu aynı "öncü işçi" kuşağını nasıl etkilediğini, onun eğilimlerinde ve davranışlarında hangi değişikliklere yol açtığını da göremiyor. Ya da daha iyimser bir ifadeyle, kötü polemiğin heyecanı içinde gözden kaçırıyor. '87-90 döneminin devrimci harekette bir yeniden toparlanma dönemi olduğunu, bu

yeniden toparlanmanın geçmişle köklü bir hesaplaşmaya dönüşmediği ölçüde örgüt arayışı içindeki öncü işçiler için güven verici olamadığını, tam da '90 yılı içinde (sınıf hareketindeki yükselişin doruğunda) bunun daha açık görülebildiğini, dahası ve en önemlisi, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da başlayan gelişmelerin '90 yılı içinde genel bir çöküşle noktalandığını, bunun etkisinin yalnızca sol hareketi değil fakat sınıf hareketini de, özellikle de onun sola ve sosyalizme açık öncü kesimlerini de son derece olumsuz bir biçimde etkilediğini, ve nihayet, '87-90 döneminde sürekli yükselen işçi hareketinin '91 başında ani bir kırılmaya uğradığını ve bunun "öncü işçiler" üzerinde hem fiziki (toplu tensikat) ve hem de ideolojik-moral bir yıkım etkisi olduğunu, temel önemde tüm bu etkenleri göremiyor bile. Oysa komünistler, olayların seyrine paralel olarak, tüm bu etkenleri ve yarattığı somut sonuçları hayli erken bir tarihte tahlil ettiler. (Örneğin bkz. *Solda Tasfiyeciliğin Yeni Dönemi*, Ekim 1992)

"Devrimci örgütlerle bağ kurma eğilimi"nden (*Orak-Çekiç*) gerçekte sendikalizm demek olan "partisiz devrimciliğe" geçişin bu nesnel ve öznel etkenlerini gözden kaçıranlar, ne '87 sonrası son 8 yılda yaşananların somut seyrinden ve ne de marksist diyalektikten haberdardırlar. Fakat böyleleri kalkıp bir de en ciddi havalarda komünistlere şunları söylemiyorlar mı? "Fakat yüzü en fazla işçi sınıfına dönük hareket olmakla övünen, hatta 'fabrika hücrelerinden sınıf partisi' yaratmayı önüne koymuş bir örgütün sınıfın eylem potansiyellerini de, zayıflıklarını da hiç bir kesitte görememesi elbetteki kendisini ilgilendirir!" (DP, sayı: 36, s.45)

Her kesitte kimin neyi ne kadar gördüğüne, bu *Yanıt* boyunca somut belgeler ve ayrıntılı aktarmalar temelinde fazlasıyla açıklık getirildi. "'Fabrika hücrelerinden sınıf partisi' yaratma" üzerine o "kaba işçici tarz"a ilişkin iddiaları ise az sonra göreceğiz.

Fakat eksik bırakmamak için son bir noktaya daha değinelim. Rivayete göre, "'öncü işçilerden parti' yaratma hedefi kırıldıktan sonra, **Ekim**, aynı işçilerin 'korkak', 'sinik' olduklarını keşfetti! Gerçekte bu keşif, bu kesimi ruhsuz bir 'sosyalizm' edebiyatı

ile yanına çekmesinin olanaksız olduğunu görerek aldığı ders ve düştüğü hayal kırıklığından kaynaklanıyordu." (s.41-42)

Aynı psikolojik tahlil ileriki sayfalarda bir kez daha yineleniyor. "**Ekim**, 20 Temmuz sonrası dönemde işçilerin de 'kusurlarının olabileceğini' keşfetti. Beklemediğini bulamayınca hırçınlaştı. Öncü işçileri, gerçekte temel özellikleri değişmemiş, yalnızca eksiklik ve zaafları kriz ve görevlerin ağırlaşması karşısında derinleşmiş olmasına rağmen, 'korkak' ilan etti." (s.45-46)

Dayanaksızlığı ölçüsünde ilkel ve kaba olan bu demagojiyi yanıtlamayacağız. Sınıf hareketinin ve sınıf öncülerinin kusurları konusunda en baştan itibaren komünistlerin neler söylediğini, bu demagojiyi yapanların neler söylediğini bu *Yanıt*'ın ilk bölümünde ayrıntılı olarak götermiş bulunuyoruz. Komünistlerin bu konularda örneğin daha '88 yılı başında söylediklerini birilerinin ancak '94 yılında yineleyebildiklerini, buna sayısız başka örnekler gösterebileceğimizi de aynı yerde ifade etmiştik. Ve nihayet, öncü işçilerin "korkak" ilan edildiği "20 Temmuz sonrası"sının tüm değerlendirmeleri *20 Temmuz Dersleri* başlığı altında derlenmiş ve herkesin en kolay yararlanabileceği bir biçimde sunulmuştur. İlkel demagoji heveslerine gerekli yanıt çok önceden orada verilmiştir (bkz. *20 Temmuz ve İleri İşçiler* arabaşlıklı bölüm, Eksen Yayıncılık, s.47-51).

Fakat buna rağmen psikolojik tahlile dayalı bu demagojik sözleri aktarmamız da elbette nedensiz değildir. Dönüp bakılırsa görülecektir ki, *Devrimci Proletarya* bu vesileyle bize, öncü işçilerin "temel özellikleri" bakımından "değişmemiş" kaldığını, "yalnızca" eksiklik ve zaaflarının "kriz ve görevlerin ağırlaşması karşısında derinleşmiş" olduğunu belirtiyor. Bunu bize marksist olduklarını ve sorunları diyalektik bir tarzda ele aldıklarını düşünenler söylüyor. Sınıf hareketindeki bir "yükseliş" evresi ile bir "tıkanıklık" evresinin, bu hareketin organik bir parçası olan öncü işçiler üzerinde esasa ilişkin bir etkisi olmuyor. Peki doğruysa eğer, "devrimci örgütlerle bağ kurma eğilimi"ndeki güçlenme ile kaba bir sendikalizm demek olan ve örgütten kaçışı anlatan

"partisiz devrimcilik" eğilimi arasındaki fark nereden geliyor? İlkel demagojiye ve keyfi yakıştırmalara duyulan garip heves insanı işte böyle izahı güç çelişkilerle yüzyüze bırakıyor.

Geleneksel hareketin geleneksel yanılgısı: Sınıfdışı "Bolşevik çekirdek" mucizesi

Başlığa çıkarılan bu sorun bizim için yeni bir tartışma konusu değil. Geleneksel küçük-burjuva devrimci akımların bu konudaki ortak anlayış ve pratikleri daha 1987'nin tartışmalarında komünistler tarafından ayrıntılı olarak ortaya konuldu. Bununla da kalınmadı, bu konu tasfiyeci geriye düşüş vesilesiyle yeniden ele alındı. Tasfiyecilik, tüm kritik noktalarda bir geriye düşüş, geleneksel hareketin geleneksel anlayış ve argümanlarına dönüştü. Bunlardan biri de örgüt ve parti sorununa ilişkin olarak, "sınıf temelinden bağımsız" sözde "profesyonel devrimci çekirdek" argümanıydı. EKİM'in "kaba işçici" parti anlayışına karşı ileri sürülen ve *Ne Yapmalı*'dan cümlelerle desteklenmeye çalışılan bu argümanı, EKİM Olağanüstü Konferansı, "sol hareketin 20 yıllık sınıf dışı mezhepçi-bürokratik örgüt anlayışına çekilmiş yeni bir cila" olarak tanımlanmıştı.

Komünistler bunun içyüzünü bir dizi makalede bütün açıklığı ile ortaya koydular (bkz. *Tasfiyeciliğe Karşı Konuşma ve Yazılar*, Eksen Yayıncılık). Ergun Eralp ise, *"Profesyonel Devrimci Çekirdek Üzerine"* başlıklı hayli uzun makalesinde (a.g.e., s.183-237), *Ne Yapmalı*'nın Türkiye'de nasıl okunduğunun ve Rusya'da partileşme sürecinin sorunlarının nasıl anlaşıldığının başarılı bir sunuluşu eşliğinde, Leninizm adına yapılan çarpıtmaların ve sergilenen cahilliklerin etkili bir eleştirisini yaptı. Sorunun tüm temel yönlerini kapsayan içeriği ile bu konuda herhangi bir yeni tartışmayı bir bakıma gereksiz kılan bu uzun makaleden temel önemde bir belirlemeyi buraya aktarmak istiyoruz:

"*Ne Yapmalı*, bu önemli alanda da, 'aydınların rolü' ve 'sınıfa bilinç taşıma' sorunu açısından da, yıllarca küçük-burjuva tahrifata uğratıldı. Küçük-burjuva devrimciliği, *Ne Yapmalı*'da "aydın" so-

rununa yapılan vurgularda, kendi sınıf dışı konumunu meşrulaştıran bir teorik dayanak aradı. Tüm toplumsal kesimlere, bu arada işçi sınıfına da ideolojik önderlik yapan aydınlardan oluşan profesyonel devrimciler örgütü teorileri, THKP-C, Kurtuluş, TDKP gibi tüm küçük-burjuva örgütlerde, *Ne Yapmalı*'daki bu vurgulara dayanılarak savunulmaya çalışıldı. Aydın ve bilinç sorununa yaklaşımda, parti-sınıf ilişkilerini karartan, toplumsal kimlik sorununu önemsizleştiren bir *Ne Yapmalı* kavrayışı, bu nedenle Türkiye'li devrimcilerin bilincinde son derece kökleşmiş durumdadır." (s.198)

TİKB II. Konferansı Belgeleri 1991 yılına, yani yeni döneme aittir . Fakat ayrıntılarıyla görmüş bulunuyoruz ki, TİKB'nin anlayış ve pratiği de bu aynı geleneğin bir parçası ve yeni döneme uzantısıdır. Ve *Devrimci Proletarya*'mn, EKİM'in parti inşasına ilişkin görüşlerini "kaba işçici" olarak nitelemesinin gerisinde, tam da bu aynı geleneksel bakışaçısı vardır.

Tüm bunlar, gerçekte, bu konuda yeni bir tartışmayı gereksiz kılıyor. Buna rağmen kısa tutmaya çalışacağımız bir karşılaştırma yapmak istiyoruz. Önce EKİM'in "kaba işçici" tarzına ve "öncü işçilerden parti yaratma" anlayışına örneklerle başlayacağız. Örneklerimizi "işçici" EKİM'in bizzat işçi hareketi değerlendirmelerinden ve '91 Mart'ının öncesine ait belgelerden alacağız. Bu sonuncu koşul, '91 Mart'ında toplanan TİKB II. Konferansının bakışaçısıyla somut bir kıyaslama yapma olanağı verecektir okura. *Ekim*'in *"Dünden Bugüne İşçi Hareketi"* başlıklı başyazısında (Ağustos '90) sorun şöyle konulmaktadır:

"İşçi hareketinin karşı karşıya bulunduğu genel önderlik boşluğu, kendisini kucaklayan bir öncü sınıf partisinden yoksunluğu ise, doğal olarak onun en temel zaafıdır ve kuşkusuz öteki zaaflarından kurtulabilmesinin de kesin bir önkoşuludur. Komünistler, tüm çabalarını işçi hareketinin bu en temel ihtiyacını karşılama görevine yöneltmiş bulunuyorlar. Teorik boyutu temel sorunlarda, programda ve taktik ilkelerde netleşme olan bu görevin, pratik ve örgütsel boyutu ise işçi sınıfı hareketiyle birleşmek, işçi sınıfının en ileri ve devrimci unsurlarına dayalı bir öncü parti-

yi bizzat bu sınıfın bağrında, onun bir parçası olarak yaratmaktır."

"Parti sorununun bu ikinci boyutu, bizim için, işçi hareketinin politik ve örgütsel gelişimini sağlamak pratik çabasıyla çakışmaktadır. Partinin örgütsel temelleri bu çaba içinde yaratılacak, proleter sınıfsal karakteri bu çaba içinde güvenceye alınabilecektir." (*Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi* içinde, Eksen Yayıncılık, s.166-167)

Parti sorununa ilişkin temel marksist bakışaçısının bu somut ifadelendirilişinde "kaba işçici bir tarz" görebilmek için, kişinin kendisinin kaba halkçı bir tarzın numunesi olması gerekiyor. Bir başka örnek de aynı dönemin sonunda toplanan EKİM 1. Genel Konferansı değerlendirmelerinden vermek istiyoruz. Parti sorununa ilişkin teorik ve ilkesel perspektifin sınıfsal boyutunu ortaya koyan parti metni, ardından o günkü somut durumun bazı olgularına da değinerek, şöyle devam ediyor:

"Bu yönüyle bakıldığında, teorik gelişmeyi sınıf içindeki pratik-örgütsel gelişmeyle birleştirmek, ilkesel bir gereklilik olmanın ötesinde, koşulların dayattığı pratik bir zorunluluktur. Reformizmin ve küçük-burjuva sosyalizminin sınıfın ileri kesimlerini ideolojik ve örgütsel yönden kendi etkilerine alma çabalarına seyirci kalan her partileşme iddiası, bir oportünist ikiyüzlülük değilse eğer, vahim bir politik zaafın ifadesi olacaktır. Sınıf hareketinin ortaya sosyalizme eğilim duyan ve parti arayışı içinde olan hayli kalabalık bir öncü kuşak çıkardığı bir evrede ve ortamda, parti sorununu sınıf hareketinden kopuk ve bu öncü kuşağa rağmen çözme eğilimi ve girişimleri, ciddiyetten yoksundurlar ve ancak küçük-burjuva ya da aydın oportünizminin bir yansıması olabilirler." (*Değerlendirme ve Kararlar*, s.128, 129)

Tamı tamına aynı tarihte toplanan TİKB II. Konferansı ise, parti sorununa ilişkin temel metninde bu konuda tek kelime söylemiyor. Ona göre, partinin örgütsel temelleri ("Bolşevik çekirdek") zaten yaratılmıştır. Geriye yalnızca "sayısal sorunu" çözmek, dolayısıyla "kitleselleşmek" ve bu genel "kitleselleşme" içinde "kadrolaşmak" kalmıştır.

İki örgüt konferansının bu iki farklı bakışaçısı ve partileşme

sürecinin somut sorunlarını koyuş tarzı arasındaki açık fark, gerçekte, parti sorununda Leninizm ile popülizm arasındaki derin uçurumu belgelemektedir.

TİKB II. Konferans Belgeleri'nin parti sorununa ilişkin metninde sayısız kere yinelediği iddia şöyleydi: "Partinin inşa sürecinde parti öncesi sağlam ve nitelikli bir Bolşevik çekirdeğin yaratılması, bu nedenle, sorunun sadece **"en zor"** tarafı değil aynı zamanda en **"can alıcı"** noktasıdır. TİKB olarak bu alanda sağladığımız başarının, tarihsel olduğu kadar ideolojik-siyasal anlam bakımından da taşıdığı önem buradadır." (s.108)

Sınıf dışı bir çalışma ve mücadele içinde, sınıfla birleşme süreci dışında ve sınıfın ileri unsurlarından beslenmeyen bir örgütsel gelişme süreci içinde "sağlam ve nitelikli bir Bolşevik çekirdek" yaratılabileceğine inanabilmek için, Leninizmden kopmak, Bolşevizmin sınıf özünü ve temelini unutmak, Bolşevizmin tarihi konusunda da tümden bilgisiz olmak gerekir. İnanılması güç böylesine bir garipliğe, halkçılığın yarattığı ideolojik bulanıklık ile dar bir kadro örgütünün faşizme karşı direnişte gösterdiği kararlı militan tutumun yarattığı "pratik doğrulanma" yanılsaması yolaçabilmiştir. Böyleleri bilmelilerdi ki, tarih henüz sınıf dışı, sınıfa dayanmayan ve sınıf içinde sağlam kökleri olmayan "sağlam ve nitelikli bir Bolşevik çekirdek" örneği kaydetmedi. Böyle yanılsamaların kaynağı, küçük insan gruplarının mücadelesi ile sınıflar mücadelesini; sınıfdışı dar bir kadro örgütü ile sınıfın en ileri, en sağlam, en nitelikli öğelerinden oluşan, organik olarak sınıfın bir parçası, onun örgütlenmesinin en üst düzeyi olan devrimci sınıf partisini birbirine karıştırmak olabilir ancak. Bu bakışın gerisinde, sosyalizmi sınıf temelinden koparan ve sosyalist hareketin, sınıf hareketiyle tarihsel buluşmasını gerçekleştiremediği sürece, ne "sağlam" ve ne de "nitelikli" olabileceği temel gerçeğini gözden kaçıran halkçı-idealist düşünüş tarzı yatabilir ancak.

Bakınız Bolşevizmin o tarihsel ve teorik olarak örnek alınan kendi "sağlam çekirdek"i için bizzat Lenin neler söylüyor: "Güçlü bir Parti Merkezleri örgütü, sistemli olarak çıkan illegal yayınlar ve en önemlisi yerel hücreler, özellikle de doğrudan doğruya

işçilerin arasından gelen ve kitlelerle sıkı temas içinde yaşayan öncü üyelerin yönettiği fabrika hücreleri: Devrimci ve Sosyal-demokrat işçi hareketinin her türlü zorluğu göğüsleyebilecek sağlamlıkta çekirdeğini işte bu temel üzerinde inşa ettik." (*Örgütlenme*, Kaynak Yayınları, s.105)

Şimdi de, kendi sınıfdışı "profesyonel devrimci çekirdek"lerine *Ne Yapmalı*'dan dayanak bulduklarını sananlara, Lenin'in *On iki Yıl Derlemesi*'nde adeta önden verdiği yanıtı okuyalım:

"Muhakkak ki, onların bu başarısının başlıca nedeni, işçi sınıfının, somut ekonomik nedenler dolayısıyla, kapitalist toplumdaki bütün diğer sınıflardan daha fazla örgütlenme yeteneğine sahip oluşudur ve Sosyal-Demokrat Parti'yi de bu sınıfın ileri temsilcileri inşa etmiştir. Bu koşul varolmaksızın, profesyonel devrimciler örgütü, basit bir oyuncaktan, bir maceradan, ya da tabeladan başka bir şey olmazdı. *Ne Yapmalı?* 'Kendiliğinden mücadeleye girişen gerçek devrimci sınıf' ile olan ilişkisi koparıldığında, savunduğu örgütün hiçbir anlam taşımayacağını tekrar tekrar vurgulamaktadır. Ancak proletaryanın bir sınıf olarak birleşebilme konüsunda sahip olduğu en üst düzeydeki nesnel yeteneği, yalnızca canlı unsurları tarafından ve belirli örgütlenme biçimleri yoluyla hayata aktarılabilir." (*Ekonomizm Taraftarlarıyla Bir Konuşma*, Yurt Kitap-Yayın, s.93-94)

Bu, komünist örgütün sınıf temeline ve karakterine yapılmış alabildiğine açık ve kuvvetli bir vurgudur. Bu temelden kopardınız mı, "bu koşul varolmaksızın, profesyonel devrimciler örgütü, basit bir oyuncaktan, bir maceradan, ya da tabeladan başka bir şey olmaz". Lenin bu temel koşulun, *Ne Yapmalı*'da savunulan örgütün tüm ruhunu oluşturduğunu aynı kuvvetle bu sözlere ekliyor. Ve *Ne Yapmalı*'yı sayısız kere okumuş olanlar, Bolşevizmin tarihini döne döne inceleyenler, buna rağmen kalkıp sınıf hareketi dışında inşa edilmiş "bolşevik çekirdek"ler üzerine ciddi ciddi konuşabiliyorlar. Burası Türkiye ve bu ülkede 25 yıldır bu hep böyle oluyor!

Bu konuya ilişkin söyleyeceklerimizi, EKİM'in bu 25 yıllık geleneğe yönelttiği eleştirinin ideolojik ve pratik özünü oluştu-

ran aşağıdaki satırlarla noktalıyoruz:

"Marksist-leninist bir hareketin işçi sınıfına ayrı bir politik-pratik ilgi göstermesi deyim yerindeyse eşyanın tabiatı gereğidir. Zira Marksizm-Leninizmin özü, devrimci bir sınıf olarak işçi sınıfının modern kapitalist toplumdaki özel yerini, bu özel yerden kaynaklanan tarihsel misyonunu ve bu misyonu gerçekleştirmenin olanaklarını, araç ve yöntemlerini ortaya koymaktır. İşçi sınıfının tarihsel çıkarlarının ve amaçlarının temsilcileri olarak komünistlerin temel görevi ise, verili bir toplumda, işçi sınıfının tarihsel ve güncel hedeflerinin doğru bir tespitini yapmakla yetinmeyerek, bu hedeflere ulaşabilmenin biricik toplumsal güvencesi olarak, bu sınıfın, politik ve örgütsel gelişmesi, bağımsız bir sınıf kimliği kazanması için her yolla çabalamaktır. Sosyalizmin işçi hareketi ile birliği bu kesintisiz çaba içinde gerçekleşebilir. Bu birliğin cisimleşmiş bir politik-örgütsel ifadesi olarak gerçek bir devrimci sınıf partisi, bu çaba içinde inşa edilip geliştirilebilir." (*Siyasal Gelişmeler ve İşçi Hareketi*, Eksen Yayıncılık, s.9-10)

Pratik zaafın ideolojik temeli

Artık geçen bölümün (*Yanıt-4*) sonundaki pratik veriye dönebiliriz. Hatırlanacağı gibi, toparlanma sürecinin üçüncü yılına ve TİKB II. Konferansının bir yıl sonrasına ait bir başyazıydı sözkonusu olan. Yapılan değerlendirmede, sınıf çalışmasının genel zayıflığı ve gel-geç niteliği ("sadece bir hareket ortaya çıkınca") eleştiriliyor ve şöyle deniliyordu: "Genelde diğer alanlardaki çalışmalar ve ilişkiler örgütsel faaliyeti belirlemektedir."

O zaman da hatırlattığımız gibi, ilgili değerlendirme, bunu kadroların ve alt örgütlerin bir zaafı olarak ele alıyor. Aynı tutum, bu değerlendirmeyi bir yıl önceleyen *TİKB II. Konferansı Belgeleri*'nde de var. *"İşçi Sınıfı İçindeki Çalışmamız"* başlığı taşıyan ve pratik çalışmanın sorunları çerçevesinde sınıf çalışmasındaki zaafları ele alan bu ara bölümde (s.184-190), bir kez daha kadroların sınıf çalışmasının önemini kavramadaki zayıflıklarından yakınılıyor. "Üstten yapılan yönlendirme ve

zorlamalar"la dahi fazla bir ilerleme sağlanamadığı; bunun gerisinde, "işçi sınıfı içindeki çalışmanın yaşamsal önemini kavramadaki gerilik, sınıf önderliği ve sınıf içerisindeki gelişmeyi soyut, kendi dışında bir sorun olarak görme gibi yanlış anlayışların" bulunduğu belirtiliyor (s.187-188). Aynı yakınmaların daha yakın tarihlerde benzer biçimlerde sürdürülmesi de dikkate değerdir. *Orak-Çekiç*'in Mart 1995 tarihli sayısında yer alan *"Kurultay İçin Bir Atılım Daha!"* başlıklı yazı buna bir örnektir. Kurultay çalışmasının "bütün özü"nün "'sosyalist hareketle işçi hareketinin kaynaştırılması' olarak özetlene"bileceğini belirten yazı, bu böyleyken, aradan geçen bir yıla rağmen bu çalışmaya seyirci kalan örgütlerin varlığından yakınarak şunları söylüyor: "TİKB'nin bütün(ü) açısından ele alındığında, Kurultay çalışması, henüz tüm alan ve komitelerin faaliyetlerinin ana eksenlerinden biri durum(una) yükselmiş değildir." (Sayı: 86, s.13)

Soru şudur: Sınıf yönelimi ve çalışması alanında yıllara yayılan bu belirgin isteksizlik ve zayıflık, yalnızca taban örgütlerinin, onları oluşturan kadroların ideolojik zayıflığından mı kaynaklanıyor? Buna bizim yanıtımız, net bir biçimde, hayırdır. Asıl zayıflık, TİKB'nin genel ideolojik çizgisinde, devrim, sınıf ve parti sorunlarına yaklaşımındadır. Bu zayıflığın mahalli örgütlerde ve genel olarak kadrolarda TİKB önderliğini bile rahatsız edecek denli ağır bir biçimde yansıması ise son derece doğaldır. Zira bu kadrolar eğer geçmişten geliyorlarsa, bu onların eski halkçı şekillenmeyi aşamadıklarını gösterir. Yok yeni dönemin ürünleriyseler, bu onların büyük bir çoğunluğunu sınıfdışı kesimlerden, küçük-burjuva katmanlardan ve öğrencilerden geldiğini gösterir. Bu durumda, eğer bir de TİKB'nin kendi çizgisinde belirgin ideolojik zayıflıklar varsa, sınıf-dışı bir sosyal-kültürel kökene sahip olan ve sınıfdışı bir siyasal mücadele sürecinin ürünü olan bu kadroların, sözkonusu zayıflığı ağırlaştırarak sürdürmelerinde, şaşılacak herhangi bir yan kalmaz.

TİKB'nin ideolojik çizgisindeki genel zayıflığı ele almak buradaki tartışmamızın sınırlarını aşıyor. Fakat geçen bölümde toparlanma dönemine yol gösteren temel yazılardan, bu bölümde

ise bizzat *TİKB II. Konferansı Belgeleri*'nden hareketle ve bütün açıklığı ile gösterdik ki, TİKB, parti sorununda bulanık halkçı bakışaçısını yeni dönemde de sürdürmüştür. Parti sorununa ilişkin marksist-leninist teorinin gerekleri çerçevesinde, partileşme sürecinin pratik cephesinde net bir sınıf yönelimi tutumu ortaya koyacağına, bunu politik ve örgütsel gelişmesinin ana ekseni yapacağına, işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflar içinde paralel bir çalışma şeklindeki geleneksel halkçı örgütsel gelişme çizgisini izlemiştir. Buna en fazla "işçi sınıfı içinde daha ağırlıklı olmak üzere" kaydını düşmüştür. Bu kaydın ise hiçbir işe yaramadığını, lafta söylenen ne olursa olsun, pratikte "diğer alanlardaki çalışmalar ve ilişkiler(in) örgütsel faaliyeti belirlediği"ni biliyoruz.

Bu son derece doğal ve mantıklı bir sonuçtur. Neden peki?

Kendiniz geçmişteki küçük-burjuva devrimci-demokratik dalganın siyasal-örgütsel ürünlerinden birisiniz. Bu kaçınılmaz olarak bilincinizde, siyasal mücadele kültürünüzde, ideolojik bakışaçınızda derin izler yaratmış, sizi bir bakıma kimlik olarak şekillendirmiştir. Ve siz, bu geçmişle açık bir ideolojik hesaplaşma yaşamadan, yeni bir döneme başlıyorsunuz. Yeni dönemin görev ve yönelimlerini geçmiş bilincinizle saptıyorsunuz ve döne döne işçi sınıfı ve öteki emekçi sınıf ve tabakalar içinde paralel giden bir çalışmadan sözediyorsunuz. İyi ama, elinizdeki çok sınırlı güçler, yalnızca sınıfdışı bir çalışmanın ürünleri olmakla kalmıyor, dahası, kazanıldıkları sosyal ortamın bir parçası olmayı da halen sürdürüyorlarsa ve bu kesimlerin ihmal edilmemesini bizzat siz kendiniz döne döne vurguluyorsanız, bu durumda, bu örgütsel ve kadrosal güçlerin, "diğer alanlardaki çalışmalar"a doğal bir eğilim duyması en doğal bir davranış değil midir? Hele de, sınıf hareketi, yeni dönemde yaşadığı önemli gelişmelere rağmen, bir türlü politikleşemiyorsa, gösterilen çabalara hızlı ve tatmin edici bir biçimde karşılık vermiyorsa, bu yeni, zor ve bir hayli "nankör" alanda ısrar yerine, "kadrosallaşma" ve "kitleselleşme" sloganları için daha verimli sonuçlar yaratan öğrencileri ve semt katmanlarını, bu pek tanıdık kesimleri tercih etmek, doğal ve akla uygun bir davranış değil midir? Ve tam da TİKB yayınları, sorunu koyuş

tarzlarıyla, döne döne yaptıkları vurgularla, bu eğilimi sürekli olarak bizzat kendileri beslemiyorlar mı?

O TİKB yayınları ki, bu ülkede popülizmin, sınıfdışı çalışma ve devrimciliğin bir köklü kültür olduğunu unuturlar ve sınıf çalışmasına önem vereceğiz dedikleri istisnasız her durumda, hemen ardından eklerler: Ama çalışmalarımız sadece işçi sınıfı ile sınırlı değildir ve olmayacaktır; "çeşitli sınıf ve tabakalar arasında komünist düşünceyi ve örgütlülüğü gerçekleştirmek, tüm emekçi sınıf ve tabakaların mücadele potansiyellerini harekete geçirmek hedefimizdir." Bir adım ileri iki adım geri! Sorunu böyle koyanlar, eğer bu ülkede yaşıyorlarsa, genel devrimci hareketin ve onun kadrolarının ideolojik şekillenmelerini ve politik kültürlerini de biliyorlarsa, sonuçta diğer alanlardaki çalışmalar ve örgütsel ilişkilerin tüm örgütsel faaliyeti belirlemesine niye şaşıyorlar ki? Bu şaşkınlık, gerçekte, hem Türkiye'nin genel gerçekleri ve hem de kendi özel gerçekleri hakkında açık bir bilinçsizliği kanıtlamaz mı?

Hiç değilse pratikteki vahim durumun apaçık farkedildiği Mayıs 1992 yılına kadar, TİKB yayınlarında yapılan vurgular alabildiğine ters ve çarpıktır. Vurgunun yönü asıl zayıflığı hedeflemiyor ve dolayısıyla gidermiyor, tersine, onu besliyor ve kalıcılaştırıyor. Zira; gelişmemizin bu başlangıç evresinde, öteki sınıf ve tabakaları tümden ihmal etmesek de, esas çalışma alanımız işçi sınıfıdır bile denilmiyor. Böyle yapılmış olsa, yapılan vurguyla dikkatler bir parça işçi sınıfına çekilmiş olur. Oysa tam tersi yapılıyor; ısrarla, işçi sınıfı önemli olsa bile, bu çalışmamızın yalnızca onunla sınırlı olacağı anlamına gelmez deniliyor.

Türkiye'yi bilmeyen biri bu ısrarı görse, ciddi ciddi bu ülkede sosyalizm adına dikkatleri işçi sınıfı üzerine yoğunlaştıran ve öteki sınıf ve katmanlar içinde devrimci çalışmayı ihmal eden bir gelenek, bir siyasal kültürün egemen olduğunu sanacaktır. Tam tersi sözkonusu olduğuna ve sözkonusu olan partileşme süreci yaşayan sınıfdışı bir "küçük" örgüt olduğuna göre, doğruyu bulmak için, sorun aynen şöyle konulmalıydı: Bir yeniden toparlanma döneminde ve partileşme süreci içinde bulunan bir örgüt olarak,

sınıf içinde ayaklarımızı sağlam yere basmak ve nihayet bir ilk temel tutmak acil ve öncelikli görevi çerçevesinde, öteki sınıf ve tabakaları tümden ihmal etmek pahasına da olsa, tüm dikkatimizi işçi sınıfına vermeliyiz. Zaten çok sınırlı olan güç ve olanaklarımızı mümkün olduğunca bu sınıfa yönelik çalışma içinde konumlandırmalıyız.

20 yılın yarattığı popülist tortuların sınırlayıcı ve saptırıcı etkisi ancak böylesine bir tersinden vurgu ile bir parça telafi edilebilirdi. Pratik çalışmada gerçek bir sınıf yönelimi ancak bu takdirde olanaklı olabilirdi. Özetle popülist ideoloji ve kültürün 20 yıldır bir yana büktüğü "çubuk", ancak bu sayede bir parça düzeltilebilirdi. (O çok iyi bilinen "çubuk bükme" tutumu, tam da bu gibi durumlar için değil midir?)

Ve "öteki sınıf ve tabakalar"a pek düşkün olanlara hemen hatırlatalım ki, bu tutum, pratikte hiç de bu "öteki" kesimlerin tümden ihmaline de yolaçmazdı. Zira "tümden ihmal etmek pahasına" vurgusu, bu kesimlerin tümden ihmalini değil, fakat sınıfa etkili bir yönelime yöneliktir. Pratikte yaratacağı gerçek sonuç da, çalışmanın ağırlığının ve ekseninin işçi sınıfına kaymasından ibarettir. (TİKB etrafına iyi bakarsa, bu tutumun somut örneğini görmekte çok da zorlanmayacaktır.)

Kaldı ki, bu pratik çalışmanın kısa vadedeki çehresidir. Oysa orta vadede, bizzat sınıf içindeki her başarılı adımın yaratacağı çok yönlü etki ve imkanlarla, komünist örgütün "öteki sınıf ve tabakalar" içinde çalışmasının sağlıklı bir zemini de hızla oluşacaktır. İşin püf noktası da zaten buradadır. Lenin'in yazdıklarını okuyun ve Rusya'da işlerin nasıl seyrettiğine bakın. Teorinin önden vurguladığı, pratiğin somut olarak doğruladığı budur. Bununla hiç de Rusya'daki genel devrim sürecini, sonuçta devrimin zaferini kasdetmiyoruz. Hayır, yalnızca parti inşasının ilk gelişim evresinden, bu evrede sınıf çalışması ile "öteki" kesimler içindeki çalışmaya bakış ile sürecin somut seyrinden sözediyoruz. (Geçen sayıda Lenin'den yapılan derlemeye bakılabilir.)

Oysa Türkiye'de buna ilişkin teori tam tersinden kurulur. '70'li yıllarda sınıfı her şeye rağmen bir parça görme başarısı

gösterebilenlerin teorisi şöyleydi: Etkili bir semt çalışması, semtlerde işçiler de yaşadığına göre, bizi fabrikalara taşıyacak en etkili kanaldır. Bu teorinin yarattığı gerçek pratik sonuç ise, semt çalışmasının girdabına daha derinlemesine batmaktan başka bir şey olmadı. Elbette semt çalışmasının etkileri işçilere bir parça yansıdı. Ama kendi tüm öteki sonuçlarıyla birlikte. Ki bu da zaten sorunun bir başka kritik noktasıdır. Semt çok kendine özgü bir topraktır; kendi kültürünü, kendi devrimci tipini ve kendine uygun düşen siyasal örgüt kimliğini karşı konulmaz bir biçimde şekillendirir. Soyut bir iddiada bulunmuyoruz. Türkiye'nin yakın geçmişinin genel sonuçlarına, yani kendi çapında bir tarihsel pratiğe işaret ediyoruz.

Bu deneyimler bu kadar açıkken, semt çalışmasındaki güçlenmenin sonuçları temelinde sınıfa gitmek, Gazi sonrasının yeni-gözde teorilerindendir. Bunu Gazi'nin hemen ardından SİP'liler formüle ettiler. Çok geçmeden ve EKİM'e yöneltilmiş kötü polemik saldırılarının birinde, aynı düşünceyi, yine Gazi Direnişinden hareketle, bu kez TİKB formüle etti. *Orak-Çekiç* Eylül 1995 tarihli sayısının kapak yazısında, şunları yazdı: "'80 öncesinde semtlerde en geniş etkiyi sağlayabilmiş örgütler, bazı bölgelerde fabrikalarda da geniş bir işçi gücüne ulaşmışlardı." (Sayı: 87, s.3)

Hangi örgütler? Örneğin sınıfa yabancılığı ve güvensizliği bir kimlik düzeyine çıkarmış Dev-Yol mu? Yoksa "ideolojik önderliği" her zaman bir teori olarak savunmuş ve gelinen yerde, Türkiye işçi sınıfının herhangi bir önderlik kapasitesi taşımadığının 70 yıllık tarihle kanıtlandığını iddia edecek kadar sınıftan uzaklaşmış Devrimci Sol mu? Ya da sınıfın kendisinden önce "müttefikler"ine dayanma yoluna giden ve sınıfa nihayet bir parça yöneldiğinde ise, bunu, bu "müttefikler tarafından kazanılmış" olmanın şekillendirdiği bir ideolojik ve örgütsel kimlikle yapan TDKP mi?

Sonuçları apaçık bir olumsuz deneyimin yıllar sonrasında bir teorizasyon çabasına olumlu bir kanıt olarak gösterilmesine ne denilebilir ki? 1995'te ve Gazi Direnişinin yarattığı aşırı heyecan

seli içinde yaşanan bu "eskiye dönüş"ü şimdilik bir yana bırakalım. Önce '92 Mayıs'ında teşhis edilen vahim pratik durumun (ve elbetteki dış ideolojik etkinin) basıncı altında gündeme getirilen sınıf eksenli çalışmaya yönelişi görelim.

Değişen vurgular ile değişimin nedenleri

Geçen sayıda (bölümde), *Orak-Çekiç*'in Mayıs '92 tarihli başyazısında, nihayet bazı basit fakat temel önemde doğruları belli bir açıklıkta vurgulamaya başladığını belirtmiş, bunları somut olarak örneklemiştik. Örneklerimiz parti-sınıf ve sınıf-devrim ilişkileri üzerineydi. Komünist partisinin, "sosyalist hareketle sınıf hareketinin kaynaşması" olduğu; sınıftan kopuk bir komünist hareket düşünülemeyeceği; proletaryanın siyasal öncüsü olduğunu iddia eden bir hareketin, "politik mücadelede dayanacağı (temel) zeminin" ancak proletarya olabileceği; "kitleselleşme derken", bunun "öncelikle ve zorunlu olarak proletarya içerisinde temel yaratma" olarak anlaşılması gerektiği; ve nihayet, "proletarya mevziinde bir çekim merkezi yaratma"nın "diğer emekçi sınıflar"ın düzenden koparılabilmelerinin de "zorunlu koşulu" olduğu vb., tüm bu temel gerçekler, o güne kadarki bulanıklıkla karşılaştırıldığında şaşırtıcı bir açıklıkla ortaya konuluyordu. (O zaman da hatırlatmıştık; bu *Orak-Çekiç*'in eski bulanık formüllerini artık terkettiği anlamına gelmiyordu, tersine, aynı yazının öteki bölümlerinde bu formüller halâ yineleniyordu).

Bu, sözkonusu sayıyı bir yıl önceleyen *TİKB II. Konferans Belgeleri*'ne göre, bu belgelere egemen bulanık halkçı kavrayışa göre, gerçekten büyük bir ilerlemeydi.

Dahası var. *"Devrimi Yapma Bilinci"* başlığı taşıyan, fakat somut içeriği ile esas olarak parti inşa sürecinin sorunları üzerinde duran bu yazının, dikkate değer yanı hiç de bundan ibaret değildir. TİKB II. Konferansı'nda parti inşa sürecinin "bütünlüğü"nü vurgulamakla yetinenler, Konferansı izleyen aylarda, inşa sürecinde devrimci teorik gelişmeye atfettiği yolaçacı rolden dolayı EKİM'i örgütten ve devrimci pratik eylemden "kaçış"la

itham edecek kadar kontrolden çıkanlar (sayı: 79, Eylül '91), bakınız Mayıs '92 tarihli bu aynı sayıda neler söylüyorlar:

"Örgütümüz II. Konferansında partileşme sorununda ideolojik, siyasal ve örgütsel inşanın çeşitli yönleri arasıdaki ilişkiyi ve bütünselliği vurguladı. Gerekli olan sadece genel bir yaklaşımla sınırlı kalmak, bu konudaki genel görüşlerle yetinmek değil, her evrede eksik, zayıf ve geri olunan yönlerin bu temel perspektife bağlı olarak ele alınmasıdır. Varsa yanlış yönelişlerin düzeltilmesidir. Bilinçli çaba bu olmalıdır. Aksi yaklaşım 'parti sorunu'nun kendiliğindenci bir sürece terkedilmesi olacaktır. Bu açıdan şu noktalar üzerinde yoğunlaşılmalı, gelişme sağlanmalıdır. Teorik düzeyin yükseltilmesi, ideolojik önderlik konumunun geliştirilmesi özel bir vurguyla belirtilmesi gereken siyasal önderlik konusudur." (Sayı: 81, s.2)

Parti sorununda bütünselliğe vurgu yapmanın kendi başına yeterli olmadığını, tersine, "kendiliğindencilik"ten kaçınabilmek için, aksayan yöne müdahale yapmak gerektiğini söyleyenler, bu çerçevede tam da "teorik düzeyin yükseltilmesi, ideolojik önderlik konumunun geliştirilmesi" sorununa vurgu yapmaları dikkate değerdir. Aynı yazıda *"Öncü teori öncü örgüt"* konusunu arabaşlığa çıkaranlar, daha ilerde, "bazı temel teorik sorunları ele almakta geciktik" diyor ve şu önemli belirlemeyi yapıyorlar: "Güçlü bir teorik zemine dayanmadıkça, süreçteki karmaşık gelişmelere, hız ve yoğunluğa hakim olmak, doğru taktikler geliştirmek olanaklı değildir." (s.3)

Bu ara değinmeyi tartışmakta olduğumuz konuya bağlamak istiyoruz. "Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz"! TİKB'nin partileşme sürecinin sorunları, bu temel düşüncenin olumsuz yönden bir kez daha doğrulanması değilse nedir? Partileşme sürecinin sorunları alanında açık bir marksist-leninist teorik bakışaçısına sahip olmayanlar, geleneksel bulanık formüllerin yarattığı pratik sonuçlarla karşı karşıya kaldıklarında şaşırıp kalıyorlar. Çarpık teoriler çarpık pratikleri besler. Dolayısıyla, TİKB önderliğinin ne ortaya çıkan duruma şaşırması ve ne de bundan yalnızca kadroları sorumlu tutması gerekir. Döner '89-92 dö-

neminde parti inşa sürecinin pratik sorunlarını koyuş tarzı ile '92 Mayıs'ındaki koyuş tarzını karşılaştırırsa, arada çok temel bir fark olduğunu görecektir. Ve bu farkta, "diğer alanlardaki çalışmalar ve ilişkiler"in neden "genelde örgütsel faaliyeti belirlediği"nin somut bir açıklamasını da bulacaktır.

Bu farkı görmek, kendi geçmiş bilinciyle açık bir ideolojik hesaplaşma yaşamak demekti. Oysa TİKB bunu yapmadı. Belki de bunun farkında bile olamadı. Durumu pratik bir zaaftan ibaret saydı. Fakat mevcut pratiğin rahatsız edici gerçekleri, onu gerçekte "çok bilinen" (Türkiye'nin yakın tarihinde hep de bilinmekle kalınan) bazı temel doğruları öne çıkarmaya yöneltti. Pratiğin basıncı altında yaşanan bu tür değişimlerin ise, açık bir ideolojik eleştiriyle birleşmediği sürece, uzun vadeli olamayacağı ve kalıcı sonuçlar yaratamayacağı da, yine bizzat TİKB'nin kendi şahsında görüldü. Yeni pratiklerin (semt hareketliliğinin) basıncı altında, eski anlayışların (biraz daha incelmiş bir biçimde) kendisini yeniden göstermesini görmek için birkaç yıllık bir süre yetti.

Buna geleceğiz. Şimdilik '92 Mayıs'ını izleyen değişimi izlemeyi sürdürelim. Değişimin başlangıcını özetledik. Aynı yazıda bundan çıkarılan pratik sonuçlar da var. Buna göre; "işçi sınıfı içinde önceden ve stratejik bir mevzilenme gereklidir"; sınıf hareketinin sorunlarına sistemli bir şekilde yanıt veren ve "ileri unsurlar üzerinde yoğunlaşan" bir çalışma gereklidir; "örgütsel çalışmanın merkezine bunu alan ve süreklilik gösteren (bir) faaliyet örgütlendirilmelidir". (Sayı: 81, s.3)

Orak-Çekiç'in bunu izleyen ve artık ortalama olarak altı ayda bir çıkan sayıları, benzer vurguları belirgin biçimde öne çıkardı. İşte bir sonraki sayıdan örnekler: "Komünist önderlik sınıf temeline dayanmamıştır"; "Kadrosal yapımızı büyütmeli, işçi sınıfına dayanmalı(yız)"; "Sınıfın öncüsü ve en yüksek örgütlenme şekli olarak parti, sınıfın en nitelikli ve gelişkin unsurlarını bağrında toplamalıdır"; "Kitleselleşme, her şeyden önce proletaryaya dayanmalı ve proletarya mevziinde çekim merkezi yaratılmalıdır. Sınıftan kopuk komünist bir hareket olamaz." (Sayı: 82, Şubat '93, s.2, 3, 4, 10)

Ocak 1994 tarihli 84. sayıda kapaktan yayımlanan önemli bir değerlendirme konuşmasında ise şunlar söyleniyor: "Proleter sınıf temeli yaratma ve işçi sınıfı hareketine öncülük etmeye yönelik yeni bir çabanın içerisindeyiz." (s.6) "Bugün partileşme hedefi açısından en belirgin eksikliğimiz sınıfla çok yaygın değil ama köklü bağlar kurmak noktasındaki zayıflığımızdır." (s.7-8) "Kitleselleşme hedefimiz genel anlamda bir kitleselleşme değildir; en başta sınıf hareketi içerisinde köklenme ile birleşecek olan, bu odaktan açılım gösteren bir kitleselleşmenin sağlanabilmesi yönünden hayati önem taşıyor." (s.8)

Açıkça görüldüğü gibi, '89-92 döneminin formülleriyle kıyaslandığında, "dil"de belirgin bir değişim var. *TİKB II. Konferans Belgeleri*, partileşme sürecinin sınıfsal boyutuna değinmiyordu bile. Sorun "sayısal güç sorunu" olarak konuluyor. "kitleselleşme" sloganı atılıyor, bu ise " işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle bağların güçlendirilmesi" olarak tanımlanıyordu. Oysa '92 Mayıs'ı sonrasında, bu artık "genel anlamda bir kitleselleşme" olarak değil, fakat "sınıf hareketi içinde köklenme" olarak formüle ediliyor. Artık proletarya eksenli bir partileşme sürecinden sözediliyor; "sınıftan kopuk bir komünist hareket"in düşünülemeyeceği döne döne vurgulanıyor. Demek oluyor ki, *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nin (bizzat parti sorununa ilişkin metninde) basit bir **nicelik büyüme sorunu** olarak gördüğü şeyi, '92 sonrasının metinleri temel önemde bir **nitelik sorunu** olarak görmeye başlamıştır. İşçi sınıfı ve öteki emekçi sınıf ve tabakaları paralel örgütleme düşüncesi, bulanıklık hala korunsa da, "proletarya mevziinde bir çekim merkezi yaratma"nın önceliği vurgusuna bırakmıştır yerini.

Son bir kez daha yineliyelim ki, bunlar önemli açıklıklar ve ilerlemelerdir. Fakat geçmiş ideolojik kavrayışla açık bir hesaplaşmayla birleşemedikleri, daha çok pratik basıncın ve elbette dıştan gelen ideolojik etkinin ürünleri olduğu içindir ki, yalnızca uzun ömürlü olmamakla kalmamış, beraberinde bazı yeni çarpıklıklar getirmeleri de kaçınılmaz olmuştur.

Bunlardan en önemli ve en göze batan bir kaçına değinmek

istiyoruz.

"Halkçılığın tersyüz edilmiş biçimi olarak işçiciliğe" örnekler

EKİM'i halkçılığa tepkiden dolayı ters yöne savrularak "işçiciliğe" düşmekle suçlayanların bizzat kendileri, açık bir ideolojik eleştiri ve hesaplaşma ile halkçılıktan kopamayanların nasıl da işçiciliğe düştüklerinin gecikmiş bir yeni örneği oldular.

Buna vereceğimiz ilk örnek "işçi gazetesi" girişimidir. Yukarıda kendisinden sınıf yönelimi üzerine uzun pasajlar aktardığımız değerlendirme konuşması, işçi gazetesi hakkında şunları söylüyor: "Şimdi, sınıfın nabzını tutma ve bütünü kucaklamaya doğru gelişecek bir örgütsel yönelimle birleşen, işçi gazetesi çalışmasına başlıyoruz." (Sayı: 84, s.8)

İşçi gazetesini önceleyen devrimci politik gazete, II. Genel Konferans'ın ardından çıkmıştı. O dönem işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıf ve tabakalar içinde genel bir kitleselleşme hedefleniyordu. Fakat ne zamanki sınıf eksenli bir çalışma özel bir kaygı olarak ön plana çıktı, çok geçmeden bunu "işçi gazetesi" projesi tamamladı. Bu "uyumlu" değişim kendi başına fazlasıyla dikkate değer. Fakat dahası var. "İşçi gazetesi" çıkmadan birkaç ay önce, *Orak-Çekiç*'te *"İşçi Gazetesi"* başlığı ile yayınlanan ve bunu gerekçelendiren uzun değerlendirme, söze aynen şöyle başlıyor: "'Çıkacaksa böyle bir gazete, işçi gazetesi olmalı, yeterince devrimci yayın var'. Bir devrimci sendikal yayın olarak düşünülen daha sonra kapsamı genişleyen bir gazete çıkarma düşüncesine yöneldiğimizde nabız yoklamalarına gelen ilk yanıtlardan birisi bu oldu. Yanıtların hiçbirinde 'gereksiz' yönünde bir düşünce olmadığı gibi, bu alanda bir boşluk olduğunun ve bu tür bir gazetenin tutacağının sinyallerini veriyorlardı." (s.3)

Piyasada yeterince "devrimci yayın" bulunduğu için, devrimci bir yayın tasfiye edilerek, bir boşluğu doldurmak üzere bir "işçi gazetesi" çıkarılıyor. Bu, sınıf eksenli bir "örgütsel yönelim"-in gereği sayılıyor. Halkçılıktan "onun tersyüz edilmiş bir biçimi olan işçiciliğe" bu sıçrayış karşısında biz daha en başta büyük

bir şaşkınlık duymuştuk. *Ekimler*, *Orak-Çekiç*'in yukarıda sözü edilen *"İşçi Gazetesi"* yazısından uzun bir bölümü *"Devrimci Sendikal Yayın Ya Da Üç Adım Geri"* başlığı ile yayınlamıştı. Karşısına ise, işçi popülizminin en uç bir örneği olarak "işçi gazetesi"nin ilk sayısından aldığı bir parçayı *"Galatasaray Maçından Proletaryanın Sınıf Mücadelesi İçin Dersler Ya da Dağıtmanın Bu Kadarı"* başlığı ile koymuştu. (*Ekimler*, sayı: 2, s.242-243)

Hemen belirtelim ki işler başladığı kadar kötü gitmedi. İşçi gazetesi kendini topladı, işçi sınıfına ve emekçilere seslenen bir devrimci siyasal teşhir ve ajitasyon organı olarak sürdürdü yayınını. Başka türlü de yapamazdı. Her şey bir yana, bir hareketin tek politik yayını olmak bile onu buna zorlamaya yeterdi. Fakat pratikteki bu "düzelme", yine de, bu yeni adımın gerekçelendirilmesine hakim garip (gerçekte ekonomist) mantığın önemini ortadan kaldırmıyor. Tüm emekçi sınıf ve tabakalar içinde çalışma ve örgütlenme çizgisinden sınıf eksenli bir örgütlenme çizgisine geçişin, "devrimci yayın"dan "işçi gazetesi"ne geçişle birleştirilmesinin nasıl bir ilişkisi olabilir ki? Piyasada yeterli "devrimci yayın" varmış! İyi ama onlar sizin yayınlarınız değil ki. Kendi devrimci yayınlarınızın olması durumunda, bunlara ek olarak özel işlevi olabilecek popüler bir işçi gazetesi çıkarmak başka bir şeydir, kendi politik yayın faaliyetinizi bir "işçi gazetesi" derekesine indirgemek ise daha başka... Siz komünist olmak iddiasındaki bir siyasal akımsınız. Pratik gelişme düzeyinizi gözeterek, başlangıçta pratik çalışmanızı büyük ölçüde, hatta tamamen işçi sınıfına yöneltebilirisiniz. Ama bu politik yayınınızı da buna daraltmanız anlamına mı gelir? Tam tersi olması gerekmez mi? Göreviniz tüm topluma hitap eden bir politik içeriğe sahip bir yayın organını eksen almak değil midir? Sınıf hareketinin devrimci politik ve örgütsel gelişmesi tam da bunu gerektirmez mi? Sınıfın öncüsü olmayı hedefleyen ve bunu sınıfı öncüleştirme süreci içinde yapması gereken bir politik örgütü bir sendikal örgütten ayıran temel fark da buradan gelmez mi?

Önce sendikal bir yayın olarak düşünüldü, sonra kapsamı genişletildi denilen "işçi gazetesi" girişimi, ilginçtir, aynı de-

gerlendirmede hala şöyle tanımlanabiliyor: "Gazetenin temel faaliyet alanlarından birisi ekonomik, sendikal mücadele alanıdır. Bu yöne daraltılmaması koşuluyla devrimci sendikal bir yayındır. Yayın politikasında bunun belirgin bir yeri olacaktır." (s.7) Nitekim seçilen isim de sendikal yayın konumuna uygundur. Hele bir de çıkış çağrısı var ki, aynı mantığa tam oturuyor: "Size 'Alınteri'nizi getirdik!".

"Halkçılığın tersyüz edilmiş biçimi olarak işçiciliğe" örnek arayanlara, "işçi gazetesi" bu gerekçelendiriliş tarzı tipik bir örnek olarak sunulabilir.

Komünistler yıllar önce, halkçılıktan kopuş döneminde, sınıftan kopuk küçük-burjuva parti anlayışını eleştirdikleri ve komünist partisinin ancak sınıf eksenli bir politik çalışma içinde inşa edilebileceğini savundukları için, TDKP yazarları tarafından "ekonomizm" ve "işçicilik"le suçlanmışlardı. (Onlara o zaman verilen yanıttan bir parçayı ekte sunuyoruz). Ne var ki bu baylar, küçük-burjuva selin bittiği ve yeni bir işçi hareketinin dalga dalga geliştiği bir evrede, nihayet zorunlu olarak işçi sınıfına yöneldiklerinde, dört dörtlük ekonomistler ve "işçici"ler olup çıktılar. Öylesine ki, işçi sınıfına önderlik kavramına bile karşı çıkarak, en has kuyrukçulara bile taş çıkartırcasına, kendi misyonlarını yalnızca "yardım etmek" olarak belirlediler.

Uzun süre, EKİM'in "halkçılıktan işçiciliğe savrulduğu" üzerine bıktırıcı tekerlemeler yineleyenler ise, yıllar sonra nihayet sınıf eksenli bir çalışmaya geçtiklerinde, "devrimci" bir yayını tasfiye ederek yerine "belirgin" bir "sendikal yayın" karakteri olması gereken "işçi gazetesi" geçirmeyi düşünebildiler. Kuşkusuz halen çıkardıkları gerçekte popüler bir devrimci yayındır. Zira pratik yaşam içinde gerçek dengeyi buldular. Fakat bu ön perspektiflere egemen zihniyetin ekonomist ve işçici mantığının önemini yine de ortadan kaldırmıyor. Sınıfa, sınıfı devrimcileştirme çabasına yöneldikleri bir sırada, "devrimci" bir yayın organının kendilerine her zamankinden çok lazım olduğunu onlar bilmek zorundaydı. Fakat halkçılıkla malûl geçmiş kavrayışlarıyla hesaplaşamayanların, dikkatleri nihayet işçilere kaydığında, bu

kavrayışı bu kez "işçicilik" olarak üretmelerinin kaçınılmazlığını, biz daha "'89 Bahar Eylemleri" öncesinde ve bir dizi örnek şahsında ortaya koymuştuk. TİKB burada bize yalnızca gecikmiş bir yeni örnek sunmaktadır.

Şimdi de bu gecikmiş savrulmanın bir başka örneğine geçiyoruz. Bu, neredeyse iki yıla yaklaşan bir geçmişi olan, bir dönem çok sözü edilen, şu sıralar tam ne durumda olduğu pek bilinmeyen "işçi kurultayı" girişimidir. Bilindiği gibi TİKB yayınları, bu girişimi, "işçi gazetesi"nin yanısıra sınıf hareketine müdahalenin bir diğer "güçlü kanal"ı olarak tanımlıyorlar. (Sayı: 87, s.21)

Devrimci Proletarya'nın kendisi de *"Öncülük ve Kuyrukçuluk"* başlıklı yazısının *"Önderlik Devrimci Taktikte Somutlanır"* başlıklı ara bölümünde buna tanıklık ediyor. Yeni örneğimizi açmadan önce, *Devrimci Proletarya*'nın yazısının yalnızca en iddialı değil, fakat üslup yönünden en heyecanlı sayfalarını da oluşturan bu bölümünden, "işçi gazetesi" ve "işçi kurultayı" üzerine olan pasajları özetlemek istiyoruz.

Tüm öteki devrimci güçler gibi kendilerinin de 5 Nisan saldırısıyla başlayan yeni sürece bazı dezavantajlarla girdiklerini söyleyen *Devrimci Proletarya*, hemen ardından ekliyor: "Fakat kimileri gibi 'hazırlıksız yakalanmış' olmaktan yakınmayacağız!" Buradaki dokundurma, EKİM Merkez Komitesi'nin Nisan 1994 tarihli değerlendirmesine yöneliktir. EKİM MK Değerlendirmeleri, devrimci güçlerin 5 Nisan saldırısına hazırlıksız yakalandığına işaret ediyordu. *Devrimci Proletarya* kendi payına bunu kabul etmemiş oluyor ve devam ediyor. "Yönümüz yalnız ideolojik-siyasi bakımdan değil, örgütsel olarak da sınıfa dönüktü. 5 Nisan saldırısından yaklaşık 8 ay önce bu derinleştirilmiş(ti)". 5 Nisan'dan 8 ay öncesi, yaklaşık olarak Ağustos 1993 oluyor. Yönlerinin, en azından '92 Mayıs'ına kadar, geçtik işin örgütsel cephesini, "ideolojik-siyasi bakımdan" bile sınıfa ne denli "dönük" olduğunu ayrıntılı aktarmalar ve açıklamalarla görmüş bulunuyoruz. 5 Nisan'a 8 ay kala "derinleştirilen" ise, öncü işçi kuşağı üzerine komünistlerin yıllar öncesinden yaptığı bazı değerlendirmelerin

yinelenmesi ile "işçi gazetesi" projesi oluyor. Nitekim *Devrimci Proletarya*, işçi gazetesinin bizzat bu derinleşmenin somut ürünü olduğunu sözlerine ekliyor. (Sayı: 36, s.61)

Devrimci Proletarya, hazırlığın bundan ibaret olmadığını, zaman içerisinde başka araçların da devreye sokulduğunu söyleyerek, sözü işçi kurultayına getiriyor: "Sermayenin saldırısı politik bir saldırıdır. Bize de **politik bir karşı saldırı** gerekiyordu. Bir politik emek hareketi kendiliğinden doğmayacaktı. Onu iradi olarak yaratmalı, adım adım örmeliydik." Bu, Emeğin Kurtuluşu Kurultayı demek oluyor: **"Emeğin Kurtuluşu Kurultayı** girişimi ve yükselttiği talepler, bunun örneğidir." (a.g.d., s.62)

Şimdi yeniden *Orak-Çekiç*'e dönüyoruz. Önümüzde Mart '95 tarihli sayı ve bu sayıda *"Kurultay İçin Bir Atılım Daha!"* başlıklı yazı var (s.13-19). Bu yazı yalnızca kurultayın nasıl doğduğunu değil, ondan neler beklendiğini, ona nasıl bir işlev yüklendiğini de ortaya koyuyor. Yazı kurultay çalışmalarını ilan eden "ön kurultay"ın "bir yanıyla da çevremizdeki öncü işçilerin örgütlenmesi" olduğunu belirtiyor ve bu "bir yıllık gazete çalışmasının ürünü", "oldukça uzun süreli bir çalışmanın birikimiydi" diyor. Bu, TİKB'nin o güne kadar sınıf çalışması içerisinde kazandığı militan ve sempatizan işçilerin bir araya getirilmesiydi, demek oluyor ve "politik bir emek hareketi"nin "iradi olarak" nasıl başlatıldığının da bir açıklamasını veriyor. "Biz bununla sınıf içerisinde bir çekirdek güç, güçlü bir kaldıraç yaratmış olduk." (s.13)

Peki bu kurultayın hedefi ve işlevi nedir? Nasıl bir çalışma süreci izleyecek ve nasıl sonuçlanacaktır? İşte aynı yerden bu sorulara yanıt: "Hedefimiz, genel bir işçi kurultayı, geniş bir toplantı düzenlemek değildir. Kurultay, herhangi bir etkinlik, orta vadeli bir kampanya da değildir. Bu çalışmanın bütün özü, 'sosyalist hareketle işçi hareketinin kaynaştırılması' olarak özetlenebilir. Bu bizim stratejik yönelimimizdir. Devrim ve iktidar için yürüyen komünist bir örgüt, işçi sınıfını, onun öncü unsurlarını kazanamazsa, onlar aracılığıyla sınıf hareketine ve sınıf örgütlerine kumanda edemezse, boş bir iddiaya sahiptir." (s.13)

Devamında, Kurultay'ın anlamı ve işlevi; bir yandan TİKB'-

nin örgütsel gelişmesine hizmet eden bir araç olmakken, öte yandan da "işçi sınıfı için yaşamsal bir ihtiyacın giderilmesi"dir, deniliyor. Bu sonuncusuna; Kurultay'ın işlevi, işçi sınıfının "komünist siyasal öncü ile buluşması"nı ve "sendikal alandaki önderlik boşluğuna son verilerek kendisi için sınıf niteliğini kazanması"nı sağlamaktır denilerek, açıklık getiriliyor. Nihayet mesele şöyle toparlanıyor: "Kurultay, işte bu ikili arayışa yanıt vermek üzere, işçi sınıfının öncü birikiminin toplanması; bu yolla sınıf hareketini politikleştirecek güç ve mekanizmaların yaratılmasıdır". (s.13-14)

Biz adına "kurultay" denilen bu harika araç üzerine söylenenleri okurken büyük bir şaşkınlığa düşmekten kendimizi alamıyoruz. "Önderlik devrimci taktikte somutlanır" diyenler ve buna "taktik somuttur" türünden özdeyişler ekleyenler, öylesine bir taktik araç yaratmış bulunuyorlar ki, böylece bununla, sınıf hareketine devrimci müdahalenin tüm "stratejik" sorunlarını çözmenin yolunu da somut bir biçimde açmış oluyorlar. Kurultay öylesine bir "araç" ya da "kanal"dır ki, gereğince kullanılmak kaydıyla, bununla, sınıfın öncü birikimi toparlanacak ve komünist örgüt saflarında örgütlenecek; sendikal alandaki önderlik boşluğuna son verilecek, sınıf hareketi politikleştirilecek; işçi sınıfının kendisi için bir sınıf haline gelmesinin yolu açılacaktır, vb., vb., Yineleyecek ve özetleyecek olursak: Kurultay çalışmasının "bütün özü, 'sosyalist hareketle işçi hareketinin kaynaştırılması' olarak özetlenebilir" ve "bu, bizim stratejik yönelimimiz"in somutlanması, ete-kemiğe büründürülmesidir.

Fakat bu arada bir soru var: Tüm bunlar "kurultay" denilen sihirli değnekle yapılacaksa eğer, gerçekte tüm bunları yapması gereken komünist örgüt (somutta TİKB) ne yapacaktır? Bu durumda komünist örgüte de, olsa olsa, bu sihirli değncğin sapından tutmak kalacaktır. Bunu, alay etmek ya da devrimcileri incitmek için söylemiyoruz. Asla! Fakat çizilen tablonun ve tanımlanan işlevin kendisinden çıkarılabilecek biricik ciddi sonuç da yazık ki bundan başka bir şey değildir.

Sınıfa gecikmiş yönelimlerinin ilk adımında "devrimci" bir

yayın organını "işçi gazetesi" ile ikame edenler, bir sonraki adımda devrimci örgütü de "işçi kurultayı" ile ikame etme yoluna gitmiş oluyorlar. Komünist bir örgütün binbir yol, yöntem ve aracı kullanarak sınıf hareketine yapabileceği ve yapması gereken devrimci müdahalenin kapsamına giren ne varsa, hemen hepsini "işçi kurultayı" denilen "iradi olarak" yaratılan bir olağanüstü araca yüklüyorlar. Ve buna da "taktiği somutlamak" diyorlar! Ne denebilir ki? Halkçılıktan işçiciliğe ani sıçramanın yarattığı bir gariplik diyecek değillerdi ya!

Şunu da ekleyelim ki, gerçek yaşamda TİKB varolduğu ve sınıfa yönelik çalışmasını da iyi kötü yürütmeye çalıştığı içindir ki, bu ikame işlemi pratikte gerçekleşmiyor. Bir "devrimci yayın"ı bir "işçi gazetesi" ile ikame etmeye benzemiyor bu. TİKB kendi normal politik çalışma işlevini yerine getirdiği sürece, sınıf içindeki TİKB güçlerine ("çevremizdeki öncü işçilere") takılan yeni bir addan, ona sağlanan bir tür yarı-legal kamuflajdan başka bir şey olmayan "işçi kurultayı" da kaçınılmaz olarak işlevsiz kalıyor. Bu basit "uyuşmazlığı" bir türlü farkedemeyenler ise, döne döne, işçi çalışması yürüttükleri halde "işçi kurultayı"na bir türlü gerekli ilgiyi gösteremeyen mahalli örgütlerden yakınıyorlar. İşte bu yakınmalardan bazı örnekler:

"İşçi sınıfını sosyalizme kazanmak elbette ki bir süreç işidir. Kurultay, bu sürecin örgütlenip şekillendirilmesinde başlı başına bir sıçrama noktası olarak yer alacaktır. Bu stratejik yönelimimizle o, istisnasız her alan ve birimimiz için herşeyin önünde olmalıdır. Her şey, kafalarda ve yaşamda ona tabi, onunla ilişki kurularak ele alınmalıdır. Örgüt çalışmasının yalnızca niteliği değil, genel olarak ilerletilip ilerletilemediğinin ölçütü çoktandır buradan koyulmaktadır. ... (Oysa) kendi çevre ilişkilerimizi bile kurultaya dönük olarak yeterince, kimi durumlarda hiç değerlendiremediğimiz ortadadır." (s.14-15)

"Bugün ön kurultayın yarattığı coşku ve artım ruhunda bir zayıflama var. İvme ve tempoda, dikkat ve konsantrasyonda bir düşüş yaşanıyor."

"Örgüt çalışmasının farklı alanlarında ortaya atılışından beri

1 yıl geçmiş olmasına rağmen, kurultaya 'ilgi' daha hala zayıftır. ... Bu, hızla giderilmelidir. Örgüt çalışmasının temel bir ekseninin dışında kalan bir birim, bir komite, ne yaptığını bununla değilse hangi perspektifle çalışma yürüttüğünü düşünmelidir."

"Bu alan ve komitelerimiz, kurultay fikrinin dar ve klasik alanda propagandasının, tanıtımının dahi uzağında kalmaktadırlar. Tekil ve sınırlı durumlardan sözettiğimiz sanılmasın! Kimi zaman örgütün bütünü bu duruma düşmektedir."

"Karşılığı ve hakkı verilmeksizin, işe biçimden yaklaşarak 'Tarihin bir an önce belirlenmesi, Kurultayın yapılıp bitirilmesi' sabırsızlığı gösteriliyor." (s.15)

Bu kadar çok şeyden yakınanların ve yakındıkları ilgisizlikten neredeyse bütün örgüt birimlerini sorumlu tutanların aklına, bir an durup, acaba bu adına "kurultay" denilen aracın kendisinden kaynaklanan ve komünist örgüt işlevli kaldıkça aşılması mümkün olmayan bir aksaklık mı var yoksa diye sormak gelmiyor nedense? Oysa kurultayın tarihinin bir an önce saptanması ve "yapılıp bitirilmesi"ne ilişkin taban sabırsızlığı bile bu konuda yeterli uyarıcı etkiyi çoktan yapmış olabilmeliydi.

Orijinal yayındaki ek metin:

Popülizmin sığ ekonomizm kavrayışı

Bir zamanlar, Rus marksistleri bütün çalışmalarını ve çabalarını fabrika işçilerine yönelttikleri için, 'darkafalı davranmak ve fabrika işçileri yüzünden emekçi halk topluluğunu ihmal etmek istemeye eğilimli olmak'la suçlanmışlardı. Şimdilerde ise popülist teorisyenlerimizden öteki, TDKP'nin küçükburjuva parti anlayışını ve uygulamasını eleştirdiğimiz, parti inşası sürecinin işçi hareketinin sosyalist siyasal gelişimi sorunundan ayrı düşünülemeyeceğini söylediğimiz ve leninist bir sınıf partisi yaratmanın en can alıcı sorun olduğu bugün tüm dikkatlerin işçi sınıfına yöneltilmesini istediğimiz için, bizi ekonomizmle suçluyor. Lenin'i popülist günahlarına alet ederek

bunu yapmaya çalışan teorisyenimiz, aslında böyle yapmakla ekonomizmi ve Lenin'in ekonomistlere yönelik eleştirisini anlayamadığım ortaya koyuyor yalnızca.

Lenin'in ekonomistlerle tartışmasının konumuzla ilintili iki ana unsuru var. 1) İşçi sınıfının dikkatini kendi dar sorunlarıyla sınırlamamak, toplumun bütün sınıflarına ve sorunlarına yöneltmek. 2) 'Halkın bütün katları arasında propaganda ve ajitasyon' yapmak. Bu iki sorun birbiriyle ilintili olmakla birlikte, esasta çok farklı sorunlardır. Birincisi, işçi sınıfının toplumun öncü devrimci sınıfı olarak eğitilip hazırlanması anlamında, bütünüyle teorik-siyasal bir sorundur. Ve her zaman için geçerli ve doğrudur. İkincisi ise, marksist hareketin gelişimi ve işçi hareketi içinde mevzilenişiyle doğrudan ilişkili pratik-siyasal bir sorundur.

Popülist teorisyenlerimiz bu farkı anlamıyorlar, ya da anlamak istemiyorlar. Tıpkı, marksist hareketin başlangıçta tüm dikkatini işçi hareketine vermesi şeklindeki doğru leninist anlayış ile, işçi hareketinin dikkatini yalnızca işçilerin dar sorunları ve çıkarlarıyla sınırlama şeklindeki yanlış ekonomist anlayışın tümüyle farklı şeyler olduğunu anlayamamaları gibi.

Gelişen marksist hareket tüm dikkatini işçi sınıfına verir; ama bu tam da, kendiliğinden bir sınıf konumundayken dikkati yalnızca kendiyle sınırlı bir sınıf olan işçi sınıfının dikkatini tüm topluma, toplumun tüm sorunlarına ve sınıflarına çekmek içindir. İşçi hareketinin siyasal gelişimini sağlamak, onu sosyalist bir işçi hareketi düzeyine çıkarmak görevi başka neyi ifade eder ki? Bu bilinçte olan marksist hareketin pratik çalışması yalnızca fabrika işçileriyle sınırlı olsa bile, teorik-siyasal çalışması tüm toplumu kucaklar. Bu çalışmanın sonuçlarını işçi sınıfına taşımak, işçi sınıfına sosyalist bilinç taşımanın ta kendisidir. Lenin, bu sorunu, marksistlerin tüm pratik-siyasal çalışmalarını fabrika işçileri arasında yoğunlaştırmaları gerektiği sorunuyla bir arada, aynı makalede (*Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri*) işler.

Küçük-Burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi
(Eksen Yayıncılık, s.99-100)

VI. BÖLÜM

Taktik müdahalenin sorunları

Geleneksel hareketin Gazi dönemeci

TİKB'nin '92 Mayıs'ında hayli gecikerek girdiği sınıf eksenli çalışmadan bir başka eksene doğru hızla kayması için çok geçmesi gerekmedi. '95 Mart'ında patlak veren Gazi'deki halk direnişi, tüm öteki geleneksel devrimci gruplar gibi TİKB'yi de semt merkezli çalışmanın içine çekti. Yıllardır "küçük" olmaktan çıkmayı, bunun için de "kadrosallaşma"yı ve "kitleşelleşme"yi kendi içinde bir amaç haline getiren bir hareket için, İstanbul'un emekçi karakterli Kürt-Alevi mahalleleri "kadrosallaşma" ve "kitleselleşme"nin verimli alanları olarak dayanılmaz bir cazibe kazandılar. "Taş, Yürek, Barikat!" söylemi bu yönelişin şiarıydı; ona heyecan katmakla kalmıyor, onu "en devrimci" niyetlere de bağlamış oluyordu.

TİKB II. Konferansı Belgeleri'nin sözleriyle, "nitelikten önce

niceliğe önem veren, kolaycı ve sabırsız küçük-burjuva alışkanlıklarıyla da beslenen 'küçük-burjuva devrimciliği', yaygın bir hastalık" olmanın ötesinde, aldığı tüm ağır yara-berelere rağmen, bu ülkenin hala da hakim devrimcilik biçimiydi. Dolayısıyla, uygun koşulları doğduğunda (semtler hareketlendiğinde), "küçük-burjuva kesimleri örgütlemenin kolaylığı ve cazibesi"nin o çok "yaygın hastalık"tan kendini köklü bir biçimde kurtaramamış olanları hemencecik kendisine çekmesi son derece anlaşılır bir durumdur.

Fakat semte bu yönelişin özellikle TİKB için yaratacağı sorunlar da vardı. TİKB ne bir DHKP-C, ne de örneğin bir MLKP idi. Bu son ikisi gerek ideolojik çizgi, gerek sosyo-politik kültür ve gerekse de mücadele anlayışı ve pratiği olarak bu semt toprağının kendi öz ürünleriydiler. DHKP-C'nin zaten hiçbir zaman "sınıf" diye çok özel bir sorunu olmamıştı. Gelinen yerde ise, işçi sınıfının Türkiye'de herhangi bir önderlik misyonu yüklenecek durumda olmadığını söylüyor ve "Türkiye'deki 70 yıllık mücadele tarihi" ile "son 25 yılın halk hareketi" tarihini buna kanıt gösteriyordu. DHKP-C'ye gerekli olan sınıfın kendisi değil, fakat "ideolojisi" idi. (*Zafer Yolunda Kurtuluş*, sayı: 8. Eylül '95)

Bugün MLKP'yi oluşturan gruplar ise, yeni dönemde ('87 sonrasında) girdikleri "sınıf yönelimi"nden bir sonuç alamamanın umutsuzluğu içinde, öğrenci gençlik ile semtin yoksul katmanlarına yönelmiş, buralardan güç devşirmeyi kendileri için biricik çıkış yolu olarak görmeye başlamışlardı. Gazi Direnişi'nin büyülü havası ise bunların birleşmesinden doğan MLKP'nin herşeyi ile kendine bu'en uygun alana yerleşmesi için bulunmaz bir vesile ve dayanak oldu. Son bir yıllık gelişimi MLKP'nin kendine özgü yeni bir DHKP-C olmak yolunda olduğunu gitgide daha açık bir biçimde göstermektedir.

Oysa TİKB, belirgin eklektizmine rağmen, sınıf ve sosyalizm konusunda öteki geleneksel akımlardan olumlu anlamda önemli farklılıklar taşımaktadır. Bu olumlu yönün semt merkezli bir çalışmaya yöneldiği bir durumda bazı sıkıntı ve karışıklıklara zemin oluşturması kaçınılmazdı. Buna bir de yeni modaya komünistlerin yönelttiği eleştirilerin sürekli basıncı da binince, TİKB'nin

huzursuzluğu. EKİM'e yöneltilmiş hırçın yeni saldırılarla kendini dışa vurdu. Bu iş *Orak-Çekiç*'in 87. sayısının (Eylül '95) kapak yazısında yapıldı. Ama EKİM'e yönelik saldırı içinde asıl yapılmaya çalışılan, gerçekte semt eksenli bir çalışmanın teorize edilmesinden başka bir şey değildi.

Buna geçmeden önce ve geçişi kolaylaştırabilmek için, öncelikle komünistlerin Gazi Direnişiyle ilgili değerlendirmelerinin tartışmamızla bağlantılı en temel unsurlarının kısa bir özetini sunalım.

Komünistler, Gazi direnişinin büyük politik önemini ve yaratacağı sarsıcı etkiyi en başından yeterli açıklıkta gördüler ve ortaya koydular. *Ekim*, Gazi direnişinin sürmekte olduğu bir sırada (direnişin ikinci gününde) kaleme alınan başyazısında, olayın politik önemini ve anlamını bütün açıklığı ile vurguladı ve onu, 12 Eylül sonrası Türkiye'sinde yeni bir durum, kitle hareketinde gerçek bir sıçrama ve "yeni bir dönemin" başlangıcı saydı. (*İstanbul'da Büyük Halk Direnişi*, sayı:117, 15 Mart '95)

Fakat komünistler olayı değerlendirirlerken, kendilerini yalnızca onun güncel politik yönüyle sınırlamadılar. Her büyük kitle hareketinin bir de sosyal-kültürel çehresi vardır. Bu temele dayanmayan bir tahlil, sınıfsal bakışaçısından yoksunluğun bir göstergesi olmaktan öteye gidemez. Bu durumda ne olaydan marksist-leninist açıdan doğru sonuçlar çıkarılabilir ve ne de buna bağlı olarak görevler doğru bir biçimde saptanabilir.

Buradaki tutum farkı, komünist hareket ile geleneksel halkçı devrimci hareket arasındaki temel ideolojik ayrımların adeta aynası oldu.

Çalışmaları Gazi direnişi ile aynı günlere denk gelen EKİM 3. Genel Konferansı, direnişin ardından yayınlanan ***Konferans Bildirisi***'nde, güncel heyecanın ötesine geçerek, sınıfsal ve tarihsel bir perspektifle şu değerlendirmeyi yaptı:

"Gazi Mahallesi halkının direnişi göstermiştir ki, şehrin yarıproleter kitleleri ile küçük-burjuvazinin yoksul alt katmanlarının politik aktivite kazanacakları bir döneme giriyoruz. Öncü kesimi örgütlü bir kimlik kazanarak partileşmiş bir sınıf hareketi, bu

katmanları kolaylıkla kendi politik etkisi altına alabilecek, sermaye iktidarı ile çatışmasında onlardan büyük bir destek görebilecektir. Bunun başarılamadığı koşullarda ise, kent yoksullarının bu hareketliliği, burjuvazi ile hesaplaşmaya yetenekli biricik sınıfın önderliğinden yoksun olmanın tüm olumsuz sonuçlarıyla yüzyüze kalacaktır. '80 öncesinin politik mücadeleleri bu konuda fazlasıyla aydınlatıcıdır." (*Siyasal ve Örgütsel Değerlendirmeler*, Eksen Yayıncılık, s.16)

Bu değerlendirmeden çıkan en önemli pratik sonuç, sınıf içindeki çalışmayı daha etkin bir biçimde sürdürmek olabilirdi. Bizzat kent yoksullarındaki hareketlilik, sınıf hareketine etkin bir devrimci müdahaleyi çok daha acil ve önemli hale getirmekteydi. Nitekim EKİM 3. Genel Konferansının *"Güncel Siyasal Durum Üzerine"* değerlendirmesinin *"Güncel Devrimci Görevler"* başlıklı ara bölümünde, buna özel bir vurguyla işaret edilmektedir. Gelişen politik kitle hareketinde kent yoksullarının, kentlerin geleneksel olarak sola açık küçük-burjuva katmanlarının, kamu emekçilerinin ağırlıklı bir yer tuttuğu; oysa, bazı birim ve sektörlerdeki mevzi çıkışlar dışında, sınıf hareketinin hala belirgin bir durgunluk içinde bulunduğu belirtilmekte ve şöyle devam edilmektedir: "Gelişmekte olan yeni kitle hareketinin taşıdığı büyük politik önem ne olursa olsun, işçi sınıfının bugün için bu hareketin odağında ve önünde bulunmaması, temel önemde bir zaaf göstergesidir. Bu, hareketin gücünde ve yapısında olduğu kadar, hedefleri ve istikrarında da ciddi zayıflıklara zemin olacak bir olgudur." (s.52-53)

Değerlendirme, komünistlerin döneme ilişkin devrimci siyasal görevlerini de o günün kitle hareketinin bu ikili yönü ışığında belirleyerek, şunları söylemektedir: "Komünistler, çalışan sınıfların değişik kesimleri ve katmanları içinde düzene ya da devlete karşı fışkıran her mücadele ve eğilimi desteklemeli, mümkün mertebe içinde yeralmalı, önderlik etmeye çalışmalıdırlar. Fakat öte yandan, gündelik politik çalışmalarını gitgide daha planlı ve etkili bir biçimde fabrika işçilerine yöneltmeli, sanayi işçileri içinden kitlesel çıkışların gerçekleşmesi için özel bir gayret göstermeli-

dirler." (s.53)

Geriye bir de Gazi direnişinin geleneksel devrimci gruplar üzerindeki muhtemel etkisi, bunun yaratacağı sonuçlar ve buna karşı komünistlerin alacağı tutum kalıyordu. EKİM 3. Genel Konferansının aynı değerlendirmesi bu konuda da şunları söylüyordu:

"Gazi direnişi ile başlayan gelişmeler, büyük kentlerin yoksul tabakalarının hareketlendiği bir döneme girdiğimizi kesinleştirdi ve ilk belirtiler, geleneksel devrimci grupların bu hareketlilik içinde az ya da çok güç kazanma olanağı bulacağını gösteriyor. Bu, devrimci siyasal mücadele bakımından tümüyle olumlu olan bir gelişmedir. Fakat bunun doğuracağı bir olumsuz sonuç, bu güçlenmenin eski popülist önyargılara da yeniden güç kazandırması ihtimalidir. Bu nedenle de, devrimci örgütlerin kent yoksullarını devrimcileştirme ve örgütleme çabalarını olumlu karşılayan ve destekleyen komünistler, öte yandan bunun, popülist önyargıların ve demokratizmin işçi sınıfı ve sosyalizm adına yeniden canlandırılmasına dayanak edilmesine fırsat vermemelidirler. Bunun için de demokratizme ve popülizme karşı ideolojik mücadeleyi bu yeni duruma uyarlayarak sürdürmelidirler." (s.55)

Komünistlerin Gazi Direnişinin ortaya çıkardığı yeni durumun çeşitli yönlerine ilişkin tutum ve değerlendirmelerinin bir özetini sunmuş olduk. Bu değerlendirmelere yalnızca marksist-leninist bir ideolojik-sınıfsal bakış değil, aynı zamanda Türkiye'nin yakın geçmişindeki sosyal-siyasal hareketliliğin deneyimlerine ilişkin açık bir bilinç egemendir. Gazi eyleminin güncel politik önemi ile heterojen semt katmanlarına dayalı şekilsiz bir kitle hareketinin sorunları birarada gözetilmiş, geçmiş deneyimlerin ışığında, semt katmanlarındaki hareketlenmenin imkanları ile sorunları birarada ele alınmıştır.

Kitle hareketindeki devrimcileşmeden ve bu devrimcileşmenin aldığı militan biçimlerden öcü gibi korkan ve korkuyla Gazi'deki halk direnişini ya "provokasyon" diye karalayan, ya da onun politik önemini görmezlikten gelen solun reformist kesimlerini bir yana bırakıyoruz. Fakat denebilir ki, bir tek komünistler dışında, solun tüm öteki devrimci grupları Gazi'nin verdiği sarhoşlukla

kendilerinden geçtiler. Marksist-leninist ideolojik-sınıfsal bakış bir yana, devrimci hareketin yakın geçmişinden de -ki bu kendi öz geçmişleri oluyor- hiçbir şey öğrenme yeteneğinde olmadıklarını tüm açıklığı ile gösterdiler. Gazi'deki başarılarının ilk somut ürünlerini 1 Mayıs kutlamalarına semtlerden taşıdıkları nispi kalabalıklarla sergileme başarısını da gösterince (işçi katılımındaki belirgin zayıflık kimsenin umrunda değildi), tüm bu gruplar semt dünyasına bütün varlıkları ile gömüldüler. (İçlerinden herşeye rağmen bunu belli bir işçi çalışmasıyla birleştirmeye çalışan tek grup yine de TİKB oldu.)

Böylece komünistlerin öngörülerini fazlasıyla doğruladılar. Gazi Direnişi üzerine yapılan edebiyat, onun onurunu ve önderliğini paylaşma üzerine girişilen tartışmalar ve ileri sürülen iddialar öylesine bir hal aldı ki, bu, bu büyük halk direnişinin ardından gövdeleri bir parça büyüyen grupların, bununla orantılı olarak çocuklaşmaya başladıklarının da açık bir göstergesi oldu. En derin bir subjektivizme trajı-komik sayılabilecek bir söylem eşlik etti. Siyasal dil hızla yarı-askeri bir biçim aldı; "silahlı birlikler", "kızıl müfrezeler", "silahlı anti-faşist komiteler" siyasal reklam ve rekabetin baş malzemesi halini aldı. Nurtepe olaylarını izleyen "kimin önderliği" tartışmaları, küçük-burjuva bir kimlik küçük-burjuva bir sosyal ortama bir parça oturduğunda küçük-burjuva rekabetçiliğinin nasıl bir biçim alabileceğinin gülünç örneklerini görmemize vesile oldu. Gazi direnişine asıl önderliği kimin yaptığı ise hala tartışılıyor. (Şu ana kadar direnişin önderliğini paylaşamayan üç grup Gazi Direnişi üzerine birer de kitap çıkardılar ve bu kitaplar, aynı zamanda "kimin önderliği?" tartışmasının birer aracı olma işlevini gördüler.)

Bu ibretlik çocuklaşma örneklerine bugüne kadar değinmekten özel bir tutumla kaçındık. Gelişmelerin bir sosyal-siyasal karakteri ve buna eşlik eden bir ideolojik mantığı vardı. Biz, olayı bu çerçevede yerli yerine oturtmaya çalıştık. Devrimci mücadele açısından olumlu yönünü ön plana çıkarmak, ideolojik ve pratik açıdan yarattığı sorunları (zaafları) ise buna bağlı olarak ele almak yoluna gittik. Fakat işte bu sonunucusundan dolayıdır ki, bir kez

daha TİKB yayınlarının ölçüsüz saldırılarına konu olduk.

***

Artık *Orak-Çekiç*'in Eylül 1995 tarihli sayısında (sayı:87) yayınlanan kapak yazısına geçebiliriz. "*Semtlerdeki Dinamikler, Halkçılık Tehlikesi ve Komünist Çalışma*" başlığı taşıyan bu yazı, hem bir eleştiri hem bir savunma yazısıdır. Eleştiri de savunma da EKİM'e karşıdır.

Somutta eleştiriye konu edilen yazı, *Ekim*'in 1 Haziran 1995 tarihli başyazısıdır. *Orak-Çekiç* "*Gelişen Kitle Hareketinin İmkanları ve Sorunları*" başlıklı bu yazının lütfedip yalnızca başlığını aktarmakla yetinmiştir. Fakat her zamanki keyfiliği ve kolaycılığıyla EKİM'e yakıştırmadık kusur da bırakmamıştır. İşi "Tasfiyecilik EKİM'in teorisindedir" demeye kadar vardırmıştır.

Komünistler, *Orak-Çekiç*'in ele alınan sorunların özüne ve asıl kapsamına ilişkin açık bir kavrayışsızlık örneği olan bu yazısını, gerekli sükuneti göstererek ve açık bir polemiğe girmeksizin, zamanında kısaca yanıtladılar. *Ekim*'in 1 Ekim 1995 tarihli başyazısının ara bir bölümünü oluşturan bu yanıttan bazı bölümleri az sonra tartışma içinde aktaracağız. Orada eksik bırakılan bazı sorunları ise gelinen yerde burada tamamlamamız gerekiyor. Bu, TİKB'nin, tartışma konusu sorunla ilgili olarak nasıl iki arada bir derede durduğunu, bunun ise onu nasıl fiilen semt eksenli çalışmaya ve giderek bu çalışmayı teorize etmeye götürdüğünü görmemizi kolaylaştıracaktır.

Anlaşılmadan tekrarlanan doğrular

Anlaşılmadan tekrarlanan doğruların konumuzla da bağlantılı bir örneğini, partileşme sürecinin sorunları çerçevesinde, *TİKB II. Konferans Belgeleri*'nde görmüştük. Orada, "küçük-burjuva kesimleri örgütlemenin kolaylığı ve cazibesi" üzerine geçerken de olsa sıralanan önce anlamlı sözden, parti inşa sürecinin sınıfsal boyutu ve bunun pratik gerekleri hakkında hiçbir sonuç çıkarılamamıştı. Bunun yeni bir örneğini ise *Orak-Çekiç*'in önümüzdeki yazısı veriyor. Yazı, *Ekim*'in semt eksenli çalışmaya '80 öncesi-

nin deneyimleri ışığında yöneltmiş bulunduğu eleştirilere bir yanıt olduğu için ve bizzat bu eleştirinin basıncı altında, söze önden bazı doğruları sıralayarak başlıyor. '80 öncesine egemen semt eksenli çalışmanın "örgütlerin sınıfsal ve programatik yönelimleriyle doğrudan ilgili" olduğunu belirten yazı, bu yıllara ilişkin olarak şunları söylüyor:

"'70'li yıllarda semtler, devrimci örgütlenmenin merkezleri haline geldiler. Semtlerde gelişen anti-faşist mücadelenin doğurduğu kitlesel devrimci dinamik, hem örgütlerin varlığıyla gelişti, hem de onları boylu boyunca bu alanın içerisine çekti. Devrimci hareketin kendiliğindenci karakteri, örgütlerin halkçılıkla sınırlı teorik-programatik çizgileri ve sınıfsal yapıları, bu genel akış içerisinde uyumluydu ve birbirini beslemekteydi."

Bunu izleyen paragraf ise aynı yıllarda işçi sınıfı hareketinin reformizm ve revizyonizm tarafından kuşatılıp baskı altında tutulduğuna ilişkin açık olgusal gerçekle söze başlıyor. Ardından işçi sınıfı hareketinin '70'lerdeki durumuna ilişkin hayli tartışma götürür bir gözlem geliyor. Buna göre sınıf hareketinin bu yıllardaki seyri "ekonomik istemler düzeyinde" kalmıştır. İşçi hareketi "anti-faşist halk hareketine önderlik bir yana, paralel güçlü bir hareket dahi" olamamıştır.

Halkçı devrimci örgütler tarafından neredeyse tümüyle revizyonistlere ve reformistlere terkedilen, böylece devrimci siyasal önderlikten yoksun kalan bir sınıf hareketinin anti-faşist halk hareketine önderlik edememesi son derece anlaşılır bir durumdur. Bu basit gerçeği bir yana bırakalım. Ya "ekonomik istemler düzeyini" aşmayan bir sınıf hareketi iddiası? Bunu ciddi ciddi iddia etmek, ilk paragrafta semt eksenli bir çalışmaya kilitlendiği belirtilen halkçılığın bir yönüyle mazur gösterilmesi olmuyor mu? İşçi hareketinin durumu gerçekten buyduysa eğer, TİKB'nin Gazi sonrası mantığı içinde ele alındığında, o günün devrimci akımlarının semtlerde güçlü bir biçimde patlak vermiş bulunan devrimci "toplumsal dinamikler"e yönelmiş olması, son derece doğal bir davranış tarzı değil midir?

Fakat *Orak-Çekiç*'in iddiası '70'li yılların gerçekleriyle bağ-

daşmamaktadır. Sınıf hareketinin, özellikle sonradan kent ve kırda gelişen devrimci küçük-burjuva dalganın gerisinde ve gölgesinde kaldığı bir gerçek olsa bile, bir bütün olarak '70'li yıllarda iktisadi sınırlar içinde kaldığı iddiası gerçeklerden tümüyle uzaktır. 12 Mart'ı hemen izleyen büyük anti-faşist gösterilerin öğrencilerle birlikte en önemli katılımcısı bizzat fabrika işçileriydi. 1976'daki dev 1 Mayıs gösterisinin esas gövdesi işçi fabrika gruplarıydı. (Aynı olgu 1977 ve 1978 1 Mayıs gösterileri için de geçerlidir). Sermaye iktidarının '76'daki DGM girişimini, bizzat yüzbinlerce işçinin genel direnişi ezdi. 20 Mart 1978'de, 16 Mart öğrenci katliamını protesto için işçiler genel greve gittiler ve bu büyük eylemde tüm öteki kesimleri de arkalarından sürüklediler. 1980 Temmuz'unda DİSK Genel Başkanı'nın öldürülmesi ülke çapında yaygın bir genel grevle karşılandı. Türkler'in cenaze töreni, gövdesini işçilerin oluşturduğu dev bir anti-faşist gösteriye dönüştü. Bunlara, tümü de politik bir mahiyet taşıyan, 1976 Profilo direnişinden 1979 Tekel direnişleri ile 1980 Tariş direnişine kadar, sayısız irili-ufaklı direniş de eklenebilir. Burada yalnızca sınıf hareketinin en önemli **politik** çıkışlarına örnekler vermekle yetindiğimizi önemle hatırlatalım.

Dolayısıyla, bu hayli eksik tablo bile, '80 öncesi devrimci yükseliş yıllarında işçi sınıfının taşıdığı büyük politik mücadele potansiyelini göstermeye yeterlidir. Denecektir ki bu politik hareketlilik çok büyük ölçüde revizyonist-reformist akımların, onların elindeki sendikaların denetimindeydi. Elbette öyleydi. Fakat bu gerçeğin kendisi, halkçılık özürcülerinin aleyhine bir olgusal kanıttır. Zira revizyonizmin ve reformizmin politik misyonu sınıf hareketini dizginleyip sınırlamak olduğuna göre, '70'li yılların sınıf hareketinin sergilediği bu hayli önemli politik eylem potansiyeli, tüm bu dizginleme çabalarına rağmendir. Demek ki etkin bir devrimci siyasal çalışma ve müdahale koşullarında bu potansiyel apayrı boyutlar kazanırdı. Küçük-burjuva dalganın gölgesinde kalmaz, tersine bu hareketi kendi yedeğinde sürüklerdi. Kaldı ki bu geri ve kuşatılmış koşullarda bile, *Orak-Çekiç*'in iddiasının aksine, bir çok keresinde genel halk muhalefetini ardından sü-

rüklemeyi başarabilen bir işçi hareketi, etkin bir devrimci müdahale ve önderlik koşullarında, bu açıdan apayrı bir rol oynayabilirdi.

'70'li yıllarda, değil sınıf hareketine sözü edilebilir bir devrimci önderlik, bu doğrultuda sözüedilebilir herhangi bir ciddi girişim bile olmadı. Zira devrimci akımların geneline halkçı ideoloji ve siyaset egemendi. Bu akımlar kentin ve kırın küçük-burjuva eksenli anti-faşist halk hareketine önderlik etme çabası içindeydiler. Dolayısıyla, işçi sınıfı hareketinin "anti-faşist halk hareketi"nin gölgesinde kalması olgusu değerlendirilirken, bu etken ayrıca hesaba katılmalıdır. İşçi sınıfı hareketi, devrimci bir önderliğe sahip olmak bir yana, revizyonist-reformist bir kuşatma altındayken, "anti-faşist halk hareketi" tüm devrimci akımlar tarafından kuşatılmıştı. Onlar şahsında, iyi-kötü bir devrimci önderlik çabasıyla yüzyüzeydi. Demek oluyor ki, işçi sınıfı dışındaki halk kesimlerinin oluşturduğu hareketin gücü ve politizasyonu, aynı zamanda, bu kesimler içinde mevzilenmiş, semtleri temel çalışma alanı haline getirmiş bulunan devrimci akımların yoğun devrimci çabasının bir ürünüydü.

Tüm bunlar gözetilmedikçe, '70'li yılların deneyiminden günümüz için doğru ve yolgösterici pratik sonuçlar çıkarmak da olanaklı olmaz.

Fakat '70'li yılların sınıf hareketine ilişkin olgusal gerçeği eksik ve yanlış sunuyor olsa da, *Orak-Çekiç*'in yine de önemli bir noktayı doğru bir biçimde vurguladığını belirtmeliyiz. O, işçi sınıfı hareketinin gerek kuşatılmışlığı ve gerekse yapısal zayıflıkları karşısında "bilinçli bir zorlayıcılık ve sabırlı bir çalışma" gösterilebilmeliydi; ancak bu takdirde sınıf hareketinin karşı karşıya bulunduğu güçlükler aşılabilirdi; oysa devrimci "örgütlerin yönelim zayıflığı nedeniyle" bu "güçlükler büyüyor, aşılamıyordu", diyor.

İnsan bu satırları okuduğunda, '70'li yıllardan bu önemli dersi çıkaranların, Gazi Direnişi sonrasının semt eksenli çalışma basıncı karşısında "yönelim"lerini koruma gücünü herşeye rağmen koruyabileceğini sanıyor ve umuyor. Oysa bunlar henüz sayfanın ilk sütununda söylenenlerdir. Aynı sayfanın ikinci sütununa geçildiğinde ve Gazi Direnişi sonrası gelişmelerin sorunlarına

gelindiğinde, bu kez tümüyle bir başka dilden konuşulduğu ortaya çıkıyor. Burada *Orak-Çekiç*, *Ekim*'in "*Gelişen Kitle Hareketinin İmkanları ve Sorunları*" başlıklı başyazısını hedef alarak, soruyor:

"İşçi sınıfının örgütlenmesinde ısrarlı olmak, semtlerdeki devrimci gelişmeyi bu yönden değerlendirmek gerektiğinin söylenmesiyle yetinmek (...), kendini sınırlayarak büyük çoğunluğunu emekçilerin oluşturduğu anti-faşist halk gücünün örgütlenmesi görevine sırt çevirmek, bu noktada hiçbir örgütsel politika, taktik geliştirmemek nasıl değerlendirilmelidir? ... Uzun yıllardır kitlesel hareketin devrimci politizasyonunda yaşanan güçlükler ve bir sıçramanın yaratılamaması karşısında, bunun potansiyellerini taşıyan bir hareket ortaya çıkmışsa nasıl davranılmalıdır?"

Soruların muhatabı *Ekim* olduğuna göre en iyisi biz yanıtını da bizzat ondan alalım. *Ekim*, bir ay sonraki sayısında (Ekim 1995), bu sorulara şu dolaylı yanıtı vermişti:

"Fakat daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Gazi Direnişi çok önemli bir çıkış olmakla birlikte, ancak nispi ve geçici bir etkide bulunabildi. Kitle hareketinin mevcut seyri hala geçmişteki temel zaafını korumaktadır ve bu haliyle solda reformizmi beslemeye devam etmektedir. Bu özellikle işçi hareketi için geçerlidir. Denebilir ki, son bir yılda işçi hareketi cephesinde meydan gitgide daha geniş ölçüde reformizme kalmıştır. Zira devrimci gruplara belli bir güç ve canlılık kazandıran tam da bu aynı Gazi Direnişi, bu grupları, zaten çok iğreti olan sınıf çalışmasından gerisin geri semt çalışmalarına çeken bir olumsuz rol de oynamıştır.

"Semtler ve semt yoksulları bugün bir kez daha kolay güç kazanılacak, hızla kadro devşirilecek, sıkıntısı çok duyulan o kitle desteğini nispeten kolayca sağlayacak alanlar olarak görülmektedir. Gazi direnişinin sarsıcı etkisi altında '80 öncesinin anıları kolayca depreşmekte, bu önemli halk direnişinde elde edilen belli kazanımlar da tutulan yolun doğruluğuna kanıt sayılmaktadır. Bu gelişmeyi, sınıf hareketinin aşılamayan tıkanıklığı karşısında zaten umutsuzluğa düşenlerin, semtlerdeki bazı gelişmelerin de itkisiyle, gerisin geri eski önyargılarına, ilgi alanlarına, çalışma tarzlarına ve mücadele anlayışlarına dönmeleri olarak da ta-

nımlamak mümkündür.

"İşin daha ilginç yanı, bunun 'devrimci mücadele dinamiklerine seyirci kalmamak' adına yapılıyor olmasıdır. Sanki ortada patlak vermiş ya da patlamak üzere olan yaygın bir semt hareketliliği varmış da, birileri buna seyirci kalırlarken başka bazıları ona genel amaçlar doğrultusunda yön vermeye çalışıyorlarmış havalarında konuşuluyor. Oysa Gazi'nin yerel bir direniş olarak kaldığı bugün daha iyi görülebilmektedir. Sözkonusu edilen potansiyel dinamiklerse eğer, bu aynı şekilde, hatta daha da fazlasıyla, sınıf hareketi için de geçerlidir. Ve kendini komünist olarak niteleyenlerin, işçi sınıfı devrimcisi olarak görenlerin, zaten çok sınırlı olan güç ve olanaklarıyla, sınıflar mücadelesinin ve devrimin bu belirleyici alanına yüklenmeleri gerekmektedir. İdeolojik tutarlılık, sınıf perspektifi ve partileşme hedefi kadar, devrimci siyasal mücadelenin gelişme seyri üzerine sağlam ve soluklu bir bakış da bunu gerektirmektedir. Semt yoksulları içindeki kaynaşmanın artması gibi bir olgu, sınıf devrimcileri üzerinde, olsa olsa, sınıf çalışmasına daha sıkı sarılmak, o alanda ayağını basacak daha sağlam bir zemini bir an önce kazanmak, sınıf hareketinin bugünkü dar iktisadi-sendikal çerçevesini parçalamak için daha etkin bir çaba ve çalışmaya yönelmek gibi bir etkide bulunabilir. Zira heterojen katmanların karmakarışık etkenlere dayalı bir hareketlenmesine belli bir istikrar ve doğrultu kazandırabilmenin, ona genel hedefler doğrultusunda başarıyla yön verebilmenin başkaca bir yolu yoktur. İşçi sınıfının devrimci siyasal mücadelede ve genel olarak devrimde önderliği boş bir söz kalıbı değilse eğer, ya da bu örneğin geçmişte olduğu gibi, açık veya örtülü bir 'ideolojik önderlik' olarak anlaşılmıyorsa, söylemeye çalıştıklarımızı anlamanın herhangi bir güçlüğü de yoktur.

"Popülizme ve onun geleneksel hareketteki en temel karakteristiklerinden biri olan 'ideolojik önderlik' anlayışı ve pratiklerine yöneltilmiş bunca eleştiriden sonra bile bunun bugün hala bir türlü anlaşılamaması, olsa olsa popülist önyargıların gücüne bir kanıt oluşturabilir." (*9. Yayın Yılına Girerken*, sayı:130, 1 Ekim '95)

Ekim'in *Orak-Çekiç*'in saldırısına ve sorularına dolaylı bir yanıtı oldu bu. Görüldüğü gibi ortada tümüyle iki ayrı bakışaçısı var. *Orak-Çekiç*'in düşünüş ve davranış tarzı, tamı tamına, '70'li yılların devrimci-demokratlarının düşünüş ve davranış tarzına uygundur. O birinci sütunda '70'li yıllara ilişkin söylediklerinden gerçekte hiçbir temel yolgösterici sonuç çıkaramadığını, ikinci sütunda günümüze ilişkin sorunları ele alırken açıkça göstermektedir. Fakat bu kez onun yanıtlaması gereken bazı sorular var. Kendisinin sorunlara bu yaklaşımı doğru ve *Ekim*'in tutumu yanlışsa eğer, '70'li yılların halkçı-devrimci örgütlerinin kusuru nerededir o halde? Onlar da, bizzat *Orak-Çekiç*'in sözleriyle, "semtlerde gelişen anti-faşist mücadelenin doğurduğu kitlesel devrimci dinamiğe" kapılmamışlar mıydı? Onlar da buna dayanarak toplumun genelinde bir devrimci politizasyon yaratmak yoluna gitmemişler miydi? Ve dahası, doğrusu bunda bir hayli de başarılı olmamışlar mıydı?

Orak-Çekiç'in Gazi sonrasında geliştirdiği bu düşünüş tarzı, gerçekte; geleneksel halkçı hareketin bazı mensuplarının kendi '80 öncesi yönelimlerini ve pratiklerini mazur göstermek üzere yakın dönemde bir ara ileri sürdükleri savunma tarzı ile olduğu gibi örtüşüyor. Onların söyledikleri de özetle şuydu: '70'li yıllarda ileri bir devrimci politizasyon gösteren, somutta anti-faşist mücadelenin kitle tabanını oluşturan kesimler, küçük-burjuva katmanlardı. Böyle olunca da, devrimci kitle hareketinden kopulmak istenmediği sürece, bu kesimler üzerinde yoğunlaşmak, onları eksen alan bir çalışma ve mücadele yürütmek zorunluydu. Dahası, bu yönelim, devrimci siyasal mücadelenin o günkü genel ihtiyaçlarına da uygundu, vb...

Söylenen buydu ve sınıf önderliğini geliştirmeyi ihmal etmemek üzerine tüm kayıtlarına rağmen, Gazi sonrasında *Orak-Çekiç*'in söylediği de özünde bundan başka bir şey değildir.

İktidar perspektifi ve işçi sınıfı önderliği

Orak-Çekiç bir konuda *Ekim*'e hak vererek şunları söylüyor:

"Kuşkusuz semtlerdeki gelişmenin tekrar halkçı retoriği güçlendirme tehlikesi vardır. Küçük-burjuva devrimci örgütler, programlarından örgütsel yapılarına, kadrolarına kadar zaten sahip oldukları bu düşünceyi güçlendirmeye fazlasıyla yatkındırlar."

Fakat hemen bunu izleyen sözler, onun *Ekim*'in altını çizdiği asıl sorunu anlayamadığını açıkça gösteriyor. Şöyle devam ediyor *Orak-Çekiç*: "Bunun önünü kesmenin yolu, en başta proletaryanın örgütlenmesinden ve anti-faşist savaşıma sokulmasından geçiyorsa da, bu alanlarda komünist bir çalışma ve önderliğin geliştirilmesi de yanısıra önemlidir. Bu oradaki zararı en aza indirir."

Ekim, sınıf çalışmasına vurguyu, halkçı ideolojinin yeniden güç kazanması tehlikesini önlemek için değil, fakat semt yoksullarının gelişen hareketliliğini başarılı bir siyasal sınıf önderliği ile kucaklamak üzere yapıyor. Bu başarıldığı ölçüde halkçılığın büyük darbeler alacağı kesin olmakla birlikte, sorun ideolojik değil fakat siyasal alanla ilgilidir. Komünist hareketle halkçı hareketler arası ilişkilere değil, fakat öncü sınıf olarak proletarya ile onun en doğal müttefikleri arasındaki siyasal mücadele ilişkisine ilişkindir. Bunun doğru bir stratejik kavrayış ve buna uygun bir pratik müdahale ile sağlanması sorununa ilişkindir. Asıl sorun, o soyut stratejik şemalarda hep vurgulanan ve kağıt üzerinde bir doğru olarak pek az bir istisnayla hep tekrarlanan teorik gerçeklere ilişkindir. Daha somut olarak: devrimci siyasal mücadelede ezilenler cephesine siyasal önderlik yapabilecek ve onları kurulu düzene karşı iktidar mücadelesine yöneltebilecek biricik sınıf işçi sınıfıdır şeklindeki temel teorik ve tarihsel gerçeğe ilişkindir.

Sorun buradan kavranamadığı sürece, semt yoksullarına götürüleceği iddia edilen "komünist önderlik" salt bir ideolojik çizgi sorununa indirgenir. Bu da bir kez daha o pek ünlü "ideolojik önderlik" sorununa çıkar.

Sınırlı güçleriyle, parti öncesi bir örgüt olmanın getirdiği tüm sınırlılıklarıyla, sınıf içinde hala da ayağını doğru-dürüst bir yere basamamış bugünkü haliyle TİKB, semt yoksulları hareketine halkçılığın vereceği "zararı en aza indirme"yi nasıl başarabilecekmiş acaba? Tam tersine, bu tür bir çalışmanın, toplumsal zemini-

ni henüz bulamamış bir TİKB üzerinde halkçı tahribatı "en çoka" çıkarması akla daha uygun değil midir? Madem sınıf çalışmasında bir ilk ciddi mevzi elde etmeden bile sınıf müttefikleri içinde komünist mevziler yaratmak ve sınıf-dışı akımların burada yarattığı ve yaratacağı tahribatı "en aza indirmek" olanaklıdır, bunu Türkiye devriminin iki temel dinamiğinden biri olarak tanımladığınız Kürt ulusal hareketi için neden yıllardır yapmıyorsunuz? Bu tutum farkı herhalde yalnızca Kürdistan'ın biraz uzak, oysa semtlerin hemen yanbaşınızda olmasından kaynaklanmıyordur. Zira siyasal mücadelede ve sınıf ilişkilerine dair sorunlarda bu tür coğrafik faktörlerin esasa ilişkin bir önemi yoktur, olamaz.

Orak-Çekiç, sınıf önderliğini geliştirmenin sorunun asıl çözümü olduğunu reddetmiyor da, bunu başarana kadar semtlerde "komünist bir çalışma ve önderliğin geliştirilmesi" yoluyla "oradaki zararı en aza indirme"yi savunuyor. Fiilen de bu yola gidiyor. Fakat bu yol o tanıdık sınıfı ve müttefiklerini aynı anda birlikte örgütlemek yoludur ve biz bunun hangi sonuçlara yolaçtığını da bizzat *Orak-Çekiç*'in geçmişteki tespitlerinden biliyoruz. Hatırlanacağı gibi, o bu tutumun kaçınılmaz olarak yolaçtığı sonucu, '92 Mayıs tarihli önemli bir değerlendirmesinde şöyle ifade etmişti: "Genelde diğer alanlardaki çalışmalar ve ilişkiler örgütsel faaliyeti belirlemektedir". İşçi sınıfı hareketinin nispeten canlı, oysa tersinden "diğer alanlar"ın henüz hayli durgun olduğu bir sırada, o "birlikte örgütleme" taktiği bu sonucu doğurabildiyse eğer; bugünün koşullarında, yani semt katmanlarının canlandığı ve işçi sınıfı hareketinin nispeten geride kaldığı bir konjonktürde, bu "birlikte örgütleme"nin, gerçekte hızla semt eksenine kaymak anlamına geleceğini tahmin etmek (ve pratikte de zaten somut olarak geldiğini görmek) güç olmasa gerek.

Sözün burasında, faşizme karşı mücadeleyi önemsemek ve semtlerdeki anti-faşist toplumsal dinamiklere seyirci kalmamak adına ileri sürülen taktik tutumun gerisinde gerçekte neyin yattığı konusunda, *Orak-Çekiç*'e, onun hayli güvenilir bulacağı bir tanık göstereceğiz. *Devrimci Proletarya* dergisinin Kasım '94 tarihli 35. sayısında yer alan faşizm ve anti-faşist mücadele üzerine bir

yazıdır bu. '94 Kasım'ı, Gazi Direnişinin henüz dört-beş ay öncesi demek oluyor; semtler henüz önemli ölçüde durgundur ve *Orak-Çekiç*'in önümüzdeki sayısının tanıklığına göre, o gün için henüz verimli bir çalışma alanı da değildir. Dahası var. *Devrimci Proletarya*'nın sözünü ettiğimiz yazısındaki bir tespite göre, halkçılığın "ideolojik önderlik" tezinin açık ya da örtülü biçimlerinin temsilcileri cephesinde ise, o günlerde durum şudur: "Özellikle 12 Eylül sonrası, işçi sınıfının Türkiye'de toplumsal muhalefetin fiilen de başını çeken bir güç olarak kavga alanlarına çıkması, böylelerine yaşam alanı bırakmamıştır." (s.10)

İşte halkçılık açısından durumun bu olduğu bir evrede, *Devrimci Proletarya* faşizme karşı mücadele sorunlarını ele alırken, '80 öncesinin halkçı akımlarını faşizme karşı mücadele gerekçesiyle semt eksenli bir çalışmaya kaymaları konusunda güvenle şu son derece anlamlı değerlendirme ve eleştirileri yapabiliyordu:

"İşçi sınıfının faşizme karşı mücadelede özel ve öncü rolünün kavranamayışı, halkçılığın 12 Eylül öncesinde düştüğü yanılgı ve yanlışların temel nedenlerinden bir diğeridir. ... (Halkçılığın) faşizme karşı mücadelenin bu en militan, kararlı ve tutarlı savaşçısını örgütlemek ve seferber etmek için özel çaba harcamak gibi bir yönelimi olmamıştır. Kendiliğinden mücadelede hangi kesim ve alan öne çıkmışsa halkçılık oraya yönelmiştir. Bu kah öğrenci gençlik olmuş, kah başını sokacak bir gecekondu peşinde koşan emekçilerin yoğunlaştığı semtler olmuştur. O kesitte kolay ve çabuk güç devşirebilen bu kesim ve alanlar, daha sonraki süreçte, aynı kolaylıkla dağılıp gitmişlerdir. Çünkü bu bir sınıfsal karakter sorunudur. Proletaryanın dışındaki güçlerin esas alınması ve bunlara dayanma, istikrarsız ve nitel açıdan zayıf bir temel anlamına gelmekle kalmamış; bu güç ve kesimler kendi sınıfsal özelliklerini, alışkanlıklarını, korku ve tereddütlerini, sosyalizmle çelişen yönlerini de harekete taşımışlardır." (s.12)

Orak-Çekiç'in bugün mazur göstermeye çalıştığı anlayış ve yönelimlerin önden vurucu bir eleştirisi sayılması gereken bu sözlerde, '80 öncesi deneyimlerden süzülmüş son derece açık bir kavrayış var gibi görünüyordu. Fakat yazının hacim olarak yarı-

sını oluşturan "*Antifaşist Mücadele Komiteleri*" başlıklı 3. bölüm, görüntüye çok da aldanmamak gerektiğini daha baştan ve o zamandan gösteriyordu. Gerçekte *Devrimci Proletarya* da, tıpkı *Orak-Çekiç* gibi, 12 Eylül yenilgisiyle açığa çıkan gerçeklerin etkisi altında, bazı doğruları anlamını derinlemesine kavramaksızın yinelemekten öteye gidememiştir.

Gerek EKİM 3. Genel Konferansı'nın burada daha önce bir özeti verilen değerlendirmelerinde ve gerekse komünistlerin bunu izleyen tüm öteki değerlendirmelerinde semt yoksulları hareketinin küçümsenmesinin en ufak bir belirtisi yoktur. Sorunun özü önemsemek ya da küçümsemek değil, onu kendi sınırları içinde yerli yerine oturtmak, bu hareketteki gelişmenin genel sınıf mücadelesiyle bağını doğru bir biçimde kurabilmektir. Bu gelişmenin acilleştirdiği görevlere devrimci siyasal mücadelenin stratejik gerekleri ışığında bakabilmektir. Komünistlerin değerlendirmelerinde yapılan da budur. Bu hareketlilik kendi sınırları içinde yerli yerine oturtulmuş ve sınıf hareketinde mesafe alma görevine tam da gelişmekte olan bu hareketin önemi çerçevesinde gerekli vurgu yapılmıştır. Burada, bütünsel bir kavrayış içerisinde, genel hareketin sağlıklı bir gelişme seyri izleyebilmesinin belirleyici ve çözücü halkasına işaret edilmiştir.

Eğer semt yoksulları hareketi gerçekten önemli bir siyasal olanaksa, tam da bu gerçeğin kendisi, sınıf hareketinin devrimci gelişme görevine çok daha büyük bir aciliyet kazandırıyor demektir. *Orak-Çekiç* bunu kavrayamıyor; zira o, halkçı şartlanmışlığından dolayı siyasal sınıf önderliği kavramını bir türlü yerli yerine oturtamıyor. Taktik sorunları ve görevleri ele alış tarzı, onun, geleneksel harekete bu noktadan yöneltiği genelde doğru eleştirilerin somut özüne inemediğini, bundan doğru taktik sonuçlar çıkaramadığını gösteriyor.

Orak-Çekiç, sorunun bu en kritik halkası üzerinden, *Ekim*'e hak verir görünüyor. "'70'li yıllarda semt merkezli geniş bir halk hareketine yolaçan antifaşist mücadele"nin iktidar perspektifini kazanamayarak "sınırlı, güdük bir antifaşizmin ötesine" geçemediğini belirtiyor:

"İşçi sınıfının sınıf olarak önderlik etmekten uzak oluşu ve katılım zayıflığı, antifaşist savaşımın stratejik yönelimini zayıflattığı gibi, devrimci şiddetin proletaryanın yığınsal eylemleriyle doğru biçimde birleştirilebilmesi olanağını da ortadan kaldırdı. Maceracılığın öne çıkması giderek hareketi zayıflattı. Antifaşist savaşımda proletaryanın önderliği ve etkin katılımının zorunluluğunu bizzat yaşanılan bu pratik de göstermektedir."

Doğru bir ideolojik bakışaçısı ve '70'li yılların deneyimlerinden çıkarılmış isabetli sonuçların bu birarada sunuluşunun, doğal olarak, dönemin taktik sorunlarına ve görevlerine de bu çerçevede yaklaşmayı getirmesi beklenir. Ama hemen ardından ve *Ekim* hedef alınarak söylenenler, yukarıdaki sözlerde yansıyan ideolojik bakışaçısının ödünç alındığını ve deneyimlerin de süs olarak kaldığını gösteriyor. Yukarıdaki sözlerin devamını okuyoruz: "Bu yönde dikkat çekici olmak, görevler koymak ayrı şeydir, mücadelenin önümüze koyduğu, örgütlemekle yükümlü olduğumuz görevlere sırt çevirmek ayrı şeydir."

Yani? Yani temel ve stratejik önemde olana dikkat çekilecek, buna ilişkin olarak görevler konulacak; fakat güncel olarak mücadele semt ekseninde öne çıktığına göre, somutta bunun gerekleri üzerinde yoğunlaşılacaktır. Peki ya bu, "kendiliğinden mücadelede hangi kesim ve alan öne çıkmışsa oraya yönelmek" (*Devrimci Proletarya*) şeklindeki davranış tarzının bir yeni örneği değilse nedir? Eğer stratejik bakışaçısının ve '80 öncesi deneyimlerin bir anlamı varsa, kent yoksullarında hareketliliğin uç verdiği bir noktada, sınıf hareketi üzerinde çok daha etkin bir biçimde yoğunlaşmak gerekmez mi? Hareketin istikrarı, "güdük bir anti-faşizmin ötesine" geçerek iktidar perspektifi kazanması, devrimci şiddetin maceracılık biçimde yozlaşmasının önüne geçilmesi vb., vb., tüm bunlar tam da bunu gerektirmiyor mu? Parti bile olamamış, sınıf içinde ayağını az-çok sağlam bir zemine basamamış bir hareketin, bir an önce partileşmek ve siyasal mücadelenin sınıfa dayalı önderliğini güvenceye almak sorumluluğu, tam da bunları gerektirmiyor mu?.Bu görevler günün en yakıcı ve çözümde belirleyici görevleri değil midir? Ama parti ile

devrimi, sınıf ile müttefiklerini bir arada örgütleme biçimindeki bulanık bakışaçısına bunlar, günün görevlerine "sırt çevirmek" olarak görünebiliyor.

Anti-faşist mücadele ve semt eksenli çalışma

Fakat bu çarpıklığı tamamlayan daha da kritik bir başka sorun var.

Yukarıdaki sözler "Tasfiyecilik EKİM'in teorisindedir ... demokratik ve anti-emperyalist görevleri küçümseyen sözde sosyalist devrimci programatik yaklaşımındadır" biçiminde sürüyor.

"Programatik yaklaşım"lara ilişkin tartışma konumuzu aşıyor. Zaten *Orak-Çekiç*'in niyeti de bu değil. Onun asıl sorunu, EKİM'in semt eksenli çalışma karşısında sınıf eksenli çalışmayı vurgulamasını alıp, bunu anti-faşist mücadelenin küçümsenmesine bir kanıt saymasıdır. Anlaşılması güç bu tutumun gerisinde gerçekte TİKB'nin anti-faşist mücadeleyi algılama tarzı yatmaktadır. TİKB için, anti-faşist mücadele denilince her şeyden önce semtler ve anti-faşist toplumsal dinamikler denilince de sınıf-dışı katmanlar akla gelmektedir. Daha tam bir ifadeyle, TİKB çizgisindeki yayınlarda bunlar özdeş ilişkilendirmelerdir. Sınıf önderliği ve işçi sınıfının fiili katılımına ilişkin (süs olarak kalan) tüm kayıtlara rağmen bu böyle. Bunun böyle olduğuna yıllar öncesinden ve bugünden bir kaç örnek vermek istiyoruz.

***Orak-Çekiç*, sayı:67, Ocak-Şubat 1990:** "Çalışmalarımız sadece işçi sınıfı ile sınırlı değildir ve olmayacaktır... çeşitli sınıf ve tabakalar arasında komünist düşünceyi ve örgütlenmeyi geliştirmek, ... hedefimizdir. TİKB'liler bulundukları her yerde anti-faşist mücadelenin içindedirler. Komünistlerin en tutarlı demokrat, faşizme karşı mücadelenin en kararlı unsurları olması gerçeğiyle hareket etmektedirler." (Başyazı)

***Orak-Çekiç*, sayı:70, Mayıs 1990:** "Örgütsel çalışmamızın ağırlık merkezi işçi sınıfındadır. Fakat komünist çalışmanın alanı bununla sınırlandırılamaz... Bir bütün olarak demokratik görevlerin yadsınması veya küçümsenmesi kabul edilemez." (Başyazı)

***Devrimci Proletarya*, sayı:36, Şubat '95:** "Konunun, EKİM'in yalnızca işçi sınıfı dışındaki sınıf ve tabakalara değil, anti-faşist demokratik görevlere bakışıyla da yakından ilgisi vardır." (*Öncülük ve Kuyrukçuluk* yazısı, s.45)

Ve son bir örnek, Eylül '95 tarihli *Orak-Çekiç*'te, *Ekim*'in semt eksenli çalışmaya yöneltiği eleştiriyi "demokratik ve anti-emperyalist görevlerin küçümsenmesi" ile ilişkilendiren tutumudur.

Nerede işçi sınıfı dışındaki sınıf ve katmanlar içinde çalışmaktan sözedilmişse, dikkate değer bir biçimde, hemen ardından anti-faşist mücadelenin ya da demokratik görevlerin önemi vurgulanmıştır. Ve tersinden, nerede EKİM'in işçi sınıfı dışındaki sınıf ve tabakaları küçümsediği söylenmişse, aynı şekilde, hemen ardından bu onun anti-faşist mücadeleyi ya da demokratik görevleri küçümsemesine tartışmasız bir gösterge sayılmış, bu ikisi arasında organik bir bütünlük görülmüştür.

Bu sonuncusu üzerinden soruyoruz. Partileşme sürecinin temel önceliklerini gözetmek kaygısıyla ve iktidar perspektifine dayalı bir mücadelenin biricik toplumsal güvencesi olan sınıf içinde öncelikle sağlam bir yer tutmak amacı çerçevesinde; bir hareketin, taktik bir tutum olarak, işçi sınıfı dışındaki sınıf ve katmanlar içinde çalışmayı tali önemde görmesinin "anti-faşist demokratik görevleri küçümsemek"le ne gibi bir ilgisi olabilir? Tersine, sınıfa dayalı bir öncü parti örgütlemek, sınıf içinde ayağını sağlamca yere basan bir politik güç olmak, anti-faşist demokratik mücadelenin iktidar perspektifine dayalı olarak sürdürülebilmesinin de en iyi güvencesi değil midir? Aynı şekilde, proletaryanın devrimci sınıf hareketini geliştirmek, bu mücadelenin sosyalizm hedefine bağlanan bir mücadele olarak geliştirebilmenin temel koşulu ve olanaklı biricik yolu değil midir?

Yanlış ve çarpık olan, EKİM'in değil TİKB'nin tutumudur. TİKB'nin anti-faşist demokratik görevleri işçi sınıfı dışındaki sınıf ve tabakalarla özdeşleştiren tutumudur. Bu çarpık ve mekanik bakışa göre, proletarya sosyalizm için, "öteki sınıf ve tabakalar" ise faşizme karşı demokrasi için savaşırlar. Böyle olunca, faşizme karşı mücadeleyi önemsemek ve onu güncel bir pratik

mücadele olarak yürütmek demek, herşeyden önce "öteki sınıf ve tabakalar" içinde çalışmayı önemsemek ve onlar içinde de her durumda etkin bir pratik siyasal çalışma yürütmek demektir. İyi ama bu durumda, bu mantığa göre, temel bir demokrasi sorunu olan Kürt ulusal sorununu önemsemek de bir an önce Kürdistan'da etkin bir çalışmayı gündeme almayı gerektirmez mi? Oysa nedense bu aynı mantığın sahipleri, ulusal sorun sözkonusu olduğunda ve ulusal harekete verdikleri önem çerçevesinde, hep de etkin bir sınıf çalışmasına, sınıf hareketinin bir an önce devrimci bir gelişme mecrasına çekilmesine dikkat çekip duruyorlar.

Tutarsızlığı sergilemek için bu son örnek bile kendi başına yeterlidir. Fakat sorun hiç de basit bir tutarsızlık sorunu değildir. Gerisinde tersyüz edilmiş "emperyalist ekonomizm" diyebileceğimiz bir düşünüş tarzı vardır. Bu düşünüş tarzı, proletaryanın demokratik siyasal sorunları önemsemesini, salt proletaryanın kendi müttefiklerine karşı, onların sorun ve istemlerine karşı duyarlılığı ve sorumluluğu çerçevesinde algılar. Bunun proletaryanın kendi öz konumu ve çıkarlarıyla doğrudan bağını gözden kaçırır. Demokrasi mücadelesini ve demokratik sorunları "öteki sınıf ve tabakalara" özgü, onların çıkarlarıyla ilgili görür. Proletaryanın çıkarlarını salt sosyalizm ile, "öteki sınıf ve tabakalar"ın (ki içinde proletaryanın sosyalizm mücadelesindeki müttefikleri de vardır) çıkarlarını ise salt demokrasi ile ilişkilendiren bir tutumdur bu. TİKB sözkonusu olduğunda, ilk bakışta şaşırtıcı ve kaba, dolayısıyla inanılması güç gibi görünen bir düşünüş tarzıdır bu. Fakat stratejik öncelikler çerçevesinde sınıf üzerinde yoğunlaşan bir çalışma taktiğinin ona demokrasi mücadelesinin küçümsenmesi, hatta hatta ihmali olarak görünmesi, başka türlü anlaşılamaz ve açıklanamaz. "Öteki sınıf ve tabakalar" içindeki çalışmanın önemsenmesini hep de anti-faşist mücadele ile, demokrasi görevlerinin önemsenmesi ile ilişkilendirilmesi, akla ancak bu düşünüş tarzını getirebilir. Nitekim taktik adımlar ve açılımlar da bu düşünüş tarzını akla getiriyor. İşçiler için "Emeğin Kurtuluşu" perspektifi çerçevesinde Kurultay aracı geliştirenler, sınıfdışı semt katmanları için ise "demokratik kurtuluş" perspektifi

çerçevesinde "Anti-faşist Komiteler" (AFMK'lar) örgütlenmesini geliştirmek yolunu gidiyorlar.

Bunun böyle olduğuna yakın dönemden bir örnek daha vermek istiyoruz. *Orak-Çekiç*'in 86. sayısı (Mart 1995) dönemin temel taktik görevlerini şöyle sıralıyor: "Yaşadığımız dönemde örgüt olarak bizi daha ileriye götürecek olan adım ve politikalar bellidir. Bunları şu üç ana başlık altında toplayabiliriz: Bir, işçi-emekçi kurultayı; iki, anti-faşist mücadele; üç, teori cephesindeki atılımın sürdürülüp derinleştirilmesi. ... Bütün bunlar, leninist strateji ve taktik biliminde 'esas halka' olarak tanımlanan ve sımsıkı sarılmamız gereken türden bugünün stratejik görevleridir."

Siyasal alana ilişkin ilk ikisinden ilki, sınıf çalışması ve ikincisi, sınıf dışı kesimler, yani dosdoğru semt çalışması anlamına geliyor. İlkinde "Kurultay"ın gördüğü işlevi, ikincisinde "AFMK'lar" denilen semt örgütlenmeleri yerine getiriyor. "AFMK'lar"ın konumu ve pratiği, anti-faşist mücadelenin "öteki sınıf ve tabakalar"a özgü ve semt eksenli algılandığına iyi bir örnektir. Son bir yıllık gelişmeler apaçık hale getirmiştir ki, "faşizme karşı militan bir kitle mücadelesini örgütlemenin temel biçimi" olarak sunulan AFMK'ların etkinlik ve eylemleri tümüyle semt eksenlidir. Dar ve çarpık kavrayış, kendi mantığına uygun bir örgütlenmeyi ve pratiği de beraberinde getirmiştir. Anti-faşist mücadele ve AFMK'lar üzerine yazılarda, "sakınılması gereken yanlışlar" çerçevesinde konulan tüm sıkıntılı kayıtlara rağmen, sayfalar dolusu anlatım, bunun mekansal ve toplumsal zemininin semtler ve semt katmanları olduğunu gizleyemiyor. (*Devrimci Proletarya*, sayı:35, s.14-20) ("Silahlı mücadele" çizgisinin de kanıtı sayılan bu "AFMK'lar" anlayışı ve pratiğini ele almayı "programatik yaklaşımlar"a ilişkin tartışmalar bahsine bırakıyoruz.)

Semt çalışmasına "makul" gerekçeler

Orak-Çekiç'in tartışmakta olduğumuz *"Semtlerdeki Dinamikler..."* başlıklı yazısı beş aşamalı bir iç yapıya sahip.

İlk aşamada, '70'li yılların semt eksenli çalışma tarzı mah-

kum ediliyor.

İkinci aşamada, Gazi Direnişi sonrasında semt çalışmasının apayrı bir önem kazandığı belirtiliyor ve ardından, oysa *Ekim*'in bunu kavrayamadığı, böylece "gelişen anti-faşist toplumsal dinamiğe", onun gerektirdiği güncel devrimci görevlere sırt çevirdiği iddiası geliyor.

Üçüncü aşamada ve *Ekim*'le tartışıyor olmanın basıncı karşısında; kuşkusuz aslolan işçi sınıfıdır, işçi sınıfının önderliği olmaksızın, bu önderlik fiilen güvenceye alınmaksızın, semtlerdeki anti-faşist toplumsal dinamiklerin kendi başına iktidar eksenli bir mücadele yönelimi kazanamayacağına ilişkin temel önemde gerçekler belirtiliyor.

Hemen ardından, ki bu dördüncü aşama oluyor, dönülüp bu kez yeniden fakat semt çalışması buna rağmen çok önemlidir deniliyor; bunun gerekçeleri ve nasıl "sınıf perspektifli bir çalışma" haline getirilebileceği ortaya konulmaya çalışılıyor.

Ve nihayet yazı, finali oluşturan beşinci aşamada, yapılan gerekçelendirmelerden de alınan güçle, semt çalışmasının kutsanması ve tüm örgüt komitelerinin önüne temel bir görev olarak konulmasıyla son buluyor.

İlk üç aşamayı ele almış bulunuyoruz. Şimdi sıra dördüncü aşamada. Yani semtlerde "sınıf perspektifli çalışma"nın (ki bu aynı zamanda bir ara başlıktır) gerekçelendirilmesinde. Demek oluyor ki, semt çalışmasının teorize edilmesine ilişkin bölümlerde.

Orak-Çekiç'in bugün "sınıf perspektifli" bir semt çalışmasını genel planda gündeme alırken buna gösterdiği ilk gerekçeyi daha önce görmüştük. Bu, küçük-burjuva devrimci örgütlerin bu alanda yaratacağı tahribatı "komünist bir çalışma ve önderliğin geliştirilmesi" yoluyla "en aza indirmek" üzerineydi.

Bunu şu ikincisi izliyor: "İkinci olarak, semtlerdeki çalışma halkçı bir içerik ve örgütlenmeyle değil, komünist nitelikte, aynı zamanda sınıfsal öğelerini ayrıştırılarak yürütülecektir. Dünle sınırlayan bir düşünüşten kendisini kurtararak, semtlerin bugünkü yapısının doğru bir çözümlemesi ve derinleşmiş sınıf perspektifiyle yürütülecek bir çalışma, bizim işçi sınıfını örgütleme

çalışmalarımızı zayıflatmaz güçlendirir."

Devamındaki tüm açıklamalar ve argümanlar ise, bu ikinci gerekçenin açımlanmasını oluşturuyor. Bunlardan ilki, "semtlerdeki havanın devrimcileşmesi"nin, genel etki yoluyla olduğu kadar bu bölgelerde oturan işçileri etkilemesiyle de fabrikalara doğru yansıyacağı üzerinedir. Bu genel planda kuşkusuz doğrudur. Fakat bunun objektif bir etken olarak etkide bulunması ile, sınıf hareketini devrimcileştirmenin bir pratik yolu ve yöntemi olarak seçilmesi ve semtlerde bu amaca dayalı bir politik çalışma içine girilmesi, iki farklı şeydir. Bu ikincisi '70'li yıllardan kalmadır ve Gazi Direnişi sonrasında yeniden revaçtadır (Gazi Direnişinden bu temel politika dersini ilk çıkaran SİP oldu). Semtlerde kolay ve hızlı güç kazanmanın cazibesine dayanamayan, fakat marksist açıdan sınıf eksenli bir çalışmanın da iyi-kötü farkında olan akımların, buna rağmen semtlere belli bir gönül rahatlığı ile yönelmelerini kolaylaştıran bir işlevi var bu argümanın.

Orak-Çekiç, hemen ardından, bunu tamamlayan ikinci argümanı sıralıyor: "'80 öncesinde semtlerde en geniş etkiyi sağlayabilmiş örgütler, bazı bölgelerde fabrikalarda da geniş bir işçi gücüne ulaşmışlardı."

'80 öncesinin pratik sonuçları bakımından hayli çarpık bir deneyiminin bugün olumlu bir örnek olarak öne çıkarılması üzerinde geçen sayıdaki bölümde durmuştuk. Eksik bırakmamak için ekleyelim ki, *Orak-Çekiç*, '80 öncesi bu tarzın çarpık sonuçlarına elbette tümden gözlerini kapatmıyor. Fakat bunun "eleştirel bir bakışla" telafi edilebileceğini ve bu başarıldığında ise, sonuçta semt çalışması ve etkinliğinin "sınıfın örgütlenmesini güçlendirici ve kolaylaştırıcı olacağı"nı savunuyor. Buradaki temel yanılgı, "eleştirel bakışa" duyulan aşırı naif güvenden geliyor. Bir yanda "eleştirel bakış" ve öte yanda, semtler üzerinden gelen ve karmakarışık bir sosyal-kültürel ortamın ürünü olan, her türlü darlık ve çarpıklıkla malûl bir toplumsal-politik etki! Sözü edilen "eleştirel bakış"ın bu maddi-toplumsal etkiye çarparak yıkılması, yerini bu etkinin yeşertece ği "sınırlı bir antifaşizm ve halkçılığa" bırakması akla daha uygun değil midir?

Unutmamak gerekir ki, herhangi bir siyasal akımı ya da partiyi değil, henüz ayağını kendi öz toplumsal zeminine basamamış parti öncesi bir örgütü, onun çalışma taktiklerini tartışıyoruz. Ya böyle bir örgüt, henüz kendi toprağında filizlenme imkanını bulamamışken, semtlerin o bugün için verimli toprağına düşer de gelişip serpilmesini bu sosyal ve kültürel zeminde yaşarsa ne olacak? Türkiye'nin 30 yıllık deneyimlerinden sonra bunlar anlaşılması o kadar güç olan gerçekler midir? *Devrimci Proletarya*'nın kendisi, Gazi Direnişi'nin beş ay öncesinde bize "bu bir sınıfsal karakter sorunudur" dememiş miydi?

Elbette semtlerden gelen basıncın olumlu devrimci havasından yararlanmak, öte yandan çarpık etkilerini gidermek mümkündür. Fakat bunun tek olanaklı yolu, bu etkiyi olumlu ve olumsuz yönleriyle doğru karşılama yeteneğine sahip olan en ileri sınıf zemininde maddi bir politik kuvvet olabilmektir. Bu bir sınıf ilişkileri, toplumsal-siyasal güçler dengesi alanıdır. Kürdistan'dan gelecek milliyetçi etkiyi ya da semtlerden gelecek karmaşık çarpık etkiyi doğru bir çizgide bloke edebilmenin, ve tersinden, bu devrimci demokrat toplumsal-siyasal dinamiklerin devrimci güç ve etkisinden en iyi biçimde yararlanabilmenin tek gerçek olanağı, devrimci kimlik kazanmış bir sınıf hareketidir.

Eğer semt hareketliliğinin güç kazandığı ve tüm devrimci-demokratların semt eksenli bir çalışmaya odaklandıkları bir sırada, sosyalizm adına siz de şu veya bu gönül ferahlatıcı gerekçeyle aynı alana yönelirseniz, semt dalgasının sizi de yutması gibi önemsiz bir sonucun ötesinde, bunun iki önemli sonucu olur. İlkin, işçi sınıfı hareketi bir kez daha sendika bürokrasisinin ve sosyal-reformizmin sınırsız tahribatına terkedilmiş olur. Ve ikinci olarak, işçi sınıfı hareketi semt katmanlarına dayalı bir devrimci sosyal-siyasal hareketliliğin gölgesinde kalır. Teorik muhakemenin mantıksal sonuçları bir yana, '80 öncesinin mücadele gerçekleri bile bunu bütün açıklığı ile göstermiyor mu? Yineliyelim ki, küçük-burjuva katmanlardan ve yarı-proleter yoksul yığınlardan beslenen ve sınıfsal, siyasal, kültürel, etnik, mezhepsel türden bir dizi karmaşık etkene dayanan bir hareketliliği, doğru bir mücadele

kanalına çekebilmenin, ona doğru hedefler kadar az-çok istikrarlı bir gelişme seyri de kazandırabilmenin tek olanaklı yolu, devrimci bir işçi sınıfı hareketidir. Bu en basit ve temel önemde marksist doğruyu bir türlü kavrayamayanlar, ilişkiyi tersyüz ederek, semtin küçük-burjuva ve yoksul katmanları hareketine dayanarak sınıfı devrimcileştirmeyi umabiliyorlar. Bu çarpıklık, sosyalizme ve işçi sınıfına gönül veren geleneksel halkçı hareketin tüm siyasal yaşamını belirlemiş bir anlayış ve pratiktir. Zamanın darbeleri onu hayli yıpratmış bulunduğu için şimdilerde bu aynı anlayış ve pratiğe daha incelikli, daha "marksist" ve daha "proleter" bir görünüm kazandırılmaya çalışılıyor. Semti "sınıfsal öğeleri ayrıştırmak", "dünle sınırlayan bir düşünüşten kendisini kurtararak, semtlerin bugünkü yapısını doğru çözümlemek", çarpıklıkları "elçştirel bakışla" telafi etmek üzerine tüm söz yığınının işlevi budur.

Orak-Çekiç biraz aşağıda devam ediyor: "Semtlerdeki hareketin halkın çeşitli sınıf ve kesimlerini içerisinde barındırıyor olmasının proletarya hareketinin bağımsız örgütlenme ve eylemi üzerinde yapacağı olumsuz baskı, aslolarak devrimimizin içerisinde bulunduğu aşamanın sorunudur. Devrimin sosyalist dönüşüm aşamasında dahi proletarya ile yakın müttefikleri arasındaki ilişkide onlardan gelecek bir baskı olarak varlığını sürdürecektir. İşçi sınıfı müttefikleriyle ilişkisinde bağımsız örgütlenmesini geliştirmeye, önderlik inisiyatifini elde tutmaya önem vermeli, onları devrimin içerisinde bulunduğu aşamanın stratejik hedeflerine doğru yöneltir, ittifakım pekiştirirken, devrimci bir eleştirelliği de elden bırakmamalıdır."

Somut siyasal yaşam alanı ve bunun pratik gereklerinden soyut sınıf ilişkileri düzlemine, soyut teorik şemalar diyarına çıkıldığında, sorun güncel değil fakat genel tarihsel bir çerçevede ele alındığında, durum gerçekten bir hayli kolaylaşıyor. Proletarya elbetteki kendi müttefiklerinden gelecek basıncı kendi bağımsız örgütlenmesi ve önderlik inisiyatifi ile karşılama ve giderme olanağına sahiptir. Fakat sorunun kendisi, tam da proletaryanın kendi bağımsız kimliğini, örgütlenmesini ve önderlik

inisiyatifini geliştirebilmesi sorunu değil midir? Tüm bunların başarılmasında komünist hareketin proletarya hareketine karşı somut politik-örgütsel görevleri sorunu değil midir? Teorik çerçevede proletarya "öncü" ve "temel" güç olarak, toplumun tek tutarlı devrimci sınıfı olarak, elbette tüm bunları başarabilme güç ve kapasitesine sahip bir sınıftır. Fakat zaten asıl sorun da, bunun pratik siyasal yaşamda bir gerçeğe dönüştürülmesi, soyut teorik gerçeklerin proletarya hareketi şahsında ete-kemiğe büründürülmesi, maddi bir güce dönüştürülmesi değil midir? Stratejik hedeflerin gereklerine uygun, onları kolaylaştıracak ve güvenceye alacak taktik yönelimler içerisinde olmak değil midir? Küçükburjuva toplumsal hareketin semtlerden uygulayacağı "devrimci kuşatma" yardımıyla devrimcileşecek bir proletarya hareketinin vay haline! Böyle bir durumda teorik şemaların gerçek yaşam karşısında bir değeri kalmaz; proletarya hareketi, değil "önderlik inisiyatifi" ile küçük-burjuva etkiyi bloke etmek, kendisi bizzat onun ağırlığı altında kalır. Ve modern sınıf ilişkilerinin egemen olduğu bir toplumda, küçük-burjuva hareket proletarya hareketini yedekleme yeteneğinden nesnel olarak yoksun olduğu içindir ki, gerçek sonuç da, proletarya hareketi burjuva-reformist akımların denetiminde kalırken, semtlerin küçük-burjuva demokratik hareketinin de proleter sınıf önderliğinden yoksun kalmanın yolaçacağı kaçınılmaz akibetle yüzyüze kalması olur. Söylenenleri anlamak için '80 öncesi Türkiye'nin sosyal-siyasal mücadeleler deneyimine bakmak yeterlidir.

Orak-Çekiç'in teorik şemalar düzlemindeki gerçeklere ilişkin paragrafı şu pratik vurguyla bitiyor: "'Erime' tehlikesine karşı savaşırız ama bu bizi devrimin ilerletici görevlerinden, bunun gerektirdiği ittifak ve örgütlenmelere girişmekten alıkoyamaz."

Girişte soyut teorik ve tarihsel çerçeveden söze başlanmış, bu çerçeve içinde proletaryanın tarihsel rolü ve önderlik kapasitesinden konuşulmuştu. Oysa paragrafın bitiminde söz somut duruma bağlanırken, proletarya bir anda "biz"le yer değiştiriyor, proletaryanın yerini henüz proletarya dışı bir örgüt olan TİKB alıyor. Böylece de, soyut şemalarda proletaryaya atfedilen rol ve

kapasite, TİKB'nin semt eksenine kayan çalışmasını mazur ve makul göstermenin bir olanağına dönüşüyor. "Devrimin ilerletici görevleri"nden sözedenlerin eğer devrimler teorisi ve tarihi hakkında bir nebze olsun sindirilmiş bir görüşleri varsa, kolayca anlamaları gerekirdi ki, devrimci süreci stratejik amaçlar doğrultusunda ilerletebilmenin en öncelikli koşulu proletaryanın bağımsız sınıf örgütlenmesini geliştirmektir. Sınıf ittifakları üzerine kocaman laflar etmeden önce, bu ittifakları gerçekleştirme ve devrim sürecinin ilerletilmesine dayanak yapma yeteneğine sahip biricik toplumsal sınıf içinde ayağını sağlamca basacak bir parça yer tutabilmektir. "'Erime' tehlikesine karşı" biricik toplumsal güvence de budur.

Ardından "ittifak" örgütlenmelerine geçiliyor. Burada, genel planda daha çok bir slogan olan, somut durumlarda ise TİKB taraftarı semt gençlerinin örgütlenmesinden başka bir şey olmayan "AFMK'lar"ın bu sınıflar ittifakının "semtlerde ortaya çıkmakta olan" örgütsel biçimi olduğu, büyük bir ciddiyetle iddia ediliyor. Bunu, semtler ve semtler üzerinden "sınıfsal ittifaklar" sorununun nelere vardırıldığına bir gösterge sayıp geçiyoruz.

Semt çalışması üzerine teorizasyon çabası, tanım ve tespit olarak doğru, fakat güncel görevler ve yönelimler çerçevesinde çıkarılan sonuçlar yönünden yanlış anlatımlarla devam ediyor. Doğal olarak tüm anlatım semt yönelişinin "makul" gösterilmesine çıkıyor. Oysa tespit edilen tüm gerçekler, sınıf çalışması üzerinde özel bir çabayla yoğunlaşmanın, sınıf hareketinin bağımsız devrimci gelişmesi görevine daha sıkı bir biçimde sarılmanın dayanakları olarak da ele alınabilirdi. Elbette marksist bir bakışaçısına sahip olmak, güncel görevlere stratejik hedefler ve öncelikler ışığında yaklaşabilmek, leninist taktiğin bu en temel koşulunu gözönünde bulundurabilmek kaydıyla.

Semt çalışmasının "derinleşmiş sınıf perspektifiyle" yürütülmesi, semtlerin sosyal-kültürel açıdan heterojen yapısının "sınıfsal öğelerine ayrıştırarak" ele alınması, çalışmanın "genel bir anti-faşist halk hareketi düzleminde değil, emekçi kitleleri düze-ne yöneltecek sınıfsal taleplerle yürütülmesi" vb. yollarla

çalışmanın "sınıfsal" niteliğini güvenceye almakla yetinmeyen *Orak-Çekiç*, çalışmaya bir de "proleter" bir kimlik kazandırmaya çalışıyor. Buna iki dayanak gösteriyor. Bunlardan ilki fabrika ve semtin içiçe geçtiği işçi ağırlıklı semt (ya da işçi semtleri) gerçeğidir. İkincisi ise, semtlerde yaygınlaşan "informel sektör"de çalışan (ağır çalışma ve sömürü koşulları içinde bulunan) işçilerdir. İlk gerekçe herhangi bir tartışma gerektirmiyor. Her sınıf çalışması sınıfı tüm yaşamı üzerinden, iktisadi, sosyal ve kültürel yaşamın tüm alanları üzerinden kucaklamaya çalışır. Fabrikalarla içiçe geçmiş işçi semtleri isc bu açıdan sınıf çalışması için son derece avantajlı mekanlardır. Komünistler bugüne kadar kendi somut çalışma bölgelerini saptarlarken, buna gerekli dikkati hep gösterdiler ve bu avantajdan yararlanmaya çalıştılar.

İkinci dayanağa, "informel sektör" işçilerinin semt çalışmasına proleter sınıf tabanı olarak gösterilmesine gelince. Sanayi işçileri içinde sözüedilebilir herhangi bir ciddi ilerleme sağlamayı başaramayanların, genel semt yönelimlerine "proleter" bir sınıfsal dayanak kazandırmak kaygısıyla, sınıfın bu en geri ve en dağınık kesimlerinin semtlerdeki varlığına sığınmaları karşısında doğrusu biz söyleyecek söz bulamıyoruz.

Orak-Çekiç'in *"Semtlerdeki Dinamikler..."* üzerine yazısının beşinci ve son aşamasına geçiyoruz. Bu, ortaya konulan tüm gerekçelerden sonra güçlendirilmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkan semt çalışması konusunda, "örgüt komiteleri"ne verilen talimatlardan oluşuyor: "Semtlerdeki çalışmalarımız bu yaklaşımla güçlendirilmeli, yeniden ele alınmalıdır. Örgüt komiteleri, konu ve alan yönelimlerine göre kendi içlerinde görev paylaşımı yapmalıdırlar. Çalışmalar örgüt güçleri ve sınırlı yakın çevresi ile yürütülür olmaktan çıkartılmalı, ortaya çıkan ve çıkmakta olan dinamikleri kucaklayıcı, kitleleri politikalarımızla hareketlendirip buna denk örgütlülüklerde toplayan, geniş güçlerin önüne hedef gösterip görev koyan, tüm çevre güçlerin en etkin şekilde bu çalışmaların içerisine sokulduğu bir anlayışla yürütülmelidir."

Semt eksenli çalışmaya bu tutkulu yönelişin TİKB şahsında hangi sonuçlara yol açacağını birlikte göreceğiz.

***

Devrimci Proletarya'ya yanıtımızı burada noktalıyoruz. Onun ve onunla aynı çizgideki yayınların yıllardır bize yönelttikleri eleştiri ve ithamların yalnızca bir kısmını yanıtlamış olduk. Temel konumlar ve programatik sorunlar üzerinden gündeme gelecek bir ideolojik eleştiri, doğal olarak, bu yanıt çerçevesinde eksik bırakılan tüm öteki önemli konuları da içerecektir.

Orijinal yayındaki ek metin:

"Son 30 yılın sol hareketinin ortak paydası iktidar perspektifi ve iradesinden yoksunluktur. Revizyonist ve sosyal-reformist akımlar için özel bir açıklama gerektirmeyen bu olgu, gerçekte devrimci akımların da temel özelliğidir. Bu akımlar teorik perspektif, politik program, taktik çizgi ve örgüt cephelerinde bir önderlik düzeyi ve kapasitesine ulaşmak bir yana, buna yaklaşamamışlardır bile. En iyi durumda oynadıkları rol, kitle mücadelelerine stratejik hedefler doğrultusunda yön vermek değil fakat bu mücadelelerden etkilenerek ve elbette onları etkileyerek birlikte sürüklenmek olmuştur. Popülist önyargıların yarattığı sınırlılık ve dizginlemeler nedeniyle, modern toplumun tek tutarlı devrimci sınıfı olan işçi sınıfını teorik ve pratik ilgilerinin odağına koymayı bile başaramayan bu akımların, devrimci önderlik boşluğunu dolduramamalarına şaşmak için de bir neden yoktur gerçekte.

Modern sınıf ilişkilerinin egemen olduğu bir toplumda, toplum genelinde bir devrimci önderliği geliştirebilmenin tek olanaklı yolu işçi sınıfını hareket noktası olarak almaktan geçer. Bu bilincin ve yönelimin olmadığı bir durumda, demek oluyor ki işçi sınıfıyla kopmaz bağlar içinde bir komünist sınıf öncüsü inşa edilmeden genel devrimci önderlik ihtiyacına yanıt verilemeyeceği temel gerçeğinin kavranamadığı koşullarda, önderlik iddiasındaki başarısızlık her türlü niyeti aşan bir kaçınılmazlık olarak kendini gösterir"

EKİM 3. Genel Konferansı/Siyasal ve Örgütsel Değerlendirmeler (Eksen Yayıncılık, s.19-20)

Parti, sınıf ve sosyalizm

Herşey parti için!

Mart 1995'de toplanan EKİM 3. Genel Konferansı'nın yayınladığı bildirinin sonunda alışılmışın dışında iki sade slogan yer almaktadır. Bunlardan ilki burada başlığa çıkarılan slogandır: "Herşey parti için!"

"Parti yılı" olarak ilan edilmiş bir yılın hemen başında toplanan ve gündeminin odağında partileşme sürecinin sorunları bulunan bir örgüt konferansının böyle bir şiarı öne çıkarmasının kuşkusuz belirgin bir mantığı var. Fakat yine de, dünya komünist hareketinin tarihsel deneyimlerine özel bir ilgi göstermiş olan, bu çerçevede, "parti"yi fetişleştirmenin, onu kendi içinde amaçlaştırmanın yarattığı sorunları ve sonuçları iyi bilen bir hareket için, bu sloganın ilk bakışta yadırgatıcı gibi görünen bir yanı da var.

Oysa hemen onu izleyen öteki slogan, bu ilk izlenimin yersizliğini açıkça gösteriyor: "Herşey devrim ve sosyalizmin ancak

parti ile elde edilecek zaferi için!" İki sloganın bütünlüğü herşeyi yerli yerine oturtuyor. İkisi birarada, araç ve amaç diyalektiği konusunda açık bir bilinci ve tutumu yansıtıyor.

Modern revizyonizmin ve popülizmin yarattığı ideolojik tahribat ve karışıklığın ışığında düşünüldüğünde, herhangi bir abartmaya düşülmeksizin şu söylenebilir: Parti, sınıf ve devrim kavramları arasındaki bütünsel ilişkinin tarihsel ve toplumsal anlamını yerli yerine oturtmak, bugün marksist-leninist kimliğin en ayırdedici yönlerinden biridir. Kuşkusuz böyle bir iddia ilk bakışta şaşırtıcıdır. Zira Marksizm-Leninizm üzerine en basit el kitaplarında bile bu ilişki basit bir matematiksel işlem kadar açık konur ve herkes de bunu bilir. Fakat sorun bu değildir. Sorun soyut teorik kalıplar ya da marksist formüllerde değil, gerçek siyasal yaşam alanındadır. Temel marksist görüşlerin bir siyasal hareketin sorunları ele alışında ve somut siyasal görevlerini belirleyişinde kendini nasıl gösterdiğine ilişkindir. Teorik kavrayışın ve ideolojik kimliğin gerçek ölçüsü, bu "pratik" alandır. Ve buradan bakıldığında, en elementer marksist görüşlerin bile, kendisini marksist sanan küçük-burjuva akımların prizmasından geçerken büyük kırılmalara uğradığı açıkça görülür.

Türkiye'nin son 25 yıllık geleneksel devrimci akımlarının temel sorunlara bakışı bunun iyi bir örneğidir. Marksist dünya görüşüyle ilişkileri zaten duygusal olmaktan öteye gidemeyen tipik küçük-burjuva akımları bir yana koyalım. İçlerinden herşeye rağmen marksist-leninist dünya görüşüne belli bir yakınlığı olan ileri bir örnek üzerinden parti, sınıf ve devrim sorunlarının ortaya konuluşuna bakalım. Karşımızda yıllardır yinelenen ve bugün artık okurlarımız için tanıdık olan iki temel formül var. Bunlardan ilki "partiyi ve devrimi birlikte örgütlemek", öteki "işçi sınıfı ile öteki emekçi sınıf ve tabakaları birlikte örgütlemek" üzerinedir.

Her iki slogan da ilk bakışta çok masum görünüyorlar. Oysa daha önce ayrıntılara inen eleştirilerle de gösterildiği gibi, gerçek durum hiç de böyle değil. İlk formül, parti sorununda geleneksel hareketin kendiliğindenciliğini ve ikinci formül, sınıf dışı halkçı bir çalışma ve pratiğin mazur gösterilmesini yansıtıyor.

Neden devrimi örgütlemek için bir an önce partiyi örgütlemek değil de, "devrimi ve partiyi birlikte örgütlemek"! Amaç devrimi örgütlemekse eğer, bu stratejik amaç çerçevesinde öncelikle yapılması gereken, bir an önce partiyi örgütlemektir. Zira partinin kendisi, asıl amaç olan devrimi örgütlenmenin en temel tarihsel aracıdır. Partiyi örgütlemekte başarısız kalındığı sürece, devrimi örgütlemek iddiasının zaten hiçbir ciddiyeti kalmaz.

Aynı şekilde, daha parti bile olamamış, kendine işçi sınıfı içinde ayağını basacak bir yer bile bulamamış bir akım, sorunu buna rağmen "işçi sınıfını ve öteki emekçi sınıfları birlikte örgütlemek" olarak koyuyorsa, ve bunu tam da dikkati "öteki emekçi sınıflar" içindeki çalışmaya çekmek için yapıyorsa, sonuç sınıf dışı çalışma ve örgütlenmeden başka bir yere varamaz. Bu tür akımların tüm pratiğinin apaçık bir biçimde gösterdiği de zaten budur.

EKİM şahsında ideolojik ve örgütsel ifadesini bulan komünist hareket, ortaya çıkışını ve ideolojik şekillenmesini marksist-leninist dünya görüşünün temel sorunlarında yaratılan bu tür çarpıklıkların eleştirisine borçludur. Ve marksist dünya görüşünde kilit bir yer tutan parti, sınıf ve devrim kavramlarının yerli yerine oturtulması, bunlar arasındaki ilişki ve bütünlüğün pratik sonuçlar yönünden doğru bir biçimde kavranması, bu eleştiride özel bir yer tutmuştur.

Ekim'in logosunda Marx tarafından kaleme alınan I. Enternasyonal Tüzüğü'nün temel bir belirlemesi yer almaktadır: *"İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır!"* Ekim'in bu tercihi, Türkiye devrimci hareketinin yakın tarihine Marksizm adına küçükburjuva halkçı düşüncenin egemen oluşuyla birlikte anlaşılabilir. İşçi sınıfının soyut teorik şemalardaki ayrıcalıklı yerini pratikte de gözetmeye bir vurgu, bir çağrıdır bu. Belirtmeye gerek yok ki, bu vurgunun, sınıfın tarihsel devrimci rolüne ilişkin olarak pratik politikada kuyrukçuluğa varacak bir kadercilikle en ufak bir ilgisi yoktur. Tersine, modern toplumun sınıf ilişkileri içinde işçi sınıfının tuttuğu kendine özgü yeri soyut şemalarda değil, fakat pratik çalışmada ve politik mücadelede gözeten bu tutum, öte yandan, parti ve sınıf ile parti ve devrim ilişkilerini de bu

kavrayışın organik bir parçası olarak doğru bir biçimde ele alır. Sınıfın devrimci siyasal mücadelede oynayabileceği nesnel rolü yerli yerine oturtan bir kavrayış, beraberinde bunun öznel yönünün doğru kavranışını da getirir.

EKİM I. Genel Konferansı'nın "Parti: Proletaryanın Devrimci Öncüsü" başlıklı değerlendirmesinin şu giriş paragrafı, yalnızca komünist hareketin başından itibaren taşıdığı kavrayışın değil, fakat buna uygun olarak giriştiği somut pratik çabanın da öncelikli hedefini veriyor: "İşçi sınıfı devrimcileri olarak komünistler için devrimci sürecin bugünkü evresinde en acil görev, Türkiye işçi sınıfının marksist-leninist temellere dayalı devrimci sınıf partisini yaratmaktır. Komünistler bu sorunu çözüme kavuşturmadan devrimci siyasal mücadelelerinde kalıcı nitelikte hiçbir temel adımı atmayı umamazlar. Parti, sonraki adımların da güvencesi zorunlu bir ilk adımdır. Devrim ve iktidar mücadelesinin bugün kavranması gereken en önemli halkasıdır. Zira "iktidar savaşımında, proletaryanın, örgütten başka silahı yoktur". Tarihsel deneyimin ürünü bu temel düşünce, 20. yüzyılın bütün bir sonraki deneyimi tarafından ayrıca ve kesin bir biçimde doğrulanmıştır. Proletarya, nesnel tarihsel konumuyla çağdaş toplumun bu devrimci öncü sınıfı, bilinçli ve örgütlü öncüsü olarak partisine kavuşamadığı sürece, tarihsel amaçlarına başarıyla yürüyebilmek bir yana, bugünkü toplum içinde bağımsız bir siyasal sınıf konumu bile kazanamaz"

Burada "Herşey parti için!" sloganının somut anlamı açık bir biçimde ortaya konulmuştur. Parti kendi içinde bir amaç değil, sınıfın kendi tarihsel rolünün bilincine varmasında ve bunu başarıyla gerçekleştirmesinde bir araçtır. Fakat tam da bu nedenle, o tarihsel önemde vazgeçilmez bir araçtır. Zira çağdaş devrimlerin tüm deneyimi, sınıfıyla ve kitlelerle birleşmeyi başarmış bir öncü parti olmaksızın, başarılı bir devrimci siyasal mücadelenin ve sonuçta devrimin zaferinin olanaksızlığını göstermiştir. İşçi sınıfının tarihsel devrimci amaçlarına başarıyla ulaşmasında öncü partiden başka aracı yoktur, tarih henüz bir başka araca tanıklık etmiş değildir.

Dolayısıyla, partinin önemine yapılan vurgu, bu aracın tarihsel rolüne yapılan vurgudan başka bir şey değildir. Ve yineleyelim ki, bu önem, işçi sınıfının toplum içinde tuttuğu kendine özgü yerden ve bu çerçevede şekillenen tarihsel rolden ayrı düşünülemez. Sınıfına dayanmayan, sürekli olarak onun en iyi, en bilinçli ve savaşkan unsurlarıyla saflarını beslemeyen bir parti, adına layık olamaz, rolünü doğru ve başarılı bir biçimde oynayamaz.

Herşey parti için! Komünistler bu çağrının teorik ve pratik anlamını daha derinlemesine özümsemelidirler. Ve parti olmanın eşiğine vardığımız şu aşamada, onun gereklerini de artık çok daha somut bir biçimde ele almalı ve başarıyla gerçekleştirmelidirler.

15 Ekim '96

Parti, sosyalizm ve sınıf hareketi

Partileşme sürecimizin ulaştığı aşamanın çeşitli açılardan kısa bir tablosunu ortaya koyan ve komünist hareketin parti olmanın eşiğinde bulunduğunu ilan eden yıldönümü değerlendirmesi, sınıf çalışması alanındaki çeşitli kazanımlarımızı sıraladıktan sonra bir gerçeğe de açıklıkla işaret etmektedir: "*Yine de, sınıf hareketiyle organik ilişkiler geliştirme ve sınıf hareketinin öne çıkardığı öncü öğeler üzerinden kadrolaşma, bugün parti inşa sürecimizin hala en zayıf kalan alanıdır.*" (*Ekim*, sayı:154)

Partiyi sosyalizm ile sınıf hareketinin birliği olarak ele alan temel marksist düşünceye başından itibaren özel bir hassasiyetle yaklaşan ve parti inşa sürecinin pratik cephesini sınıf hareketiyle birleşme ekseninde ele alan bir hareket için sözü edilen zayıflık şüphesiz apayrı bir önem taşımaktadır. Buna rağmen komünist hareketin parti olmanın eşiğinde olduğunu söyleyebilmek, bu alandaki zayıflığın parti kimliği yönünden geçmişe göre artık da-

ha az önemsendiğini mi gösterir? Kuşkusuz değil. Nitekim bu sorunun yanıtı sözkonusu değerlendirmenin kendisinde de vardır:

"Önemli olan, sınıf yönelimindeki ısrardır, önemli olan örgütün asıl gövdesiyle sınıf çalışması ekseninde konumlanmasıdır. Bu ısrar ve konum korunduğu sürece, partimizin proleter sınıf tabanına ve fabrika hücrelerinden oluşan bir örgütsel zemine oturması, böylece proleter sınıf bileşiminin de güvenceye alınması yalnızca bir zaman sorunu olacaktır. Unutmamak gerekir ki, partinin kuruluş kongresi, parti inşa sürecini yeni bir düzeyde devam ettirmeye de yalnızca yeni bir başlangıçtır."

Bu yanıt, bir yöntemsel yaklaşımı da ortaya koymaktadır. Önemli olan bir perspektife uygun düşen pratik doğrultuyu yakalamak ve bunda kararlı ve ısrarlı olabilmektir. Bu kararlılık ve ısrar, o perspektifin ideolojik olarak sindirildiğini gösterir ve pratik sonuçlarını da zaman içinde mutlaka yaratır. Biraz erken ya da geç. Bu, bir perspektifin yaşama geçirilmesini kolaylaştıracak doğru taktikler ve başarılı bir çalışma tarzına olduğu kadar, siyasal koşullara ve kitle hareketinin içinden geçilmekte olan dönemdeki somut durumuna ve seyrine de sıkı sıkıya bağlıdır.

Önemli olan ideolojik bir perspektifin pratik gereklerinde özel bir kararlılık ve ısrar gösterebilmektir dedik. Bu tür bir kararlılık ve ısrar, ne sanıldığı kadar önemsiz ve ne de göründüğü kadar kolay bir iştir. Türkiye devrimci hareketinin 25 yıllık geçmişi ve bugünkü durumu buna olumsuz yönden iyi bir örnektir.

Bazı sözler, bazı temel düşünceler, bu düşünceleri özlü bir biçimde dile getiren bazı temel formüller vardır, genellikle bilinir ve olur olmaz tekrarlanır. Fakat nedense çoğu kez insanlar, siyasal akımlar ya da örgütler, bunlar üzerinde somut ve derinlemesine durup düşünmek, gerçek yaşamdaki karşılığını irdelemek, bundan gerekli pratik sonuçları çıkarmak ihtiyacı duymazlar. Marksizmin bir eylem kılavuzu olarak değil, ama gerçek yaşamda karşılığı aranmayan cansız formüller yığını olarak ele alınması, resmi teori ile gerçek pratik arasında derin uçurumların oluşması buradan, bu tutumdan kaynaklanır.

25 yıllık geçmişi olan geleneksel devrimci hareketimiz

üzerinden bakıldığında, temel önemde marksist düşüncelerin içeriksiz boş söz kalıpları olarak tekrarlanmasına sayısız örnekler verilebilir. Fakat denilebilir ki, teori ile pratik arasındaki bu uçurumun en başta gelen iki temel örneği, işçi sınıfı ile onun öncü partisine yaklaşımdır. Bu konudaki temel düşünceler iyi-kötü bilinir, olur olmaz tekrarlanır. Ama nedense bu çok bilinen düşünceler "pratik" bir değer taşımaz. Pratik tümüyle apayrı bir doğrultuda şekillenir. İşçi sınıfının teorisinden sözedilir, fakat başka sınıfların pratiği yaşanır. Oysa teori pratik içindir, pratiğin yolunu aydınlatır ve yönünü çizer. Onun ölü dogmalar ya da cansız formüller yığını olmaktan çıkması, eylem kılavuzu olarak pratik bir anlam ve işlev kazanması, ancak böyle anlaşılması ölçüsünde olanaklı olabilir.

Konumuz üzerinden daha somut konuşalım. İşçi sınıfının komünist öncüsü olarak partiyi sosyalizm ile sınıf hareketinin örgütlü maddi birliği olarak ele alan temel marksist düşünceyi, kendi küçük-burjuva pratiklerini teori düzeyine yükselten bir-iki örnek dışında, geçmişten beri Türkiye devrimci hareketinde herkes bilir, benimser ve savunur. Peki marksist olmak iddiasındaki geleneksel devrimci gruplar içinde dünden bugüne, parti öncesi oluşumunu ya da parti sonrası gelişmesini bu eksene oturtma ısrarı ve kararlılığı gösterebilen herhangi bir örgüt ya da partiden söz edilebilir mi? Türkiye'de geleneksel akımlar içinde var mıdır böyle bir örnek? Yoksa neden?

Bunlar komünistler tarafından geleneksel devrimci hareketin geçmişi ve bugünü irdelenerek yanıtlanmış sorulardır. Ve bu soruların gerçek yaşamdaki pratik karşılıkları, geleneksel akımların ideolojik oportünizmlerine, onların sınıf dışı ya da küçük-burjuva eksenli politik-örgütsel kimliklerine ışık tutmaktadır. Komünist hareketimizin doğuşunda, geleneksel kimlik ve pratiklerden kopuşunda, bu noktalardan yapılmış sorgulama ve eleştirilerin özel bir rol oynamış olması rastlantı değildir. Zira parti anlayışı ve pratiği, bir hareketin ideolojik ve örgütsel kimliğini teşhis etmede, bu hareketin gerçek sınıf karakterini açığa çıkarmada tayin edici bir öneme sahiptir.

Geleneksel akımlar şahsında bu konuda bir ideolojik oportünizmden sözetmemiz nedensiz değildir. Bu akımlardan en azından bir kısmı dün de bugün de marksist-leninist parti anlayışının proleter sınıf niteliğini teorik düzeyde bilir ve savunurlar. Buna rağmen parti pratiklerini küçük-burjuva hareket ekseninde şekillendirmeleri, savundukları düşünceyi bir ideolojik kimlik olarak özümseyemediklerini gösterir. Bu aynı şekilde, onların teorik gerçekleri canlı özleri, yaşam içindeki gerçek karşılıkları üzerinden ele alma yeteneğinden de yoksun olduklarını kanıtlar. Somut yaşamla bağı kurulamamış bir soyut teorik gerçeği soyut planda savunuyor görünmek ise ideolojik oportünizmin en kötü örneğidir. Bu davranış marksist teoriyi işlevsiz kılar, onu yaşam gücü olmayan bir cansız dogmaya dönüştürür.

Nispeten kısa süreli olan siyasal yaşamımız içinde biz, karşı karşıya kaldığımız bir kaç kritik dönemeçte, parti sorununa ilişkin temel marksist düşünceyi özümsemiş olmanın ideolojik kimliğin ve tutarlılığın korunmasındaki tayin edici önemini görmek, gözlemlemek olanağı da bulabildik. Bu konuda bugüne kadar üzerinde bir çok vesileyle ayrıntılı olarak durduğumuz iki örneği hatırlatabiliriz.

Bunlardan ilki, '87 yılını izleyen yeniden toparlanma döneminin yaygın modası olan "sınıf yönelimi"nin, '91 yılı başında işçi hareketi dalgasının kırılmasıyla birlikte hızla demode olmasıydı. Sahnede yalnızca işçi hareketi varken "işçicilik" ve elbette onunla birlikte partiyi sosyalizm ile sınıf hareketinin birliği olarak ele alan görüş revaçtaydı. Sınıf hareketinin basıncı altında çeşitli gruplar, belki ilk kez olarak, bu marksist görüştün yaşam içindeki karşılığını bir parça hisseder oldular. Fakat sınıf hareketinin bu dalgası çekilir çekilmez, onlar da gerisin geri eski önyargılarına döndüler. Geçmişin halkçı kimliğinin geçici ezikliğini üzerlerinden attılar ve dahası, yüksek sesle "işçici"liği yermeye başladılar. Dikkate değer olan nokta, bu gelişmenin komünist hareketin saflarında da yankılanmasıydı. Halkçı geçmişin saflarımızdaki kalıntıları, genel ortamdan güç alarak ve sınıf hareketine ilişkin hayal kırıklıklarını "uvriyerizm" üzerine boş lafların arkasına saklaya-

rak, geleneksel platformun savunusu üzerinden liberalizme kaydılar.

İkinci örnek, toplumda büyük bir sarsıntı yaratan Gazi Direnişini izleyen yeni halkçılık dalgasıdır. Çok yakın bir gelişme olduğu ve üzerinde çokça durulduğu için, bunu burada yalnızca hatırlatmakla yetiniyoruz.

Komünist hareket, ilki olumsuz, ikincisi olumlu bir politik etki yaratan bu iki önemli dönemeçte, genel ideolojik perspektiflerinde ve buna uygun düşen politik-pratik yönelimlerinde gerekli ısrarı ve kararlılığı göstererek, temel noktalarda marksist-leninist dünya görüşünü bir ideolojik kimlik olarak sindirdiğini kanıtladı. Sindirilmiş bir kimlik, kitle hareketindeki ve onun sosyal bileşimindeki konjonktürel dalgalanmalardan etkilenmeyen bir kimliktir.

Geriye, bazılarının biraz daha örtülü, halkçı ideolojik kimliği bir övünme vesilesi haline getirenlerin ise bağıra bağıra sordukları şu soru kalıyor. Sınıf ekseninе dayalı bir politik-örgütsel gelişmede ısrar ettiniz de ne oldu, aldığınız mesafe nedir ki? Gelinen yerde halkçı oportünizm proleter sınıf çizgisine saldırırken bu sorudan güç almaya çalışıyor. Hemen belirtelim ki bu soruyu tersine çevirmek de mümkündür. Öğrenci gençliğe ve semt katmanlarına dayalı bir çalışmada ısrar etmekle sizler hangi mesafeyi alabildiniz? Demek ki, sözkonusu göreli başarısızlıkta, şu veya bu alana yönelim sorunundan bağımsız olarak, genel ortamdan ve kitle hareketinin bugünkü seyrinden ve yapısından gelen genel bazı güçlükler var.

Partileşme sürecimizin bugün hala en zayıf halkası sınıf hareketiyle birleşme alanıdır derken, biz, henüz fazla bir mesafe alamadığımızı zaten açıklıkla ve açık yüreklilikle ifade ediyoruz. Fakat eğer bugüne kadarki tüm çabalarımıza rağmen bugün henüz sınıf hareketi içinde anlamlı bir mesafe alamadığımız bir gerçekse ve biz sınıf hareketiyle birleşme ve partimize bu zemin üzerinde bir politik-örgütsel yaşam alanı yaratmada buna rağmen özel bir ısrar gösterebiliyorsak, kendi başına bu olgu bile, bizim komünist ideolojik kimliğimizin ve sınıf devrimciliği çizgimizin bir kanıtı

sayılmalıdır. Küçük-burjuva kolaycılığının, nerede hareket orada bereket alışkanlığının, konjonktürel dalgalanmaların etkisi altında şu veya bu kesime doğru yalpalayıp durmanın gelenekselleşmiş bir davranış tarzı olduğu bir ülkede, bu tür bir kararlılık, ancak sağlam bir marksist ideolojik kavrayışın ürünü olabilir, bu temelde kavranabilir.

Dahası var. Sosyalizmin sınıf hareketiyle devrimci buluşması, küçük-burjuva dalgalara binerek yükseklere çıkmaya (ve elbetteki bu dalgalar kırılınca yerlerde sürünmeye) benzemez. Bu zor bir iş, zorlu bir tarihsel süreç olarak yaşanır. Ve komünist hareket bunu nihayet başardığında, bu zemin üzerinde kökleşir, kalıcı, zamana ve siyasal ortamlardaki alt-üst oluşlara dayanıklı gelenekler yaratır.

Uluslararası komünist ve işçi hareketinin tarihinden buna sayısız örnekler verilebilir. Fakat biz 20. yüzyıl içinde aşılamamış olan klasik örneği, Bolşevizm örneğini vereceğiz. Lenin'in sözleriyle, marksist teorinin "granitten temeli"ne oturmak ve sanayi proletaryası içinde kök salmak -Bolşevizmin tarihsel başarısının sırrı işte buradadır. Onun ezici çoğunluğu kırsal nüfustan oluşan bir toplumda, büyük sanayi kentlerinin işçilerine dayanarak ezilen ve sömürülen tüm sınıf ve katmanları devrime yöneltebilmesinin, proleter devrimin hala da aşılamayan en ileri örneğini gerçekleştirmeyi başarabilmesinin sırrı da buradadır.

Ama Rusya'da, "ülke ve halk" gerçeği adına köylü Rusya'nın köylülüğünü idealize eden, halkçı ideolojik kimliği övünme vesilesi haline getirerek işçi sınıfına farklı bir anlam ve misyon atfedilmesine şiddetle karşı çıkan akımların bulunduğu bu ülkede, Bolşevizmi önceleyen ve doğuran marksist hareket şu temel düşünceyle yola çıktığı ve her aşamada ona sıkı sıkıya bağlı kaldığı içindir ki, geleceğin tarihsel başarısını güvenceye alabilmiştir: "*(Sosyalist Devrimciler) Bugünkü Rusya'da ancak, sosyalizmi Rusya kapitalizminin gittikçe daha büyük bir güç ve kapsamda yarattığı* ***Rus işçi hareketiyle kaynaştıran*** *partinin gerçekten devrimci ve gerçekten sosyalist olabileceğini anlayamıyorlar*" (Lenin, vurgu orijinalinde).

Çoğu kimse bu sözlerdeki açıklık, kesinlik ve aşırı güveni genellikle olağan karşılar. Oysa bu düşüncenin bu kesinlikte savunulduğu tarihte (1902) henüz "tarih" yaşanmamıştı, henüz işin başlangıç noktasında bulunuluyordu. O güne kadar geride kalan "son 20 yıl" (1880'li ve 1890'lı yıllar) henüz işçi sınıfı hareketinin farklılığını ortaya koyabilmiş değildi. Sınıf hareketi, önderlik kapasitesini pratikte sergilemiş olmak bir yana, iktisadi hareketin dar sınırlarını henüz yeni yeni zorlamaya başlamaktaydı. Bu nedenledir ki işçi sınıfının önderlik kapasitesini yalnızca klasik Rus popülizminin o günkü yeni ve yenilenmiş sürdürücüleri değil, fakat marksist olmak iddiasındaki ekonomistler de tartışma konusu edebiliyorlardı.

Dolayısıyla, Lenin'in sözlerindeki kesinlik ve güven, o güne kadarki Rusya pratiğinin değil, fakat marksist teorinin, bu teoriye dayalı bakışaçısının bir ürünüydü. Başlangıçta teorik bakışla görülebilen doğrular, ancak "sosyalizmi Rus işçi hareketiyle kaynaştıran partinin gerçekten devrimci ve gerçekten sosyalist olabileceği" gerçeği, tarihsel pratik içinde sonradan kanıtlandı. Ve aynı tarih, "Rusya gerçeği"nin arkasına saklanarak bu temel düşünceyi dogma ilan edenlerin devrimciliğinin tarihsel sınırlarını da tüm açıklığı ile herkese gösterdi.

15 Kasım '96

Sol hareket, sosyalizm ve sınıf hareketi

"Bütün ülkelerde işçi hareketiyle sosyalizmin birbirinden bağımsız varlık sürdürdüğü, ve ayrı yollardan yürüdüğü bir dönem olmuştur -ve bütün ülkelerde bu bölünme, sosyalizmin ve işçi hareketinin güçsüzleşmesine yol açmıştır; ancak bütün ülkelerde sosyalizmin işçi hareketiyle birleşmesidir ki, ikisi için de sağlam bir temel yaratmıştır. Fakat her ülkede sosyalizmin işçi hareketiyle bu birleşmesi tarihsel olarak ortaya çıkmıştır, her ülkede zaman ve mekan koşullarına göre farklı yoldan meydana gelmiştir. Rusya'da sosyalizmin işçi hareketiyle birleşmesinin zorunluluğu teorik olarak çoktan açıklanmıştır, ama pratikte bu birleşme ancak şimdi husule gelmektedir. Bu son derece zor bir süreçtir, o nedenle sürece çeşitli yalpalamalar ve kuşkuların eşlik etmesinde şaşılacak bir şey yoktur." (Lenin, *"Hareketimizin En Acil Görevleri"*)

Bu sözler partiyi "sosyalizm ile işçi hareketinin birliği" olarak ele alan klasik marksist tanımla başlıyor ve Lenin'in *Iskra*'nın

ilk sayısı için kaleme aldığı başyazıda yer alıyor. Bu kuşkusuz çok bilinen bir pasajdır. Fakat çok bilinip de üzerine en az düşünülen, bu nedenle de pratikteki anlamı ve gerekleri hemen hiç gözetilmeyen temel marksist düşüncelere de verilebilecek en iyi örneklerden biridir. Oysa "bütün ülkeler" için temel önemde genellemeler yapan bu temel marksist düşünceler, işçi sınıfının öncü komünist partisini inşa etmeye yönelik her ciddi girişim ve çabanın "eylem kılavuzu" olmak durumundadır. Girişilen çabanın komünist sınıf niteliğinin olmazsa olmaz koşuludur bu.

Aktardığımız pasajın "bütün ülkeler" için yaptığı temel önemde genellemeleri bir yana bırakalım ve "Rusya'ya özgü" olana, bu ülkenin o güne kadarki pratiğinden çıkan sonuçlara, yeniden ve daha yakından bakalım: Rusya'da teorik olarak "çoktan" (1880'lerden beri) açıklanan görev, pratikte "ancak şimdi" (1900 sonu) yeni yeni gerçekleşmektedir. Fakat "bu son derece zor bir süreç" olduğu içindir ki, "sürece çeşitli yalpalamalar ve kuşkuların eşlik etmesinde şaşılacak bir şey yoktur". Sözkonusu "zorlu sürecin"; bir yandan halkçı akıma "işçi sınıfı dogması" üzerine kolay konuşma imkanı verirken, öte yandan, marksist hareket saflarında işçi sınıfının devrimci misyonuna ve önderlik kapasitesine açık bir inançsızlık yarattığını, bunun ekonomist akım şahsında belirgin bir ifade kazandığını biliyoruz.

Fakat bu sonuç gerçekten sadece "Rusya'ya özgü" müdür? Bu zorlu sürecin kısa dönemde ve kolay sonuç vermemesi, yalnızca Rusya'da mı "çeşitli yalpalamalar ve kuşkular"ın doğmasına neden olmuştur? Bizim halkçı demokratlarımızın işçi sınıfı hakkında derin sonuçlara konu ettikleri Türkiye'nin "son 25 yılı" bunun hiç de böyle olmadığını göstermektedir. Onların bu "25 yıl" üzerinden çıkardıkları uç sonuçlar bir yana, '87 sonrasında sınıf hareketiyle semt katmanları arasında ara akımlar şahsında yaşanan gel-gitler, bunun aynı zamanda bize özgü (gerçekte bir çok ülkeye özgü) bir durum olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, sosyalizmle sınıf hareketinin birleşmesi tarihsel süreci açısından bir de gerçekten bize özgü olan bazı tarihi gerçekler vardır. Nedir bunlar?

Yüzyıllık geçmişine rağmen esas gövdesi ve sanayi işçisi çekirdeği bakımından hayli genç sayılması gereken bir işçi sınıfımız olduğu bilinmektedir. Bu, Türkiye işçi hareketinin de henüz hayli yeni olduğu anlamına gelir. İşçi sınıfının sanayileşme eksenine dayalı esas oluşumu 50'li yıllardan itibarendir. Bu modern sınıfsal oluşumun mücadele sahnesine "sınıf hareketi" olarak yansıması ise çok gecikmeden bu oluşumu izler. '60'lı yılların başından itibaren iktisadi ve demokratik haklar mücadeleleri ekseninde bir sınıf hareketi sahnede kendini gösterir ve böylece ülke yaşamımızın bu yeni olgusu kendini toplumsal düzeyde duyurur.

Aynı yıllar sosyalist olmak iddiasındaki yeni sol akımların da şekillendikleri bir evreyi işaretler. İki ana akımdan biri olan MDD'nin teoride ve pratikte işçi sınıfından uzaklığını, öteki olan TİP'in ise sendikalizme dayalı bir liberal işçi politikacılığım aşamayan gerçekliklerini biliyoruz. Türkiye'nin modern devrimci hareketi '71 çıkışıyla siyaset sahnesine çıktı; bu çıkışı temsil eden akımların ise, sınıfa sosyalizm bilinci götürmek şurda kalsın, işçi sınıfının 15-16 Haziran çıkışını izleyen bir evrede, sınıf dışı devrimciliği teori düzeyine çıkardıklarını biliyoruz.

Bu bizi '74'ü izleyen yeni oluşumlar dönemine getiriyor. Bu dönemde, orta sınıf aydınlarına ve sol sendika bürokrasisine dayalı revizyonist akımlar, DİSK şahsında, sınıf hareketinin ileri kesimlerini kendi kontrollerine aldılar ve CHP şahsında, burjuva reformizminin yedeğine verdiler. Yaptıkları sınıf hareketiyle sosyalizmin birleştirilmesi değil, tam tersine, bunun birikim ve olanaklarının tahrip edilmesiydi. Onların sosyalizmi burjuva sosyalizmiydi; sonuçta işçi sınıfı hareketinin bir başka koldan düzen sınırları içine hapsedilmesi anlamına geliyor, bu işlevi görüyordu. Yakın tarihimizin sınıf hareketi cephesinden sosyalizm ile birleşmeye en uygun koşullara sahip olan bu evresi, böylece burjuva sosyalist akımlar tarafından boşa çıkarıldı.

Peki ya aynı dönemde yeniden şekillenen devrimci siyasal akımların durumu neydi? Bunlar sosyalizm ile sınıf hareketinin tarihsel birliğini gerçekleştirmek doğrultusunda ne yaptılar?

Tek kelimeyle, hiçbir şey! Her şey bir yana, bu sorunun, bu tarihsel görevin farkında bile değillerdi. Bunu elbette "parti sosyalizm ile sınıf hareketinin birliğidir" temel marksist formülünü bile bilmiyorlardı anlamında söylemiyoruz. Hayır, hiç değilse bazı akımlar (Kurtuluş, TDKP, TKEP vb.), "geçmişin eleştirisi" sayesinde bu formülü benimsemeye ve yinelemeye başlamışlardı. Fakat bu onlar için nihayetinde kitaplarda rastladıkları kuru bir formülden öte fazla bir anlam taşımıyordu. Daha da önemlisi, bu formülü yeni yeni keşfettikleri bir sırada bu gruplardan bazıları birer kocaman küçük-burjuva gövdeye kavuşmuşlardı bile. Yani sosyalizm ile sınıf hareketinin birliği temelinde bir şekillenmeyi düşünmeye vakit bile kalmadan, kendileri demokrasiyle küçük-burjuva hareketin birleşmesinin birer canlı örneği haline gelmişlerdi. Gerçek ideolojik kavrayışlarını ve pratik yönelimlerini bu maddi gerçeklik belirliyordu artık. Ve bu katı sosyal-siyasal gerçeklik karşısında, marksist kitaplarda rastladıkları ve tekrarladıkları kuru bir formülün ne hükmü olabilirdi ki?

Sonucu biliyoruz. Sınıf hareketinin gerçek varlığı ve elbetteki bir ölçüde politik anlamı, dönemin sonunda ve olayların basıncıyla nihayet farkedildi, ki bu bile, yalnızca halkçı hareketin bazı akımları için sözkonusuydu. Fakat küçük-burjuva demokratik hareket ekseninde şekillenmiş ve oturmuş bir ideolojik ve örgütsel kimliğin yarattığı sorunlar bir yana, çok geçmeden süreç, faşist askeri darbeyle kesintiye uğradı.

Ve nihayet yeni döneme, '87 yılındaki yeniden toparlanma çabalarıyla başlayan ve halen içinde bulunduğumuz döneme geliyoruz. Başlangıcı EKİM şahsında komünist hareketin ortaya çıkışına da tanıklık eden bu dönemin tartışmakta olduğumuz sorun açısından gerçekten dikkate değer bazı yönleri var. Temel sorunlar üzerinden geçmişi sorgulayan, eleştiren ve aşan bir komünist hareketin ortaya çıkışı gibi başlı başına önemli bir gelişmeyi bir yana koyuyoruz. Zira burada geleneksel sol hareketin sınıf hareketi karşısındaki konumunun tarihsel evrimiyle ilgiliyiz.

Bu açıdan bakıldığında, yeni dönemde yeni bazı tutum ve

davranışların hiç değilse bir süre için kendini gösterdiği bir gerçektir. 12 Eylül küçük-burjuva dalganın besleyip büyüttüğü küçük-burjuva devrimciliğinin ağır ve kolay bir yenilgi yaşamasına sahne oldu. Bu kaçınılmaz bazı sorgulamalar için zaten uygun bir zemin demekti. Pratikten bu öğrenmenin kavrayışta bazı ilerlemeler yaratması kaçınılmazdı. Bu bir başka "pratik" etkenin olumlu basıncıyla birleşti. Herşeye rağmen devrimci kimliği koruyan ve yeniden toparlanma çabası içine girenler, bu çabaya giriştikleri bir evrede, eski sosyal tabanlarının aşırı hareketsizliği ve yıldan yıla büyüyen bir işçi hareketi gerçekliğiyle yüzyüze kaldılar. Yenilginin düşünsel plandaki uyarıcı etkileri ile bu yeni maddi olgu üst üste binince, belki de ilk kez olarak, işçi sınıfı, onunla birlikte ise partiyi sosyalizm ile işçi hareketinin birliği olarak ele alan temel marksist düşünce, kendileri için daha somut ve pratik bir anlam ifade etmeye başladı. Nitekim bu, yalnızca bir pratik "sınıf yönelimi" formülasyonu ve bu doğrultuda belli çabalara yol açmakla kalmadı; yanısıra, parti sorununda da, partiyi sosyalizmle sınıf hareketinin birliği olarak ele alan formülasyonların önplana çıkartılmasına ve vurgulanmasına yolaçtı.

Fakat bu akımların geçmişte küçük-burjuva demokratik hareket içinde ve ekseninde oluşmuş temel ideolojik ve örgütsel kimliklerini sürdürmelerinden gelen esasa ilişkin zayıflık ve tutarsızlıkları, onların sınıf yönelimlerinin sınırlarını ve içeriğini de doğal olarak yansıtıyordu. Öte yandan, bir yenilgi döneminden yeni yeni çıkılıyordu. Sınıf hareketine az-çok ciddi bir müdahaleye pratik yönden de hazırlıklı değillerdi ve sınıf hareketinin politizasyondan henüz hayli uzak geri düzeyi, bazı ilk mevziler kazanmalarını bile bir hayli güçleştiriyordu. Yapısal zaaflar ve pratikte sonuç alamamanın yarattığı umutsuzluk, bir de sınıf hareketinin '91 yılı başında yaşadığı kırılma ve gerilemeyle de birleşince, "zorlu süreç" sonuçlarını göstermeye başladı. Daha önce sınıf hareketindeki gelişme dalgasının etkisi altında halkçı argümanlarını utangaçca da olsa belli bir marksist söylemle değiştirmeye çalışanlar, sınıf hareketine karşı da yeniden "kuşku ve yalpalamalar" içine düştüler. Dahası, çok geçmeden "işçiciliği"

hararetle yermeye başladılar. Daha sonra Gazi direnişinden alınan moral ve maddi güçle geçmiş düşünce ve davranış tarzlarına yeniden döndüklerini ise biliyoruz.

Sınıf hareketi açısından önemle altı çizilmesi gereken tek farklı davranış TDKP'den geldi. Küçük-burjuva bir sosyal tabanda edindiği radikalizmini yenilgi döneminde büyük ölçüde tüketen ve EKİM'in yaşadığı kopmayla ileriye dönük bir değişim imkanını tümden yitiren bu hareket, geleneksel akımlar içinde '87 sonrası "sınıf yönelimi"ni kalıcılaştıran tek hareket oldu. Sınıf hareketinin geriliğini bir politika düzeyine çıkararak ve bu sayede alt kademe sendika bürokrasisinin bazı unsurlarıyla ilişkilerini geliştirme olanağı bularak bu alanda bazı mevziler kazandı. Türkiye'de, gerek '60'lı yıllarda TİP şahsında ve gerekse '70'li yıllarda TİP-TKP şahsında, liberal sol işçi politikacılığı, solcu sendika bürokrasisinden de güç alarak, sınıf hareketi içinde kendine hep belli bir yer bulabilmiştir. Yeni dönemde bu yeri önce TDKP, şimdi ise onun yerini alan EP tutmaya çalışıyor. Eğer tuttukları mevzileri korumayı başarırlarsa, işçi sınıfı hareketi, içinde bulunduğumuz bu yeni dönemde onlar şahsında reformist kanalını bir kez daha bulmuş demektir.

Son 30 yıl içinde sosyalizm adına ortaya çıkan akımlar ile sınıf hareketinin ilişki sürecinin tablosu özetle budur. Bu tablodan çıkan kısa sonuç ise şudur: Son 30 yıl içinde devrimci konumdaki küçük-burjuva sosyalizmi sınıf hareketinin uzağında kalmış, reformist konumdaki burjuva sosyalizmi ise onu sendikalizmin ve reformizmin düzen içi sınırlarına hapsetmiştir.

İlk kez EKİM şahsındadır ki, teori, program, taktik ve örgüt cephesinde Marksizm-Leninizmi temsil eden bir akım, bu konumunun doğal bir gereği olarak, sosyalizm ile sınıf hareketinin örgütlü birliğini temsil edecek bir parti inşa sürecini esas almış, bu çerçevede sınıf hareketine sistematik bir devrimci müdahaleyi önüne temel bir görev olarak koymuş ve bunda ısrar gücü gösterebilmiştir.

1 Aralık '96

Sınıf dışı bir çalışma ve mücadele içinde, sınıfla birleşme süreci dışında ve sınıfın ileri unsurlarından beslenmeyen bir örgütsel gelişme süreci içinde "sağlam ve nitelikli bir Bolşevik çekirdek" yaratılabileceğine inanabilmek için, Leninizmden kopmak, Bolşevizmin sınıf özünü ve temelini unutmak, Bolşevizmin tarihi konusunda da tümden bilgisiz olmak gerekir. İnanılması güç böylesine bir garipliğe, halkçılığın yarattığı ideolojik bulanıklık ile dar bir kadro örgütünün faşizme karşı direnişte gösterdiği kararlı militan tutumun yarattığı "pratik doğrulanma" yanılsaması yolaçabilmiştir. Böyleleri bilmelilerdi ki, tarih henüz sınıf dışı, sınıfa dayanmayan ve sınıf içinde sağlam kökleri olmayan "sağlam ve nitelikli bir Bolşevik çekirdek" örneği kaydetmedi. Böyle yanılsamaların kaynağı, küçük insan gruplarının mücadelesi ile sınıflar mücadelesini; sınıfdışı dar bir kadro örgütü ile sınıfın en ileri, en sağlam, en nitelikli öğelerinden oluşan, organik olarak sınıfın bir parçası, onun örgütlenmesinin en üst düzeyi olan devrimci sınıf partisini birbirine karıştırmak olabilir ancak. Bu bakışın gerisinde, sosyalizmi sınıf temelinden koparan ve sosyalist hareketin, sınıf hareketiyle tarihsel buluşmasını gerçekleştiremediği sürece, ne "sağlam" ve ne de "nitelikli" olabileceği temel gerçeğini gözden kaçıran halkçı-idealist düşünüş tarzı yatabilir ancak...

ISBN-975-7271-16-0

Fiyatı: 650 000 TL (KDV dahil)